รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาจัดทำสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

A Study of Essence of Legislation on the Promotion of Public Participation

โดย

พันธ์เทพ วิทิตอนันต์ และคณะ

ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ISBN 978-974-8038-92-6

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาจัดทำสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

โดย

คณะผู้วิจัย	สังกัด
1. อาจารย์ พันธ์เทพ วิทิตอนันต์	อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง หัวหน้าโครงการวิจัย
2. อาจารย์ วรพล สุทธิวาทนฤพุฒิ	อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง นักวิจัยร่วม

ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ISBN 978-974-8038-92-6

Research Report

Title

A Study of Essence of Legislation on the Promotion of Public Participation

By

Authors	Institute
1. Phunthep Vititanane	Lecturer of Graduate School Ramkhamhaeng University
2. Worapol Suthiwartnarueput	Lecturer of Graduate School Ramkhamhaeng University

Supported by the Secretariat of the Senate

December 2007

Copyright by The Secretariat of the Senate

ISBN 978-974-8038-92-6

บทคัดย่อ

ชื่อรายงานการวิจัย : การศึกษาจัดทำสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

รายชื่อคณะผู้วิจัย : อาจารย์ พันธ์เทพ วิทิตอนันต์

: อาจารย์ วรพล สุทธิวาทนฤพุฒิ

เดือน ปีที่ทำการวิจัยแล้วเสร็จ : ธันวาคม 2550

โครงการวิจัยเพื่อศึกษาจัดทำสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้ง เพื่อเสนอสาระสำคัญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ อันเป็นแนวทางประการสำคัญในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ภายใต้หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สำหรับระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนวิธีการวิจัยนั้น เป็นกระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ อันประกอบไปด้วย กระบวนวิธีการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร และกระบวนวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในกระบวนการวิจัย ได้แก่ กลุ่มตัวอย่าง ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ตลอดจนบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีความสำคัญในกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน อันได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการศาสตร์ต่าง ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมือง ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำทางภาคพลเมือง ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม กลุ่มคนยากจน และกลุ่มเกษตรกร โดยการใช้แบบสัมภาษณ์เจาะลึก ด้วยกระบวนการสัมภาษณ์แบบชี้นำอันเป็นกระบวนวิธีการสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามอย่างชัดเจน โดยมีการออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบชี้นำโดยไม่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามที่มีความชัดเจนตายตัว อันเป็นแต่เพียงการกำหนดแนวข้อคำถามแบบเปิดกว้างหรือเป็นการใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด

ส่วนกระบวนวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินกระบวนวิธีการโดยการพิจารณาประเด็นหลักหรือแบบแผนหลักที่ค้นพบจากข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เจาะลึกทั้งหมด จากนั้นจึงนำข้อค้นพบมาพิจารณาโดยการแบ่งแยกออกเป็นประเด็นหรือหัวข้อย่อย อันเป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการเริ่มต้นจากกระบวนวิธีการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่กระบวนวิธีการวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวทางกระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยได้ข้อค้นพบประการสำคัญว่า การส่งเสริมกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ต้องมีการกำหนดสิทธิ หลักเกณฑ์และกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน อันมีข้อเสนอแนะที่ได้จากข้อค้นพบ ดังต่อไปนี้

1. สิทธิของภาคประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชน

1.1 การกำหนดสิทธิเกี่ยวกับกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนทางตรงโดยการกำหนดให้ภาคประชาชนมีสิทธิเสรีภาพเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การแสดง หรือการให้ความคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทุกระดับ และการกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง

1.2 การกำหนดสิทธิเกี่ยวกับกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนทางอ้อมโดยการกำหนดให้ภาคประชาชนมีสิทธิเสรีภาพเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม การจัดทำบริการสาธารณะ การควบคุม กำกับ และการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ และสามารถมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ

2. หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมมีส่วนร่วมของประชาชน

2.1 การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับกระบวนการในการให้ข้อมูลข่าวสารอย่างครอบคลุมรอบด้านเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในการมีส่วนร่วมของประชาชน การส่งเสริมและการรับฟังความคิดเห็นเพื่อปรึกษาหารือกับประชาชน

2.2 การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับกระบวนการในการตรวจสอบควบคุม กำกับ การติดตาม และประเมินผลการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ

3. โครงสร้างองค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.1 การกำหนดโครงสร้างองค์กรทางด้านการบริหารงานภายในองค์กรเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

1) การกำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน อันประกอบไปด้วย บุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากทุกภาคส่วนในสังคม

2) การกำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) การส่งเสริมและประสานงานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน การให้ความคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย การวางแผน และการตัดสินใจในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และการเมือง รวมทั้ง การจัดทำบริการสาธารณะ การตรวจสอบ ควบคุม กำกับ การติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ

(2) การส่งเสริมสนับสนุน การให้คำปรึกษาแนะนำ การเร่งรัดให้มีการจัดทำหรือแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย และการให้การศึกษาแก่ภาคประชาชนและหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการใช้สิทธิเสรีภาพในกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(3) การเป็นตัวแทนภาคประชาสังคมในการผลักดันหรือเรียกร้องให้เกิดการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของภาคประชาชนตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องทุกระดับ

(4) การกำหนดนโยบายและกำกับดูแลการปฏิบัติงานของสำนักงานและสำนักงานส่งเสริมและประสานงานการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้ง การบริหารจัดการกองทุนเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.2 การกำหนดโครงสร้างองค์กรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

1) การกำหนดให้สำนักงานดำเนินการส่งเสริมและให้ความช่วยเหลือแก่องค์การภาคประชาชนทุกภาคส่วน การให้บริการข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร การส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ ระหว่าง ภาคประชาสังคม ภาคเอกชนและภาครัฐ และการทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการประสานงานในการนำนโยบายต่าง ๆ เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมาปฏิบัติ ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

2) การกำหนดให้สถานะทางกฎหมายขององค์กรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระโดยอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของประธานกรรมการและมีฐานะเป็นส่วนราชการตามกฎหมายวิธีการงบประมาณ

3.3 การกำหนดกองทุนเพื่อส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การกำหนดให้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นในสำนักงานที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินงานและส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

Abstract

Research Title : A Study of Essence of Legislation on the Promotion of Public Participation

Authors : Phunthep Vititanane, University Lecturer

: Worapol Suthiwartnarueput, University Lecturer

Month Year : December 2007

This research project is to study on the essence of legislation on the promotion of public participation, of which the objective is to study problems and obstacles relating to processes of the promotion of public participation including to present the essence of provisions of law in the Act, which are important guidelines in drafting the Act on the Promotion of Public Participation to be in accordance with the intention of the Constitutions under the democratic regime of government with the King as Head of State.

The research was qualitative, and the information was collected by analysis of documents, in-depth interviews, of which the population group and the sample group are sample groups of experts and specialists including person relating to and having important role in the processes of the promotion of public participation such as group of experts and specialists in many science fields, experts having experience in politics, experts and leaders in citizen, experts or representatives of under populace society group, lower income group, agriculturist with the in-depth interview by directive interview, an interview method which does not expressly specify structure of questions, designed for the use in semi-structure interview or directive interview, specifying only guideline of open-ended question or using open-ended questionnaire.

The analysis process was conducted by analyzing key issues or schematics found in all information obtaining from the interview, thereafter, considering the information found by separation into points or sub-topics. This is an analysis method starting from the analysis of main topics to sub-topics in accordance with qualitative research.

The findings of this study are as follows.

1. Public's Rights relating to the process of participation of people.

1.1 Regulation of the rights and process to direct participation of people, liberating people in relation with the participation of information perception, expression of opinion and suggestion of policies regulation, regulation of economic and social planning in every level and regulation to enable the people to participate in political decisions.

1.2 Regulation of the rights and process to indirect participation of people, liberating people in relation with the economic and social planning, public services provision, controlling, supervision, follow-up, and evaluation of every level of the use of the governmental power and being able to participate in the examination of every level the use government power.

2. Rules and processes in relation with the participation of people

2.1 Regulating the rules and processes in relation to the procedure in distribution of information in every aspect of the rights to participation of people, promotion and offering a chance for people to express opinion for discussion.

2.2 Regulating the rules and processes in relation to the procedures in examination, controlling supervision, following-up and evaluation of every level the use government power.

3. The Structure of the organization promoting public participation.

3.1 The Structure of the management of the organization promoting public participation

1) Setting the Promotion of Public Participation Committee consisting of representative from every sector of society.

2) Setting powers and responsibilities of the Committee as follows:

(1) Promotion and cooperation between organizations, offer and opinion and advise in relation with regulation of policies, planning and decision in economic and political development, including provision of public services, examination, controlling supervision, following-up and evaluation of every level the use government power.

(2) Promotion, giving advice, acceleration the legislation or amendment of laws and educating people and governmental organizations in relation with the public participation under the philosophy of sufficiency economy and liberty of people to public participation under to this Act.

(3) Representation of people in promotion and demand of the protection of rights under the Constitution and every level of laws.

(4) Regulation of policies of and supervision of the office and promoting office and cooperation with the public participation, including management of the fund for the promotion and development of learning process on public participation.

3.2 The Structure of the performance of the organization promoting public participation

1) Regulation of promotion and support to all sectors, providing information and communication, promotion of networking and cooperation between civil society, private sector and government sector and being a center in cooperate in the practice of policies on public participation in formal and informal form.

2) Regulation the legal status of the organization performing in relation with the promotion of public participation to be an independent governmental organization under the control of the president as a government sector under the Budget Procedure Act.

3) Setting-up the fund for the promotion and development of learning process on public participation.

The procedure in setting-up the fund for the promotion and development of learning process on public participation in the office, performing in relation with the promotion of the public participation, is to be used as a working fund in the operation and promotion of activities regarding the promotion of the public participation.

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเพื่อศึกษาจัดทำสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สามารถสำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาและความร่วมมือจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ซึ่งทางคณะผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณให้เป็นที่ปรากฏ ดังต่อไปนี้

คณะผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อทางคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภาสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา รัฐสภา ที่ได้ดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนโครงการวิจัยด้วยการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินเพื่อเป็นทุนอุดหนุนสำหรับการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งเป็นสถาบันต้นสังกัดและเป็นสถาบันรับรองการวิจัยครั้งนี้ อันมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้โครงการวิจัยครั้งนี้ประสบผลสำเร็จ

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณบุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการวิจัยครั้งนี้ทุกท่านซึ่งคงไม่อาจกล่าวนามได้ทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภาทุกท่าน อันได้แก่ ท่านรองศาสตราจารย์ สังศิต พิริยะรังสรรค์ (ประธานกรรมการ) ศาสตราจารย์พิเศษ ภาวิช ทองโรจน์ และรองศาสตราจารย์ มนตรี รูปสุวรรณ (กรรมการที่ปรึกษา) และรองศาสตราจารย์ วันชัย ศิริชนะ ศาสตราจารย์ สุจิต บุญบงการ ศาสตราจารย์คุณหญิงสุชาดา กีระนันทน์ (กรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา) รวมทั้ง รองศาสตราจารย์ ไชยา ยิ้มวิไล รองศาสตราจารย์ พีรเดช ทองอำไพ และรองศาสตราจารย์ วรพล โสคติยานุรักษ์ (กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ) ตลอดจน ท่านวุฒิชัย วัชรีรัตน์ (รองเลขาธิการวุฒิสภา) ท่านรัตนา ศรีสิยวรรณ (ผู้อำนวยการสำนักการคลังและงบประมาณ) ท่านไพโรจน์ โพธิไสย (ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ) และท่านประธาน ทิพยกะลิน (ผู้อำนวยการกลุ่มงานวิจัยและข้อมูล) ตลอดจนบรรดาท่านผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ตลอดจนบุคคลที่มีความสำคัญหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่อยู่ในภาครัฐ ภาคพลเมืองหรือภาคประชาชน รวมทั้ง บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความสำคัญในกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมในการดำเนินกระบวนการวิจัย โดยเสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้สัมภาษณ์เจาะลึกและให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินกระบวนการวิจัยครั้งนี้

อย่างไรก็ตาม บุคคลและหน่วยงานที่ได้กรุณาให้การสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือในการอำนวยความสะดวกและประสานงานการวิจัยในเรื่องต่าง ๆ อันได้แก่ เจ้าหน้าที่กลุ่มงานวิจัยและข้อมูล สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา รัฐสภา ทุกท่าน โดยเฉพาะท่านไพโรจน์ โพธิไสย (ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา) ท่านประธาน

ทิพยกะลิน (ผู้อำนวยการกลุ่มงานวิจัยและข้อมูล สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา) ตลอดจน นางสาวเรไร ลำเจียก (วิทยากรกลุ่มงานวิจัยและข้อมูล สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา) นางสาวชมพูนุช พรหมภักดิ์ (วิทยากรกลุ่มงานวิจัยและข้อมูล สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา) รวมทั้ง นางสาวนภพร ชวรงคกร (นิติกรกลุ่มงานกฎหมาย 2 สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา) ที่ได้ช่วยเหลือในการค้นคว้าข้อมูลและตรวจพิสูจน์อักษรร่างโครงการวิจัยครั้งนี้ ตลอดจน คณะผู้ช่วยคณะผู้วิจัยที่มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้โครงการวิจัยครั้งนี้ประสบผลสำเร็จ อันประกอบไปด้วย นายเชฏฐ คำวรรณ พันตำรวจโท ทวี อร่ามเรืองกุล และร้อยโท ณัฐวุฒิ พรหมศร รวมทั้ง บุคคลอื่นๆ ที่มิอาจกล่าวนามได้ทั้งหมด ซึ่งทางคณะผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

สุดท้ายทางคณะผู้วิจัยใคร่กราบขอบพระคุณอย่างสูงสำหรับท่านรองศาสตราจารย์ คิม ไชยแสนสุข อธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในนามของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิมล พูพิพิธ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง และท่านผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งเป็นสถาบันรับรองการวิจัยครั้งนี้ ที่ได้เล็งเห็นความสำคัญของการส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรของมหาวิทยาลัยรามคำแหงให้มีการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการและเพื่อเป็นการส่งเสริมคุณประโยชน์ในทางวิชาการ รวมทั้ง เพื่อที่จะเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ไปสู่สาธารณชนเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนสืบต่อไป

คณะผู้วิจัย

(ธันวาคม 2550)

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย..... (1)

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... (4)

กิตติกรรมประกาศ..... (7)

สารบัญตาราง..... (12)

บทที่ 1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... 1

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ของประชาชน ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย..... 1
2. สภาพปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการ แนวทาง และการดำเนินงาน เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน..... 3
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย..... 7
4. ขอบเขตของการวิจัย..... 7
5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย..... 9

บทที่ 2 แนวความคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง..... 10

1. แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามนัยของแนวความคิดว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชน..... 12
   - 1.1 แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามหลักสิทธิมนุษยชน..... 17
   - 1.2 ลักษณะของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากล ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน..... 19
   - 1.3 การกำหนดขอบเขตในการจำกัดสิทธิมนุษยชนโดยชอบด้วย กฎหมายโดยอาศัยกลไกของอำนาจรัฐ..... 30
   - 1.4 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญโดยวิเคราะห์ กรณีศึกษาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540..... 32
2. แนวความคิด รูปแบบ และกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชน..... 34
   - 2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน..... 37
   - 2.2 ความสำคัญและลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน..... 45
   - 2.3 แนวทางและรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน..... 48

2.4 องค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน..... 53
2.4.1 องค์ประกอบหรือปัจจัยทางด้านบริบททางสังคม 53
2.4.2 องค์ประกอบหรือปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ..... 54
2.4.3 องค์ประกอบหรือปัจจัยทางด้านบริบทในทางวัฒนธรรม
ของการมีส่วนร่วม..... 54
2.4.4 องค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อบริบททางการเมือง 55
3. แนวความคิด ความหมายและประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนกับ
การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน..... 56
3.1 แนวความคิดเกี่ยวกับองค์กรการพัฒนาเอกชนกับ
การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 58
3.2 ความหมายขององค์การพัฒนาเอกชน 63
3.3 ประเภทขององค์การพัฒนาเอกชน 66
3.4 วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งองค์การพัฒนาเอกชน 67
4. กระบวนการและสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของ
ประชาชนและองค์กรตามรัฐธรรมนูญเพื่อประกอบการร่าง
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟัง
ความคิดเห็นของประชาชน) 72
4.1 กระบวนการและสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของ
ประชาชนและองค์กรตามรัฐธรรมนูญ เพื่อประกอบการยกร่าง
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช. ....
(ฉบับรับฟังความคิดเห็นของประชาชน) ครั้งที่ 1 73
4.2 สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต่อร่างรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น)
ครั้งที่ 2 และสรุปประมวลผลการพิจารณาคำแปรญัตติ กรอบที่ 1
สิทธิและเสรีภาพของประชาชน..... 116
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย..... 153
1. วิธีการวิจัย..... 153
2. ประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย..... 156
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 158
4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 159

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล 162
6. การวิเคราะห์ข้อมูล 164
บทที่ 4 ผลการศึกษาวิจัย 165
1. การวิจัยเชิงเอกสาร 165
2. การสัมภาษณ์เจาะลึก 180
3. กระบวนการสังเคราะห์จากการวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เจาะลึก 328
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ 378
1. บทสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาจัดทำสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 378
2. ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดทำสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 391
บรรณานุกรม 415
ประวัติคณะผู้วิจัย 421
รายชื่อคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา 426

สารบัญตาราง

ตาราง 1: การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน: สิทธิพลเมือง..... 21

ตาราง 2: การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน: สิทธิทางสังคม..... 23

ตาราง 3: การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน: สิทธิทางการเมือง..... 24

ตาราง 4: การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน: สิทธิทางเศรษฐกิจ..... 25

ตาราง 5: การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน: หน้าที่และความรับผิดชอบต่อชุมชน..... 27

ตาราง 6: กรอบสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน..... 92

ตาราง 7: กรอบสิทธิเสรีภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนและการกระจายอำนาจ (แสดงร้อยละของเวทีระดับจังหวัด (แบบขวาง): จำแนกตามการสรุปความคิดเห็นรวมของที่ประชุมเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ การมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจ)..... 101

ตาราง 8: สรุปผลการสำรวจความคิดเห็นขององค์กรตามรัฐธรรมนูญต่อประเด็นเดิมตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540..... 111

ตาราง 9: สรุปผลการสำรวจความคิดเห็นของแต่ละองค์กรตามรัฐธรรมนูญต่อประเด็นเดิมตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักร พุทธศักราช 2540..... 113

ตาราง 10: แสดงความคิดเห็นของประชาชนเรื่องสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชนและสิทธิชุมชนตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช.... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ครั้งที่ 2..... 118

ตาราง 11: แสดงความคิดเห็นของประชาชนเรื่องสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชนและสิทธิชุมชนตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ครั้งที่ 2..... 120

ตาราง 12: แสดงการสรุปประมวลผลการพิจารณาคำแปรญัตติ กรอบที่ 1 สิทธิเสรีภาพ..... 121

ตาราง 13: กรอบสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน 167
ตาราง 14: กรอบสิทธิเสรีภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนและการกระจาย
อำนาจ (แสดงร้อยละของเวทีระดับจังหวัด (แบบขวาง): จำแนกตาม
การสรุปความคิดเห็นรวมของที่ประชุมเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ การมี
ส่วนร่วมและการกระจายอำนาจ) 172
ตาราง 15: สรุปผลการสำรวจความคิดเห็นขององค์กรตามรัฐธรรมนูญต่อประเด็น
เดิมตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 174
ตาราง 16: สรุปผลการสำรวจความคิดเห็นของแต่ละองค์กรตามรัฐธรรมนูญต่อ
ประเด็นเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พุทธศักราช 2540 176
ตาราง 17: แสดงความคิดเห็นของประชาชนเรื่องสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วม
ของประชาชนและสิทธิชุมชนตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ครั้งที่ 2 180
ตาราง 18: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง:
ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขานิติศาสตร์
ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ส่วนที่ 1: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการ
กำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ
ประชาชน 184
ตาราง 19: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง:
ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขารัฐศาสตร์
ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ส่วนที่ 1: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการ
กำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ
ประชาชน 187
ตาราง 20: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง:
ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขาอื่น ๆ
ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ส่วนที่ 1: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการ
กำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ
ประชาชน 189

ตาราง 21: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ส่วนที่ 1: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 192
ตาราง 22: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา
ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ส่วนที่ 1: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 195
ตาราง 23: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ส่วนที่ 1: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 198
ตาราง 24: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์การพัฒนาเอกชน
ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ส่วนที่ 1: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 201
ตาราง 25: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนของผู้ประกอบวิชาชีพหรือภาคเอกชน

ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ส่วนที่ 1: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 203
ตาราง 26: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์กรทางด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน
ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ส่วนที่ 1: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 207
ตาราง 27: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มคนพิการประเภทต่าง ๆ
ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ส่วนที่ 1: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 211
ตาราง 28: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มเด็ก สตรี และคนชราที่ด้อยโอกาสทางสังคม
ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ส่วนที่ 1: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 213
ตาราง 29: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: กลุ่มคนยากจนในชนบท/กลุ่มเกษตรกร
ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ส่วนที่ 1: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 215

ตาราง 30: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง:
ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขานิติศาสตร์
ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ส่วนที่ 2: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานใน
การส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน 218
ตาราง 31: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง:
ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขารัฐศาสตร์
ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ส่วนที่ 2: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานใน
การส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน 222
ตาราง 32: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง:
ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขาอื่น ๆ
ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ส่วนที่ 2: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานใน
การส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน 225
ตาราง 33: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง:
ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยเคยดำรงตำแหน่ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ส่วนที่ 2: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานใน
การส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน 230
ตาราง 34: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง:
ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยเคยดำรงตำแหน่ง
สมาชิกวุฒิสภา
ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ส่วนที่ 2: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานใน
การส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน 235
ตาราง 35: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง:
ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยดำรงตำแหน่งสมาชิก
สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ส่วนที่ 2: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานใน
การส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน 239
ตาราง 36: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง:
ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์การพัฒนาเอกชน
ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ส่วนที่ 2: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานใน
การส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน 242
ตาราง 37: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง:
ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนของผู้ประกอบวิชาชีพหรือ
ภาคเอกชน
ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ส่วนที่ 2: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานใน
การส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน 244
ตาราง 38: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง:
ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์กรทางด้านการคุ้มครอง
สิทธิและเสรีภาพของประชาชน
ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ส่วนที่ 2: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานใน
การส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน 247
ตาราง 39: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง:
ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มคนพิการประเภทต่าง ๆ
ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ส่วนที่ 2: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานใน
การส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน 250
ตาราง 40: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง:
ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มเด็ก สตรี และคนชราที่ด้อย
โอกาสทางสังคม

ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ส่วนที่ 2: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานใน
การส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน 252
ตาราง 41: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง:
กลุ่มคนยากจนในชนบท/กลุ่มเกษตรกร
ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ส่วนที่ 2: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานใน
การส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน 256
ตาราง 42: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง:
ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขานิติศาสตร์
ตอนที่ 2: สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริม
การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ..... 260
ตาราง 43: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง:
ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขารัฐศาสตร์
ตอนที่ 2: สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการ
มีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ..... 263
ตาราง 44: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง:
ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขาอื่น ๆ
ตอนที่ 2: สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการ
มีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ..... 265
ตาราง 45: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง:
ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยเคยดำรงตำแหน่ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ตอนที่ 2: สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริม
การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ..... 267
ตาราง 46: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง:
ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยเคยดำรงตำแหน่ง
สมาชิกวุฒิสภา
ตอนที่ 2: สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการ
มีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ..... 270

ตาราง 47: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
ตอนที่ 2: สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ..... 273
ตาราง 48: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์การพัฒนาเอกชน
ตอนที่ 2: สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ..... 276
ตาราง 49: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนของผู้ประกอบวิชาชีพหรือภาคเอกชน
ตอนที่ 2: สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ..... 278
ตาราง 50: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์กรทางด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน
ตอนที่ 2: สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ..... 279
ตาราง 51: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มคนพิการประเภทต่าง ๆ
ตอนที่ 2: สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ..... 282
ตาราง 52: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มเด็ก สตรี และคนชราที่ด้อยโอกาสทางสังคม
ตอนที่ 2: สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ..... 286
ตาราง 53: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: กลุ่มคนยากจนในชนบท/กลุ่มเกษตรกร

ตอนที่ 2: สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ..... 288
ตาราง 54: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขานิติศาสตร์
ตอนที่ 3: แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน..... 290
ตาราง 55: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขารัฐศาสตร์
ตอนที่ 3: แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน..... 295
ตาราง 56: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขาอื่น ๆ
ตอนที่ 3: แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน..... 297
ตาราง 57: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ตอนที่ 3: แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน..... 299
ตาราง 58: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา
ตอนที่ 3: แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน..... 302

ตาราง 59: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
ตอนที่ 3: แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน..... 305
ตาราง 60: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์การพัฒนาเอกชน
ตอนที่ 3: แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน..... 308
ตาราง 61: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนของผู้ประกอบวิชาชีพหรือภาคเอกชน
ตอนที่ 3: แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน..... 310
ตาราง 62: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์กรทางด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน
ตอนที่ 3: แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน..... 313
ตาราง 63: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มคนพิการประเภทต่าง ๆ
ตอนที่ 3: แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน..... 318

ตาราง 64: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มเด็ก สตรีและคนชราที่ด้อยโอกาสทางสังคม

ตอนที่ 3: แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน..... 322

ตาราง 65: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: กลุ่มคนยากจนในชนบท/กลุ่มเกษตรกร

ตอนที่ 3: แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน..... 326

ตาราง 66: แสดงสาระสำคัญของกฎหมายและเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน..... 398

บทที่ 1
บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของสภาพปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

สำหรับความเป็นมาเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยนั้น โดยเบื้องต้นหากพิจารณาจากประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของประเทศไทยแล้ว จะเห็นได้ว่า ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ปกครองระบอบประชาธิปไตย ประเทศไทยได้มีการบังคับใช้รัฐธรรมนูญมาแล้วจำนวน 15 ฉบับ โดยรัฐธรรมนูญทั้ง 15 ฉบับ ต่างก็มีกระบวนการในการจัดทำรัฐธรรมนูญที่มีความแตกต่างกันออกไปในหลายรูปแบบ แต่แท้ที่จริงแล้วรัฐธรรมนูญทั้ง 15 ฉบับ ต่างมีที่มาจากการต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจของผู้ปกครองหรือผู้ใช้อำนาจปกครองด้วยกันเอง โดยรัฐธรรมนูญบางฉบับอาจมีที่มาของรัฐธรรมนูญซึ่งต้องแลกมาด้วยชีวิตและเลือดเนื้อของประชาชน ดังนั้น หากพิจารณาตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแล้วรัฐธรรมนูญในอดีตที่ผ่านมาจึงเปรียบเสมือนสิ่งของสิ่งหนึ่งหรือเปรียบเสมือนวัตถุในทางนามธรรมสิ่งหนึ่งที่ฝ่ายผู้ปกครองหรือผู้ใช้อำนาจปกครองได้มอบให้แก่เจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริงคือประชาชน โดยปราศจากมิติของการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่ารัฐธรรมนูญเป็นเสมือนเพียงวัตถุในทางนามธรรมสิ่งหนึ่งที่ฝ่ายผู้ปกครองหรือฝ่ายผู้ใช้อำนาจปกครองได้มอบให้แก่ประชาชน โดยเป็นรัฐธรรมนูญที่ปราศจากจิตวิญญาณร่วมของประชาชนหรือจิตวิญญาณประชาชาติ โดยสภาพในลักษณะเช่นว่านี้จึงเปรียบเสมือนเป็นแต่เพียงการกำหนดกุสโลบายขึ้นมา โดยมุ่งเน้นถึงการอธิบาย การรับรองและการส่งเสริมอำนาจของฝ่ายผู้ปกครองหรือฝ่ายผู้ใช้อำนาจปกครอง มากกว่าการมุ่งเน้นถึงการอธิบาย การรับรองและการส่งเสริมอำนาจของเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมาโดยตลอด จนกระทั่งได้เกิดกระแสการเรียกร้องจากทางภาคประชาชน องค์กรเอกชนและองค์กรทางการเมืองทั้งหลายอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีการคืนอำนาจทางการเมืองการปกครองของประเทศให้แก่ประชาชน โดยในห้วงเวลาต่อมาได้มีการปฏิรูปการเมืองขึ้นในประเทศไทย ซึ่งการปฏิรูปการเมืองครั้งนี้ได้นำไปสู่กระบวนการในการร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 16 ขึ้น โดยทางสภาร่างรัฐธรรมนูญ และได้มีการประกาศใช้บังคับรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 16 เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540 อันถือได้ว่า รัฐธรรมนูญที่ร่างโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ร่างโดยประชาชนหรือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนนั่นเอง

โดยในเวลาต่อมาภายหลังจากที่รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 16 ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลากว่า 8 ปี การบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายและกลไกตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้ก่อให้เกิดเหตุปัจจัยทางการเมืองขึ้นหลายด้านที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ โดยในที่สุดได้ก่อให้เกิดการรัฐประหารขึ้น โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ภายใต้การนำของ พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบก (ตำแหน่งในขณะนั้น) และหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (ปัจจุบันดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ หรือ คมช.) โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้อาศัยเหตุปัจจัยทางการเมืองที่ว่าในการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศ โดยคณะรัฐบาลอันมี พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีนั้น ได้ก่อให้เกิดสภาพปัญหาความขัดแย้งแบ่งฝ่าย สลายความรู้สึกรู้รักสามัคคีของชนในชาติอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ของชาติไทย โดยประชาชนส่วนใหญ่ต่างมีความเคลือบแคลงสงสัยว่าการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลส่อไปในทางทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างกว้างขวาง รวมทั้ง องค์กรตามรัฐธรรมนูญหรือหน่วยงานอิสระต่าง ๆ ถูกการเมืองเข้าครอบงำ อันมีผลทำให้ กระบวนการในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเกิดสภาพปัญหาและอุปสรรคหลายประการ โดยถึงแม้ว่าหลายภาคส่วนของสังคมจะได้มีความพยายามในการประนีประนอมเพื่อคลี่คลายสถานการณ์ทางการเมืองมาอย่างต่อต่อเนื่องแล้วก็ตาม แต่ในความเป็นจริงความพยายามในการประนีประนอมดังกล่าวก็ไม่สามารถที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองได้ อันเป็นเหตุผลประการสำคัญที่มีผลทำให้ทางคณะทหาร ตำรวจและข้าราชการพลเรือนต้องทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศไว้

จากเหตุผลประการสำคัญในการก่อรัฐประหารขึ้น โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งในปัจจุบันได้แปรสภาพไปเป็นคณะรัฐมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) นั้น จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า สภาพปัญหาทางการเมืองเกิดขึ้นจากเหตุปัจจัยประการสำคัญ อันได้แก่ สภาพปัญหาทางด้านกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งสามารถที่จะนำมาซึ่งความเป็นธรรมในสังคม โดยเมื่อมีความเป็นธรรมเกิดขึ้นในสังคมแล้วย่อมสามารถที่จะนำมาซึ่งความยั่งยืนของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเหตุผลที่เป็นเช่นว่านี้เนื่องมาจากการที่ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมที่มีอยู่อย่างหลากหลายนั้น หากได้มีการกำหนดแนวทางให้ประชาชนทุกภาคส่วนสามารถที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมหหรือมีส่วนร่วมในกระบวนการเกี่ยวกับการตัดสินใจในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ของบ้านเมืองแล้วย่อมมีผลทำให้ประชาชนทุกภาคส่วน

สามารถเข้ามามีส่วนร่วม ตลอดจนสามารถมีพลังในการตรวจสอบกระบวนการ กลไกและการดำเนินงานของภาครัฐในทุกระดับได้อย่างแท้จริงต่อไป

หากกล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่า ในการได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับของประเทศไทยในอดีต ตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับที่ 1-15 นั้น ต่างมีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่มุ่งเน้นในการส่งเสริมอำนาจรัฐหรืออำนาจของผู้ปกครองมากกว่าการมุ่งเน้นที่จะรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยแม้กระทั่ง รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 16 ซึ่งถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการร่างมากที่สุด แต่ในการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 16 คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นั้น กลับเป็นรัฐธรรมนูญที่เพียงแต่มีการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยรูปแบบเท่านั้น แต่ในการนำบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาบังคับใช้กลับมีการบังคับใช้ที่มีลักษณะของการจำกัดสิทธิ เสรีภาพและมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในลักษณะต่าง ๆ อยู่อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นสภาพปัญหาเกี่ยวกับความรุนแรงทาง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากเหตุปัจจัยหรือสาเหตุของการใช้อำนาจรัฐโดยมิชอบ จนก่อให้เกิดสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นมาทั้งหมดในปัจจุบัน รวมทั้ง สภาพปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จะเห็นได้ว่า ต่างก็มีสภาพปัญหาที่มาจากเหตุปัจจัยประการสำคัญร่วมกันประการหนึ่ง อันได้แก่ สภาพปัญหาเกี่ยวกับการที่ภาครัฐไม่มีกลไกล หรือกระบวนการที่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะสามารถขับเคลื่อนหรือส่งเสริมกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งหากภาครัฐได้มีการกำหนดกระบวนการหรือกลไกลที่มีประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรมแล้ว สภาพปัญหาที่มาจากเหตุปัจจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้นย่อมจะไม่เกิดขึ้น รวมทั้ง จะมีผลทำให้กระบวนการทางการเมืองการปกครอง ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สามารถขับเคลื่อนต่อไปได้อย่างยั่งยืนต่อไป

2. สภาพปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการ แนวทาง และการดำเนินงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

โดยเบื้องต้นหากพิจารณาจากนัยของแนวความคิดในทางปรัชญา ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จะเห็นได้ว่า หากพิจารณาความหมายของ คำว่า “ ประชาธิปไตย” ในมิติของแนวความคิดในทางปรัชญา จะเห็นได้ว่า “ประชาธิปไตย” เป็นระบบการเมืองการปกครองที่ให้ความคุ้มครองทางด้านสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนหรือพลเมืองของประเทศ โดยมีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ โดยการรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ในบทบัญญัติของกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์กฎหมายสูงสุดของประเทศ อันได้แก่ รัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะระบบการเมืองการปกครองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่าง

อิสระภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ ประชาชนหรือพลเมืองของประเทศ ยังสามารถที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยตรง รวมทั้ง การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการกำหนดแนวนโยบายของประเทศ เพื่อให้การปฏิบัติหรือการใช้อำนาจรัฐ มีความสอดคล้องและเป็นไปตามเจตนารมณ์และความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศอย่างแท้จริงต่อไป

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาโดยอาศัยตัวอย่างกรณีศึกษาจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (ซึ่งต่อมาได้ถูกยกเลิกการใช้บังคับโดยคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549) อันจะเห็นได้ว่า ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ให้ความสำคัญต่อกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในทุกภาคส่วนของสังคม สามารถที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกระบวนการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรภาครัฐ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, มาตรา 76 และ มาตรา79) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, มาตรา 290) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, มาตรา 46) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, มาตรา 56) และการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรภาคประชาชน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, มาตรา 58 มาตรา 59 และมาตรา 60) นอกจากนี้ ยังได้กำหนดให้ภาครัฐมีหน้าที่ที่จะต้องให้การส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น การส่งเสริมเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การส่งเสริมกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง การส่งเสริมกระบวนการในการวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้ง การส่งเสริมการให้ภาคประชาชนสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, มาตรา 76) และการกำหนดให้ภาครัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, มาตรา 79) รวมทั้ง การเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีสิทธิหรือสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครอง ในกรณีที่การกระทำนั้น มีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, มาตรา 60)

การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น รวมถึงการเปิดโอกาสให้แก่ทางภาคประชาชนสามารถที่จะรับรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการจัดการทรัพยากรได้อย่างแท้จริง โดยหากพิจารณาจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในหลาย ๆ มาตรา ตัวอย่างเช่น บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 58 ซึ่งกำหนดให้สิทธิแก่ประชาชนในการรับทราบข้อมูลข่าวสารของหน่วยราชการรวมทั้ง ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 56 ยังได้กำหนดให้สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครองส่งเสริมและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่อง ส่วนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 59 กำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิในการได้รับข้อมูล คำชี้แจงและเหตุผล จากหน่วยงานของรัฐก่อนการอนุญาตหรือดำเนินโครงการที่มีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขอนามัยหรือคุณภาพชีวิต

โดยหากพิจารณาจากการประชุมทางวิชาการของสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 2 ในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนความยั่งยืนของประชาธิปไตยนั้น จะเห็นได้ว่า ศาตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโน (2544: 2-16) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับข้อจำกัดบางประการที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นสภาพปัญหาของอุปสรรคประการสำคัญที่มีต่อการพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในที่สุด โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1) ข้อพิจารณาทางด้านเทคนิคและวิธีการที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ เป็นเรื่องที่รัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดไว้ คงต้องเป็นหน้าที่ของกฎหมายที่จะกำหนด อย่างไรก็ตามการรับฟังความความคิดเห็นของประชาชนนั้น อาจมีได้หลายรูปแบบ ตัวอย่างเช่น การปรึกษาและหารือ โดยทำเป็นลายลักษณ์อักษรอาจมีความเหมาะสมสำหรับเรื่องทางเทคนิคมาก ๆ ตัวอย่างเช่น ในกระบวนการยกร่างกฎหมายเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่ต้องการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนนั้น ไม่มีความเหมาะสำหรับการทำประชาพิจารณ์ด้วยวาจาที่ให้ฝ่ายที่เห็นด้วยและฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยมาเผชิญหน้ากัน เป็นต้น โดยการใช้กระบวนการหรือวิธีการที่ไม่เหมาะสม อันอาจนำมาซึ่งความขัดแย้ง และความรุนแรงอย่างคาดไม่ถึง ดังเช่นที่เคยเกิดขึ้นแล้วในอดีต

2) ข้อพิจารณาทางด้านทัศนคติโดยจะต้องพิจารณาทัศนคติทั้งบุคคลกรภาครัฐ และบุคคลกรภาคประชาชน โดยทั้งสองฝ่ายจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมของพลเมือง กล่าวคือภาครัฐจะต้องเห็นว่าการมีส่วนร่วมของพลเมืองเป็นเรื่องที่ต้องส่งเสริมเพื่อประโยชน์หลายประการไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ในด้านการได้มาซึ่งข้อมูล ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นอันหลากหลาย อีกทั้ง

ยังช่วยในการป้องกันสภาพปัญหาและความขัดแย้งที่อาจติดตามมา โดยในขณะเดียวกันภาคประชาชนควรมีความเข้าใจและเห็นใจบุคลากรของภาครัฐ โดยเฉพาะในส่วนที่ยังมีข้อจำกัดต่าง ๆ โดยอาจเกิดขึ้นจากความไม่เข้าใจความสำคัญของการมีส่วนร่วมของพลเมืองก็เป็นได้ ทั้งบุคคลากรภาครัฐต้องตระหนักว่าตนมีทั้ง “หน้าที่” ควบคู่ไปกับ “สิทธิ” โดยเฉพาะหน้าที่ที่ต้องเคารพสิทธิผู้อื่นและเคารพกฎหมาย โดยหากทั้งสองฝ่ายต่างมีทัศนคติที่ดีต่อกันแล้ว ความร่วมมือจาก “ประชารัฐ” ก็จะสามารถที่จะได้รับการพัฒนาต่อไป

3) ข้อพิจารณาทางด้านการมีส่วนร่วมของพลเมืองโดยการมีส่วนร่วมของพลเมืองจะได้ผลดีเมื่อองค์กรภาคประชาสังคมมีความเข้มแข็ง กล่าวคือ หากองค์กรภาคประชาสังคมมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น การรวมตัวกันเป็นกลุ่มอาชีพ การรวมตัวกันเป็นกลุ่มพื้นที่ การรวมตัวกันเป็นกลุ่มสิ่งแวดล้อม การรวมตัวกันเป็นกลุ่มสตรี เป็นต้น ย่อมมีผลทำให้การใช้สิทธิและการมีผู้แทนเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็น ตลอดจนการติดตามการดำเนินงานตามนโยบายต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีพลังอย่างแท้จริง โดยหากทำเป็นรายบุคคลย่อมจะไม่สามารถที่จะมีพลังและความหนักแน่นเพียงพอในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

4) ข้อพิจารณาทางด้านการมีส่วนร่วมของพลเมืองในทางการเมือง โดยจะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของพลเมืองในทางการเมืองย่อมเป็นไปเพื่อก่อให้เกิดความสมดุลในการกำหนดนโยบายอันมีผลทำให้ผู้กำหนดนโยบายไม่สามารถกำหนดนโยบายเพื่อผลประโยชน์ของคนบางกลุ่ม/บางพวก และละเลยผลประโยชน์ของคนกลุ่มอื่น ๆ ไป ด้วยเหตุนี้ ผู้มีส่วนร่วมต้องตระหนักและยอมรับว่า การกดดัน/ต่อรองผ่านกระบวนการในการมีส่วนร่วม โดยต้องอยู่บนหลักเหตุผล ข้อมูลและไม่มีใครสามารถได้สิ่งใดตามที่ต้องการทั้งหมด หากไม่เข้าใจกระบวนการมีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าว แต่ต้องการให้สิ่งที่ตนเสนอเพื่อให้ได้รับการยอมรับทั้งหมด และปฏิเสธข้อเสนอของกลุ่มอื่นโดยสิ้นเชิง หรือมีข้อมูลและเหตุผลน้อย แต่ใช้ความรู้สึกมากกว่าเหตุผล ย่อมจะทำให้เกิดความขัดแย้งอันนำไปสู่ความรุนแรงในที่สุด

5) ข้อพิจารณาทางด้านการมีส่วนร่วมของพลเมืองในทางการเมือง โดยจะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมอาจมาจากหลายฝ่ายที่มีผลประโยชน์และจุดยืนที่แตกต่างกัน แต่การที่มีเทคนิคในการบริหารจัดการเพื่อหลีกเลี่ยงสภาพปัญหาหรือความขัดแย้ง การมีทักษะในการขจัดข้อขัดแย้งโดยสันติวิธี ย่อมเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นเงื่อนไขในการหลีกเลี่ยงความรุนแรงด้วย โดยสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเงื่อนไขแห่งความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของพลเมืองในกระบวนการตัดสินใจบริหารบ้านเมือง แต่ในขณะเดียวกันอาจเป็นเงื่อนไขแห่งความล้มเหลวของการมีส่วนร่วมที่ไม่เหมาะสม ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงได้

หากกล่าวโดยสรุป หากพิจารณาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ จะเห็นได้ว่า ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มุ่งที่จะส่งเสริมกระบวนการในการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น แต่เนื่องจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ตราบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบของหลักการ แต่มิได้มีแนวทางในการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม จึงก่อให้เกิดสภาพปัญหาในทางปฏิบัติในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในที่สุด ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจะมีเพียงการกำหนดเจตนารมณ์และหลักการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้าง ๆ ซึ่งในทางปฏิบัติและในความเป็นจริงหากต้องการให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถบรรลุผลตามเจตนารมณ์ของหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะการที่จะสามารถทำให้การเมืองการปกครองในประเทศสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยปัจจัยประการสำคัญที่เป็นกลไกหรือพลังในการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายสูงสุด คือ การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับการเมืองภาคประชาชน โดยอาศัยกระบวนการและกลไกทางด้านกฎหมายในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการตราบทบัญญัติของกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ เพื่อกำหนดรายละเอียดของเจตนารมณ์และหลักการตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ อันสามารถส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนากระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนต่อไป

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

สำหรับโครงการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาจัดทำสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีวัตถุประสงค์ประการสำคัญเพื่อเสนอสาระสำคัญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4. ขอบเขตของการวิจัย

สำหรับการกำหนดขอบเขตของโครงการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาจัดทำสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ได้ดำเนินกระบวนวิธีการวิจัยภายใต้การนำของนัยของแนวความคิดในทางปรัชญา ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มาเป็นหลักพื้นฐานในการดำเนินกระบวนวิธีการวิจัย

โดยกำหนดขอบเขตของการวิจัยจากการศึกษานัยของแนวความคิดในทางปรัชญา ความหมายและกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1) แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามนัยของแนวความคิดว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชน

2) แนวความคิด รูปแบบ และกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชน

3) แนวความคิด ความหมาย และประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

4) กระบวนการและสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและองค์กรตามรัฐธรรมนูญ เพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็นของประชาชน)

โดยในการกำหนดขอบเขตของการวิจัยดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ผลงานการวิจัยและบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งเอกสารภายในประเทศและเอกสารต่างประเทศ รวมทั้ง ข้อมูลจากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือทางเว็บไซต์ต่าง ๆ อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1) แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามนัยของแนวความคิดว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชน อันประกอบไปด้วย แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสิทธิมนุษยชน ลักษณะของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน การกำหนดขอบเขตในการจำกัดสิทธิมนุษยชนโดยชอบด้วยกฎหมายโดยอาศัยกลไกของอำนาจรัฐ และการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญโดยการวิเคราะห์กรณีศึกษาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

2) แนวความคิด รูปแบบ และกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชน อันประกอบไปด้วย แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ความสำคัญและลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวทางและรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์ประกอบเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

3) แนวความคิด ความหมาย และประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน อันประกอบไปด้วย แนวความคิดเกี่ยวกับองค์การพัฒนาเอกชน กับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ความหมายขององค์การพัฒนาเอกชน ประเภทขององค์การพัฒนาเอกชน และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งองค์การเอกชน

4) กระบวนการและสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและองค์กรตามรัฐธรรมนูญ เพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช.... (ฉบับรับฟังความคิดเห็นของประชาชน) อันประกอบด้วย

(1) กระบวนการและสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและองค์กรตามรัฐธรรมนูญ เพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช.... (ฉบับรับฟังความคิดเห็นของประชาชน) ครั้งที่ 1

(2) สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช.... (ฉบับรับฟังความคิดเห็นของประชาชน) ครั้งที่ 2 และสรุปประมวลผลการพิจารณาคำแปรญัตติ กรอบที่ 1 สิทธิและเสรีภาพของประชาชน

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

สำหรับประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาจัดทำสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ได้แก่การนำข้อค้นพบจากการวิจัยมาเป็นแนวทางประการสำคัญในการจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดสาระสำคัญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ เพื่อให้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หรือเพื่อให้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในโอกาสที่เหมาะสมต่อไป

บทที่ 2
แนวความคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

โดยเบื้องต้นหากพิจารณาตามนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สิทธิในการมีส่วนร่วม (right to participate) และกระบวนการที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความชอบธรรมนั้น มีรากฐานมาจากนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับทฤษฎีตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันประกอบไปด้วย ทฤษฎีตามหลักประชาธิปไตยทางตรง (direct democracy) กับทฤษฎีตามหลักประชาธิปไตยแบบผู้แทน (representative democracy) โดยทั้งสองทฤษฎีต่างก็ยังปรากฏข้อจำกัดสำคัญบางประการ โดยเฉพาะข้อจำกัดในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิในการใช้อำนาจอธิปไตย อันมีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่สามารถที่จะขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ในห้วงเวลาต่อมาจึงได้มีการนำเอานัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของทั้ง 2 ทฤษฎีมาผสมผสานกัน โดยการนำเอานัยของแนวความคิดในทางทฤษฎี ตามหลักประชาธิปไตยแบบผู้แทน (representative democracy) มาเป็นหลักและนำเอานัยของแนวความคิดตามหลักประชาธิปไตยทางตรง (direct democracy) มาใช้ในการสนับสนุนนัยของแนวความคิดตามหลักประชาธิปไตยแบบผู้แทน (representative democracy) โดยการนำเอาทฤษฎีที่มีลักษณะในการผสมผสานเช่นว่านี้ เรียกว่าประชาธิปไตยแบบกึ่งทางตรง (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, 2541: 177-178) นอกจากนี้ ในหลาย ๆ ประเทศทั่วโลก ต่างก็มีแนวความคิดที่มีการตื่นตัวหรือมุ่งมั่นในการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล (Kurezewski & Sullivan, 2002) โดยการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลไว้ในรัฐธรรมนูญ ตามแนวทางของรัฐธรรมนูญนิยม (constitutionalism) โดยสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญได้รับรองไว้ในลักษณะเช่นว่านี้เรียกว่า “สิทธิขั้นพื้นฐาน” โดยเป็นนัยของแนวความคิดตามหลักรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย (constitutional concept of democracy) หมายความว่า สิทธิที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะต้องมีการกำหนดบทบัญญัติของกฎหมาย เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลไว้ในรัฐธรรมนูญ (Debeljak, 2001) นอกจากนี้ ในการกำหนดบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่มุ่งให้ความสำคัญกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นถึงกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลตามนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) โดยหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมนั้น เป็นแนวความคิดที่ปรากฏในมิติทางศาสตร์ทางด้านรัฐศาสตร์มากกว่าการปรากฏในมิติทางศาสตร์ทางด้านนิติศาสตร์โดยตรง

จากการพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) นัยของแนวความคิดในทางปรัชญาตามแนวทางของรัฐธรรมนูญนิยม (constitutionalism) รวมทั้ง การพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดตามหลักรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย (constitutional concept of democracy) อันจะเห็นได้ว่า การพิจารณาถึงกระบวนการเกี่ยวกับการจัดทำข้อเสนอแนะในการกำหนดสาระสำคัญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องดำเนินกระบวนการในการพิจารณาโดยการนำเอานัยของแนวความคิดที่ปรากฏในมิติทางศาสตร์ทางด้านรัฐศาสตร์และแนวความคิดที่ปรากฏในมิติทางด้านนิติศาสตร์มาใช้ในการพิจารณาประกอบกันเพื่อที่จะแสวงหาข้อค้นพบว่ากระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละกรณีหรือแต่ละประเด็นนั้น สมควรที่จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานตามนัยของแนวความคิด ทฤษฎีและหลักการใดของหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สามารถที่จะขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สำหรับกระบวนการในการศึกษาและวิเคราะห์ถึงนัยของแนวความคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีสาระสำคัญโดยสรุป อันประกอบไปด้วย

1) สิทธิในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามนัยของแนวความคิดว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชน อันประกอบไปด้วย แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน การกำหนดขอบเขตในการจำกัดสิทธิมนุษยชนโดยชอบด้วยกฎหมายโดยอาศัยกลไกของอำนาจรัฐและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ โดยการวิเคราะห์กรณีศึกษาจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

2) แนวความคิดและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน อันประกอบไปด้วย แนวความคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ความสำคัญและลักษณะของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การกำหนดแนวทางและรูปแบบของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์ประกอบเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

3) องค์การพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน อันประกอบไปด้วย แนวความคิดเกี่ยวกับองค์การพัฒนาเอกชน ความหมายขององค์การพัฒนาเอกชน ประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนและวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งองค์การพัฒนาเอกชน

โดยในส่วนต่อไปจะได้เสนอถึงสาระสำคัญตามนัยของแนวความคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการ

รับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล ตามนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) ตามนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของหลักรัฐธรรมนูญนิยม (constitutionalism) และตามนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของหลักรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย (constitutional concept of democracy) อันได้แก่ (1) สิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามนัยของแนวความคิดว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชน (2) แนวความคิดรูปแบบและกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชน (3) แนวความคิด ความหมาย และประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และ (4) แนวความคิด ความหมาย และประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1. สิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามนัยของแนวความคิดว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชน

สำหรับการพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามนัยของแนวความคิดว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชนนั้น จะเห็นได้ว่า มีการประกาศหลักการเพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตามประกาศของสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 (Howard, 2001) โดยการกำหนดเป็นหลักการและบรรทัดฐานเพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกปฏิบัติตามโดยการกำหนดให้ประเทศต่าง ๆ จะต้องมีการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในลักษณะที่กำหนดให้ประเทศต่าง ๆ จะต้องดำเนินการบัญญัติและตรามาตรการทางกฎหมาย เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์โดยเฉพาะสิทธิของปัจเจกบุคคล โดยการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของแต่ละประเทศ (United Nations, 1999) ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าโดยสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลมีนัยของแนวความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (human dignity) อันเป็นไปตามนัยของแนวความคิดตามหลักสิทธิตามธรรมชาติ (natural rights) อันหมายความถึง สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล และยังอาจหมายความรวมถึง สิทธิและเสรีภาพของพลเมืองหรือประชาชนโดยทั่วไป ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (human dignity) นั้น เป็นหลักการขั้นพื้นฐานหรือเป็นที่มาในการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ โดยการกำหนดให้มีการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ อันเป็นสาระประการสำคัญที่จะต้องมีการดำเนินกระบวนการเพื่อให้มีการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ไว้ในรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศ (Human rights, 2001) ต่อไป

ในการพิจารณาถึงสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นโดยเบื้องต้นจะต้องเข้าใจถึงรากเหง้าหรือที่มาแห่งสิทธิดังกล่าว อันเป็นไปตามนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาสากลเพื่อเป็นการสร้างพื้นฐานทางความคิดโดยเบื้องต้นก่อน โดยหากพิจารณาจากประวัติความเป็นมาตามนัยของ

แนวความคิดในทางปรัชญาว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชน โดยจะเห็นได้ว่า หลักสิทธิมนุษยชนเป็นนัยของแนวความคิดที่มีรากเหง้าหรือพื้นฐานมาจาก หลักสิทธิตามธรรมชาติ (natural rights) ที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ โดยนอกจากหลักสิทธิมนุษยชนจะมีรากเหง้าหรือมีหลักพื้นฐานที่มาจากนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาว่าด้วยกฎหมายธรรมชาติ (natural law) ตามนัยของแนวความคิดของกลุ่มนักปรัชญา STOIC โดยนักปรัชญาหรือปราชญ์กลุ่มนี้ได้ให้ความหมายหรือได้อธิบายหลักของแนวความคิดว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชน ความว่า “สิทธิตามธรรมชาติ” นั้น แท้จริงแล้วสิทธิตามธรรมชาติมีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคนมาโดยตลอดและมีอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสิทธิสิทธิตามธรรมชาติเหล่านี้มิใช่อภิสิทธิ์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ หากแต่เป็นความชอบธรรมที่มนุษย์โดยทั่วไปสามารถที่จะพึงมีสิทธินั้นได้โดยเหตุที่เขาเกิดมาเป็นมนุษย์ และมนุษย์ก็เป็นผู้ที่มีเหตุผลในตัวเอง กล่าวคือมนุษย์ทั้งหลายบนโลกย่อมเกิดมามีความเท่าเทียมกัน โดยมนุษย์ทุกคนมีสิทธิบางประการที่ติดอยู่ในตัวมนุษย์มาแต่กำเนิดจนถึงเวลาที่มนุษย์ถึงแก่ความตาย อันได้แก่ สิทธิในชีวิต เสรีภาพในร่างกาย และความเสมอภาคที่ไม่อาจโอนให้กันได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่า โดยนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาว่าด้วยกฎหมายธรรมชาติ (natural law) และสิทธิตามธรรมชาตินี้ ล้วนเป็นนัยของแนวความคิดที่มีบทบาทประการสำคัญที่มีผลทำให้เกิดนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของปัจเจกบุคคล (individual) ในห้วงเวลาต่อมาจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม มาตรการทางกฎหมายที่ตราหรือออกมา เพื่อรองรับนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชนนั้น ทางคณะผู้วิจัยใคร่ขอนำเสนอเฉพาะมาตรการทางกฎหมายที่มีความสำคัญกับการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น อันจะเห็นได้ว่า มาตรการทางกฎหมายที่ตราหรือออกมาเพื่อรองรับนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชน ตามบทบัญญัติของกฎหมาย Magna Carta โดยมาตรการทางกฎหมายฉบับนี้ อาจกล่าวได้ว่า เป็นมาตรการทางกฎหมายที่ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นทางประวัติศาสตร์ โดยหากพิจารณาในแง่ของกระบวนการหรือกลไกในการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยกำหนดให้มีผู้พิพากษาที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาและตัดสินคดี ซึ่งแต่เดิมกษัตริย์จะทรงเป็นผู้พิจารณาและตัดสินคดีเองและมักจะตัดสินเข้าข้างพวกเดียวกัน หรือเข้าข้างพวกที่มีความร่ำรวยหรือเศรษฐี รวมทั้ง การกำหนดบทบัญญัติของมาตรการทางกฎหมายในลักษณะที่ห้ามมิให้มีการปรับเงินตามอำเภอใจโดยไร้กฎหมายควบคุม นอกจากนี้ มาตรการทางกฎหมายฉบับนี้ยังได้กำหนดมาตรการทางกฎหมายที่ห้ามมิให้มีการปฏิเสธการให้ความยุติธรรม โดยรวมไปถึงการให้ความยุติธรรมที่มีความล่าช้าด้วย นอกจากนี้ การจะดำเนินการจับกุมควบคุมตัวหรือคุมขังบุคคลใด รวมทั้ง การขับไล่หรือการริบทรัพย์สินของบุคคลใดจะกระทำมิได้ หากปราศจากกระบวนการในการพิจารณาคดีตามบทบัญญัติของกฎหมายอีกด้วย

ส่วนมาตรการทางกฎหมายที่ตราหรือออกมาเพื่อรองรับนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติของกฎหมายตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาว่าด้วยเรื่องการรับรองและคุ้มครองสิทธิของประชาชน โดยมาตรการทางกฎหมายฉบับนี้ จะเห็นได้ว่า ภายหลังจากการที่สหรัฐอเมริกาได้มีการประกาศอิสรภาพ โดยการแยกตัวเป็นประเทศอิสระจากการปกครองของประเทศอังกฤษ โดยรัฐต่าง ๆ ที่เคยอยู่ภายใต้การปกครองของประเทศอื่น ๆ ต่างได้มีการเจรจาและมีการทำความตกลงร่วมกัน เพื่อดำเนินการจัดตั้งเป็นประเทศและมีการจัดตั้งรัฐบาลกลางขึ้น โดยมีรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้มีการบัญญัติมาตรการทางกฎหมาย เพื่อกำหนดให้มีการรับรองและคุ้มครองสิทธิของประชาชนโดยทั่วไป โดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มีการรับรองและคุ้มครองสิทธิของประชาชนในเรื่อง รวมทั้ง การประกันในเรื่องสิทธิและเสรีภาพในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิและเสรีภาพทางด้านศาสนาหรือการชุมนุมโดยสงบ และการกำหนดให้ประชาชนสามารถยื่นเรื่องราวร้องทุกข์ต่อรัฐบาลได้ รวมถึง การอนุญาตให้ประชาชนสามารถมีอาวุธได้ นอกจากนี้ ในการตรวจค้นบุคคล เคหสถาน ทรัพย์สินหรือเอกสารจะต้องมีหมายค้น รวมทั้ง กระบวนการในการพิจารณาคดีอาญาที่มีอัตราโทษสูง ตัวอย่างเช่น กระบวนการในการพิจารณาคดีอาญาที่มีการลงโทษประหารชีวิต เป็นต้น โดยจะต้องดำเนินการผ่านกระบวนการในการพิจารณาของคณะลูกขุน โดยความผิดสถานเดียวกันจะมีกระบวนการในการพิจารณาหรือการพิพากษาคดีซ้ำอีกไม่ได้ และบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหรือผู้ต้องหาจะถูกบังคับให้มีการปรับปรำตนเองไม่ได้ ส่วนการลงโทษบุคคลหรือการจำกัดสิทธิจะต้องกระทำโดยผ่านกระบวนการทางกฎหมาย ส่วนทรัพย์สินส่วนตัวหากจะนำไปใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์จะต้องมีการจ่ายค่าตอบแทนให้ด้วยความเป็นธรรม นอกจากนี้ ในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาจะต้องมีการดำเนินกระบวนพิจารณาอย่างเร่งด่วนและรวดเร็ว และจะต้องกระทำโดยเปิดเผย ณ สถานที่ที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น โดยการดำเนินกระบวนวิธีพิจารณาคดีของบรรดาคณะลูกขุนที่จะต้องปราศจากอคติ โดยผู้ต้องหาจะต้องได้รับแจ้งให้ทราบถึงลักษณะและเหตุที่กล่าวหา นอกจากนี้ กระบวนการสืบพยานจะต้องกระทำโดยเปิดเผยและจะต้องกระทำต่อหน้าผู้ต้องหา ส่วนการกำหนดค่าปรับในการประกันตัวจะสูงเกินควรไม่ได้และห้ามการลงโทษที่ทารุณโหดร้าย รวมทั้ง การจำกัดขอบเขตของการใช้สิทธิที่ห้ามมิให้มีการล่วงละเมิดต่อสิทธิของผู้อื่นตลอดจน การกำหนดให้ประชาชนชาวอเมริกันมีความเสมอภาคกัน โดยต้องปราศจากข้อจำกัดในเรื่องความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติที่มีความแตกต่างกัน รวมทั้ง ต้องปราศจากข้อจำกัดในเรื่องความแตกต่างในเรื่องของสีผิวด้วย อันเป็นไปตามประกาศตามปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของมนุษย์และสิทธิของพลเมือง (declaration of the rights of man and citizen) นั่นเอง

สำหรับการพิจารณาถึงประกาศตามปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของมนุษย์และสิทธิของพลเมืองนั้น จะเห็นได้ว่า ตามปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของมนุษย์และสิทธิของพลเมืองเกิดขึ้นภายหลังจากการปฏิวัติใน

ประเทศฝรั่งเศสโดยประชาชนในปี ค.ศ. 1789 ซึ่งได้มีการประกาศปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของมนุษย์และสิทธิของพลเมือง โดยมีการรับรองสิทธิของประชาชนว่าด้วยการมุ่งเน้นถึงความเป็นอิสระและการมีสิทธิเท่าเทียมกันของมนุษย์ รวมทั้ง การให้คำจำกัดความของคำว่าเสรีภาพว่าเสรีภาพ โดยหมายความถึง อำนาจที่ประชาชนสามารถที่จะกระทำการสิ่งใดได้โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น รวมทั้ง การรักษาไว้ซึ่งสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ในอันที่จะไม่อาจพรากสิทธิดังกล่าวตามธรรมชาติออกไปได้จากมนุษย์ได้เลย รวมทั้ง การรับรองสิทธิในการพูด การรับรองสิทธิในการพิมพ์ การรับรองสิทธิในการนับถือศาสนา และการรับรองสิทธิที่จะปลอดจากการจับกุมตามอำเภอใจอันนับได้ว่าเป็นการให้ความสำคัญกับการรับรองและคุ้มครองสิทธิของพลเมือง (rights of citizen) ในระยะเริ่มต้น แต่หากพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดในเรื่องความหมายในขณะนั้นแล้วจะเห็นได้ว่า ในขณะนั้นคำว่า “สิทธิของพลเมือง” หมายความถึง สิทธิของพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งจะเห็นได้ว่า มีความแตกต่างกับความหมายของคำว่า “rights of citizen” รวมทั้ง มีความแตกต่างกับความหมายของคำว่า “rights of people” โดยนัยของแนวความคิดที่ได้กล่าวมาข้างต้น

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงนัยเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “พลเมือง” (citizen) หรือ “ประชาชน” (people) อันจะเห็นได้ว่า คำทั้งสองต่างก็มีนัยของความหมายที่มีส่วนคล้ายคลึงกันโดยต่างก็หมายความถึง ประชากรหรือพลเมืองในแต่ละรัฐหรือของแต่ละประเทศ แต่ทั้งนี้ สิทธิปวงชน (people’s right หรือ right of people) หมายความถึง สิทธิของปวงชนในลักษณะเป็นกลุ่มคนซึ่งอาจเป็นกลุ่มคนแต่ละกลุ่มรวมกันหลาย ๆ กลุ่มในรัฐ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าในรัฐแต่ละรัฐอาจประกอบไปด้วยหลาย ๆ กลุ่มคนหรืออาจมีเพียงกลุ่มคนเพียงกลุ่มเดียวก็ได้ ดังนั้น ความหมายของคำว่า “rights of citizen” จึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิของประชาชนหรือสิทธิของพลเมืองในรัฐนั้นโดยไม่มีการแบ่งแยกว่าเป็นประชากรหรือพลเมืองในกลุ่มชนหรือปวงชน (people) ใด ๆ ก็ตาม

จากนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาในเรื่องการรับรองและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในการเรียกร้องและต่อต้านอำนาจในการปกครอง จะเห็นได้ว่า ในห้วงเวลาต่อมาได้มีการตรากฎหมายออกมาเพื่อรับรองสิทธิของประชาชนในแต่ละรัฐและในเวลาต่อมาได้เริ่มเปลี่ยนแปลงจากความร่วมมือในแต่ละรัฐภายในประเทศของตนมาเป็นความร่วมมือกันในระดับระหว่างประเทศ ทั้งนี้ เพื่อการแสวงหาแนวทางในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยได้สอดแทรกนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาเช่นว่านี้ โดยปรากฏในกฎบัตรแห่งสหประชาชาติ ดังจะเห็นได้จากในอารัมภบทที่กล่าวโดยสรุปความว่า “ชนชาติต่าง ๆ ที่ร่วมกันอยู่ในกลุ่มสหประชาชาติจะยึดมั่นในความเชื่อและเคารพสิทธิมนุษยชนขั้นมูลฐานในเรื่องศักดิ์ศรีและคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ ในสิทธิความเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิงและชนชาติใหญ่น้อย” (to reaffirm faith in fundamental human rights, in the dignity and worth of the human person, in the equal rights of men and women and of nations large and small…) (brownlie,

lan “basic documents on human rights” second edition. clarendon press oxford 1981. page 3 (part one: standard setting by the united nations organization I relevant provistion of the united nations charter))

นอกจากนี้ แนวทางในการรับรองและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนยังได้ปรากฏในบทบัญญัติของกฎบัตรแห่งสหประชาชาติในอีกหลายมาตรการ ทั้งนี้ ภายหลังจากที่ได้มีการลงนามในกฎบัตรแห่งสหประชาชาติแล้ว ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมาธิการว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขึ้น อันประกอบไปด้วยประเทศสมาชิกจำนวน 8 ประเทศ อันได้แก่ ประเทศออสเตรเลีย ประเทศชิลี ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเลบานอน สาธารณรัฐประชาชนจีน สหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศรัสเซีย เพื่อให้ร่วมกันทำหน้าที่ในการร่างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนโดยได้มีการร่วมกันประชุมพิจารณาร่างปฏิญญสากลาดังกล่าวหลายครั้ง จนในที่สุดร่างปฏิญญาสากลฉบับนี้ ได้ผ่านการรับรองจากสมัชชา เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 1948 ซึ่งทางสมัชชาสหประชาชาติได้มี มติที่ 214 (111) (โกศล โสภาคย์วิจิตร์, 2520: 29) เพื่อให้การรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้น แต่ที่ประชุมไม่มีเจตจำนงที่จะบังคับเพียงแต่เสนอแนวทางให้รัฐสมาชิกปฏิบัติตามเท่านั้น เนื่องจากการที่รัฐสมาชิกเพิกเฉยต่อบทบัญญัติในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ดังนั้น การไม่ปฏิบัติตามปฏิญญาสากลจึงไม่เป็นการขัดต่อกฎหมายแต่อย่างใด ซึ่งมติที่ประชุมของสมัชชาในการประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนกำหนดขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติโดยทั่วไปของทุกชนชาติ และทุกองค์การของสังคมให้มีความตระหนักถึงการเคารพต่อสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้อยู่เสมอ เพื่อให้ได้รับการยอมรับและมีการปฏิบัติตามของรัฐสมาชิกต่อไป

1.1 แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสิทธิมนุษยชน

สำหรับการพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสิทธิมนุษยชนนั้น จะเห็นได้ว่า นัยของแนวความคิดเช่นว่านี้ ได้รับการรับรองตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในปี ค.ศ. 1948 นั้น จะเห็นได้ว่า ตามนัยของแนวความคิดเช่นว่านี้ ได้รับการนำมาปรับใช้แทนนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาตามหลัก “สิทธิตามธรรมชาติ” หรือ “natural rights” อย่างไรก็ตาม หากในกรณีที่มีการพิจารณาถึงที่มาตามนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาตามหลักสิทธิมนุษยชน จะเห็นได้ว่า นัยของแนวความคิดเช่นว่านี้ได้รับอิทธิพลมาจากนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาตามหลักของแนวความคิดในเรื่อง “กฎหมายธรรมชาติ” ตามนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของนักคิด สำนักสโตอิก (stoic) โดยนัยทางความคิดของสำนักคิดนี้ ถือว่าธรรมชาติสร้างมนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหมดในจักรวาลทั้งมวล ดังนั้น การกระทำของมนุษย์จักต้องมีความสอดคล้องกับหลักหรือกฎของธรรมชาติที่มีความเป็นนิรันดร์และไม่อาจลบล้างได้โดยกฎใด เนื่องจากนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของ สำนักสโตอิค (stoic) มีอิทธิพลเป็นอย่างมากในยุคกรีกโบราณและได้แพร่ขยายไปยังโรมัน ดังนั้น หากพิจารณาจากนัยของแนวคิดในทางปรัชญาตามหลักกฎหมายธรรมชาติ จึงเป็นที่มาของหลักกฎหมายโรมัน

โดยเฉพาะตามหลักกฎหมายที่มีการกำหนดลักษณะของกฎหมายที่ใช้ได้กับทุกคน ซึ่งเป็นกฎหมายที่บังคับใช้บรรดารัฐต่าง ๆ ที่อยู่ในจักรวรรดิของโรมันโดยให้สิทธิบางประการแก่ประชาชนทุกคนไม่จำกัดเฉพาะแก่ชาวโรมัน โดยในห้วงเวลาต่อมาในยุคกลางนั้น จะเห็นได้ว่า นัยของแนวความคิดในทางปรัชญาในเรื่องกฎหมายธรรมชาติได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากในยุคกรีกโบราณที่กฎหมายธรรมชาติเป็นการกล่าวอ้างถึงนัยของบริบททางกฎหมาย กล่าวคือ จากการดิ้นรนต่อสู้ระหว่างสิทธิและหน้าที่ของบุคคลในฐานะที่เป็น “พลเมือง” กลับกลายมาเป็นแนวความคิดในทางการเมือง ซึ่งเป็นการกล่าวอ้างเพื่อเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ อิสรภาพ และความเสมอภาคของความเป็น “มนุษย์”

โดยในเวลาต่อมา เมื่อเข้าสู่ยุคฟื้นฟูภูมิปัญญา อันถือได้ว่า เป็นยุคแห่งการแสวงหาหรือค้นหาเหตุผลในตัวมนุษย์เอง ตามนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาตามหลักสิทธิมนุษยชน โดยในยุคนี้มีนักคิดหรือปราชญ์ทางการเมืองที่สำคัญหลายคนที่สามารถแสดงความคิดเห็นโดยการสื่อหรือสะท้อนออกมาในรูปของงานเขียน โดยเฉพาะงานเขียนของ John Lock (จอห์น ล้อค) ซึ่งอยู่ในช่วงศตวรรษที่ 17 ซึ่งถือได้ว่า John Lock เป็นผู้เสนอนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาตามหลักกฎหมายธรรมชาติที่สำคัญที่สุดในยุคปัจจุบัน ประกอบกับนักปรัชญาชาวฝรั่งเศสไม่ว่าจะเป็น มองเตสกิเออ หรือ Jean Jacques Rousseau (ฌอง ฌาคส์ รุสโซ) ที่มีความเห็นว่า สิทธิบางประการที่มีอยู่ในตัวของปัจเจกชนในฐานะที่เป็นมนุษย์ก่อนที่มนุษย์จะเข้าร่วมเป็นสังคมนั้น คือ สิทธิในชีวิต เสรีภาพในร่างกาย หรืออิสรภาพจากการปกครองตามอำเภอใจไม่ชอบธรรมและสิทธิในทรัพย์โดยชอบธรรม

แต่อย่างไรก็ตาม มนุษย์ย่อมอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐ และเพื่อให้มีการปกป้องสิทธิเหล่านั้น รัฐจึงมีสิทธิบางประการที่อยู่เหนือตัวปัจเจกชนตามสัญญาประชาคม (social contract) เพื่อให้รัฐสามารถคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ เหล่านั้น การที่รัฐสามารถมีสิทธิเหนือปัจเจกบุคคลตามสัญญาประชาคมก็มิได้หมายความว่าจะมีผลทำให้มนุษย์สูญเสียสิทธิเหล่านั้นไปแต่อย่างใดไม่ และหากรัฐไม่สามารถที่จะประกันสิทธิตามธรรมชาติหรือไม่สามารถคุ้มครองสิทธิบางประการที่มีอยู่ในตัวของปัจเจกชนในฐานะที่เป็นมนุษย์ได้แล้ว มนุษย์ก็ไม่ต้องผูกพันตามสัญญาหรือมนุษย์ย่อมมีสิทธิที่จะเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหรือเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองได้ (เฉลิมเกียรติ ผิวนวล, 2530: 13-14)

หากพิจารณาถึงอิทธิพลของนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของหลักกฎหมายธรรมชาติของ Locks จะเห็นได้ว่า โดยนัยของแนวความคิดในการปรัชญานี้มีผลต่อการปฏิวัติในสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก โดยจะเห็นได้จากกรณีที่ท่านประธานาธิบดี โทมัส เจฟเพอร์สันได้ ใช้เหตุผลตามนัยของแนวความคิดนี้ในการประกาศอิสรภาพ โดยท่านประธานาธิบดี โทมัส เจฟเพอร์สัน มีแนวความคิดที่ถือว่าประชาชนในดินแดนของตนมีสิทธิโดยชอบธรรมและสามารถใช้สิทธิในการเรียกร้องอิสรภาพซึ่งได้มาจากนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาตาม “กฎแห่งธรรมชาติ” และในคำประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกา เมื่อ 4 กรกฎาคม 1779 โดยท่านประธานาธิบดี โทมัส เจฟ

เพอร์สัน ได้นำเอานัยของแนวความคิดในทางปรัชญา ตามคำกล่าวของ Locks มาบัญญัติไว้เป็นส่วนหนึ่งของคำประกาศอิสรภาพความว่า

"We hold these rights to be self-evident, that all man are created equal, that they are endowed by their created equal, that they are endowed by their creator with certain unalienable Rights , that among these are life, Liberty and Pursuit of Happiness,"

ในเวลาต่อมา ภายหลังจากที่ประเทศฝรั่งเศสได้มีการก่อการปฏิวัติขึ้นในปี ค.ศ. 1789 โดยมีการกล่าวอ้างสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ ดังปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของมนุษย์และพลเมือง (1789) ทั้งนี้ เนื่องจาก Maquis de Lafayette (เดอลาฟาเยตต์) ซึ่งเป็นผู้ร่างปฏิญญาสากลนั้นได้เคยร่วมกับท่านประธานาธิบดี ยอร์จ วอชิงตัน ในการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยสหรัฐอเมริกา ดังนั้น จึงได้รับเอานัยของแนวความคิดมาจากคำประกาศอิสรภาพโดยท่านประธานาธิบดี โทมัส เจฟเพอร์สันของสหรัฐอเมริกามาด้วย โดยหากพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดตามหลักปฏิญญาสากลนั้น จะเห็นได้ว่า นัยของแนวความคิดตามหลักปฏิญญาสากลได้สะท้อนให้เห็นถึงหน้าที่ตามพันธกรณีของรัฐบาลต่อพลเมือง โดยกล่าวว่า "เป้าหมายหลักของทุก ๆ สถาบันทางการเมือง กล่าวคือ "การดำรงรักษาสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์" ซึ่งสิทธิตามนัยของแนวความคิดนี้ จึงประกอบไปด้วย สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเกี่ยวกับเสรีภาพ สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเกี่ยวกับทรัพย์สิน สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเกี่ยวกับการได้รับความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตร่างกาย สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเกี่ยวกับการต่อต้านขัดขวางและสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเกี่ยวกับอิสรภาพ เป็นต้น

หากกล่าวโดยสรุป การพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามนัยของแนวความคิดว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชนนั้น สำหรับกรณีของประเทศไทย เมื่อสิทธิมนุษยชนได้เข้าเป็นภาคีตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งได้มีการประกาศหลักการเพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อันเป็นไปตามตามประกาศของสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 (Howard, 2001) ที่ได้มีการกำหนดเป็นหลักการและบรรทัดฐานเพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้ง ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามแล้ว อันมีผลทำให้ ประเทศไทยต้องมีการกำหนดให้รัฐธรรมนูญจะต้องมีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในลักษณะที่กำหนดให้ประเทศต่าง ๆ จะต้องดำเนินการบัญญัติและตรามาตรการทางกฎหมาย เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในกฎหมายลำดับรองโดยเฉพาะในเรื่องสิทธิของปัจเจกบุคคล โดยการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศไทย ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า โดยสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลมีนัยของแนวความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (human dignity) อันเป็นไปตามนัยของแนวความคิดตามหลักสิทธิตามธรรมชาติ (natural rights) อันหมายความถึง สิทธิ

และเสรีภาพของปัจเจกบุคคล และ หมายความรวมถึง สิทธิและเสรีภาพของพลเมืองหรือประชาชนโดยทั่วไป ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (human dignity) นั้น เป็นหลักการขั้นพื้นฐานหรือเป็นที่มาในการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ โดยการกำหนดให้มีการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ อันเป็นสาระประการสำคัญที่จะต้องมีการดำเนินกระบวนการเพื่อให้มีการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศไทย อันเป็นแนวทางประการสำคัญที่เป็นเสมือนจุดเริ่มต้นอย่างเป็นรูปธรรมของกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อไป

1.2 ลักษณะของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

สำหรับการพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับลักษณะของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้น จะเห็นได้ว่า หากพิจารณาถึงลักษณะประการสำคัญของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแล้ว จะเห็นได้ว่า การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมีลักษณะที่เป็นทั้งสิทธิทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม โดยขึ้นอยู่กับมิติของการพิจารณา เนื่องจากสภาพปัญหาหรือข้อขัดแย้งทางความคิดที่ถกเถียงกันมาโดยตลอดในทางวิชาการเกี่ยวกับลักษณะของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กล่าวคือ ลักษณะของสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้น เป็นสิ่งที่เป็นเพียงแนวความคิดหรือทฤษฎีซึ่งไม่มีลักษณะที่เป็นรูปธรรมและไม่สามารถที่จะจับต้องได้ หรือลักษณะของสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้น เป็นสิ่งที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมสามารถจับต้องหรือพิสูจน์ได้

อย่างไรก็ตาม สาระสำคัญในส่วนที่เกี่ยวกับลักษณะของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้น จะเห็นได้ว่า กระบวนการหรือกลไกในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนได้รับการตอบสนองจากประชาคมโลกเป็นอย่างดี โดยมีการร่วมกันร่างปฏิญญาสากล (declaration) กติการะหว่างประเทศ (covenant) อนุสัญญา (convention) ซึ่งได้ก่อให้เกิดพันธสัญญาหรือเกิดความผูกพันร่วมกันระหว่างประเทศต่าง ๆ ทั้งนี้ ในการปฏิบัติตามพันธสัญญาที่ได้ให้สัตยาบันร่วมกันในระดับที่มีความแตกต่างกัน แต่สิ่งที่มีคุณลักษณะร่วมกัน กล่าวคือ หากพิจารณาโดยการนำนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาแปลงให้มีลักษณะเป็นรูปธรรมและมีลักษณะที่สามารถจับต้องได้ รวมทั้ง การกำหนดให้สิทธิมนุษยชนที่ร่วมกันร่างขึ้นมานั้นมีลักษณะที่สามารถตรวจสอบได้ด้วยตัวชี้วัด โดยเฉพาะเมื่อมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร่วมกันร่างขึ้นมาอันสามารถชี้ให้เห็นถึง “พันธกิจ” (obligation) ของรัฐในการมีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณ รวมทั้ง การกำหนดมาตรการทางกฎหมายหรือการออกกฎหมาย รวมทั้ง การก่อตั้งองค์การหรือหน่วยงานขึ้นมาเพื่อทำให้บรรลุ “พันธกิจ” (obligation) ของรัฐ รวมทั้ง การกำหนดให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นภารกิจประการสำคัญที่รัฐ

จะต้องให้การ “สนับสนุน” กระบวนการในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้เป็นที่ยอมรับ และมีการขยายตัวจนมีลักษณะที่เป็นคุณค่าสากลของสังคมและมีลักษณะที่เป็นคุณค่าสากลของประเทศ นอกจากนี้ ยังต้องกำหนดให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมีลักษณะในการ “ปกป้อง” ประชาชนผู้อ่อนแอหรือประชาชนผู้ด้อยโอกาสในสังคมไม่ให้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในทุก ๆ รูปแบบหรือในทุก ๆ ลักษณะด้วย

สำหรับลักษณะประการสำคัญของหลักสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่มีการกำหนดเป็นหลักการและบรรทัดฐานเพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกปฏิบัติตามโดยการกำหนดให้ประเทศต่าง ๆ จะต้องมีการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานมีการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ โดยการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของแต่ละประเทศ (United Nations, 1999) นั้น สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้ (กมล กมลตระกูล, 2546: 163-169)

ตาราง 1: การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน: สิทธิพลเมือง

มาตรการตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน	มาตรการในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
มาตรา 1 สิทธิแห่งความเสมอภาค	**หลักการ:** มนุษย์ทั้งหลายเกิดขึ้นมาพร้อมกับการมีสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค โดยมนุษย์ทั้งหลายต่างก็มีศักดิ์ศรีและสิทธิที่มีความคล้ายคลึงกันและมีสิทธิเช่นเดียวกับบุคคลอื่น อันสืบเนื่องมาจากการที่มนุษย์ทั้งหลายเกิดขึ้นมาพร้อมกับความสามารถในการคิดและสามารถที่จะรู้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ดังนั้นมนุษย์ทั้งหลายจึงควรปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยเจตนาแห่งความเป็นมิตรต่อกัน
มาตรา 2 เสรีภาพจากการเลือกปฏิบัติ	**หลักการ:** มนุษย์ทั้งหลายควรมีสิทธิสรีภาพที่เหมือนกัน ไม่ว่าจะมีเชื้อชาติ เพศหรือสีผิวใด หรือไม่ว่าจะถือกำเนิดมาจากที่ใด พูดภาษาใด นับถือศาสนาใด มีความคิดเห็นทางการเมืองเช่นใดหรือไม่ว่าจะร่ำรวยหรือยากจนก็ตาม
มาตรา 3 สิทธิในการมีชีวิต เสรีภาพ และความปลอดภัยส่วนบุคคล	**หลักการ:** มนุษย์ทั้งหลายย่อมมีสิทธิที่จะมีชีวิต เสรีภาพและมีความรู้สึกว่าปลอดภัย
มาตรา 4 เสรีภาพจากความเป็นทาส	**หลักการ:** การซื้อและขายมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความผิดและความเป็นทาสเป็นสิ่งที่ควรได้รับการขัดขวางและป้องกันอยู่ตลอดเวลา
มาตรา 5 เสรีภาพจากการทรมานและการปฏิบัติที่เป็นการบั่นทอนความเป็นมนุษย์	**หลักการ:** มนุษย์ทั้งหลายย่อมมีเสรีภาพจากการทรมานและการปฏิบัติที่เป็นการบั่นทอนความเป็นมนุษย์
มาตรา 6 สิทธิที่จะได้รับการรับรองในฐานะที่เป็นบุคคลตามกฎหมาย	**หลักการ:** มนุษย์ทั้งหลายย่อมมีสิทธิในการที่จะได้รับการรับรองตามบทบัญญัติของกฎหมายในฐานะที่เป็นบุคคลตามกฎหมายในทุกหนทุกแห่ง

มาตรการตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน	มาตรการในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
มาตรา 7 สิทธิแห่งความเสมอภาคตามกฎหมาย	**หลักการ:** มนุษย์ทั้งหลายย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคกันตามกฎหมายและมนุษย์ทั้งหลายย่อมได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายอย่างเสมอภาค
มาตรา 8 สิทธิที่จะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้องโดยตุลาการผู้มีความเชี่ยวชาญ	**หลักการ:** มนุษย์ทั้งหลายย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย โดยหากสิทธิภายใต้กฎหมายถูกฝ่าฝืนมนุษย์ทั้งหลายย่อมมีสิทธิที่จะมีตุลาการที่มีความเที่ยงธรรมในการเป็นผู้ทำหน้าที่ในการดูแลจนเกิดความยุติธรรม
มาตรา 9 เสรีภาพจากการถูกจองจำและเนรเทศตามอำเภอใจ	**หลักการ:** มนุษย์ทั้งหลายย่อมไม่สมควรที่จะต้องถูกจับกุม หรือถูกคุมขังไว้ในเรือนจำ ถูกเนรเทศออกจากประเทศของตนเองโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร
มาตรา 10 สิทธิในการสืบพยานแบบยุติธรรม	**หลักการ:** ในกรณีที่มนุษย์ทั้งหลายจะต้องขึ้นศาล มนุษย์ทั้งหลายย่อมมีสิทธิเช่นเดียวกับคนอื่น ๆ ในการสืบพยานที่มีความยุติธรรมและการพิจารณาคดีที่เปิดเผยต่อสาธารณชนโดยศาลสถิตยุติธรรม ซึ่งเป็นผู้ที่มีความยุติธรรมและมีเสรีภาพในการที่จะทำการตัดสินใจด้วยตนเอง
มาตรา 11 สิทธิในอันที่จะได้รับการพิจารณาในฐานะผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ว่ามีความผิดจริง	**หลักการ:** ในกรณีที่มนุษย์ทั้งหลายได้รับการกล่าวโทษในคดีเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาชญากรรม มนุษย์ทั้งหลายสมควรจะได้รับการพิจารณาในฐานะผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ว่ามีความผิดจริงโดยไม่สมควรได้รับการลงโทษในสิ่งที่ตนได้กระทำลงไปซึ่งไม่เป็นผิดกฎหมายในขณะที่มีการกระทำในลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้น

ตาราง 2: การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน: สิทธิทางสังคม

มาตรการตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน	มาตรการในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
มาตรา 12 เสรีภาพจากการถูกแทรกแซงในเรื่องส่วนตัว ครอบครัว บ้านเรือนและการติดต่อทางจดหมาย	**หลักการ:** มนุษย์ทั้งหลายย่อมไม่สมควรที่จะเข้ามาแทรกแซงในเรื่องความเป็นส่วนตัว ครอบครัว บ้านเรือนหรือจดหมายของมนุษย์ผู้อื่นหรือการทำลายความสุจริตและความนับถือในตนเองของมนุษย์ทั้งหลายโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร
มาตรา 13 สิทธิในการโยกย้ายถิ่นที่อยู่โดยเสรีทั้งการโยกย้ายถิ่นที่อยู่ภายในประเทศและการโยกย้ายถิ่นที่อยู่นอกประเทศ	**หลักการ:** มนุษย์ทั้งหลายย่อมมีสิทธิในการโยกย้ายถิ่นที่อยู่ภายในประเทศและการโยกย้ายถิ่นที่อยู่นอกประเทศที่ต้องการจะไปและอาศัยโดยสามรถที่จะอยู่ในสถานที่ที่ตนต้องการ และย่อมมีสิทธิที่จะออกจากประเทศใด ๆ รวมทั้ง ประเทศของตนเองและสามารถที่จะเดินทางกลับมาเมื่อใดก็ได้ตามต้องการ
มาตรา 14 สิทธิในการลี้ภัยในประเทศอื่น ๆ เพื่อให้พ้นจากการฟ้องร้องคดี	**หลักการ:** มนุษย์ทั้งหลายย่อมมีสิทธิในการแสวงหาสถานที่เพื่อลี้ภัยจากการถูกรังควาญในประเทศอื่น ๆ
มาตรา 15 สิทธิทางด้านสัญชาติและเสรีภาพในการเปลี่ยนสัญชาติ	**หลักการ:** ไม่มีมนุษย์ผู้ใดที่สามารถจะพรากสิทธิของมนุษย์ทั้งหลายไปจากประเทศที่ผ่านมาเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านสัญชาติ
มาตรา 16 สิทธิในการสมรสและครอบครัว	**หลักการ:** ชายหรือหญิงที่เติบโตแล้วมีสิทธิที่จะทำการสมรสและตั้งครอบครัวโดยไม่มีผู้ใดสามารถที่จะขัดขวางอันเนื่องมาจากเชื้อชาติ ศาสนาหรือประเทศของชายหรือหญิงเหล่านั้นเป็นสาเหตุ เมื่อชายและหญิงทั้งสองฝ่ายต้องเห็นพ้องกันในการสมรสและมีสิทธิเสมอภาคกันในการสมรส รวมทั้ง มีสิทธิเสมอภาคกันหากตัดสินใจที่จะยุติการสมรส

มาตรการตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน	มาตรการในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
มาตรา 17 สิทธิในการครอบครองทรัพย์สินส่วนบุคคล	**หลักการ:** มนุษย์ทั้งหลายย่อมมีสิทธิในการครอบครองทรัพย์สินที่ตนเองเป็นเจ้าของตามลำพังหรือย่อมมีสิทธิในการครอบครองทรัพย์สินร่วมกับผู้อื่นและไม่มีมนุษย์ผู้ใดสามารถพรากทรัพย์สินไปโดยปราศจากเหตุผลอันควร

ตาราง 3: การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน: สิทธิทางการเมือง

มาตรการตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน	มาตรการในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
มาตรา 18 เสรีภาพทางด้านศรัทธาและศาสนา	**หลักการ:** มนุษย์ทั้งหลายสามารถที่จะศรัทธาในสิ่งที่ตนเองต้องการที่จะศรัทธาโดยสามารถมีความคิดว่าสิ่งใดถูกและสิ่งใดผิด และสามารถที่จะมีศรัทธาในศาสนาใด ๆ ก็ตามที่ตนต้องการ และสามารถที่จะเปลี่ยนศาสนาที่ตนนับถือได้หากตนเองต้องการ โดยปราศจากการถูกแทรกแซง
มาตรา 19 เสรีภาพเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อมูลข่าวสาร	**หลักการ:** มนุษย์ทั้งหลายย่อมมีสิทธิที่จะแสดงกับคนอื่นๆ ว่าตนมีความรู้สึกอย่างไรต่อสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากการได้รับคำสั่งให้ปิดปากเงียบโดยอาจอ่านหนังสือพิมพ์ หรือฟังวิทยุและมีสิทธิตีพิมพ์ความคิดเห็นต่าง ๆ ของตนเองและส่ง ไปยังสถานที่ใด ๆ ก็ตามได้โดยไม่มีผู้ใดสามารถที่จะหยุดยั้งโดยปราศจากเหตุผลอันสมควรได้

มาตรการตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน	มาตรการในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
มาตรา 20 สิทธิในการร่วมชุมนุมอย่างสงบและการสมาคมกับผู้อื่น	**หลักการ:** มนุษย์ทั้งหลายย่อมมีสิทธิในการร่วมชุมนุมอย่างสงบกับประชาชนทั่วไปและสามารถสมาคมกับคนที่ตนต้องการ แต่ไม่มีมนุษย์ผู้ใดสามารถบังคับให้มนุษย์ทั้งหลายไปร่วมหรือเป็นสมาชิกของมนุษย์หรือกลุ่มใด ๆ
มาตรา 21 สิทธิในการเข้าร่วมในคณะรัฐบาลและการเลือกตั้งโดยเสรี	**หลักการ:** มนุษย์ทั้งหลายย่อมมีสิทธิในการเป็นบุคคลหนึ่งในคณะรัฐบาลที่มาจากการเลือกโดยบุคคลเหล่านั้นในการเลือกตั้งที่มีความยุติธรรมซึ่งการนับคะแนนแต่ละครั้งจะต้องมีบรรทัดฐานเดียวกันและการที่จะไปเลือกตั้งในสถานที่แห่งใดนั้นเป็นหน้าที่ของท่านเอง เนื่องจากประชาชนเป็นผู้ลงคะแนนเสียงดังนั้นรัฐบาลจึงสมควรกระทำในสิ่งที่เป็นความต้องการของประชาชน

ตาราง 4: การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน: สิทธิทางเศรษฐกิจ

มาตรการตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน	มาตรการในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
มาตรา 22 สิทธิในความมั่นคงทางสังคม	**หลักการ:** มนุษย์ทั้งหลายย่อมมีสิทธิในฐานะที่เป็นพลเมืองของโลกที่มีสิทธิเสรีภาพในการได้รับการตอบสนองทางด้านความต้องการขั้นพื้นฐาน เพื่อที่จะสามารถให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีโดยแต่ละประเทศ รวมทั้งกลุ่มประเทศต่าง ๆ สมควรที่จะให้ความช่วยเหลือในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ทั้งหลายในฐานะที่เป็นพลเมืองของโลก

มาตรการตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน	มาตรการในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
มาตรา 23 สิทธิในงานที่พึงปรารถนาและการเป็นสมาชิกของสหภาพแรงงาน	**หลักการ:** มนุษย์ทั้งหลายย่อมมีสิทธิในการแสวงหางาน หรือย่อมมีสิทธิในการเลือกงานโดยการเข้าเป็นสมาชิกของสหภาพแรงงาน และมีสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยโดยได้รับการคุ้มครองเมื่อไม่มีงานทำ และสมควรที่จะได้รับค่าจ้างเท่ากับคนอื่น ๆ ที่ทำงานในลักษณะเช่นเดียวกันโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ โดยต้องมีการกำหนดค่าจ้างที่เพียงพอที่แต่ละครอบครัวจะสามารถใช้ชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี และหมายความว่าหากมนุษย์ทั้งหลายได้รับค้าจ้างที่ไม่เพียงพอแล้วรัฐสมควรให้ความช่วยเหลือทางด้านต่าง ๆ
มาตรา 24 สิทธิที่จะได้รับการพักผ่อนและการมีเวลาว่าง	**หลักการ:** มนุษย์ทั้งหลายย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการพักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้ง จะต้องมีการการกำหนดจำนวนชั่วโมงทำงานและจะต้องได้รับการอนุญาตให้มีวันหยุดโดยได้รับค่าจ้างเป็นครั้งคราวด้วย
มาตรา 25 สิทธิในการครองชีพที่มีมาตรฐานเพียงพอ	**หลักการ:** มนุษย์ทั้งหลายย่อมมีสิทธิในการได้รับสิ่งที่ต้องการในอันที่จะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและการได้รับการรักษาพยาบาล การมีสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากสังคมในกรณีที่การจ็บป่วยหรือในกรณีที่ไม่มีงานทำ รวมทั้งเมื่อชราภาพลงหรือในกรณีที่เป็นหม้ายหรือด้วยเหตุใด ๆ ก็ตามที่ไม่สามารถทำงานต่อไปได้โดยมิได้เกิดจากความผิดของตัวเอง

มาตรการตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน	มาตรการในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
มาตรา 26 สิทธิทางการศึกษา	**หลักการ:** มนุษย์ทั้งหลายย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาอย่างน้อยที่สุดในปีแรก ๆ ของชีวิตการศึกษาโดยสมควรเป็นการให้เปล่าและสมควรกำหนดการศึกษาภาคบังคับสำหรับทุกคน ส่วนการศึกษาในระดับต่อมาสมควรกำหนดให้แก่บุคคลผู้ที่มีต้องการและสามารถรับผิดชอบตนเองได้ รวมทั้ง การช่วยให้ประชาชนสามารถเป็นคนดีที่สุดเท่าที่สามารถจะเป็นได้ ตลอดจนการเคารพสิทธิมนุษยชน
มาตรา 27 สิทธิในการมีส่วนร่วมในชีวิตทางวัฒนธรรมของชุมชน	**หลักการ:** มนุษย์ทั้งหลายย่อมมีสิทธิในการเข้าร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของโลกแห่งศิลปะดนตรีและวรรณกรรม ดังนั้น จึงสมควรได้รับความเพลิดเพลินในศิลปะและการมีส่วนในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ทางด้านวิทยาศาสตร์ โดยหากมีการค้นพบสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้ว สมควรได้รับเกียรติยศและสามารถแสวงหารายได้จากสิ่งนั้นด้วย

ตาราง 5: การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน: หน้าที่และความรับผิดชอบต่อชุมชน

มาตรการตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน	มาตรการในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
มาตรา 28 สิทธิในระเบียบสังคมซึ่งสนับสนุนเอกสารฉบับนี้	**หลักการ:** มนุษย์ทั้งหลายย่อมมีสิทธิที่จะอยู่ในโลก ซึ่งในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพย่อมเป็นสิ่งที่ได้รับความเคารพและได้รับการเสริมสร้างให้เกิดขึ้น

มาตรการตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน	มาตรการในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
มาตรา 29 หน้าที่ของชุมชนที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาอย่างเสรีและเต็มศักยภาพ	**หลักการ:** มนุษย์ทั้งหลายย่อมมีสิทธิและความรับผิดชอบในสถานที่ที่อยู่อาศัยและมนุษย์ทั้งหลายที่อยู่แวดล้อม จึงสมควรใช้ความระมัดระวังกับผู้อื่น โดยการที่จะเพลิดเพลินกับเสรีภาพมีความจำเป็นต้องมีมาตรการทางกฎหมายและการกำหนดขอบเขตแห่งการเคารพสิทธิของมนุษย์ทุก ๆ คน เพื่อสนองตอบต่อความรู้สึกผิดชอบชั่วดี การรักษาสันติภาพแห่งโลก และการสนับสนุนองค์การสหประชาชาติ
มาตรา 30 เสรีภาพจากการถูกแทรกแซงโดยรัฐหรือบุคคลในสิทธิต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น	**หลักการ:** ไม่มีส่วนใดในคำแถลงนี้ที่สื่อความหมายว่า บุคคลใดก็ตามอาจจะทำให้สิทธิของมนุษย์ทั้งหลายอ่อนด้อยลงหรือสิทธิของมนุษย์ทั้งหลายถูกพรากสิทธิไป

หากกล่าวโดยสรุป การพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับลักษณะของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้น การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมีลักษณะที่เป็นทั้งสิทธิทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม โดยขึ้นอยู่กับมิติของการพิจารณา เนื่องจากสภาพปัญหาหรือข้อขัดแย้งทางความคิดที่ถกเถียงกันมาโดยตลอดในทางวิชาการเกี่ยวกับลักษณะของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กล่าวคือ ลักษณะของสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้น เป็นสิ่งที่เป็นเพียงแนวความคิดหรือทฤษฎีซึ่งไม่มีลักษณะที่เป็นรูปธรรมและไม่สามารถที่จะจับต้องได้ หรือว่าลักษณะของสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้น เป็นสิ่งที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมสามารถจับต้องหรือพิสูจน์ได้ ดังนั้นในกรณีของประเทศไทยการนำเอาแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับลักษณะของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาปรับใช้ จึงต้องดำเนินกระบวนการออกหรือตรามาตรการทางกฎหมายที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ตามแนวทางที่ได้มีการร่วมกันร่างปฏิญญาสากล (Declaration) กติการะหว่างประเทศ (covenant) อนุสัญญา (convention) ซึ่งได้ก่อให้เกิดพันธสัญญา หรือเกิดความผูกพันในการร่วมมือกันระหว่างประเทศต่าง ๆ โดยถึงแม้ว่าในการปฏิบัติตามพันธสัญญาที่ได้ให้สัตยาบันร่วมกันในระดับที่มีความแตกต่างกัน แต่สิ่งที่มีคุณลักษณะร่วมกัน คือ การนำเอานัยของแนวความคิดในทางปรัชญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาแปลงให้มีลักษณะเป็นรูปธรรมและมีลักษณะที่สามารถจับต้องได้ รวมทั้ง การกำหนดให้สิทธิมนุษยชนที่ร่วมกันร่างขึ้นมานั้นมีลักษณะที่สามารถตรวจสอบได้ด้วยตัวชี้วัด โดยเฉพาะเมื่อมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร่วมกันร่างขึ้นมา อันสามารถชี้ให้เห็นถึง “พันธกิจ” (obligation) ของรัฐในการมีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณ รวมทั้ง การกำหนดมาตรการทางกฎหมายหรือการออกกฎหมาย รวมทั้ง การก่อตั้งองค์การหรือหน่วยงานขึ้นมาเพื่อทำให้บรรลุ “พันธกิจ” (obligation) ของรัฐ อันเป็นแนวทางประการสำคัญในการนำเอานัยของแนวความคิดในทางปรัชญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาแปลงให้มีลักษณะเป็นรูปธรรมและมีลักษณะที่สามารถจับต้องได้อย่างเป็นรูปธรรมของกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้ง การกำหนดให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นภารกิจประการสำคัญที่รัฐจะต้องให้การ “สนับสนุน” กระบวนการในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้เป็นที่ยอมรับ และมีการขยายตัวจนมีลักษณะที่เป็นคุณค่าสากลของสังคมและมีลักษณะที่เป็นคุณค่าสากลของประเทศอีกด้วย โดยลักษณะประการสำคัญของกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีลักษณะสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่มีการกำหนดเป็นหลักการและบรรทัดฐานเพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้ง ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามโดยการกำหนดให้ประเทศต่าง ๆ จะต้องมีการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานมีการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ โดยการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของแต่ละประเทศ อันประกอบไปด้วย (1) การกำหนดสิทธิแห่งความเสมอภาค เสรีภาพจากการเลือกฏิบัติ (2) การกำหนดสิทธิในการมีชีวิต เสรีภาพ และความปลอดภัยส่วนบุคคล (3) การกำหนดเสรีภาพจากการทรมานและการปฏิบัติที่เป็นการบั่นทอนความเป็นมนุษย์ (4) การกำหนดสิทธิที่จะได้รับการรับรองในฐานะที่เป็นบุคคลตามกฎหมาย (5) การกำหนดสิทธิแห่งความเสมอภาคตามกฎหมาย (6) การกำหนดสิทธิที่จะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้องโดยตุลาการผู้มีความเชี่ยวชาญ (7) การกำหนดเสรีภาพจากการถูกจองจำและเนรเทศตามอำเภอใจ (8) การกำหนดสิทธิในการสืบพยานแบบยุติธรรม (9) การกำหนดสิทธิในอันที่จะได้รับการพิจารณาในฐานะผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ว่ามีความผิดจริง (10) การกำหนดเสรีภาพจากการถูกแทรกแซงในเรื่องส่วนตัว ครอบครัว บ้านเรือนและการติดต่อทางจดหมาย (11) การกำหนดสิทธิในการโยกย้ายถิ่นที่อยู่โดยเสรี ทั้งการโยกย้ายถิ่นที่อยู่ภายในประเทศและการโยกย้ายถิ่นที่อยู่นอกประเทศ (12) การกำหนดเสรีภาพทางด้านศรัทธาและศาสนา (13) การกำหนดเสรีภาพเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อมูล

ข่าวสาร (14) การกำหนดสิทธิในการร่วมชุมนุมอย่างสงบและการสมาคมกับผู้อื่น (15) การกำหนดสิทธิในการเข้าร่วมในคณะรัฐบาลและการเลือกตั้งโดยเสรี (16) การกำหนดสิทธิในความมั่นคงทางสังคม (17) การกำหนดสิทธิในงานที่พึงปรารถนาและการเป็นสมาชิกของสหภาพแรงงาน (18) สิทธิในการครองชีพที่มีมาตรฐานเพียงพอ (19) การกำหนดสิทธิทางการศึกษา (20) การกำหนดสิทธิในการมีส่วนร่วมในชีวิตทางวัฒนธรรมของชุมชน (21) การกำหนดสิทธิในระเบียบสังคมซึ่งสนับสนุนเอกสารฉบับนี้ (22) การกำหนดหน้าที่ของชุมชนที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาอย่างเสรีและเต็มศักยภาพ และ (23) การกำหนดเสรีภาพจากการถูกแทรกแซงโดยรัฐหรือบุคคลในสิทธิต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น

1.3 การกำหนดขอบเขตในการจำกัดสิทธิมนุษยชนโดยชอบด้วยกฎหมายโดยอาศัยกลไกของอำนาจรัฐ

สำหรับนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของการกำหนดขอบเขตในการจำกัดสิทธิมนุษยชนโดยชอบด้วยกฎหมายโดยอาศัยกลไกของอำนาจรัฐนั้น โดยนัยของพื้นฐานทางความคิดในการจำกัดสิทธิมนุษยชนโดยชอบด้วยกฎหมายโดยอาศัยกลไกของอำนาจรัฐแล้ว จะเห็นได้ว่า การกำหนดสิทธิมนุษยชนนั้น จะเห็นได้ว่า สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคนที่ไม่อาจที่จะพรากหรือโอนไปจากมนุษย์ได้ โดยสิทธิมนุษยชนในลักษณะเช่นว่านี้หาได้เป็นสิทธิเด็ดขาด (absolute) แต่อย่างใดไม่ กล่าวคือ สิทธิมนุษยชนในลักษณะเช่นว่านี้อาจถูกจำกัดการใช้ (limited) โดยอาศัยกลไกของอำนาจรัฐได้ในบางกรณี และหากพิจารณาในทางปฏิบัติและในความเป็นจริงแล้ว สิทธิในลักษณะเช่นว่านี้หาได้เป็นสิทธิที่สมบูรณ์โดยไร้ขอบเขตจำกัด เนื่องจากการใช้สิทธิมนุษยชนในลักษณะเช่นว่านี้ ย่อมกระทบถึงสิทธิของบุคคลอื่นหรือสังคมโดยรวม ดังนั้น หากพิจารณาถึงมาตรการทางกฎหมายที่ประเทศต่าง ๆ ต้องอนุวัตรการกฎหมายภายในประเทศให้เป็นไปตามข้อตกลงหรือความตกลงระหว่างประเทศ โดยในบางกรณีประเทศต่าง ๆ จึงอาจมีการยอมรับถึงการจำกัดสิทธิในลักษณะเช่นว่านี้ด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของปราชญ์ทางการเมืองบางท่านที่ได้แสดงถึงเหตุผลของสาเหตุที่จำต้องมีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์โดยปรากฏตามทฤษฎีสัญญาประชาคม (social contract) ของ Jean Jacques Rousseau (ฌอง ฌาคส์ รุสโซ) โดย Rousseau ได้กล่าวไว้ว่า “มนุษย์เกิดมามีเสรีภาพพร้อมกับพันธนาการแห่งโซ่ตรวน” ซึ่งข้อความดังกล่าวเป็นการอธิบายถึงความสัมพันธ์โดยนัยทางนิติสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชนกับรัฐ โดยจะเห็นได้ว่า ในขณะที่พลเมืองยินยอมที่จะมอบอำนาจในการปกครองให้แก่รัฐในฐานะที่รัฐเป็นผู้ใช้อำนาจในการปกครองโดยชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น ความยินยอมในลักษณะดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นการที่พลเมืองยินยอมที่จะจำกัดสิทธิของตนเองในขณะเดียวกันรัฐก็ไม่มีอำนาจโดยชอบ

ด้วยกฎหมายที่จะสามารถบัญญัติกฎหมายที่มีลักษณะเป็นการพรากสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ได้และบทบัญญัติของกฎหมายในลักษณะเช่นว่านี้ จักต้องไม่มีลักษณะที่เป็นการกระทำที่เป็นการขัดต่อเจตจำนงของพลเมือง

โดยหากพิจารณาตามนัยของแนวความคิดที่ปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแล้ว อันจะเห็นได้ว่า ได้มีบทบัญญัติที่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิไว้เป็นหลักการทั่วไปใน ตามบทบัญญัติของ มาตรา 29 (2) ความว่า

“ในการใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องอยู่ภายใต้เพียงเช่นที่จำกัดโดยกำหนดแห่งกฎหมายเฉพาะ เพื่อความมุ่งประสงค์ให้ได้มาซึ่งการยอมรับและการเคารพโดยชอบในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น และเพื่อให้สอดคล้องกับข้อกำหนดอันยุติธรรมของศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชาติและสวัสดิการโดยทั่ว ๆ ไป ในสังคมประชาธิปไตย”

หากกล่าวโดยสรุป การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลโดยชอบด้วยกฎหมายโดยอาศัยกลไกของอำนาจรัฐนั้น มีผลกระทบโดยทางตรงและทางอ้อมในบางกรณีต่อกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เป็นการจำกัดสิทธิที่รัฐไม่อาจกล่าวอ้างได้ว่ามีบทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของภาคประชาชนไว้ โดยปัจจัยประการสำคัญที่รัฐต้องพิจารณาคือ บทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้ในการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลโดยชอบด้วยกฎหมายโดยอาศัยกลไกของอำนาจรัฐนั้น ต้องมีความชอบธรรมตามหลักนิติธรรม รวมทั้ง ต้องมีความชอบธรรมตามหลักสิทธิมนุษยชนที่เป็นสิทธิที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคนที่ไม่อาจที่จะพรากหรือโอนไปจากมนุษย์ได้ โดยสิทธิมนุษยชนในลักษณะเช่นว่านี้หาได้เป็นสิทธิเด็ดขาดแต่อย่างใดไม่ โดยสิ่งที่ต้องพิจารณา คือ สิทธิมนุษยชนของประชาชนในลักษณะเช่นว่านี้ประชาชนอาจถูกจำกัดการใช้สิทธิโดยอาศัยกลไกของอำนาจรัฐได้ในบางกรณี และหากพิจารณาในทางปฏิบัติและในความเป็นจริงแล้ว การใช้สิทธิเสรีภาพในลักษณะเช่นว่านี้ของประชาชนหาได้เป็นการใช้สิทธิเสรีภาพที่สมบูรณ์โดยไร้ขอบเขตจำกัดของประชาชนแต่อย่างใดไม่ อันเนื่องมาจากการใช้สิทธิมนุษยชนของประชาชนในลักษณะเช่นว่านี้ ย่อมกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น สังคม หรือประโยชน์สาธารณะโดยรวม ดังนั้น โดยการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลขั้นพื้นฐานของบุคคลโดยชอบด้วยกฎหมายโดยอาศัยกลไกของอำนาจรัฐนั้น จึงต้องมีวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ในการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลโดยชอบด้วยกฎหมายโดยอาศัยกลไกของอำนาจรัฐ ที่สามารถยอมรับได้และจะต้องอยู่ภายใต้ความชอบธรรมตามหลักนิติธรรมและต้องมีความชอบธรรมตามหลักสิทธิมนุษยชน อันเป็นไปตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนอีกด้วย

1.4 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ โดยวิเคราะห์กรณีศึกษาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไย พุทธศักราช 2540

สำหรับการพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญนั้น โดยเบื้องต้นจะต้องเข้าใจก่อนว่าโดยพื้นฐานทางความคิดในเรื่องนี้เป็นการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล ตามนัยของแนวความคิดในเชิงปัจเจกชนนิยม (individualism) ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาย่อมมีศักดิ์ศรีและถึงแม้ว่าศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (human dignity) จะมีลักษณะที่เป็น “นามธรรม” (abstract) แต่ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (human dignity) ก็สามารถปรับเปลี่ยนให้เป็น “รูปธรรม” (concrete) ในลักษณะใดลักษณะหนึ่งได้ โดยให้มนุษย์มีความสามารถในการกำหนดวิถีชีวิตของตนได้ด้วยตนเอง (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2538: 13)

ส่วนการวิเคราะห์ถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญนั้น คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ โดยอาศัยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นกรณีศึกษาโดยถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะได้ถูกยกเลิกการใช้บังคับไปแล้ว ตามคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งได้ก่อการรัฐประหารขึ้นเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 แต่หากพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาแล้ว จะเห็นได้ว่า ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กลับมีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญอยู่หลายมาตราที่มีเจตนารมณ์ประการสำคัญในการรับรองและให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นอย่างมาก ตัวอย่างเช่น ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 บัญญัติว่า “การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” หรือ ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 บัญญัติว่า “สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยายหรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลและองค์กรอื่นของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมายและการตีความกฎหมายทั้งปวง” รวมทั้ง บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 วรรคสอง บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ โดยสามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ จากกรณีตัวอย่างของบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าว จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า รัฐธรรมนูญฉบับนี้ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งกับการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยมีเจตนารมณ์ประการสำคัญเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้รอดพ้นจากการใช้อำนาจตามอำเภอใจของการใช้อำนาจรัฐ

นอกจากนี้ ในกรณีที่องค์กรต่าง ๆ ของรัฐจะใช้อำนาจของตนไปจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ โดยหากพิจารณาจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ เพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้” โดยจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 จะเห็นได้ว่า ตามบทบัญญัติ มาตรา 29 มีเจตนารมณ์ประการสำคัญเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองอย่างน้อยที่สุดจึงต้องกระทำภายใต้หลักเกณฑ์ที่ว่าการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายและการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนด รวมทั้ง การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องกระทำเท่าที่จำเป็น และการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพเท่านั้น (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2538: 333; สมยศ เชื้อไทย, 2536: 29)

โดยเมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล รวมทั้ง การที่รัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติที่กำหนดให้องค์กรต่าง ๆ ของรัฐมีอำนาจเพียงไป “จำกัด” สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญรับรอง ดังนั้น หากองค์กรทั้งหลายของรัฐ ตัวอย่างเช่น หากรัฐสภาไปตรากฎหมาย “เพิกถอน” มิให้บุคคลมีสิทธิและเสรีภาพในเรื่องดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นกรณีใด บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่รัฐสภาได้ตราขึ้นมา ก็ย่อมเป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่กระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรอง อันยังผลให้ใช้บังคับมิได้อันเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 อย่างไรก็ตาม หากพิจารณานัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของความหมายอีกประการหนึ่ง ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ความว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรอง…จะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้” กล่าวคือ ในบางกรณีแม้องค์กรของรัฐ ตัวอย่างเช่น รัฐสภาจะได้ตรากฎหมายซึ่งโดย “รูปแบบ” จะเป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่ไป “จำกัด” มิใช่ไป “ตัด” หรือ “เพิกถอน” สิทธิและเสรีภาพของบุคคลก็ตาม แต่หากกฎหมายนั้นเมื่อพิจารณาโดย “เนื้อหา” แล้ว มีการกำหนดเงื่อนไขให้บุคคลต้องปฏิบัติไว้อย่างเคร่งครัดโดยไม่มีบุคคลใดที่เป็น “ผู้ทรงสิทธิ” ในสิทธินั้น ๆ ปฏิบัติตามเงื่อนไขได้แม้ว่าจะเป็นกฎหมายที่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ แต่ก็ย่อมมีผลกระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพในการรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ดังกล่าว (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2540: 78) ด้วยเช่นกัน

หากกล่าวโดยสรุป การพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

นั้น โดยพื้นฐานทางความคิดเป็นการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล ตามนัยของแนวความคิดในเชิงปัจเจกชนนิยม โดยมนุษย์ทุกคนเกิดมาย่อมมีศักดิ์ศรีและถึงแม้ว่าศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ที่มีลักษณะที่เป็น “นามธรรม” แต่ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์นั้น สามารถปรับเปลี่ยนให้เป็น “รูปธรรม” ในลักษณะใดลักษณะหนึ่งได้ ซึ่งการวิเคราะห์ถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยอาศัยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะเห็นได้ว่า มีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญอยู่หลายมาตราที่มีเจตนารมณ์ประการสำคัญในการรับรองและให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อันมีผลโดยตรงต่อกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นอย่างมาก ในการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยมีเจตนารมณ์ประการสำคัญเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้รอดพ้นจากการใช้อำนาจตามอำเภอใจของการใช้อำนาจรัฐ นอกจากนี้ ในกรณีที่องค์กรต่าง ๆ ของรัฐจะใช้อำนาจของตนไปจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ โดยอย่างน้อยที่สุดจะต้องกระทำภายใต้หลักเกณฑ์ที่ว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายและต้องเป็นไปเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนด รวมทั้ง การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและต้องไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ เมื่อรัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล รวมทั้ง การที่รัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติที่กำหนดให้องค์กรต่าง ๆ ของรัฐมีอำนาจเพียงไป “จำกัด” สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญรับรอง ดังนั้น หากองค์กรทั้งหลายของรัฐกำหนดห้ามมิให้บุคคลมีสิทธิและเสรีภาพในเรื่องดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นกรณีใด กฎหมายที่ตราขึ้นมาก็ย่อมเป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่กระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ อันมีผลทำให้ กฎหมายที่ตราขึ้นใช้บังคับมิได้อันเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ โดยแม้ว่าจะเป็นกฎหมายที่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แต่ก็ย่อมมีผลกระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพในการรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล อันมีผลโดยตรงต่อกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในที่สุด

2. แนวความคิด รูปแบบ และกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับการพิจารณาถึงแนวความคิด รูปแบบ และกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ในประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การส่งเสริมกระบวนการและกลไกในการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยจะเห็นได้ จากคำปรารภของท่านอดีตประธานาธิบดีผู้ยิ่งใหญ่ของสหรัฐอเมริกา คือ ท่านอับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) โดยท่านได้กล่าวถึงนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของความหมายเกี่ยวกับการเมืองการ

ปกครองในระบอบประชาธิปไตย (democracy) ที่ได้รับการยอมรับไปทั่วโลก กล่าวคือ “การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หมายความถึง การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน” (government to the people, by the people, and for the people) (ประหยัด หงส์ทองคำ, ม.ป.ป.: 13) โดยจะเห็นได้ว่า จากการให้ความหมายของการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยในลักษณะดังกล่าว จึงสามารถกล่าวได้ว่าอำนาจสูงสุดหรืออำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ทั้งนี้ การกำหนดอำนาจสูงสุดหรืออำนาจอธิปไตยในลักษณะดังกล่าวโดยกำหนดให้ปวงชนหรือประชาชนทำหน้าที่ในการปกครองตนเองโดยตรงนั้น จะเห็นได้ว่า เป็นเพียงนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาที่เป็นเพียงอุดมคติเท่านั้น เพราะในทางปฏิบัติและในความเป็นจริงนั้น กระบวนการในการใช้อำนาจในลักษณะดังกล่าวย่อมไม่อาจเกิดหรือสามารถกระทำได้ จึงได้ก่อให้เกิดรูปแบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทน (indirect democracy or representative government) ขึ้นโดยกำหนดให้ประชาชนเป็นผู้ทำหน้าที่ในการเลือกผู้แทนเพื่อทำหน้าที่แทนตน โดยผู้แทนเหล่านั้นมีหน้าที่ประการสำคัญในการกำหนดนโยบายและวิธีการปฏิบัติตามนโยบาย ซึ่งเป็นหลักการและกระบวนการในทางการเมือง และการปกครองประเทศที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ในระบอบประชาธิปไตย อันเป็นไปตามนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของการให้คำนิยามตามแนวทางของ ท่านอดีตประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา อับราฮัม ลินคอร์น ดังกล่าวข้างต้นนั่นเอง

ดังนั้น หากพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการหรือกลไกในการขับเคลื่อนทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยสำหรับประเทศในโลกเสรีแล้ว จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า การที่ประชาชนสามารถที่จะมีสิทธิในการทำหน้าที่ปกครองตนเองโดยตรง หรือการเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนนั้น เป็นกระบวนการหรือกลไกเบื้องต้นทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่ทั้งนี้ กระบวนการหรือกลไกทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะสามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอันแท้จริงนั้นจะต้องมีจิตวิญญาณสาธารณะที่สามารถเอื้อหรือสนับสนุนต่อหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าประชาชนจะต้องมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่สามารถเอื้อต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม โดยนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาที่ว่า “กิจกรรมทางการเมืองการปกครองเป็นหน้าที่ที่ทุกคนต้องเอาใจใส่รับผิดชอบโดยจะหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธเพื่อให้พ้นความรับผิดชอบของตนหาได้ไม่” หรือ อาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า “การเมืองเป็นเรื่องของทุกคน” (ประหยัด หงส์ทองคำ, ม.ป.ป.: 7) นั่นเอง

จากนัยของแนวความคิดของการมีส่วนร่วมของประชาชนดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมเป็นเสมือนหัวใจของการขับเคลื่อนกระบวนการหรือกลไกสำหรับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะประเทศที่อยู่ภายใต้กระแสในการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

การปกครอง ดังเช่น กรณีของประเทศไทยในปัจจุบัน หรือวิกฤตการณ์ในการเรียกร้องสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ก่อตั้งขึ้นหลายครั้ง โดยเฉพาะการปฏิรูปการเมืองโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่ได้ทำการรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 ที่ผ่านมา โดยผู้วิจัยมีความเห็นว่า สาเหตุหรือปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งเป็นหัวใจที่มีผลทำให้การรัฐประหารครั้งนี้ได้รับการยอมรับจากประชาชนโดยทั่วไป กล่าวคือ ปัจจัยที่มาจากการเมืองที่ขาดไร้แนวทางหรือช่องทางที่สามารถทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของบ้านเมือง ซึ่งแท้จริงแล้วการปกครองในระบอบประชาธิปไตยการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง อันถือได้ว่าเป็นพัฒนาการในการมีส่วนร่วมในทางการเมืองแบบพหุนิยม (pluralism) หรือเป็นแนวความคิดที่มีความแตกต่าง (difference) และมีความหลากหลาย (diversity) ในมิติต่าง ๆ ของคนในสังคมโดยเริ่มตั้งแต่ความแตกต่าง (difference) และความหลากหลาย (diversity) ทางด้านการเมือง รวมทั้ง ความแตกต่างและความหลากหลายทางด้านชีวิตทางสังคมและความแตกต่างและความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม

หากพิจารณาจากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งได้ถูกยกเลิกการบังคับใช้ไปแล้ว จากการก่อการรัฐประหารโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 ที่ผ่านมานั้น โดยภาพรวม จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 76 ซึ่งบัญญัติว่า

“มาตรา 76 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ”

จากบทบัญญัติของมาตรา 76 ดังกล่าวข้างต้น เป็นตัวอย่างที่ดีของการกำหนดมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยถึงแม้ว่าในทางปฏิบัติและในความเป็นจริงหลักการตามเจตนารมณ์ของบทบัญญัติมาตรา 76 ดังกล่าวจะยังไม่มีการขับเคลื่อนหรือมีการผลักดันให้เกิดผลในทางปฏิบัติเท่าใดนัก แต่หากภาครัฐมีการกำหนดมาตรการหรือมีแนวนโยบายที่มีความชัดเจนในการดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ย่อมสามารถที่จะก่อให้เกิด “ระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” (participatory democracy) และสามารถสร้าง “ระบบพหุการเมือง” (plural politics) อันนำไปสู่ “การเมืองภาคพลเมือง” หรือ “การเมืองภาคประชาชน” ในที่สุดต่อไป

จากนัยของแนวความคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนดังกล่าว ปัจจัยหรือตัวแปรที่มีผลต่อความสำเร็จหรือการบรรลุผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ภาครัฐและภาคประชาชนจะต้องร่วมกันผลักดันให้ประชาชนในทุกระดับและทุกภาคส่วนสามารถมีและใช้

สิทธิร่วมกันตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ตราขึ้นภายใต้หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) เพื่อให้กระบวนการหรือกลไกในการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกลไกหนึ่งที่จะมีผลทำให้เกิดความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศต่อไป

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในการพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมหรือการมีส่วนทางการเมือง จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะในประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยและในระบอบการเมืองสมัยใหม่ โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ประชาชนโดยทั่วไปกล่าวถึงกันเป็นอย่างมากและเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ประชาชนโดยทั่วไปรู้จักกันเป็นอย่างดี กล่าวคือ รูปแบบการมีส่วนร่วมที่ประชาชนโดยทั่วไปสามารถใช้สิทธิในการลงคะแนนออกเสียงเลือกตั้ง ซึ่งเป็นรูปแบบที่สามารถกระทำได้ไม่ยาก อันเนื่องมาจากเป็นรูปแบบที่มีข้อผูกมัดที่น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบอื่น ๆ กล่าวคือ รูปแบบที่มีข้อผูกมัดเช่นว่าว่านี้จะยุติหรือจบลงทันทีเมื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้หย่อนบัตรลงในหีบบัตรแล้ว (Rush, 1992: 115)

อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้มีแค่เฉพาะการเลือกตั้งเท่านั้น โดยนักวิชาการชาวตะวันตกในอดีต ตัวอย่างเช่น Weiner ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายความถึง การกระทำโดยสมัครใจ (any voluntary action) ที่ไม่ว่าจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ก็ตาม โดยมีการจัดองค์การอย่างเป็นระบบหรือไม่มีจัดองค์การอย่างเป็นระบบ รวมทั้ง การมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรืออาจเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และอาจใช้วิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ได้ เพื่อหวังผลในการที่จะสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะ หรือสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการมีอิทธิพลต่อการบริหารงานของรัฐ รวมทั้ง สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการมีอิทธิพลต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองทั้งในผู้นำทางการเมืองในระดับท้องถิ่นและผู้นำทางการเมืองในระดับชาติ

สำหรับนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน มีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเห็นไว้อย่างมากมาย โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

Weiner (1971: 160-163) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1) กระบวนการเกี่ยวกับการกระทำเพื่อสนับสนุนหรือเรียกร้องกับผู้นำของรัฐบาลสำหรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและการปกครองในระบอบเผด็จการ ตัวอย่างเช่น การชุมนุมคัดค้านหรือสนับสนุนการกระทำของรัฐบาล การออกเสียงประชามติ ที่แสดงให้เห็นว่า

เป็นความคิดเห็นของมหาชนหรือความคิดเห็นสาธารณะ อันมีผลโดยตรงต่อการคัดค้านหรือสนับสนุนการทำงานของรัฐบาล และการสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐบาลเอง

2) กระบวนการเกี่ยวกับความพยายามที่สามารถสร้างผลกระทบหรือมีแนวทางที่เป็นการสะท้อนต่อกระบวนการในการดำเนินการของรัฐบาลหรือการเลือกผู้นำรัฐบาล ตัวอย่างเช่น การที่สื่อและประชาชนแสดงความเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาล

3) กระบวนการเกี่ยวกับการกระทำของพลเมืองในรัฐตามที่กฎหมายกำหนด ตัวอย่างเช่น การออกเสียงเลือกตั้ง การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย การร่วมชุมนุม และการยื่นข้อเรียกร้องในเรื่องต่าง ๆ โดยไม่ขัดต่อมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดโดยรัฐ

4) กระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมโดยการมีตัวแทน ซึ่งประชาชนสามารถใช้สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งตัวผู้แทนเพื่อทำหน้าที่แทนตน ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน โดยเป็นการมีส่วนร่วมในลักษณะหนึ่ง แต่หากพิจารณาตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรง การมีตัวแทนอาจไม่ใช่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

5) กระบวนการเกี่ยวกับการกระทำอันแสดงถึงความรู้สึกที่ทำให้ประชาชนขาดความสนใจและขาดการกระทำได้ ซึ่งการไม่กระทำของประชาชนที่มาจากความรู้สึกนั้น อาจก่อให้เกิดผลทางการเมืองตามมา แต่จะต้องพิจารณาให้ได้ว่าการที่ประชาชนไม่กระทำการอันใดเกิดขึ้นจากความรู้สึกที่เป็นการมีส่วนร่วมหรือการไม่กระทำในกรณีอื่น ๆ ที่ไม่เป็นการมีส่วนร่วม

6) กระบวนการเกี่ยวกับการกระทำที่แสดงถึงความตื่นตัวทางการเมืองทั้งที่เป็นการกระทำที่มีลักษระตื่นตัวทางการเมืองอย่างมากหรือการกระทำที่มีลักษณะเป็นการตื่นตัวน้อย

7) กระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในทางการเมืองเป็นการกระทำทางการเมืองทั้งที่มีผลกระทบต่อเนื่องและเป็นครั้งคราว ซึ่งหมายความรวมถึง การกระทำทางการเมืองที่มีการใช้ความรุนแรงในลักษณะต่าง ๆ ด้วย

8) กระบวนการเกี่ยวกับการกระทำที่มีวัตถุประสงค์ที่จะมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของผู้นำทางการเมือง และการมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติการและดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

9) กระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมมิใช่การดำเนินการที่มีผลกระทบต่อการเมืองในระดับชาติเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการหรือกิจกรรมทางการเมืองที่มีผลกระทบต่อกระบวนการทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับชาติ

10) กระบวนการเกี่ยวกับการปฏิบัติการทางการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องที่อาจมีการปฏิบัติที่มีความต่างกันได้ตามกาล เวลา และสถานที่

Nie and Verba (1975) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความหมายของคำว่า การมีส่วนร่วมในทางการเมืองว่า “การมีส่วนร่วมในทางการเมือง หมายความถึง กิจกรรมทางกฎหมายของ

พลเมืองที่มีจุดมุ่งหมายที่จะมีอิทธิพลในการเลือกหรือกำหนดบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งในรัฐบาล หรือมีจุดมุ่งหมายที่จะสามารถดำเนินกระบวนการในการกดดันรัฐบาลให้กระทำการตามที่พลเมืองนั้นมีความต้องการ" ซึ่งจะเห็นได้ว่า การให้ความหมายโดยนัยเช่นว่านั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะต้องเป็นการกระทำที่มีความชอบด้วยกฎหมายของรัฐกำหนดเท่านั้น

การให้ความหมายในลักษณะดังกล่าว มีนัยในการให้ความหมายที่ขัดแย้งกับการให้ความหมายของ Weiner เนื่องจาก Myron มีความเห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไม่มีความจำเป็นต้องเป็นการมีส่วนร่วมในลักษณะแห่งการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น โดย Weiner กลับมีความเห็นว่า ว่า "การมีส่วนร่วมในทางการเมือง" ของประชาชน อาจเป็นการกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ส่วน Nie and Verba มีความเห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะต้องมีลักษณะแห่งการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้นจึงจะอยู่ภายใต้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในบริบทที่ถูกต้องนั่นเอง

Cohen and Uphoff (1980) การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวคิดของนักการศึกษา เป็นการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นของการค้นพบสาเหตุของสภาพปัญหา กระบวนวิธีการในการแก้ไขสภาพปัญหา กระบวนวิธีการในการร่วมตัดสินใจที่จะเลือกแนวทางในการวางแผน กระบวนวิธีการในการร่วมตัดสินใจที่จะเลือกแนวทางในการร่วมลงมือปฏิบัติ กระบวนวิธีการในการร่วมตัดสินใจที่จะเลือกแนวทางในการร่วมลงทุน กระบวนวิธีการในการร่วมตัดสินใจที่จะเลือกแนวทางในการร่วมรับผลประโยชน์ กระบวนวิธีการในการประมวลอย่างเป็นเอกภาพและกระบวนวิธีการในการร่วมประเมินผลไปด้วยกัน ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ สามารถก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่แนบแน่น และเมื่อนำมาบูรณาการกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับชุมชน (Cohen & Uphoff, 1980) เพื่อพัฒนาด้านทางด้านวัฒนธรรมแล้วจะสามารถสร้างเป็นหลักอันนำไปสู่กระบวนวิธีการในการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกับชุมชน เพื่อการพัฒนาทางด้านวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจนในกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา โดยจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่จะกำหนดสภาพปัญหาและความต้องการด้วยตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนของการวางแผนแก้ไขสภาพปัญหา ซึ่งสามารถแบ่งแยกกระบวนวิธีการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 4 รูปแบบ อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้ (Cohen & Uphoff, 1980)

1) กระบวนวิธีการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนวิธีการเกี่ยวกับการตัดสินใจ (decision Making) อันประกอบไปด้วย กระบวนวิธีการเกี่ยวกับการริเริ่มตัดสินใจ กระบวนวิธีการเกี่ยวกับการดำเนินการตัดสินใจ และกระบวนวิธีการเกี่ยวกับการตัดสินใจปฏิบัติการ

2) กระบวนวิธีการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนวิธีการเกี่ยวกับปฏิบัติการ (Implementation) อันประกอบไปด้วย กระบวนวิธีการเกี่ยวกับการสนับสนุนทรัพยากร กระบวนวิธีการเกี่ยวกับการบริหาร กระบวนวิธีการเกี่ยวกับการประสานความร่วมมือ

3) กระบวนวิธีการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (benefits) อันประกอบไปด้วย กระบวนวิธีการเกี่ยวกับการกำหนดผลประโยชน์ทางด้านสังคม และกระบวนวิธีการเกี่ยวกับการกำหนดผลประโยชน์ส่วนบุคคล

4) กระบวนวิธีการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation)

Office of the Deputy Prime Minister (2002) การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวความคิดเกี่ยวกับอำนาจในการบริหารส่วนท้องถิ่นของประเทศอังกฤษนั้น สามารถสรุปสาระสำคัญได้ว่า องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจะต้องมีความพยายามในการที่จะส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนวิธีการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในลักษณะที่เป็นวาระแห่งชาติเกี่ยวกับกระบวนวิธีการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง โดยจะต้องมีความต่อเนื่องและมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นเป็นลำดับ โดยนับตั้งแต่ประเด็นเกี่ยวกับเรื่องกระบวนวิธีการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยในการปกครองส่วนท้องถิ่นได้ถูกกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติ โดยรัฐบาลในขณะนั้น นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจะต้องยังมีความพยายามในการกำหนดหลักเกณฑ์และกระบวนวิธีการให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการกระบวนวิธีการเกี่ยวกับการตัดสินใจ เพื่อการพัฒนารูปแบบในการให้บริการของรัฐแก่ภาคประชาชนในท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้ง กระบวนวิธีการเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนความคิดริเริ่มในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการกำหนดรูปแบบในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นอีกหลายรูปแบบทั้งการกำหนดรูปแบบในการดำเนินงานที่ได้ถูกนำไปใช้บังคับแล้ว และการกำหนดรูปแบบในการดำเนินงานที่กำลังอยู่ในระหว่างการทดลองก่อนการนำไปใช้บังคับ โดยกระบวนวิธีการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มีความเป็นรูปธรรมที่สุด คือ กระบวนวิธีการเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนวิธีการเกี่ยวกับการตัดสินใจในการปรับปรุงและพัฒนารูปแบบ เกี่ยวกับกระบวนวิธีการในการให้บริการรูปแบบใหม่ ๆ แก่ทางภาคประชาชนในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น (Office of the Oeputy Prime Minister, 2002)

Buccus and Hicks (2005) การมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการกำหนดแนวทางในการแก้ไขสภาพปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ประเด็นสำคัญในการกำหนดแนวทางในการแก้ไขสภาพปัญหา กล่าวคือ การพิจารณาถึงกระบวนการและปัจจัยที่ส่งผลต่อความล้มเหลวของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในลักษณะที่จะเชื่อมโยงภาคประชาชนเข้ากับสถาบันและกระบวนการทางการเมืองต่าง ๆ อีกทั้ง ยังจะต้องมีการพิจารณาถึงช่องว่าง

ระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน อันเนื่องมาจากกระบวนการและปัจจัยที่ขาดการพัฒนากลไกที่จะสามารถช่วยให้คนยากจน คนตกงาน รวมไปถึง ชนเผ่าต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมหรือมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐนั่นเอง อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะได้มีความพยายามในการใช้มาตรการทางกระบวนการนิติบัญญัติ เพื่อออกกฎหมายที่จะทำให้เกิดกระบวนการและกลไกในการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นมา แต่ในสภาพความเป็นจริงในทางปฏิบัติ กระบวนการทางนิติบัญญัติในลักษณะดังกล่าว ก็มิได้ก่อให้เกิดกระบวนวิธีการที่สามารถทำให้ภาครัฐจะต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หรือ มิได้ก่อให้เกิดกระบวนวิธีการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือเสียงของประชาชนในท้องถิ่นที่ภาครัฐจะต้องรับฟังแต่ประการใด (Buccus & Hicks, 2005)

Buccus, Henson, Hicks, and Piper (2007) การส่งเสริมกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นผลอันสืบเนื่องมาจาก กระแสเกี่ยวกับการให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองประเทศ โดยมีการให้ความสนใจและมีการตื่นตัวกันอย่างกว้างขวางทั่วโลก รวมทั้ง ในทวีปแอฟริกาซึ่งประเทศแอฟริกาใต้ก็มีการสนองตอบต่อกระแสการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสาเหตุประการสำคัญที่มีผลทำให้ประเทศแอฟริกาใต้ให้ความสนใจและมีการตื่นตัวกันอย่างมาก เนื่องจากการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถที่จะช่วยให้เกิดกระบานการในการพัฒนาประสิทธิภาพในการให้บริการขององค์กรภาครัฐแก่ภาคประชาชน อันมีผลทำให้ การปกครองประเทศมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีผลทำให้ระบอบประชาธิปไตยสามารถเข้าไปฝังรากลึกในสังคมและชุมชนในท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น อันจะเห็นได้ว่า ในขณะที่ทางภาครัฐและประชาชน ต่างก็เห็นพ้องต้องกันถึงความสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่หากยังคงปราศจากการกำหนดแนวนโยบายที่ชัดเจนของภาครัฐ รวมทั้ง การไม่มีองค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนการกำหนดแนวนโยบาย ตลอดจน การไม่มีกระบวนการและกลไกในการเชื่อมโยงภาคประชาชนกับภาครัฐที่จะสามารถผลักดันให้เกิดกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับการปกครองในระดับท้องถิ่นให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น สิ่งที่จะเป็นจุดเริ่มต้นประการสำคัญ คือ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีการประชุมสัมมนาระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนอย่างต่อเนื่อง

ติน ปรัชยาพฤทธิ์ (2527: 623-624) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายความถึง การเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งผู้นำหรือผู้บังคับบัญชา การเข้าไปมีเสียงในการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ รวมทั้ง การเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อประเมินผลกระทบของนโยบาย เพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงเป็นนโยบายในครั้งต่อไป

จรูญ สุภาพ (2524: 333) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าการมีส่วนร่วม หมายความถึงการมีส่วนร่วมที่ประชาชนจะพึงมีในการกำหนดนโยบาย ในการตัดสินใจและกิจการต่าง ๆ ของรัฐบาล และในทางการเมืองหรือการมีส่วนของประชาชนในรัฐบาล ตัวอย่างเช่น การเข้าเป็นรัฐบาล การมีอิทธิพลต่อรัฐบาล รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2530: 61) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าการมีส่วนร่วม หมายความถึง “กระบวนการที่เป็นการส่งเสริมชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ชาวบ้านทั้งในรูปของส่วนบุคคลและกลุ่มคนต่าง ๆ ให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรม โดยจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ มิใช่เข้ามามีส่วนร่วมเพราะการหวังรางวัลตอบแทน และสิ่งที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องสอดคล้องกับชีวิตความจำเป็น ความต้องการและวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ในชุมชนด้วย”

สุจิต บุญบงการ (2531: 36) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า การมีส่วนร่วม หมายความถึง “กิจกรรมที่บุคคลมีจุดประสงค์ เพื่อมีอิทธิพลในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาล”

ทิพาพร พิมพ์สุทธิ์ (2521: 204-205) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า การมีส่วนร่วมหมายความถึงในการกระทำของแต่ละคนซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินนโยบายของรัฐบาล โดยการมีส่วนร่วมจะมาจากแต่ละบุคคลโดยตรงต่อการตัดสินนโยบายของรัฐบาล เรียกว่า “การมีส่วนร่วมโดยตรง” และการมีส่วนร่วมโดยอ้อมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินนโยบายทางอ้อม นอกเหนือจากแต่ละบุคคลโดยตรงแล้ว เรียกว่า “การมีส่วนร่วมโดยการถูกระดม”

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2538: 19) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า การมีส่วนร่วมหมายความถึงการให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินโครงการและร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้น ๆ ด้วย หรือ ความหมายที่แท้จริงของการมีส่วนร่วมของมวลชน ตามที่คณะกรรมการบริหารเพื่อประสานงานเฉพาะกิจในการพัฒนาชนบทขององค์การสหประชาชาติ กล่าวคือ “ความมานะพยายามร่วมกันของบุคคลที่เกี่ยวข้องที่จะรวมพลังความพยายามและทรัพยากรใด ๆ ที่เห็นควรนำมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่เขาตั้งไว้ การมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการของการกระทำอย่างแข็งขันที่ผู้มีส่วนร่วมได้ริเริ่มและลงมือกระทำตามความคิดและวิจารณญาณของตนเอง รวมทั้ง เป็นกระบวนการที่พวกเขาสามารถควบคุมได้ ส่วนความคิดเรื่องการมีส่วนร่วมอย่างผิวเผิน อันเป็นเพียงการเอาคนมาร่วมกระทำกิจกรรมบางอย่างตามความคิดหรือการวางแผนของผู้อื่นและควบคุมโดยผู้อื่นนั้นไม่อาจยอมรับได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมที่แท้จริง”

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของการให้คำนิยามของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่กล่าวถึงประเด็นการกระทำที่ทั้งถูกและไม่ถูกต้องตาม

กฎหมายก็ได้นั้น โดยเสมือนว่าการกระทำนั้นมีจุดมุ่งหมายที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลหรือเลือกผู้นำรัฐบาล ซึ่งการกระทำในลักษณะดังกล่าวนี้จะมีลักษณะต่างกันและอาจมีความสำคัญแตกต่างกันด้วย ซึ่งเป็นประเภทที่ถูกต้องตามกฎหมายและมีความสำคัญอย่างมากด้วย ส่วนอีกประเภทหนึ่ง ตัวอย่างเช่น การเดินขบวนประท้วง และเรียกร้องในบางสิ่งบางอย่างก็อาจมีการขับเคลื่อนหรือมีการขยายตัวเป็นการจลาจลที่ผิดกฎหมายได้ ซึ่งมีนักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์บางท่าน ตัวอย่างเช่น Nei and Verba ได้มองข้ามกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ขัดต่อกฎหมายไป (นรนิติ เศรษฐบุตร, ม.ป.ป.: 3-4) ดังนั้น กระบวนการในการมีส่วนร่วมจึงสามารถมีได้หลายรูปแบบและสามารถมีได้หลายระดับ โดย Rush ได้มีการเสนอลำดับชั้นของการมีส่วนร่วมทางการเมือง (hierarchy of political participation) ทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในแบบที่ถูกต้องและขัดต่อกฎหมายไว้ 10 ขั้นตามลำดับ กล่าวคือ ในขั้นแรกหรือขั้นสูงสุดเป็นพวกที่สามารถเข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือสามารถเข้าไปมีอำนาจในการบริหารประเทศซึ่งมีจำนวนน้อยที่สุด สำหรับพวกต่อ ๆ มา ได้แก่ พวกที่กำลังพยายามที่จะแสวงหาตำแหน่งทางการเมืองหรือแสวงหาอำนาจในการบริหารประเทศ พวกที่เป็นสมาชิกที่มีความตื่นตัว (active membership) ในองค์กรทางการเมือง พวกที่เป็นสมาชิกที่มีความตื่นตัวในองค์กรกึ่งการเมือง ตัวอย่างเช่น กลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มผู้มีอิทธิพลทางการเมืองเพื่อประโยชน์ของกลุ่มตนเอง เป็นต้น พวกที่มีส่วนร่วมในลักษณะการเข้าร่วมชุมนุมเดินขบวนประท้วงซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่มีความตื่นตัวทางการเมืองเช่นกัน รวมทั้ง กลุ่มที่เป็นสมาชิกองค์กรทางการเมืองแต่นิ่งเฉย (passive membership) กลุ่มที่เป็นสมาชิกองค์กรแบบเฉื่อยชาในองค์กรกึ่งการเมือง กลุ่มที่มีส่วนร่วมในการถกเถียงสภาพปัญหาทางการเมือง กลุ่มที่มีความสนใจในทางการเมืองบ้างแต่ไม่มากเท่าใดนัก โดยมีความสนใจผ่านการนำเสนอของบรรดาสื่อมวลชนประเทศต่าง ๆ และการมีส่วนร่วมขั้นต่ำที่สุด คือการมีความสนใจในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองโดยการไปลงคะแนนออกเสียงเลือกตั้ง (Rush, 1992: 112)

ในปัจจุบันหากกล่าวถึงสถานะของ “การเมืองใหม่” (new politics) ในฐานะที่เป็นกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ชอบธรรมอีกประเภทหนึ่งในประเทศประชาธิปไตยตะวันตกด้วย ซึ่งได้แก่ การเดินขบวนและการประท้วงในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วการกระทำในลักษณะดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ที่กว้างขวางมากขึ้น ตัวอย่างเช่น การต่อสู้เพื่อสิทธิสตรี การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์และคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นต้น โดยกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเหล่านี้สามารถสะท้อนถึงค่านิยมบางอย่างที่เปลี่ยนไปจากการเมืองแบบเก่า ตัวอย่างเช่น การปรับเปลี่ยนทัศนคติในเรื่องของทัศนคติ โดยจากเดิมที่มีทัศนคติเพียงคอยสนับสนุนระบบการเมืองแต่เพียงอย่างเดียว ก็ได้มีการปรับเปลี่ยนมาเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ระบบการเมือง (critical) ที่ก่อให้เกิดสภาพปัญหาอยู่บ้างหรือเป็นประเด็นสภาพปัญหาบางเรื่องที่อยู่ในความสนใจของประชาชน ก็ได้มีการปรับเปลี่ยนจากความ

สนใจเฉพาะเรื่องที่ตนมีผลประโยชน์เป็นเรื่องของคุณค่าที่ทางสังคมจะได้รับ เป็นต้น โดยไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2540: 56-57) ได้กล่าวถึงปรากฏการณ์ที่นักสังคมศาสตร์กระแสหนึ่งเริ่มได้ให้ความสนใจมากยิ่งขึ้น คือกระแสที่เรียกว่า “การเมืองแบบใหม่” (the new/postmodern politics) และ “ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่” (the new social movements) โดยแนวความคิดของกระแสดังกล่าวมองขบวนการเคลื่อนไหวและการเรียกร้องของประชาชนธรรมดาว่าเป็นการโต้ตอบต่อสภาพปัญหาและความขัดแย้งชนิดใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งเป็นความขัดแย้งรูปแบบใหม่ที่มีลักษณะหลากหลายกว่าความขัดแย้งในเรื่องของชนชั้นหรืออุดมการณ์ทางการเมืองดังเช่นในอดีต ที่ผ่านมา โดยได้มีการรวมเอาเรื่องเพศ เชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมเข้าไปด้วย ซึ่งความขัดแย้งในลักษณะดังกล่าวนี้ มักจะมีความสลับซับซ้อนเกินกว่าที่สถาบันหลักทางการเมืองและสังคมที่มีอยู่ในปัจจุบันจะสามารถแก้ไขสภาพปัญหาได้อย่างทันท่วงที อันมีผลทำให้ ประชาชนเริ่มเสื่อมศรัทธาในรัฐหรือกลไกของรัฐ และสถาบันทางการเมือง ดังนั้น ประชาชนเหล่านี้จึงมีการเคลื่อนไหวด้วยตนเอง กล่าวคือ ภาคประชาชนได้มีการหันกลับไปสร้าง “ประชาสังคม” ให้มีความเข้มแข็งขึ้นมานั่นเอง ทั้งนี้ ขบวนการในการเคลื่อนไหวเหล่านี้ ล้วนเป็นการเคลื่อนไหวเพื่อการเรียกร้องของภาคประชาชน เพื่อเรียกร้องสิทธิขั้นพื้นฐานในฐานะที่เป็นมนุษย์ รวมไปถึง สิทธิที่จะไม่เชื่อฟังคำสั่งของรัฐด้วย ซึ่งเป็นทางเลือกที่สาม โดยองค์การเรียกร้องหรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นอกเหนือไปจากช่องทางปกติ แต่เป็นสิ่งที่มีความชอบธรรมและมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในทางกฎหมายและในทางสังคม ไม่ใช่การปล่อยให้ภาครัฐ นักการเมือง ผู้พิพากษา นักกฎหมาย นักเทคนิค นักวิชาการและข้าราชการ ผูกขาดการกำหนดทิศทางทางการเมืองแต่เพียงฝ่ายเดียว หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าการจรรโลงประชาธิปไตยนั้น ไม่ใช่เรื่องของการดำเนินการในระดับรัฐ แต่รวมไปถึง การจรรโลงประชาธิปไตยในระดับประชาชนรากหญ้าด้วย ดังนั้น ภาคประชาชนจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขัน เพื่อป้องกันมิให้ภาครัฐเท่านั้นที่ทรงไว้ซึ่งสิทธิในการสร้างหรือกำหนดรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นแต่เพียงฝ่ายเดียว

หากกล่าวโดยสรุป หากพิจารณาจากนัยของแนวความคิดเกี่ยวกับความหมายของ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” จะเห็นได้ว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” หมายความถึง การที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ทางการเมืองเพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐหรือผู้นำของรัฐบาล รวมทั้ง การที่สามารถมีอิทธิพลในการกดดันให้รัฐบาลดำเนินการตามที่พลเมืองหรือประชาชนมีความต้องการ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเสมือนตัวชี้วัดหรือเป็นเสมือนสิ่งที่สามารถใช้ในการเป็นเครื่องมือในการชี้วัดถึงพัฒนาการทางการเมืองในประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สมควรจะต้องมีลักษณะเป็นการมีส่วนร่วมที่มีความชอบด้วยกฎหมายที่ใช้บังคับในประเทศด้วย ซึ่งในลักษณะเช่นว่านี้ ในกรณีของประเทศไทยการพิจารณาถึงระดับการพัฒนาทาง

การเมือง ภายใต้หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่อยู่ในระดับที่ได้รับการพัฒนาในระดับหนึ่งแล้ว ในการพิจารณาถึงระดับการพัฒนาทางการเมืองเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สามารถที่จะพิจารณาระดับในการพัฒนาทางการเมืองเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้จากการที่ประชาชนภายในประเทศสามารถที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้อำนาจไว้อย่างแท้จริงหรือไม่ โดยการพิจารณาจากมิติทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้ง การที่ภาคประชาชนมีการเคลื่อนไหวด้วยตนเอง กล่าวคือ ภาคประชาชนได้มีการสร้าง “ประชาสังคม” ให้มีความเข้มแข็งขึ้นมา โดยขบวนการในการเคลื่อนไหวอันเป็นการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิขั้นพื้นฐานในฐานะที่เป็นมนุษย์ รวมไปถึง สิทธิที่จะไม่เชื่อฟังคำสั่งของรัฐด้วย โดยองค์การเรียกร้องหรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นอกเหนือไปจากช่องทางปกติแต่เป็นสิ่งที่มีความชอบธรรม อันมีผลทำให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในทางกฎหมายและในทางสังคม ดังนั้น ภาคประชาชนจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อป้องกันมิให้ภาครัฐทรงไว้ซึ่งสิทธิในการสร้างหรือกำหนดรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นแต่เพียงฝ่ายเดียว ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มุ่งเน้นถึงความเสมอภาคและความเป็นอิสระของภาคประชาชน ย่อมสามารถที่จะนำไปสู่การมีวัฒนธรรมทางการเมืองในลักษณะที่เรียกว่า “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” นั่นเอง

2.2 ความสำคัญ และลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับการพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการหรือกลไกที่เป็นเสมือนหัวใจของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเป็นการกระทำที่มีผลต่อการได้มาซึ่งอำนาจ ในทางการเมือง อำนาจทางปกครองและการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ โดยผู้ปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีความชอบธรรมแห่งอำนาจปกครอง (legitimacy) อันมีที่มาจากเหตุผลและหลักนิติธรรม โดยสามารถกล่าวอ้างถึงความชอบธรรมแห่งอำนาจปกครองนี้ได้ ต่อเมื่อผู้ถูกปกครองเชื่อว่าการใช้อำนาจของผู้ปกครองนั้น มีความชอบธรรมและถูกต้องตามกฎหมายและมีเหตุมีผลที่เพียงพอในการใช้อำนาจของผู้ปกครองนั้น โดยผู้ปกครองจะต้องใช้อำนาจในการปกครองประเทศอย่างมีเหตุผลและมีความเป็นธรรม รวมทั้ง จะต้องพร้อมในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกด้านและทุกระดับต่อไป

ส่วนลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น Weiner (1971: 160-163) ได้สรุปสาระสำคัญของลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า กระบวนการหรือกลไกในการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจโดยมิใช่เกิดขึ้นจากการถูกบังคับ โดยเฉพาะจะต้องไม่มุ่งเน้นว่ากระบวนการหรือกลไกในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นจะต้องประสบความสำเร็จหรือไม่ และเป็นกระบวนการหรือกลไกจัดขึ้นอย่างมี

ระบบหรือไม่มีระบบก็ได้ โดยเป็นกระบวนการหรือกลไกที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องก็ได้เช่นกัน และจะใช้กระบวนการหรือวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ได้ เพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐบาล หรือมีอิทธิพลต่อการบริหารงานของรัฐ หรือมีอิทธิพลต่อการเลือกผู้นำทางการเมือง รวมทั้ง การกระทำที่หวังผลทั้งในเรื่องการกำหนดนโยบายหรือการกำหนดตัวบุคคลของการเมืองในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติก็ได้ ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงต้องเป็นการกระทำที่มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะมีอิทธิพลในการตัดสินใจของรัฐบาลเป็นสำคัญ และการกระทำใดที่ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะมีอิทธิพลในการตัดสินใจเลือกนโยบายของรัฐบาล หรือไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะเลือกบุคคลสำคัญที่สามารถกำหนดนโยบายของรัฐบาลได้ ก็ย่อมไม่อาจถือได้ว่ากระบวนการหรือกลไกในการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะดังกล่าวเป็นการมีส่วนร่วมในทางการเมือง

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงบริบทหรือสภาพแวดล้อมของแต่ละชุมชนหรือสังคมทางการเมืองแต่ละแห่ง จะเห็นได้ว่า ในสังคมทางการเมืองแต่ละแห่งต่างก็มีระดับของการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับที่มีความแตกต่างออกไป โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยหรือตัวแปรหลายองค์ประกอบ ไม่ว่าจะเป็นตัวแปรหรือปัจจัยทางด้านระดับการศึกษาหรือสถานะทางเศรษฐกิจเป็นต้น ทั้งนี้ มีนักวิชาการบางท่านได้เสนอนัยของแนวความคิดในการจำแนกลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็นหลายรูปแบบดังต่อไปนี้

Barber (1972: 3) ได้สรุปสาระสำคัญของลักษณะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนออกเป็น 2 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1) ลักษณะการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ประการที่ 1 การมีส่วนร่วมโดยทางตรง ซึ่งเป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมโดยตรงที่ประชาชนสามารถเป็นผู้ดำเนินการปกครองตนเองโดยตรง ไม่ว่าเป็นเรื่องบริหารงาน กำหนดนโยบาย รวมทั้ง การตัดสินใจในการดำเนินงานต่าง ๆ ด้วยตนเอง

2) ลักษณะการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ประการที่ 2 การมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม ซึ่งเป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมโดยอ้อมที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้บ้างในลักษณะที่มิได้เป็นผู้ดำเนินการปกครองตนเองโดยตรง โดยการเลือกตั้งตัวแทนของประชาชนเข้าไปทำหน้าที่ และเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเลือกตั้งได้โดยเสรี รวมทั้ง การกำหนดกลไกเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าไปตรวจสอบและควบคุมติดตามความเคลื่อนไหวขององค์กรฝ่ายบริหารผู้ใช้อำนาจปกครองเพื่อให้กระบวนการและกลไกในการปกครองเป็นไปตามความต้องการของประชาชน

Milbrath and Goel (1977: 12-19) ได้สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการพิจารณาจากลักษณะของผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองกลุ่มต่าง ๆ โดยหากพิจารณา

จากสังคมทางการเมืองของสหรัฐอเมริกา สามารถแบ่งแยกลักษณะของบุคคลผู้เข้าไปมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนออกได้เป็น 3 ลักษณะดังต่อไปนี้

1) ลักษณะเกี่ยวกับผู้มีส่วนร่วมทางการเมือง ประการที่ 1 การมีส่วนร่วมในลักษณะของบุคคลผู้ต่อสู้ทางการเมือง (gladiators) โดยจะเห็นได้ว่า เป็นการมีส่วนร่วมในลักษณะของบุคคลผู้ต่อสู้ทางการเมือง ได้แก่ บุคคลที่มีความกระตือรือร้นและสนใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยบุคคลที่มีลักษณะเช่นว่านี้จะมีจำนวนไม่มากเท่าใดนัก

2) ลักษณะเกี่ยวกับผู้มีส่วนร่วมทางการเมือง ประการที่ 2 การมีส่วนร่วมในลักษณะของการเป็นผู้ชม (spectators) โดยจะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมในลักษณะของการเป็นผู้ชม ได้แก่ บุคคลที่แสวงหาข่าวสารและออกเสียงเลือกตั้ง โดยบุคคลที่มีลักษณะเช่นว่านี้จะมีจำนวนค่อนข้างมากประมาณร้อยละ 60 ของพลเมืองทั้งหมด

3) ลักษณะเกี่ยวกับผู้มีส่วนร่วมทางการเมือง ประการที่ 3 การไม่สนใจที่จะมีส่วนร่วมในลักษณะเป็นบุคคลผู้เฉื่อยชา (apathetics) โดยจะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับลักษณะที่เป็นบุคคลผู้เฉื่อยชาและเป็นบุคคลผู้ไม่สนใจที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมใด ๆ ทางการเมืองเลย โดยบุคคลที่มีลักษณะเช่นว่านี้จะมีจำนวนประมาณร้อยละ 30-35 ของพลเมืองทั้งหมด

หากกล่าวโดยสรุป การพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการหรือกลไกที่เป็นเสมือนหัวใจของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเป็นการกระทำที่มีผลต่อการได้มาซึ่งอำนาจในทางการเมือง อำนาจทางปกครองและการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ โดยผู้ปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีความชอบธรรมแห่งอำนาจปกครอง (legitimacy) อันมีที่มาจากเหตุผลและหลักนิติธรรม โดยสามารถกล่าวอ้างถึงความชอบธรรมแห่งอำนาจปกครองนี้ได้ต่อเมื่อผู้ถูกปกครองเชื่อว่าการใช้อำนาจของผู้ปกครองนั้น มีความชอบธรรมและถูกต้องตามกฎหมายและมีเหตุมีผลที่เพียงพอในการใช้อำนาจของผู้ปกครองนั้น โดยผู้ปกครองจะต้องใช้อำนาจในการปกครองประเทศอย่างมีเหตุผลและมีความเป็นธรรม รวมทั้ง จะต้องพร้อมในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกด้านและทุกระดับ โดยสามารถสรุปสาระสำคัญของลักษณะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนออกเป็น 2 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1) ลักษณะการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนโดยทางตรง ซึ่งเป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมโดยตรงที่ประชาชนสามารถเป็นผู้ดำเนินการปกครองตนเองโดยตรง ไม่ว่าเป็นเรื่องบริหารงาน กำหนดนโยบาย รวมทั้ง การตัดสินใจในการดำเนินงานต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยกระบวนการหรือกลไกในการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจโดยมิใช่เกิดขึ้นจากการถูกบังคับ โดยเฉพาะจะต้องไม่มุ่งเน้นว่ากระบวนการหรือกลไกในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นจะต้องประสบความสำเร็จหรือไม่ และเป็นกระบวนการ

หรือกลไกจัดขึ้นอย่างมีระบบหรือไม่มีระบบ โดยเป็นกระบวนการหรือกลไกที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องก็ได้ และจะใช้กระบวนการหรือวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ได้ เพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐบาล หรือมีอิทธิพลต่อการบริหารงานของรัฐ หรือ มีอิทธิพลต่อการเลือกผู้นำทางการเมือง รวมทั้ง การกระทำที่หวังผลทั้งในเรื่องการกำหนดนโยบายหรือการกำหนดตัวบุคคลของการเมืองในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ ซึ่งเป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมโดยตรงที่ประชาชนสามารถเป็นผู้ดำเนินการปกครองตนเองโดยตรง อาจปรากฏในรูปการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับลักษณะของบุคคลผู้ต่อสู้ทางการเมือง (gladiators) โดยจะเห็นได้ว่า เป็นการมีส่วนร่วมในลักษณะของบุคคลผู้ต่อสู้ทางการเมือง ได้แก่ บุคคลที่มีความกระตือรือร้นและสนใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

2) ลักษณะการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนโดยทางอ้อม ซึ่งเป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมโดยอ้อมที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้บ้างในลักษณะที่มิได้เป็นผู้ดำเนินการปกครองตนเองโดยตรง โดยการเลือกตั้งตัวแทนของประชาชนเข้าไปทำหน้าที่ และเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเลือกตั้งได้โดยเสรี รวมทั้ง การกำหนดกลไกเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าไปตรวจสอบและควบคุมติดตามความเคลื่อนไหวขององค์กรฝ่ายบริหารผู้ใช้อำนาจปกครองเพื่อให้กระบวนการและกลไกในการปกครองเป็นไปตามความต้องการของประชาชน โดยกระบวนการหรือกลไกในการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจ โดยมิใช่เกิดขึ้นจากการถูกบังคับ โดยไม่มุ่งเน้นว่ากระบวนการหรือกลไกในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นจะต้องประสบความสำเร็จหรือไม่ และเป็นกระบวนการหรือกลไกจัดขึ้นอย่างมีระบบหรือไม่มีระบบก็ได้ โดยเป็นกระบวนการหรือกลไกที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องก็ได้ และจะใช้กระบวนการหรือวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ได้ เพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐบาล หรือมีอิทธิพลต่อการบริหารงานของรัฐ ซึ่งเป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมโดยอ้อม โดยการมีส่วนร่วมในลักษณะของการเป็นผู้ชม (spectators) โดยจะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมในลักษณะของการเป็นผู้ชม ได้แก่ บุคคลที่แสวงหาข่าวสารและออกเสียงเลือกตั้ง

2.3 แนวทางและรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับการพิจารณาถึงการกำหนดแนวทางและรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีนักวิชาการได้เสนอแนวทางและรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการกระทำหรือดำเนินกิจกรรม อันมีสาระสำคัญ โดยสรุปดังต่อไปนี้

Nie and Verba (1975) ได้สรุปเสนอแนวทางหรือรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้อย่างกว้าง โดยได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายความถึง การกระทำที่ถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมาย โดยที่การกระทำนั้นมีจุดหมายที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลหรือเลือกผู้นำรัฐบาล ซึ่งอาจมีรูปแบบ

และความสำคัญแตกต่างกันออกไปในแต่ละประเทศ ซึ่งมีการกำหนดรูปแบบการปกครองที่มีความแตกต่างกันออกไป นอกจากนี้ ยังได้มีการเสนอนัยของแนวความคิดที่ได้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างการมีส่วนร่วมในทางการเมืองแบบประชาธิปไตย (democratic participation) กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบพอเป็นพิธี หรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อสนับสนุนรัฐบาล (ceremonial or support participation) อันจะเห็นได้ว่า กระบวนการหรือกลไกในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะดังกล่าว เป็นกระบวนการหรือกลไกในการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย (democraticp participation) โดยประชาชนสามารถที่จะเข้ามีส่วนร่วมในทางการเมืองโดยสมัครใจ โดยปราศจากการบังคับและปราศจากการปลุกระดม (mobilized political participation) หรือ โดยปราศจาการชี้นำจากรัฐซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการกระทำของมวลชนในระดับล่าง เพื่อที่จะหวังผลต่อการที่จะสามารถมีอิทธิพลต่อการกระทำของรัฐบาล อันเป็นการมีส่วนร่วมตามนัยของแนวความคิดตามความหมายของ Myron Weiner นั่นเอง

Huntington and Nelson (อ้างถึงใน สิทธิพันธ์ พุทธหุน, 2525: 158-159) ได้สรุปเสนอแนวทางหรือรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่มีลักษณะที่ผิดกฎหมายและอาจสามารถที่จะใช้ความรุนแรงได้โดยชอบ ทั้งนี้ Huntington and Nelson ต่างก็มีนัยของแนวความคิดที่มีความเห็นว่ารูปแบบของการมีส่วนร่วมในทางการเมืองสามารถที่จะแบ่งแยกรูปแบบของการมีส่วนร่วมในทางการเมืองได้ 5 ประเภท กล่าวคือ การออกเสียงเลือกตั้ง (voting) การรณรงค์หาเสียง (campaign activity) การกระทำที่เป็นเอกเทศของแต่ละบุคคลต่อสภาพปัญหาทางการเมืองและสังคม (particularized contacts) การเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม (cooperative activity) และการดำเนินกิจกรรมที่ใช้ความรุนแรงและอาจมีความผิดตามกฎหมาย ซึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในทางการเมืองแบบไม่ปกติ (unconventional) (Almond & G. powell, 1976: 145-148)

Almond and Powell (1976: 54-69) ได้สรุปเสนอแนวทางหรือรูปแบบในการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1) แนวทางหรือรูปแบบในการมีส่วนร่วมของแบบในระบบ (conventional) โดยการออกเสียงเลือกตั้ง การพูดจาปรึกษาเรื่องการเมือง การดำเนินกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การจัดตั้งและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้ง การติดต่อส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่ทางการเมืองและการบริหาร

2) แนวทางหรือรูปแบบในการมีส่วนร่วมของแบบนอกระบบ (unconventional) โดยกระบวนการการยื่นข้อเสนอเรียกร้อง การเดินขบวน รวมทั้ง การเข้าประจันหน้ากัน การละเมิดกฎหมายและระเบียบของสังคม หรือการใช้ความรุนแรงทางการเมือง

Millrath and Goel (1977: 12-17) ได้เสนอรูปแบบหรือแนวทางการมีส่วนร่วมโดยสามารถแบ่งแยกออกได้เป็น 6 รูปแบบ อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (voting) โดยจะเห็นได้ว่า การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (voting) เป็นการแสดงออกของประชาชนถึงความจงรักภักดีต่อระบบการเมืองมากกว่าการเรียกร้องสิ่งใดจากระบบ กล่าวคือ บุคคลที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้นจะกระทำไปโดยความสำนึกในหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มากกว่าที่จะเชื่อว่าการลงคะแนนเสียงของตนจะสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่มีผลสำคัญทางการเมือง โดยผู้ที่ไปลงคะแนนเสียงอาจไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบอื่น ๆ ก็ได้ ดังนั้น การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจึงต้องการข้อมูลข่าวสารและแรงจูงใจทางด้านต่าง ๆ น้อยกว่าการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในลักษณะหรือรูปแบบอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้นนับได้ว่ามีความสำคัญมาก เนื่องจากเป็นกระบวนการที่สามารถกำหนดความเป็นไปของรัฐบาลหรือสามารถที่จะมีผลกระทบโดยตรงต่อกระบวนการในการปกครองได้อย่างทันท่วงที

2) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการเข้าไปร่วมเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและผู้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (party and campaign workers) โดยจะเห็นได้ว่า เป็นการเข้าร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงานให้พรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง อันได้แก่ การชักชวนให้ผู้อื่นลงคะแนนให้ การช่วยเหลือกิจกรรมทางการเมืองของพรรคและผู้สมัครในการให้ได้มาซึ่งคะแนนเสียงเลือกตั้ง การระดมหาเงินเพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองและผู้สมัคร รวมทั้ง การลงสมัครรับเลือกตั้ง นอกจากนี้ ยังได้ข้อค้นพบอีกว่า ผู้ที่มีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบเช่นว่านี้มีน้อยมาก โดยกลุ่มคนที่ทำกิจกรรมเช่นว่านี้จะมีประมาณร้อยละ 15 ของจำนวนประชากรทั้งหมด (จากกรณีศึกษาของสหรัฐอเมริกา) ซึ่งสาเหตุที่เป็นเช่นว่านี้คงเนื่องมาจากกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องอาศัยความตื่นตัวและความสนใจอย่างแท้จริง อันสามารถเทียบเคียงได้กับผู้ต่อสู้ทางการเมือง (gladiators) ในขณะที่ทางภาคประชาชนส่วนใหญ่มักจะมีบทบาทในลักษณะเป็นเพียงผู้เฝ้าดู (spectators) เท่านั้น โดยมีเพียงประมาณร้อยละ 10-20 ของพลเมืองเท่านั้นที่เป็นผู้ให้ข่าว (จากกรณีศึกษาตัวอย่างของสหรัฐอเมริกา)

3) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน (community activists) โดยเป็นการก่อตั้งกลุ่มเพื่อแก้ไขสภาพปัญหาทางสังคมหรือการทำงานร่วมกับกลุ่มต่าง ๆ ที่มีบทบาทในการจัดการเกี่ยวกับสภาพปัญหาของสังคม ดังนั้น การก่อตั้งกลุ่มในลักษณะเช่นว่านี้จึงเป็นกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมสาธารณะ หรือการติดต่อกับทางราชการในเรื่องสภาพปัญหาทางสังคม จึงนับว่าเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นและมีระดับความผูกพันทางใจกับชุมชนสูง อย่างไรก็ตามผู้ที่มีบทบาทในชุมชนในลักษณะเช่นว่านี้ก็มีความแตกต่างจากเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและผู้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในแง่ที่มีความเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองและการรณรงค์หาเสียงน้อยกว่ามาก โดยการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชนในลักษณะเช่นว่านี้มีประมาณร้อยละ 20 ของพลเมือง (จากกรณีศึกษาตัวอย่างของสหรัฐอเมริกา)

4) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการเป็นผู้ติดต่อราชการ (contacting officials) โดยการติดต่อราชการนี้เป็นกิจกรรมที่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคลโดยตรง ตัวอย่างเช่น การเสียภาษี การสร้างถนน การติดต่อขอรับสวัสดิการทางสังคม เป็นต้น โดยการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบดังกล่าวเกือบจะไม่มีลักษณะหรือไม่ใช่การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามความหมายที่แท้จริง ดังที่ Verba และ Nie เรียกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบคับแคบ (parochial participation) หรือ การติดต่อเฉพาะเรื่อง (particularized contacting)โดยกลุ่มนี้มีเพียงประมาณร้อยละ 4 ของพลเมือง (จากกรณีศึกษาตัวอย่างของสหรัฐอเมริกา)

5) การมีส่วนร่วมประชาชนโดยการเป็นผู้ประท้วง (protesters) อันได้แก่ การเข้าร่วมเดินขบวนประท้วงตามถนน การใช้ความรุนแรงโดยการก่อจราจล ในกรณีที่จำเป็นเพื่อบังคับให้รัฐแก้ไขบางสิ่งบางอย่างที่ผิดพลาด การต่อต้านการกระทำของรัฐบาลที่ผิดศีลธรรม การเข้าร่วมชุมนุมประท้วงกับกลุ่มอื่น ๆ หรือการเข้าร่วมเดินประท้วงกับกลุ่มที่ประท้วง การปฏิเสธทีจะปฏิบัติตามกฎหมายที่ตนเห็นว่าไม่มีความยุติธรรม โดยสัดส่วนของผู้ที่เป็นนักประท้วงชาวผิดขาวมีประมาณร้อยละ1-5 และชาวผิวดำ มีประมาณร้อยละ 5-19 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปฏิเสธกฎหมายที่ไม่ยุติธรรมนั้น มีอยู่ระหว่างประมาณร้อยละ 14-23 และเป็นที่ยอมรับว่าทั้งชาวผิวขาวและชาวผิวดำต่างมีความรู้สึกว่ารับผิดชอบน้อยมากต่อการเข้าร่วมประท้วง (จากกรณีศึกษาของสหรัฐอเมริกา)

6) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการเป็นผู้สื่อข่าวทางการเมือง (communicators) อันได้แก่ การติดตามข่าวสารทางการเมืองอยู่เสมอ การส่งข่าวสารว่าประชาชนกลุ่มไหนสนับสนุนหรือต่อต้านนักการเมืองเมื่อนักการเมืองผู้นั้นดำเนินการในเรื่องใดที่ชอบหรือมิชอบด้วยกฎหมายการเข้าร่วมในการถกปัญหาทางการเมือง การให้ความรู้เกี่ยวกับการเมืองแก่เพื่อนในชุมชนที่อยู่อาศัย การเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ผู้สื่อข่าวทางการเมือง โดยมักจะดำเนินการวิพากษ์วิจารณ์การปฏิบัติงานของรัฐบาลมากกว่าวิธีการประท้วงเพื่อแสดงความคิดเห็น

โดยภาพรวมกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงสามารถกระทำได้หลายรูปแบบ ภายใต้วัตถุประสงค์ที่จะสามารถมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐหรือการเลือกผู้นำ โดยรูปแบบ วิธีการ และขอบเขต หรือจำนวนและกลุ่มของผู้มีส่วนร่วมในทางการเมืองจะเพิ่มมากขึ้น โดยหากรัฐและประชาชนมีสมรรถนะทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม อยู่ในระดับที่สามารถรองรับการมีส่วนร่วมในทางการเมืองนั้นได้ โดยประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีความเข้มแข็งแล้ว มักจะมีการขยายการกำหนดรูปแบบ การขยายการกำหนดวิธีการ การขยายการกำหนดขอบเขต หรือ การขยายการกำหนดจำนวนและกลุ่มของประชาชนผู้มีสิทธิส่วนร่วมในทางการเมืองทั้งในระดับชาติและในระดับท้องถิ่นให้มีความกว้างขวางยิ่งขึ้น นอกจากนั้น การรับรองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานอื่น ๆ ที่ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น ตามระดับพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ตัวอย่างเช่น เสรีภาพใน

การรวมกันเป็นสมาคมหรือหมู่คณะ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สิทธิในการมีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น และเสรีภาพในการชุมชน เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนล้วนแต่เป็นการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพที่สามารถเอื้อต่อการมีส่วนร่วมในทางการเมืองหรือเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในทางการเมือง อันเป็นตัวชี้วัด (indicator) ประการสำคัญในการพิจารณาถึงระดับในการพัฒนาทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพ โดยหากภาคประชาชนสามารถที่จะใช้สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานดังกล่าว ในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในทุกกระบวนการและในทุกระดับได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งย่อมหมายความถึง ระดับการพัฒนาทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพได้รับการตอบสนองอย่างเป็นรูปธรรมแล้วนั่นเอง

หากกล่าวโดยสรุป แนวทางหรือรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้าง หมายความถึง การกระทำที่ถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมาย โดยที่การกระทำนั้นมีจุดหมายที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลหรือเลือกผู้นำรัฐบาล ซึ่งอาจมีรูปแบบและความสำคัญแตกต่างกันออกไประหว่างการมีส่วนร่วมในทางการเมือง แบบประชาธิปไตย (democratic participation) กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบพอเป็นพิธี หรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อสนับสนุนรัฐบาล (ceremonial or support participation) ซึ่งเป็นกระบวนการหรือกลไกในการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย (democraticp participation) โดยประชาชนสามารถที่จะเข้ามีส่วนร่วมในทางการเมืองโดยสมัครใจ โดยปราศจากการบังคับและปราศจากการปลุกระดม (mobilized political participation) หรือปราศจาการชี้นำจากรัฐซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการกระทำของมวลชนในระดับล่าง เพื่อที่จะหวังผลต่อการที่จะสามารถมีอิทธิพลต่อการกระทำของรัฐบาล หรือ หมายความถึง แนวทางหรือรูปแบบในการมีส่วนร่วมของแบบในระบบ (conventional) โดยการออกเสียงเลือกตั้ง การพูดจาปรึกษาเรื่องการเมือง การดำเนินกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การจัดตั้งและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้ง การติดต่อส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่ทางการเมืองและการบริหาร และ แนวทางหรือรูปแบบในการมีส่วนร่วมของแบบนอกระบบ (unconventional) โดยกระบวนการการยื่นข้อเสนอเรียกร้อง การเดินขบวน รวมทั้ง การเข้าประจันหน้ากัน การละเมิดกฎหมายและระเบียบของสังคม หรือการใช้ความรุนแรงทางการเมือง อันมีสาระสำคัญโดยสรุปเกี่ยวกับรูปแบบหรือแนวทางการมีส่วนร่วมซึ่งสามารถแบ่งแยกออกได้เป็น 6 รูปแบบ อันได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (voting) (2) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการเข้าไปร่วมเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและผู้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (party and campaign workers) (3) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน (community activists) โดยเป็นการก่อตั้งกลุ่มเพื่อแก้ไขสภาพปัญหาของสังคม (4) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการเป็นผู้ติดต่อราชการ (contacting officials) โดยการติดต่อราชการนี้

เป็นกิจกรรมที่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคลโดยตรง (5) การมีส่วนร่วมประชาชนโดยการเป็นผู้ประท้วง (protesters) และ (6) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการเป็นผู้สื่อข่าวทางการเมือง (communicators)

2.4 องค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับการพิจารณาถึงองค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สามารถแบ่งแยกองค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ออกได้เป็น 4 ประเภท อันประกอบไปด้วย องค์ประกอบหรือปัจจัยทางด้านบริบททางสังคม องค์ประกอบหรือปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ องค์ประกอบหรือปัจจัยทางด้านบริบทในทางวัฒนธรรมของการมีส่วนร่วม และองค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อบริบททางการเมือง อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

2.4.1 องค์ประกอบหรือปัจจัยทางด้านบริบททางสังคม

สำหรับการพิจารณาถึงนัยขององค์ประกอบหรือปัจจัยทางด้านบริบททางสังคม จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบหรือปัจจัยทางด้านบริบททางสังคมในสังคมที่มีการปลุกเร้าทางสังคม (social mobilization) ที่อยู่ในระดับต่ำหรือค่อนข้างต่ำ ประกอบกับการที่ภาคประชาชนอยู่ในภาวะที่ได้รับการศึกษาน้อย รวมถึง ข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารของประชาชน และสภาวะทางสังคมที่ยังอยู่ในลักษณะที่เป็นสังคมเมืองที่ขาดไร้ศีลธรรมนั้น อันจะเห็นได้ว่า ปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ ดังล่าว ล้วนแต่เป็นข้อจำกัดประการสำคัญที่มีผลทำให้กระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนถูกจำกัดลงอย่างสิ้นเชิง อันมีผลโดยตรงต่อกระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในที่สุด

อย่างไรก็ตาม หากสังคมใดก็ตามที่มีการปลุกเร้าทางสังคมอยู่ในระดับสูง โดยประชาชนส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาสูง ตลอดจนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารและสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่มีผลในทางปฏิบัติและมีความเป็นสังคมเมือง จะเห็นได้ว่า ล้วนเป็นองค์ประกอบหรือปัจจัยประการสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีกระบวนการรูปแบบ วิธีการหรือกลยุทธ์ในการมีส่วนร่วมที่มีความแตกต่างและมีความหลากหลาย โดยขึ้นอยู่กับบริบททางสังคม นอกจากนี้ ยังรวมไปถึง ความสัมพันธ์ของชุมชนหรือความรู้สึกผูกพันเป็นชุมชน (sense of community) ของประชาชนในชุมชน โดยองค์ประกอบหรือปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนส่งผลต่อกระบวนการในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งสิ้น อันจะเห็นได้ว่า หากความสัมพันธ์ของชุมชนหรือความรู้สึกผูกพันกันเป็นชุมชนอยู่ภายใต้จิตวิญญาณของประชาชาติแล้ว ย่อมที่จะเป็นส่วนสำคัญในการกระตุ้นและปลุกเร้าให้ภาคประชาชนมีจิตสำนึกในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของประเทศในที่สุดต่อไป

2.4.2 องค์ประกอบหรือปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

สำหรับการพิจารณาองค์ประกอบหรือปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจนั้น จะเห็นได้ว่า ในประเทศที่มีระดับในการพัฒนาทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับสูงจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงกว่าประเทศที่มีระดับในการพัฒนาทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับต่ำ โดยภาคประชาชนสามารถมีโอกาสหรือสามารถมีส่วนร่วมมากกว่าประเทศที่ยากจน (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2524: 100-101) ดังนั้น หากประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจตกต่ำก็ย่อมส่งผลให้ประชาชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของบ้านเมืองได้ เพราะต้องมีภาระหน้าที่และมีความกังวลอยู่กับเรื่องการดำรงชีพเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตาม หากวิเคราะห์อีกนัยหนึ่งจะเห็นได้ว่า สภาพปัญหาความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจนั้น ถ้าอยู่ในภาวะที่เศรษฐกิจตกต่ำประชาชนอยู่ในภาวะแร้นแค้น ก็อาจจะผลักดันให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้นได้ หากประชาชนเห็นว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองอาจเป็นแนวทางที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำที่มีการปลุกเร้าทางสังคม (social mobilization) ที่อยู่ในระดับต่ำหรือค่อนข้างต่ำ ประกอบกับการที่ภาคประชาชนอยู่ในภาวะที่ได้รับการศึกษาน้อย รวมถึง ข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารของประชาชน และสภาวะทางสังคมที่ยังอยู่ในลักษณะที่เป็นสังคมเมืองที่ขาดไร้ศีลธรรม หรือมีผลทำให้การตัดสินใจของรัฐสามารถก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อตนเองได้

2.4.3 องค์ประกอบหรือปัจจัยทางด้านบริบทในทางวัฒนธรรมของการมีส่วนร่วม

สำหรับการพิจารณาถึงองค์ประกอบหรือปัจจัยทางด้านบริบทในทางวัฒนธรรมของการมีส่วนร่วม จะเห็นได้ว่า หากรัฐใดประชาชนส่วนมากมีวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมแบบคับแคบและประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองหรือไม่สนใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของบ้านเมือง หรือในกรณีที่ประชาชนส่วนมากมีวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subject Political Culture) โดยประชาชนในรัฐอาจมีความรู้และความเข้าใจในระบบการเมือง แต่ไม่สนใจที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ไขสภาพปัญหาของบ้านเมือง อีกทั้งยังโน้มเอียงไปในทางยอมรับอำนาจ และเชื่อฟังเคารพคำสั่งของรัฐาธิปัตย์ ซึ่งมีผลทำให้ การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีความหมายอันเป็นข้อจำกัดของการมีส่วนร่วม ในทางตรงกันข้ามหากรัฐใดประชาชนมีวิสัยทัศน์ทางการเมืองกว้างไกล มีการสร้างสมวิถีชีวิตและนิสัยแบบประชาธิปไตย หรือมีทัศนคติแบบพลเมืองอารยะ ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม และมีความรู้สึกร่วมกันว่าการมีส่วนร่วมเป็นพันธกิจที่สำคัญของพลเมือง จึงมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของบ้านเมือง ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นพลเมืองที่มีสถานภาพทางสังคมสูง มีการศึกษา

ดี และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ อันเป็นองค์ประกอบหรือปัจจัยทางด้านบริบทในทางวัฒนธรรมของการมีส่วนร่วมที่สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในที่สุด

2.4.4 องค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อบริบททางการเมือง

สำหรับการพิจารณาถึงองค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อบริบททางการเมือง จะเห็นได้ว่า หากประเทศใดมีระบอบการเมืองการปกครองที่ไม่เอื้ออำนวยให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของบ้านเมือง หรือเป็นสังคมที่มีการปกครองในระบอบเผด็จการ โดยเฉพาะการปกครองในระบอบเผด็จการทางการทหาร อันเป็นปัจจัยหรือตัวแปรที่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับต่ำและมักจะเป็นการมีส่วนร่วมแบบพอเป็นพิธีหรือการมีส่วนร่วมเพื่อสนับสนุนรัฐบาล (ceremonial or support participation) หรือการมีส่วนร่วมเพื่อการส่งเสริมและโน้มน้าวให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในทางการเมืองที่เรียกว่า “corporative military” หรือ “corporation” ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมแบบระดม (mobilized participation) ดังนั้น หากรัฐใดที่มีการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ยิ่งมีความเป็นประชาธิปไตยมากเท่าไร กระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐนั้นก็จะอยู่ในระดับสูงมากขึ้นเช่นกัน โดยจะส่งผลให้เกิดกระบวนการเกี่ยวกับการมีการมีส่วนร่วมในทางการเมืองที่มีความหลากหลาย โดยเป็นกรณีของการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ประชาธิปไตยแบบกึ่งโดยตรง และประชาธิปไตยแบบพหุการเมืองอันเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีความหลากหลายนั่นเอง

หากกล่าวโดยสรุป การพิจารณาถึงองค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สามารถแบ่งแยกองค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ออกได้เป็น 4 ประเภท อันประกอบไปด้วย (1) องค์ประกอบหรือปัจจัยทางด้านบริบททางสังคมที่มีการปลุกเร้าทางสังคม (social mobilization) ที่อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ซึ่งประกอบกับการที่ภาคประชาชนอยู่ในภาวะที่ได้รับการศึกษาน้อย รวมถึง ข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารของประชาชน และสภาวะทางสังคมที่ยังอยู่ในลักษณะที่เป็นสังคมเมืองที่ขาดไร้ศีลธรรม (2) องค์ประกอบหรือปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งประชาชนที่อยู่ในประเทศที่มีระดับในการพัฒนาทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับสูงจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงกว่าประเทศที่มีระดับในการพัฒนาทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับต่ำ (3) องค์ประกอบหรือปัจจัยทางด้านบริบทในทางวัฒนธรรมของการมีส่วนร่วม ซึ่งหากรัฐใดประชาชนส่วนมากมีวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมแบบคับแคบและไม่มีความรู้ความเข้าใจหรือไม่สนใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของบ้านเมือง หรือในกรณีที่ประชาชนส่วนมากมีวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subject Political Culture) โดยประชาชนในรัฐอาจมีความรู้และความเข้าใจในระบบการเมือง แต่ไม่สนใจที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ไขสภาพปัญหาของบ้านเมือง อีกทั้งยังโน้มเอียงไปในทางยอมรับและเชื่อฟังเคารพคำสั่งของรัฐาธิปัตย์ ซึ่งมีผลทำให้ การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีความหมายอันเป็นข้อจำกัดของการ

มีส่วนร่วมของประชาชนในที่สุด และ(4) องค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อบริบททางการเมือง ซึ่งหากประเทศใดมีระบอบการเมืองการปกครองที่ไม่เอื้ออำนวยให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของบ้านเมือง โดยเฉพาะการปกครองในระบอบเผด็จการทางการทหาร อันเป็นปัจจัยหรือตัวแปรที่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับต่ำและมักจะเป็นการมีส่วนร่วมแบบพอเป็นพิธีหรือการมีส่วนร่วมเพื่อสนับสนุนรัฐบาล (ceremonial or support participation) หรือการมีส่วนร่วมเพื่อการส่งเสริมและโน้มน้าวให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในทางการเมืองที่เรียกว่า “corporative military” หรือ “corporation” ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมแบบระดม (mobilized participation) ดังนั้น หากรัฐใดที่มีการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ยิ่งมีความเป็นประชาธิปไตยมากเท่าไร กระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนจะอยู่ในระดับสูงและมีความหลากหลายมากขึ้นเช่นกัน

3. แนวความคิด ความหมาย และประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับแนวความคิด ความหมาย และประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเบื้องต้นหากพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาและนัยของความสัมพันธ์ระหว่างองค์การพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนแล้ว จะเห็นได้ว่า การก่อตัวหรือเกิดขึ้นขององค์การพัฒนาเอกชนเป็นกระบวนการที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของดุลอำนาจในสังคมที่ดำรงอยู่ในประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยในอดีตรัฐจะเป็นผู้ครอบงำสาระสำคัญของดุลอำนาจในสังคม โดยภาคประชาชนไม่มีส่วนร่วมแต่ประการใดเลย อันส่งผลให้ภาคประชาชนต้องพึ่งพารัฐเพื่อความอยู่รอด จนนำไปสู่ลักษณะหรือนัยของความสัมพันธ์ที่เป็นภาคีกันระหว่างภาคประชาชนกับภาครัฐมากขึ้น อันก่อให้เกิดกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงระบอบประชาธิปไตยจากระบอบอำนาจแบบเบ็ดเสร็จ (totalitarianism) ไปสู่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล หรือมีระบบการบริหารจัดการที่ดี (governance) มากขึ้นตามลำดับ (Pelubinskas, 2003: 11) โดยการเกิดขึ้นของปรากฏการณ์เช่นว่านี้ มีนักวิชาการบางท่าน ตัวอย่างเช่น Gies, Ott, and Shafrisz (1990) Hunt (1993) สีดา สอนศรี (2543) ประเวศ วะสี (2544) และ He (2002) ได้เสนอแนวความคิดว่า องค์การพัฒนาเอกชนเป็นคุณลักษณะของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีลักษณะเฉพาะ โดยนอกจากองค์การพัฒนาเอกชนจะได้เข้ามาเป็นตัวกลางหรือสื่อกลางในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์การภาครัฐ และองค์การภาคเอกชนเพื่อการแสวงหาทางเลือกโดยนัยเชิงนโยบายรูปแบบใหม่แล้ว องค์การพัฒนาเอกชนยังได้พยายามที่จะพิสูจน์ และแสดงให้เห็นถึง

ตัวแบบของกระบวนการและกลไกในการพัฒนาของประเทศโลกที่สาม ตามนัยของแนวความคิดของตนเองเพื่อให้เกิดกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงหรือมีการขับเคลื่อนไปสู่สังคมที่ดีกว่า ด้วยกระบวนการหรือกลไกในการสนับสนุนให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมโดยเฉพาะการทำให้ภาคประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง อันจะเป็นตัวกระตุ้นประการสำคัญที่มีผลทำให้เกิดภาคประชาสัมคมและภาคพลเมืองที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

หากพิจารณาถึงอัตราในการเจริญเติบโตและอัตราในการขยายตัวในแง่ของจำนวน และการพิจารณาถึงบทบาทขององค์การพัฒนาเอกชน ทั้งในระดับชุมชนและในระดับโลกแล้ว จะเห็นได้ว่า นอกจากปัจจัยดังกล่าวจะเป็นตัวชี้วัดถึงการเติบโตของภาคประชาสังคม (civil-society) แล้ว จะเห็นได้ว่าการขยายตัวในลักษณะดังกล่าวสามารถนำไปสู่การพัฒนาประชาสัมคมในความหมายของอารยสังคมได้อีกด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากองค์การพัฒนาเอกชนจะสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจทางสังคมร่วมกับองค์การภาครัฐและองค์กรระดับโลก รวมทั้ง การตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจดังกล่าวเพื่อรักษาสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และก่อให้เกิดการผลักดันให้เกิดสภาพสังคมที่ดีขึ้นตามแนวคิดของตน ดังนั้นจากบทบาทขององค์การพัฒนาเอกชนที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยสามารถนำอัตราการขยายตัวในลักษณะดังกล่าวมาเป็นตัวชี้วัดให้เห็นถึงความสำคัญขององค์การพัฒนาเอกชนได้เป็นอย่างดี (อนุสรณ์ ลิ่มมณี, 2542: 160) ในกระแสโลกปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงนัยในแง่ของเป้าหมายขององค์การพัฒนาเอกชน จะเห็นได้ว่าในกระแสโลกปัจจุบันมีองค์การพัฒนาเอกชนจำนวนไม่น้อย โดยเฉพาะองค์การพัฒนาเอกชนในระดับโลกซึ่งมีเป้าหมาย ตลอดจนภารกิจและขอบข่ายในการดำเนินงานที่กว้างขวางมาก โดยองค์การพัฒนาเอกชนเหล่านี้ไม่เพียงแต่จะเสนอแนวความคิดใหม่เท่านั้น แต่องค์การพัฒนาเอกชนเหล่านี้ยังมีการผลักดันนโยบายสาธารณะที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะหรือประชาชนผู้ด้อยโอกาสในสังคม รวมทั้งการประท้วงการดำเนินงานของรัฐที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและจริยธรรม โดยการปลูกจิตสำนึกทางความคิดและการระดมพลังสนับสนุนจากภาคประชาชนในการแก้ไขสภาพปัญหาต่าง ๆ อีกทั้งยังทำหน้าที่ในการวิเคราะห์สภาพปัญหาทางกฎหมายและนโยบายในการให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน ตลอดจนมีบทบาทในการร่วมเสนอแนวทางในการปฏิบัติตรวจสอบและดำเนินการเพื่อบังคับให้มีการปฏิบัติตามพันธสัญญาที่ทางภาครัฐได้ให้ไว้กับภาคประชาชนในระดับประเทศต่อไป

นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับชุมชนแล้ว จะเห็นได้ว่า บทบาทหลักขององค์การพัฒนาเอกชนทั้งหลายนั้น สามารถพิจารณาหรือปรากฏออกมาในรูปของการให้ความช่วยเหลือแต่กลุ่มคนยากจน คนด้อยโอกาส และการพัฒนาชุมชนโดยองค์การเหล่านี้ มีความสามารถและกลไกในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพของชุมชนท้องถิ่นพร้อมทั้งมีท่าทีในการรับฟังและสามารถทำงานร่วมกับคนยากจนและคนส่วนใหญ่ในชนบทได้

ดีกว่าการใช้หรืออาศัยกลไกของรัฐ นอกจากนี้ โดยทั่วไปเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรขององค์การพัฒนาเอกชนมีความมุ่งมั่นในการทำงานสูง โดยองค์การเหล่านี้มักมีเป้าหมายในการส่งเสริมให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยการรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือองค์กร เพื่อสร้างดุลอำนาจในการต่อรอง ตลอดจนการเรียกร้องและการปกป้องผลประโยชน์ของตน โดยเฉพาะความพยายามในการส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีการพัฒนาความรู้ทางการเมือง และมีการพัฒนากระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยนิธิ เอียวศรีวงศ์ (2543: 275) ได้ให้ความเห็นว่า องค์การพัฒนาเอกชนเป็นรูปแบบของการเคลื่อนตัวหรือการขับเคลื่อนของสังคมอันเป็นการจัดองค์กรภาคประชาชน เพื่อให้มีความสามารถในการบริหารจัดการและสามารถมีแนวทางในการแก้ไขสภาพปัญหาที่เป็นรูปธรรมต่อไป โดยไม่ปล่อยให้เป็นหน้าที่ของรัฐดังเช่นในอดีตอีกต่อไป

โดยหากพิจารณาถึงบทบาทและความสำคัญขององค์การพัฒนาเอกชนแล้ว ย่อมจะสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนว่า องค์การพัฒนาเอกชนมีส่วนประการสำคัญในการส่งเสริมแนวทางในการพัฒนาการให้บริการสาธารณะและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน อันก่อให้เกิดการเมืองภาคประชาสังคมขึ้น และหากพิจารณาโดยข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติและในความเป็นจริงแล้วจะเห็นได้ว่า การเกิดขึ้นของประชาสังคม เป็นผลอันเนื่องมาจากการพยายามในการแสวงหารูปแบบของสังคมที่มีธรรมาภิบาลหรือสังคมที่มีอารยธรรม โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการในการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพและบทบาทของภาคประชาชน ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในเรื่องของการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม สมาคมหรือเครือข่าย เพื่อสร้างความร่วมมือในการแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาของสังคมและแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการผลักดันนโยบายของรัฐ ดังนั้น ภาคประชาสังคมจึงไม่ใช่เป็นเพียงสิ่งที่ดำรงอยู่ในทุกสังคมเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่ได้รับการพัฒนาให้มีการขับเคลื่อนหรือมีการพัฒนาจากสังคมที่มีรูปแบบและลักษณะแบบเดิม มาเป็นสังคมที่ได้รับการพัฒนาไปสู่สังคมประชาธิปไตย (อนุสรณ์ ลิ่มมณี, 2542: 161) ในที่สุด

3.1 แนวความคิดเกี่ยวกับองค์กรการพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับการพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับองค์การพัฒนาเอกชนนั้น จะเห็นได้ว่า องค์การพัฒนาเอกชนเป็นนัยของแนวความคิดที่ได้รับการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง และมีการขับเคลื่อนขยายตัวขององค์การปรากฏอยู่โดยทั่วไปในประเทศที่มีความเจริญในทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง และมิได้ปรากฏตัวอยู่เฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้วเท่านั้น แต่ยังปรากฏตัวอยู่ในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาไม่ว่าจะเป็นประเทศในแถบทวีปแอฟฟริกา ประเทศใน

แถบลาตินอเมริกา รวมทั้ง ประเทศในแถบเอเชียด้วย ซึ่งประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ได้รับเอานัยของแนวความคิดเกี่ยวกับองค์การพัฒนาเอกชนมาปรับใช้ภายในประเทศด้วย

โดยหากพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของการรวมกลุ่มของภาคประชาชนที่ได้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางอันเป็นการแสดงถึงนัยของแนวความคิดในการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อกลไกและกระบวนการเกี่ยวกับการพัฒนาการทางการเมือง ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า กลไกและกระบวนการดังกล่าวเป็นผลอันสืบเนื่องมาจากการเกิดขึ้นของรัฐชาติ (nation-state) ซึ่งสัญลักษณ์ประการสำคัญทางการเมืองในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 (Letter, 1994: 109) โดยหากพิจารณาจากบทบาทขององค์การพัฒนาเอกชนแล้ว จะเห็นได้ว่า องค์การพัฒนาเอกชนเป็นพลังผลักดันประการสำคัญอย่างยิ่งต่อกลไกและกระบวนในการพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยหากพิจารณาจากนัยของแนวความคิดในทางทฤษฎี จะเห็นได้ว่า บทบาทขององค์การพัฒนาเอกชนนั้น เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนกลไกและกระบวนการของประชาสังคม (civil society) อันเป็นพลังอิสระที่อยู่นอกระบบราชการ (extrabureaucratic forces) ที่ปลอดจากการครอบงำโดยอำนาจรัฐและภาคธุรกิจ จนอาจเรียกว่าเป็นพลังที่สาม (the third sector) ที่มีสถานภาพอยู่เคียงข้างไปกับภาครัฐและภาคธุรกิจ (Naruemon, 1979: 3) โดยองค์การพัฒนาเอกชนจะทำหน้าที่ในการถ่วงดุล กำกับหรือตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐ และภาคธุรกิจให้เกิดความชอบธรรม รวมทั้ง การส่งเสริมให้พลเมืองมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมเพื่อชีวิตสาธารณะที่มีคุณภาพดี (อนุชาต พวงสำลี อาภร จันทร์สมวงศ์ และพีรพัฒน์ โกศลศักดิ์สกุล, 2542: 287) แต่ทั้งนี้หากพิจารณาถึงแนวทางที่เป็นจริงในทางปฏิบัติ จะเห็นได้ว่า องค์การพัฒนาเอกชนยังเป็นองค์การที่ปราศจากพลังขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานโดยในทางปฏิบัติและในความเป็นจริงองค์การพัฒนาเอกชนยังไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะสามารถแสดงบทบาทในฐานะที่สามารถถ่วงดุลอำนาจของรัฐ ส่วนในกรณีของประเทศไทยนั้น จะเห็นได้ว่า ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมานั้น องค์การพัฒนาเอกชนกลับถูกมองเสมือนหนึ่งว่ามีนัยสำคัญของการดำรงอยู่ของการเป็นองค์การที่ต้องการความเป็นอิสระแต่กลับไร้ตัวตนและเป็นองค์การที่ไม่ยอมรับหรือไม่ต้องการที่จะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายของรัฐ โดยการไม่ไปจดทะเบียนในการจัดตั้งเป็นองค์การตามที่กฎหมายกำหนดแต่อย่างใด

Ruland and Bhansoon, Ladavalya, M. L. (1993: 60) ได้สรุปสาระสำคัญของแนวความคิดเกี่ยวกับองค์การพัฒนาเอกชนว่า องค์การพัฒนาเอกชนเป็นองค์การหนึ่งที่อยู่ในภาคสังคมที่จัดตั้งขึ้นเพื่อใช้ในการแก้สภาพปัญหาความบกพร่องที่เกิดจากการดำเนินงานของภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน หรือสภาพปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยการขยายมิติของกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสาธารณชนให้มีความกว้างขวางมากกว่าการเป็นองค์การที่ทำหน้าที่ในการปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกในองค์การดังที่เคย

ปฏิบัติมาในอดีต ดังนั้นองค์การที่อยู่ในภาคประชาสังคมนี้ นอกจากองค์การพัฒนาเอกชนแล้วยังมีองค์การอื่น ๆ อีกมากมาย ตัวอย่างเช่น องค์กรสังคม สงเคราะห์และองค์กรสาธารณกุศลต่าง ๆ และขบวนการในการเคลื่อนไหวทางการเมืองและทางสังคม เป็นต้น

ภูมิธรรม เวชยชัย (2527: 22-31) ได้สรุปสาระสำคัญของแนวความคิดเกี่ยวกับองค์การพัฒนาเอกชนว่า องค์การพัฒนาเอกชน หมายความถึง องค์การ มูลนิธิ สมาคม หรือหน่วยงานที่มี ชื่อเรียกอย่างอื่นซึ่งมีลักษณะเป็นสถาบันนอกระบบราชการ โดยมีการรวมตัวกันขึ้นตามกลุ่มวิชาชีพ กลุ่มศึกษา กลุ่มสนใจหรือกลุ่มที่มีเป้าหมายร่วมกัน ทั้งนี้ เพื่อที่จะดำเนินการตามบทบาทในการช่วยเหลือ และดำเนินการในด้านการช่วยคลี่คลายสภาพปัญหาในสังคม ตลอดจนการบริการทางสังคม และการพัฒนาสังคม โดยมิได้มีเจตนารมณ์ในการแสวงหากำไรหรือผลประโยชน์ประการใด

จตุรงค์ บุณยรัตนสุนทร (2542: 62) ได้สรุปสาระสำคัญของแนวความคิดเกี่ยวกับองค์การเอกชนว่า องค์การพัฒนาเอกชนในบริบทของสภาพสังคมไทย หมายความถึง องค์การที่มีโครงสร้างการปฏิบัติงานที่เป็นอิสระจากส่วนราชการ โดยมีการรวมตัวกันขึ้นตามกลุ่มวิชาชีพ กลุ่มศึกษา กลุ่มที่มีความสนใจหรือมีเป้าหมายร่วมกัน เพื่อที่จะปฏิบัติหรือดำเนินบทบาทในการช่วยคลี่คลายสภาพปัญหาในสังคม บริการทางสังคม และการพัฒนาสังคม รวมทั้ง การเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม โดยมิได้มีเจตนารมณ์ในการแสวงหากำไรหรือผลประโยชน์ประการใดในสังคมไทย และองค์การพัฒนาเอกชนยังมีความหมายครอบคลุมถึง มูลนิธิหรือสมาคม รวมทั้ง กลุ่มคณะกรรมการหรือชมรม ซึ่งอาจจะไม่ได้มีการจดทะเบียนเป็นมูลนิธิ สมาคมหรือนิติบุคคลอย่างเป็นทางการ เพียงแต่เป็นกลุ่มบุคคลหรือคณะบุคคลที่มีบทบาทประการสำคัญในการดำเนินกระบวนการทางด้านต่าง ๆ ดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง

สุริชัย หวันแก้ว (2527: 6-9) ได้สรุปสาระสำคัญของแนวความคิดเกี่ยวกับองค์การพัฒนาเอกชนว่า องค์การพัฒนาเอกชน หมายความถึง องค์กรอาสาสมัครที่ไม่ค้ากำไร โดยเป็นองค์กรที่ดำรงอยู่อย่างอิสระจากหน่วยราชการ และมีบทบาทประการสำคัญในการมีส่วนร่วมในการแก้ไขสภาพปัญหาเฉพาะหน้าของกลุ่มประชาชนที่ต้องเผชิญกับสภาพปัญหาของผู้ด้อยโอกาสในทางสังคม

นฤมล ทับจุมพลม จตุรงค์ บุณยรัตนสุนทรและลัดดาวัลย์ ตันติวิทยาพิทักษ์ (2541: 9, 13-15) ได้สรุปสาระสำคัญของแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเอกชนว่า องค์การพัฒนาเอกชน หมายความถึง องค์การที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน ตัวอย่างเช่น มูลนิธิ สมาคม ชมรม กลุ่มโครงการ คณะกรรมการ สหภาพ สหกรณ์ ศูนย์ เป็นต้น ที่มีลักษณะเป็นเอกชนที่ไม่มีวัตถุประสงค์ในการมุ่งแสวงหากำไร โดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ ทั้งนี้ ในกรณีของประเทศไทยองค์การพัฒนาเอกชน หมายความรวมถึง องค์การพัฒนาเอกชน

ทางด้านสิทธิมนุษยชน กลุ่มนักคิด นักวิชาการ องค์กรนักศึกษา และองค์การพัฒนาเอกชนต่าง ๆ เป็นต้น รวมทั้ง ได้เสนอนัยของแนวความคิดเกี่ยวกับองค์การพัฒนาเอกชนในฐานะที่เป็นพลวัตรที่สำคัญของประชาสังคม โดยมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1) องค์การพัฒนาเอกชนมีแนวทางและกลไกที่มีความสำคัญต่อกระบวนการในการเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตย (agent for democratization) ในสังคม โดยเฉพาะความเป็นพลวัตรที่มีความสำคัญในการส่งเสริมศักยภาพทางด้านประชาธิปไตยของประชาสังคม โดยมีความเห็นว่า บทบาทขององค์การพัฒนาเอกชนที่ถูกคาดหวังจากสาธารณชนว่าจะมีบทบาทในการต่อรองกับอำนาจรัฐ ในเรื่องการปกป้องสิทธิมนุษยชน นอกจากนี้ ยังมีความเห็นว่า บทบาทขององค์การพัฒนาเอกชนเป็นกลไกประการสำคัญ ในการส่งเสริมกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองให้มีความเป็นประชาธิปไตย โดยองค์การพัฒนาเอกชนจะทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐกับภาคพลเมือง แต่อาจจะยังไม่มีความเข้มแข็งพอที่จะกดดันภาครัฐ ให้เกิดกระบวนการในการพัฒนาประชาธิปไตยได้อย่างมีนัยสำคัญ ตัวอย่างเช่น องค์การพัฒนาเอกชนในแอฟริกาใต้และแอฟริกาตะวันออกที่ยังไม่สามารถพัฒนาองค์การพัฒนาเอกชนจากลักษณะองค์การพัฒนาเอกชนในระดับชุมชน ไปเป็นองค์การเครือข่ายทางการเมืองที่มีองค์การซึ่งมีความหลากหลายเข้ามาร่วมในทางตรงกันข้าม ภาครัฐได้มีความพยายามในการเข้ามาครอบงำองค์การพัฒนาเอกชนที่มีฐานสมาชิกขององค์การกว้างขวาง ในขณะที่องค์การพัฒนาเอกชนในระดับชุมชนมีลักษณะแปลกแยกกัน และไม่สามารถก่อรูปหรือดำเนินการให้เป็นขบวนการเคลื่อนไหวที่เป็นอิสระจากอำนาจรัฐได้

หากกล่าวโดยสรุป บทบาทขององค์การพัฒนาเอกชนในประเทศที่ตั้งอยู่ในแถบทวีปเอเชียและลาตินอเมริกา สามารถแสดงบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการประชาธิปไตยของประเทศเหล่านั้น ตัวอย่างเช่น องค์การพัฒนาเอกชนในประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศชิลี และประเทศไทย โดยองค์การพัฒนาเอกชนในลักษณะดังกล่าวเคยเป็นองค์การที่เป็นหัวหอกในการขับเคลื่อนหรือต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยในช่วงทศวรรษที่ 1980 และในช่วงทศวรรษ ที่1990 โดยการวิเคราะห์ว่า องค์การพัฒนาเอกชนในโลกที่สามมีบทบาทประการสำคัญ กล่าวคือ การคัดค้านกระบวนการในการระดมพลังมวลชนของรัฐ (counter-state mobilisation) ที่กลไกภาครัฐจัดตั้งขึ้นมาเพื่อตอบสนองนโยบายทางเศรษฐกิจและการเมืองในระยะสั้นของภาครัฐนั้น บทบาทขององค์การพัฒนาเอกชนที่มุ่งเน้นถึงกระบวนการในการระดมพลังสนับสนุนจากภาคพลเมืองกลุ่มต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายและกว้างขวาง โดยอาจถือได้ว่าบทบาทขององค์การพัฒนาเอกชนมีนัยสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการในการดำเนินกิจกรรมของการพัฒนาประชาธิปไตย

2) องค์การพัฒนาเอกชนเป็นกลไกของกลุ่มต่าง ๆ ในระดับรากหญ้า (mechanism of grassroots organisations) ที่ใช้ในการแก้ไขสภาพปัญหาทางสังคมและสร้างประชาธิปไตยใน

ระดับรากหญ้า โดยจะเห็นได้ว่า บทบาทขององค์การพัฒนาเอกชน โดยเฉพาะองค์การพัฒนาเอกชนในชนบทมีความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขสภาพปัญหาความยากจนในชนบท โดยองค์การเหล่านี้มีบทบาทประการสำคัญในการสนับสนุนองค์กรชุมชนในระดับรากหญ้า นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงบทบาทในเชิงสังคมและในเชิงเศรษฐกิจขององค์การพัฒนาเอกชนในฐานะที่มีบทบาทสำคัญทางการเมือง โดยเสนอว่าบทบาทในเชิงสร้างสรรค์ขององค์การพัฒนาเอกชนควรพิจารณามิติในทางการเมืองมากกว่ามิติในทางเศรษฐกิจ เพราะในแนวความคิดขององค์การพัฒนาเอกชนความยากจนถือเป็นสภาพปัญหาทางการเมืองเช่นเดียวกับสภาพปัญหาและเงื่อนไขในทางเศรษฐกิจ โดยมีข้อพิจารณาเพิ่มเติมอีกว่า “ความยากจน (poverty)” เกิดขึ้น อันเนื่องมาจากภาคประชาชนไม่สามารถที่จะเข้าถึงอำนาจ ซึ่งในที่นี้ หมายความถึง ศักยภาพในการที่ภาคประชาชนจะกระทำในสิ่งที่ต้องการและได้รับการยอมรับหรือได้รับการสนับสนุนจากพลังของกลุ่มประชาสังคมต่าง ๆ โดยกลุ่มประชาสังคมเหล่านี้ไม่ได้ควบคุมเงื่อนไขทั้งในทางวัตถุและในทางสถาบันที่ดำรงอยู่ รวมทั้ง ยังต้องประสบความยากลำบากในการเป็นฝ่ายที่สามารถมีอิทธิพลหรือสามารถมีพลังในการขับเคลื่อนหรือการกำหนดและตัดสินใจกระบวนการต่าง ๆ เกี่ยวกับกระบวนการในการดำเนินวิถีชีวิต โดยอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า กลุ่มประชาสัมคมยังขาดอิทธิพลทางการเมืองที่จะกดดันให้เกิดสิ่งที่พวกเขาปรารถนา ดังนั้น บทบาทสำคัญขององค์การพัฒนาเอกชน กล่าวคือ การทำให้สภาพปัญหาและปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นข้อจำกัดในการขับเคลื่อนดังกล่าวเป็นมิติทางการเมืองขึ้นมานั่นเอง

หากกล่าวโดยสรุป ในกรณีของประเทศไทย บทบาททางการเมืองขององค์การพัฒนาเอกชนนั้น นับได้ว่าองค์การพัฒนาเอกชนเป็นพลังที่สำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการในการเสริมสร้างประชาธิปไตยและมีผลโดยตรงต่อกระบวนการในการปฏิรูปการเมือง รวมทั้ง การสนับสนุนกระบวนการให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่กระบวนการในการเลือกตั้งผู้บริหารของประเทศ การกำหนดนโยบายของรัฐไปจนถึงการปฏิบัติตามนโยบายต่าง ๆ อันนับได้ว่า กระบวนการต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นกระบวนการที่มีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งขององค์การพัฒนาเอกชนไทย อย่างไรก็ตาม แนวความคิดเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในทัศนะขององค์การพัฒนาเอกชนนั้น ไม่ได้จำกัดเฉพาะเพียงการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพื่อเลือกตัวแทนที่จะเข้าไปทำหน้าที่ตัดสินใจแทนภาคประชาชนเท่านั้น แต่ประชาธิปไตยยังหมายความรวมถึง ความยุติธรรม ความเสมอภาคและสังคมที่ยั่งยืน ดังนั้น องค์การพัฒนาเอกชนเหล่านี้ จึงมีแนวความคิดในการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) ที่ภาคประชาชนในระดับล่างหรือในระดับรากหญ้า สามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการเกี่ยวกับการตัดสินใจ โดยเฉพาะสิ่งที่มีผลกระทบต่อการดำเนินวิถีชีวิตขององค์การพัฒนาเอกชนนั่นเอง

3.2 ความหมายขององค์การพัฒนาเอกชน

สำหรับนัยของความหมายของคำว่า องค์การพัฒนาเอกชนนั้น จะเห็นได้ว่า องค์การพัฒนาเอกชนเป็นองค์การประเภทที่ไม่แสวงหากำไร และองค์การพัฒนาเอกชนที่เป็นองค์การประเภทที่ไม่แสวงหากำไรเกือบทั้งหมดเป็นองค์การที่มีลักษณะเป็นทางการ (formal organizations) กล่าวคือ องค์การพัฒนาเอกชนมีลักษณะเป็นองค์การที่เกิดจากการรวมกลุ่มของภาคประชาชนที่มีการจัดตั้งกันเองและเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ที่มีความชัดเจนในการจัดตั้งเพื่อดำเนินการหรือปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีการสร้างหรือกำหนดกฎและระเบียบขึ้นมาภายในองค์การ เพื่อควบคุมนิติสัมพันธ์ในบรรดาสมาชิกขององค์การด้วยกัน และเพื่อกำหนดหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคน โดยลักษณะโดยทั่วไปขององค์การจะเห็นได้ว่า หากพิจารณาถึงองค์การพัฒนาเอกชนโดยภาพรวมแล้ว เป้าหมายประการสำคัญขององค์การพัฒนาเอกชนอาจมีลักษณตรงกันข้ามกับองค์การเอกชนลักษณะอื่น ๆ แต่โดยทั่วไปแล้วองค์การพัฒนาเอกชนในลักษณะเช่นว่านี้มักเกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาของการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ ของประเทศเพื่อประโยชน์สาธารณะ กล่าวคือ มักมีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาทางด้านการพัฒนาที่มีความครอบคลุมถึงสภาพปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการจัดระเบียบแบบแผนทางวัฒนธรรม (cultural order) ของประเทศหรือภูมิภาค ทั้งนี้ องค์การพัฒนาเอกชนมีวัตถุประสงค์และความพยายามอย่างชัดเจนที่มุ่งถึงการแบ่งแยกการปฏิบัติงานออกจากองค์การผู้ใช้อำนาจรัฐหรือรัฐบาลในขณะที่หน่วยงานของรัฐบาลก็มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการจัดการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และพลวัตทางวัฒนธรรมของประเทศ ดังนั้น ในการดำเนินงานขององค์การพัฒนาเอกชนกับองค์การภาครัฐจึงมีความแตกต่างกันทั้งในด้านวัตถุประสงค์ รูปแบบการดำเนินงานและความมุ่งหมายทางด้านผลของการปฏิบัติงาน (Frantz , 1987: 122)

หากพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “องค์การพัฒนาเอกชน” แล้ว จะเห็นได้ว่า รากฐานของคำว่า “องค์การพัฒนาเอกชน” นั้น มาจากคำว่า “Non-Governmental Organizations” (NGOs) จากการศึกษาของ (พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2548: 29-112) มีความเห็นว่า องค์การพัฒนาเอกชนเป็นคำที่เพิ่งมีการใช้เรียกกันในภายหลังโดยบรรดานักวิชาการหรือนักปฏิบัติการทางสังคม และเป็นคำที่เพิ่งมีการรู้จักกันเป็นที่แพร่หลายในสังคมไทยเมื่อประมาณ 3-4 ทศวรรษที่ผ่านมานี้เอง นอกจากนี้ จากการศึกษายังพบอีกว่าก่อนหน้าที่จะมีการใช้คำนี้มีการใช้คำที่มีนัยของแนวความคิดที่มีความหมายใกล้เคียงกันอีกมาก ซึ่งในบรรดานักปฏิบัติการทางสังคม นักวิชาการและผู้รู้ต่างใช้เรียกชื่อแทนองค์การที่มีลักษณะหรือรูปแบบในทำนองเดียวกัน โดยมีความแตกต่างกันออกไปตามสภาพของสังคม วัฒนธรรมและความสนใจของแต่ละศาสตร์ หรือแต่ละแนวความคิดในแต่ละประเทศ โดยตัวอย่างของคำที่มีการใช้คำที่มีความ

แตกต่างไปจากคำว่า “องค์การพัฒนาเอกชน” ดังกล่าว อันได้แก่ คำดังต่อไปนี้ Private Voluntary Organizations (PVDs), Formal Voluntary Associations, Formal Voluntary Organizations (FVOs), Private Organizations และ Civil Cociety Organizations เป็นต้น (พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2548: 9-112) ซึ่งเมื่อมีการกล่าวหรือใช้ชื่อเรียกที่มีความแตกต่างและมีความหลากหลายกันมาก เช่นว่านี้ จึงก่อให้เกิดข้อถกเถียงในทางวิชาการจนยากแก่การแสวงหาข้อสรุปที่มีความชัดเจนในเรื่องของการให้ความหมายที่ดำรงอยู่ ดังจะเห็นได้ว่า สภาพปัญหาเกี่ยวกับความชัดเจนในลักษณะเช่นว่านี้มีลักษณะเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปของสังคมวิชาการ อันเกิดจากนัยของแนวความคิดในทางบริบทของสังคมที่มีความแตกต่างกันนั้น ประกอบไปด้วย กลุ่มคนที่มีเจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์ของการมารวมตัวกันในลักษณะที่มีความแตกต่างกันนั่นเอง

สำหรับนัยของแนวความคิดเกี่ยวกับความหมายของคำว่าองค์การเอกชนนั้น มีนักวิชาการอีกหลายท่านได้ให้ความหมายไว้มากมายหลายนัย อันมีสาระสำคัญโดยสรุป ดังต่อไปนี้

Shigetomi (2004: 4-5) ได้เสนอความเห็นเกี่ยวกับลักษณะขององค์การพัฒนาเอกชนว่า องค์การพัฒนาเอกชนมีคุณลักษณะที่สำคัญ 6 ประการ กล่าวคือ (1) องค์การพัฒนาเอกชนเป็นองค์การที่ไม่ใช่ของรัฐบาล (non-government) (2) องค์การพัฒนาเอกชนเป็นองค์การที่ไม่แสวงหากำไร (non-profit making) (3) องค์การพัฒนาเอกชนเป็นเรื่องของการทำงานโดยสมัครใจ (voluntary) (4) องค์การพัฒนาเอกชนมีรูปแบบของการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง (solid and continuing form) (5) องค์การพัฒนาเอกชนยึดถือหลักการปฏิบัติที่เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นเป็นที่ตั้ง (altruistic) และ (6) องค์การพัฒนาเอกชนเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีใจรักเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน หรือเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกุศล (philanthropic)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการให้นัยของแนวความคิดเกี่ยวกับการให้ความหมายของ Shigetomi (2004) จะค่อนข้างมีความครอบคลุมตรงประเด็นและเป็นที่น่าสนใจอย่างมาก แต่ทั้งนี้ พรอัมรินทร์ พรหมเกิด (2548: 9-112) กลับมีนัยของแนวความคิดที่มีความเห็นว่า การให้นิยามความหมายในลักษณะดังกล่าวของ Palubinskas (2003) โดยในช่วงหลังดูเหมือนจะเป็นการให้ความหมายที่มีความครอบคลุม กระชับและมีความชัดเจนมากกว่า โดยทัศนะของ Palubinskas มีนัยของแนวความคิดเกี่ยวกับการให้ความหมายขององค์การพัฒนาเอกชนว่า องค์การพัฒนาเอกชนมีลักษณะประการสำคัญ 4 ประการ กล่าวคือ (1) องค์การพัฒนาเอกชนเป็นเรื่องของการทำงานโดยสมัครใจ (voluntary) (2) องค์การพัฒนาเอกชนเป็นองค์การที่มีความเป็นอิสระจากรัฐ (independent) (3) องค์การพัฒนาเอกชนเป็นองค์การที่ไม่แสวงหากำไร (nonprofit) และ (4) องค์การพัฒนาเอกชนมีเป้าหมายเพื่อการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนผู้เสียเปรียบให้ดีขึ้น (aim to improve the circumstances of disadvantaged people) หรือ เป็นองค์การที่มีความต้องการที่จะนำสภาพปัญหาของสังคมมาเผยแพร่ต่อสาธารณชน ตัวอย่างเช่น สภาพปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

นอกจากการให้ความหมายโดยการพิจารณาจากนัยของแนวความคิดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แล้ว หากพิจารณาในแง่ของการดำเนินกิจกรรมหรือแนวทางในการดำเนินงาน Palubinskas (2003) กลับเห็นว่า องค์การพัฒนาเอกชนเป็นองค์การที่มีเจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของสาธารณะเท่านั้น โดยมิได้มีเจตนารมณ์หรือวัตถประสงค์ในการดำเนินงานที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ส่วนใดส่วนหนึ่งของบรรดาสมาชิกโดยเฉพาะโดยเฉพาะมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความช่วยเหลือกลุ่มประชาชนที่เสียเปรียบ โดยมีเจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์ประการสำคญ เพื่อต้องการเผยแพร่สภาพปัญหาสังคมต่อสาธารณชนในวงกว้าง ดังนั้น องค์การพัฒนาเอกชนจึงจัดอยู่ในองค์การภาคประชาสังคมประเภทหนึ่ง ดังเช่นเดียวกับองค์การของประชาสังคมอื่น ๆ อันเป็นเรื่องของการทำงานโดยสมัครใจ และมีความเป็นอิสระจากรัฐบาลหรืออำนาจรัฐใด ๆ ในขณะที่หากพิจารณาถึงภาคประชาสังคมก็ไม่ได้หมายความถึงองค์การพัฒนาเอกชนเพียงประการเดียว หากแต่ยังหมายความรวมถึงองค์กรของประชาชนในลักษณะอื่น ๆ (people' s organizations) ที่มีการรวมกลุ่มกันโดยมีเจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ อีกด้วย

หากกล่าวโดยสรุป องค์การพัฒนาเอกชนเป็นองค์การประเภทที่ไม่แสวงหากำไรและเกือบทั้งหมดเป็นองค์การที่มีลักษณะเป็นทางการ (formal organizations) กล่าวคือ องค์การพัฒนาเอกชนมีลักษณะเป็นองค์การที่เกิดจากการรวมกลุ่มของภาคประชาชนที่มีการจัดตั้งกันเองและเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ที่มีความชัดเจนในการจัดตั้งเพื่อดำเนินการหรือปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีการสร้างหรือกำหนดกฎและระเบียบขึ้นมาภายในองค์การ เพื่อควบคุมนิติสัมพันธ์ในบรรดาสมาชิกขององค์การด้วยกัน และเพื่อกำหนดหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคน ทั้งนี้ องค์การพัฒนาเอกชนมีวัตถุประสงค์และความพยายามอย่างชัดเจนที่มุ่งถึงการแบ่งแยกการปฏิบัติงานออกจากองค์การผู้ใช้อำนาจรัฐหรือรัฐบาลในขณะที่หน่วยงานของรัฐบาลก็มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการจัดการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และพลวัตทางวัฒนธรรมของประเทศ ดังนั้น ในการดำเนินงานขององค์การพัฒนาเอกชนกับองค์การภาครัฐจึงมีความแตกต่างกันทั้งในด้านวัตถุประสงค์ รูปแบบการดำเนินงานและความมุ่งหมายทางด้านผลของการปฏิบัติงาน ส่วนลักษณะประการสำคัญขององค์การพัฒนาเอกชนนั้นองค์การพัฒนาเอกชนมีคุณลักษณะที่สำคัญ 6 ประการ กล่าวคือ (1) องค์การพัฒนาเอกชนเป็นองค์การที่ไม่ใช่ของรัฐบาล (non-government) และเป็นองค์การที่มีความเป็นอิสระจากรัฐ (independent) (2) องค์การพัฒนาเอกชนเป็นองค์การที่ไม่แสวงหากำไร (non-profit making) (3) องค์การพัฒนาเอกชนเป็นเรื่องของการทำงานโดยสมัครใจ (voluntary) (4) องค์การพัฒนาเอกชนมีรูปแบบของการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง (solid and continuing form) (5) องค์การพัฒนาเอกชนยึดถือหลักการปฏิบัติที่เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นเป็นที่ตั้ง (altruistic) (6) องค์การพัฒนาเอกชนเป็น

การดำเนินกิจกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีใจรักเพื่อนมนุษย์ด้วยกันหรือเป็นองค์การที่จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกุศล (philanthropic) เพื่อการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนผู้เสียเปรียบให้ดีขึ้น (aim to improve the circumstances of disadvantaged people) และ (7) องค์การพัฒนาเอกชนเป็นองค์การที่มีความต้องการที่จะนำสภาพปัญหาของสังคมมาเผยแพร่ต่อสาธารณชน

3.3 ประเภทขององค์การพัฒนาเอกชน

สำหรับการพิจารณาถึงประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนนั้น มีหลักเกณฑ์ในการจำแนกประเภทขององค์การพัฒนาเอกชน โดยมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการจำแนกประเภทขององค์การเอกชนไว้หลายนัย โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

โคทม อารียา (2542: 7) ได้จำแนกชนิดหรือประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนโดยการพิจารณาจากหลักเกณฑ์ทางด้านความสัมพันธ์ขององค์การพัฒนาเอกชนกับกลุ่มเป้าหมาย โดยมีความเห็นว่า องค์การพัฒนาเอกชนเป็นองค์การที่ทำงานทางด้านสังคมสงเคราะห์ โดยเป็นองค์การที่มุ่งให้บริการ และให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มเป้าหมาย รวมทั้ง เป็นองค์การที่ทำงานทางด้านการพัฒนา โดยเป็นองค์การที่มุ่งให้ความรู้และพัฒนาความสามารถในการพึ่งตนเองของกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ องค์การพัฒนาเอกชนยังหมายความรวมถึงกลุ่มพลังทางด้านพลังมวลชนหรือกลุ่มประชาสังคมต่าง ๆ โดยองค์การพัฒนาเอกชนเป็นองค์การที่มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายมีอำนาจในการต่อรองผลประโยชน์ในลักษณะต่าง ๆ เพื่อสาธารณะประโยชน์หรือมีพลังในการขับเคลื่อนและเปลี่ยนแปลงทางสังคมต่อไป

Hollister (1993: 306) ได้ให้ความเห็นว่า หากพิจารณาถึงองค์การที่ไม่แสวงหากำไร จะเห็นได้ว่า องค์การเหล่านั้นถูกมองเสมือนหนึ่งเป็นปัจจัยประการสำคัญที่เป็นตัวแปรที่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม กล่าวคือ องค์การที่มีลักษณะดังกล่าวจะมีลักษณะเป็นองค์การที่เป็นตัวการในด้านการกระตุ้น (as an instigator) หรือเป็นตัวการบ่มเพาะ (incubator) ให้เกิดการกำหนดแนวทางใหม่ ๆ ขึ้นเพื่อใช้ในการแก้ไขสภาพปัญหา ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องจัดให้มีการศึกษาและวิจัยในเรื่องของบทบาทหน้าที่ขององค์การที่ไม่แสวงหากำไรเพื่อให้องค์การเหล่านั้นสามารถทำหน้าที่ทางด้านการผลักดัน (advocacy roles) กระบวนการหรือกลไกในการดำเนินงานและการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ เนื่องจากสภาพปัญหาความยุ่งยากและความซับซ้อนในทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองที่เกิดขึ้นอย่างมากมาย ทั้งนี้หากพิจารณาจากนัยของแนวความคิดของ Hollister (1993) ได้ให้ความเห็นในกรณีเช่นว่านี้ว่า จากบทบาทหน้าที่และความจำเป็นขององค์การในลักษณะดังกล่าว จึงมีความจำเป็นต้องมีองค์การเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร เพื่อใช้เป็นช่องทางหรือแนวทางหนึ่งและเป็นแนวทางที่สำคัญในการที่ภาคประชาชนจะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะต่าง ๆ ร่วมกับภาครัฐด้วย อันเป็นแนวทางประการสำคัญที่มีส่วนช่วยเป็นปากเป็นเสียงในการเรียกร้องความต้องการแทนกลุ่มคน

หรือภาคประชาชนที่ไม่มีสิทธิมีเสียง นอกจากนี้ Young (1993) ยังได้กล่าวให้เห็นเกี่ยวกับปัจจัยและความสำคัญในเรื่องนี้อีกว่า ในปัจจุบันถึงเวลาแล้วที่องค์การภาครัฐและองค์การภาคประชาชนต้องหันมาให้ความสำคัญและร่วมกันกำหนดแนวทางหรือมาตรการที่สามารถเสริมสร้างความสมดุลในเรื่องผลประโยชน์สาธารณะ รวมทั้ง การกำหนดแนวทางในการแสวงหาความรู้ในเรื่องค์การที่ไม่แสวงหากำไรที่เป็นองค์การขนาดเล็ก โดยเฉพาะในองค์การที่ไม่แสวงหากำไรที่มีส่วนในการสนับสนุนและมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงหรือการขับเคลื่อนทางสังคม เพื่อใช้องค์การเหล่านี้เป็นเครือข่ายในการพัฒนากระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยต่อไป

Frantz (1987: 122-123) ได้จำแนก ชนิด หรือประเภทขององค์การพัฒนาเอกชน โดยการพิจารณาจากประเภทขององค์การแยกตามหลักเกณฑ์ของการเป็นสมาชิกหรือความผูกพันที่ยึดเหนี่ยวกับองค์การ (affiliation) วัตถุประสงค์ขององค์การ (objectives) วิธีการทำงาน (methods of action) รวมทั้ง การจัดโครงสร้างภายในองค์การ (interal structure)

Palubinskskas (2003: 563) ได้จำแนกชนิดหรือประเภทขององค์การพัฒนาเอกชน โดยการพิจารณาจากประเภทขององค์การตามหลักเกณฑ์ในเรื่องเกี่ยวกับอาณัติที่ได้รับการมอบหมาย (mandate) ขนาดองค์การ (size) จำนวนผู้ร่วมงาน (staff) ทรัพยากรที่มีอยู่ (resources) และชนิดของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ปฏิบัติ (type of activities) บทบาทในการดำเนินงานของแต่ละองค์การ (roles) รวมทั้ง การพิจารณาทางด้านความแตกต่างทางด้านแนวคิดในการทำงาน

หากกล่าวโดยสรุป นอกจากผลงานทางวิชาการของนักวิชาการที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่า ในบรรดาผลงานทางวิชาการในการจำแนกประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนนั้น นัยของแนวความคิดที่นำเสนอได้อย่างชัดเจน และเป็นที่ยอมรับกันทั้งในวงการบรรดานักวิชาการและนักกิจกรรมที่ทำงานทางด้านองค์การพัฒนาเอกชน อันได้แก่ ผลงานทางวิชาการของ Rajesh Tandon (2534: 11-18) โดย Tandon ได้เสนอนัยของแนวความคิดว่า การจำแนกชนิดหรือประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนในทุกประเทศ สามารถจำแนกประเภทขององค์การพัฒนาเอกชน ออกได้เป็น 4 ประเภท อันได้แก่ (1) องค์การพัฒนาเอกชนที่ทำหน้าที่เป็นผู้ให้บริการ (service providers NGOs) (2) องค์การพัฒนาเอกชนที่ทำหน้าที่ในการสร้างพลังอำนาจและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชน (empowerment NGOs) (3) องค์การพัฒนาเอกชนที่ทำหน้าที่เป็นผู้ที่สนับสนุน (support NGOs) และ (4) องค์การพัฒนาเอกชนที่ทำหน้าที่ในการสร้างเครือข่าย (network NGOs)

3.4 วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งองค์การพัฒนาเอกชน

สำหรับนัยของแนวความคิดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งองค์การพัฒนาเอกชนนั้น มีนักวิชาการได้ให้แนวทางของวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งองค์การพัฒนาเอกชน โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

Tandon (2534: 9-11) ได้สรุปถึงวัตถุประสงค์ประการสำคัญอันเป็นพื้นฐานของการก่อให้เกิดองค์การพัฒนาเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่อยู่ในกลุ่มประเทศยากจนต่าง ๆ โดยจุดมุ่งหมายในการจัดตั้งองค์การพัฒนาเอกชนเหล่านี้จะมีเหตุผลที่มารองรับการดำรงอยู่และการขยายตัวขององค์การพัฒนาเอกชน โดยจะเห็นได้ว่า การกำหนดจุดมุ่งหมายในลักษณะดังกล่าวเป็นการกำหนดกรอบแนวคิดในการกำหนดรากฐานของการดำเนินงานภายใต้บริบทต่าง ๆ ของการดำเนินงานขององค์การพัฒนาเอกชน อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1) การทำให้คนยากจนและผู้ที่อยู่ในสถานะเสียเปรียบในสังคมมีอำนาจในการต่อรองโดยจุดมุ่งหมายนี้มีนัยของแนวความคิดอยู่บนพื้นฐานของการวิเคราะห์สังคมที่พยายามระบุว่าใครคือกลุ่มผู้เสียเปรียบและปราศจากพลังอำนาจต่อรองในสังคม ตัวอย่างเช่น คนยากจนหรือผู้ใช้แรงงาน เป็นต้น ดังนั้น กระบวนการหรือแนวทางในการทำให้ประชาชนเหล่านี้ มีพลังอำนาจในการต่อรอง โดยเริ่มจากการส่งเสริมและสนับสนุนให้คนกลุ่มนี้รู้จักการคิดวิเคราะห์ร่วมกันอย่างวิพากษ์หรือการเสริมสร้างความรู้สึกเชื่อมั่นในพลังของการรวมกลุ่มเพื่อนำไปสู่การแนวทางในการเปลี่ยนแปลง โดยนัยเช่นว่านี้ หากพิจารณาในทางปฏิบัติและในความเป็นจริง จะเห็นได้ว่า องค์การพัฒนาเอกชนเป็นจำนวนมากในกลุ่มประเทศยากจนต่าง ๆ ที่ยอมรับนับถือในการอยู่ภายใต้การชี้นำตามนัยของแนวความคิดของเจตนารมณ์ทั่วไปตามจุดมุ่งหมายนี้ โดยประการที่มีนัยที่มีวัตถุประสงค์มุ่งที่จะทำให้กลุ่มคนผู้ไร้อำนาจต่อรองในสังคม ไม่ว่าจะเป็นคนยากจน และคนที่อยู่ในสถานการณ์ที่เสียเปรียบ กลับมีพลังอำนาจในการต่อรองผลประโยชน์และสามารถขับเคลื่อนกระบวนการเกี่ยวกับการพัฒนาในทางสังคมมากยิ่งขึ้น

2) การกำหนดยุทธศาสตร์หรือแนวทางในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับองค์การภาคประชาชนโดยจุดมุ่งหมายของนัยของแนวความคิดนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อมโยงกับจุดมุ่งหมายประการแรก โดยภาคประชาชนหรือสมาชิกของคนส่วนใหญ่ที่เป็นคนยากจนผู้เสียเปรียบ ผู้ปราศจากอำนาจต่อรอง ต่างมีความต้องการในลักษณะที่ไม่เป็นที่ประจักษ์ในเวทีสาธารณะทั้งในระดับประเทศและในเวทีระหว่างประเทศหรืออาจเป็นกลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการถูกกีดกันหรือถูกจำกัดสิทธิจากการกำหนดและดำเนินนโยบายในการพัฒนาของประเทศ ดังนั้น จึงมีความพยายามในการจัดตั้งหรือรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งองค์การขึ้นมา เพื่อที่จะทำให้ได้รับความสนใจมากขึ้นและมีการตอบสนองต่อความต้องการและความจำเป็นของกลุ่มตน ดังนั้น จะเห็นได้ว่า กระบวนการในการทำงานขององค์การพัฒนาเอกชนที่ผ่านมาจึงมักจะมีลักษณะของการสนับสนุนการเกิดขึ้นและการสร้างความแข็งแกร่งให้กับองค์การภาคประชาชน ซึ่งรวมไปถึงการจัดตั้งขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมประเภทต่าง ๆ โดยมิได้มีลักษณะเป็นการนำขบวนการหากแต่เป็นเพียงการช่วยกำหนดแนวทางเพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับผู้นำขบวนการเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคม

3) การมุ่งคัดค้านกระบวนการในการใช้อำนาจที่มีลักษณะเผด็จการแบบเบ็ดเสร็จ โดยจะเห็นได้ว่า พลังอำนาจเผด็จการเบ็ดเสร็จกำลังขยายตัวในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นการขยายตัวในระดับสากล การขยายตัวในระดับชาติ และการขยายตัวในระดับท้องถิ่นโดยเฉพาะการขยายตัวในองค์การต่าง ๆ ที่มีแนวโน้มในลักษณะที่ก่อให้เกิดการรวมศูนย์อำนาจในการควบคุมและการกำหนดกฎเกณฑ์ให้มีการปฏิบัติโดยคนกลุ่มน้อยมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จาก องค์การพัฒนาเอกชนในหลายภาคส่วนทั่วโลกต่างมีแนวทางในการปฏิบัติงานที่มุ่งไปสู่การส่งเสริมกระบวนการที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย อันได้แก่ การเสริมสร้างสมรรถภาพหรือศักยภาพของภาคประชาชนในอันที่จะเสริมสร้างและทำให้องค์การเหล่านั้นเป็นองค์การที่มีความเป็นประชาธิปไตยที่เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น และมีการกำหนดกรอบหรือแนวทางในการพัฒนาใช้เป็นหนทางที่สามารถนำไปสู่กระบวนการหรือแนวทางที่เรียกกันว่า “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” ดังนั้น ในการกำหนดกรอบหรือขอบเขตเพื่อกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานขององค์การพัฒนาเอกชนในหลายประเทศทั่วโลกมีแนวโน้มที่จะมีลักษณะเป็นปฏิบัติการเพื่อสร้างโครงสร้างและกระบวนการที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ทั้งในระดับสังคม สถาบัน องค์กร ครอบครัว และวิถีการดำเนินชีวิต โดยไม่มุ่งเน้นกระบวนการเกี่ยวกับประชาธิปไตย ที่เป็นแต่เพียงประชาธิปไตยในเชิงรูปแบบหรือระบบการมีตัวแทนเท่านั้น หากแต่หมายความถึง ประชาธิปไตยที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยในเชิงเนื้อหาโดยสามารถพิจารณาได้จากกระบวนการเกี่ยวกับประชาธิปไตยมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการทุกอย่างของการดำเนินชีวิตประจำวันด้วย โดยจะเห็นได้ว่า การมีสิทธิเหล่านี้ล้วนเป็นรากฐานประการสำคัญในการรองรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และมีลักษณะเป็นการเคลื่อนไหวและต่อต้านการเกิดประชาธิปไตยแบบรวมศูนย์ อันมีจุดมุ่งหมายประการสำคัญโดยสรุปคือ การพยายามส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำแนวทางของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมาสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ทั้งการนำแนวทางของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมาสู่การปฏิบัติในครอบครัว การนำแนวทางของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมาสู่การปฏิบัติสถาบันทางสังคม และการนำแนวทางของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมาสู่การปฏิบัติในระบอบการปกครอง

โดยภาพรวมวัตถุประสงค์ประการสำคัญอันเป็นพื้นฐานของการก่อให้เกิดองค์การพัฒนาเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่อยู่ในกลุ่มประเทศยากจนต่าง ๆ รวมทั้ง กรณีของประเทศไทยนั้น การจัดตั้งองค์การพัฒนาเอกชนมีเหตุผลที่มารองรับการดำรงอยู่และการขยายตัวขององค์การพัฒนาเอกชน โดยจะเห็นได้ว่า การกำหนดจุดมุ่งหมายในลักษณะดังกล่าวเป็นการกำหนดกรอบแนวคิดในการกำหนดรากฐานของการดำเนินงานภายใต้บริบทต่าง ๆ ของการดำเนินงานขององค์การพัฒนาเอกชน เกี่ยวกับการทำให้คนยากจนและผู้ที่อยู่ในสถานะเสียเปรียบในสังคมมีอำนาจในการต่อรอง การกำหนดยุทธศาสตร์หรือแนวทางในการเสริมสร้างความแข็งแกร่ง

ให้กับองค์การภาคประชาชนและการมุ่งคัดค้านกระบวนการในการใช้อำนาจที่มีลักษณะเผด็จการแบบเบ็ดเสร็จ

หากกล่าวโดยสรุป จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า หากพิจารณาจากนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งองค์การพัฒนาเอกชน จะเห็นได้ว่า ในกรณีของประเทศไทย บทบาททางการเมืองขององค์การพัฒนาเอกชนนั้น นับได้ว่าองค์การพัฒนาเอกชนเป็นพลังที่สำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการในการเสริมสร้างประชาธิปไตยและมีผลโดยตรงต่อกระบวนการในการปฏิรูปการเมือง รวมทั้ง การสนับสนุนกระบวนการให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่กระบวนการในการเลือกตั้งผู้บริหารของประเทศ การกำหนดนโยบายของรัฐไปจนถึงการปฏิบัติตามนโยบายต่าง ๆ อันนับได้ว่า กระบวนการต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นกระบวนการที่มีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งขององค์การพัฒนาเอกชนไทย อย่างไรก็ตาม แนวความคิดเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในทัศนะขององค์การพัฒนาเอกชนนั้นไม่ได้จำกัดเฉพาะเพียงการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพื่อเลือกตัวแทนที่จะเข้าไปทำหน้าที่ตัดสินใจแทนภาคประชาชนเท่านั้น แต่ประชาธิปไตยยังหมายความรวมถึง ความยุติธรรม ความเสมอภาค และสังคมที่ยั่งยืน ดังนั้น องค์การพัฒนาเอกชนเหล่านี้ จึงมีแนวความคิดในการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) ที่ภาคประชาชนในระดับล่างหรือในระดับรากหญ้าสามารถที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการเกี่ยวกับการตัดสินใจโดยเฉพาะสิ่งที่มีผลกระทบต่อการดำเนินวิถีชีวิตขององค์การพัฒนาเอกชน

โดยหากพิจารณาถึงความหมายและลักษณะขององค์การพัฒนาเอกชนแล้ว จะเห็นได้ว่า องค์การพัฒนาเอกชนเป็นองค์การประเภทที่ไม่แสวงหากำไร และเกือบทั้งหมดเป็นองค์การที่มีลักษณะเป็นทางการ (formal organizations) กล่าวคือ องค์การพัฒนาเอกชนมีลักษณะเป็นองค์การที่เกิดจากการรวมกลุ่มของภาคประชาชนที่มีการจัดตั้งกันเองและเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ที่มีความชัดเจนในการจัดตั้งเพื่อดำเนินการหรือปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีการสร้างหรือกำหนดกฎและระเบียบขึ้นมาภายในองค์การ เพื่อควบคุมนิติสัมพันธ์ในบรรดาสมาชิกขององค์การด้วยกัน และเพื่อกำหนดหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคน ทั้งนี้ องค์การพัฒนาเอกชนมีวัตถุประสงค์และความพยายามอย่างชัดเจนที่มุ่งถึงการแบ่งแยกการปฏิบัติงานออกจากองค์การผู้ใช้อำนาจรัฐหรือรัฐบาลในขณะที่หน่วยงานของรัฐบาลก็มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการจัดการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และพลวัตทางวัฒนธรรมของประเทศ ดังนั้น ในการดำเนินงานขององค์การพัฒนาเอกชนกับองค์การภาครัฐจึงมีความแตกต่างกันทั้งในด้านวัตถุประสงค์ รูปแบบการดำเนินงานและความมุ่งหมายทางด้านผลของการปฏิบัติงาน

ส่วนลักษณะประการสำคัญขององค์การพัฒนาเอกชนนั้น องค์การพัฒนาเอกชนมีคุณลักษณะที่สำคัญ 6 ประการ กล่าวคือ (1) องค์การพัฒนาเอกชนเป็นองค์การที่ไม่ใช่ของรัฐบาล (non-government) และเป็นองค์การที่มีความเป็นอิสระจากรัฐ (independent) (2) องค์การพัฒนาเอกชนเป็นองค์การที่ไม่แสวงหากำไร (non-profit making) (3) องค์การพัฒนาเอกชนเป็นเรื่องของการทำงานโดยสมัครใจ (voluntary) (4) องค์การพัฒนาเอกชนมีรูปแบบของการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง (solid and continuing form) (5) องค์การพัฒนาเอกชนยึดถือหลักการปฏิบัติที่เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นเป็นที่ตั้ง (altruistic) (6) องค์การพัฒนาเอกชนเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีใจรักเพื่อนมนุษย์ด้วยกันหรือเป็นองค์การที่จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกุศล (philanthropic) เพื่อการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนผู้เสียเปรียบให้ดีขึ้น (aim to improve the circumstances of disadvantaged people) และ (7) องค์การพัฒนาเอกชนเป็นองค์การที่มีความต้องการที่จะนำสภาพปัญหาของสังคมมาเผยแพร่ต่อสาธารณชน ส่วนการจำแนกชนิดหรือประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนในทุกประเทศนั้น สามารถจำแนกประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนออกได้เป็น 4 ประเภท อันได้แก่ (1) องค์การพัฒนาเอกชนที่ทำหน้าที่เป็นผู้ให้บริการ (service providers NGOs) (2) องค์การพัฒนาเอกชนที่ทำหน้าที่ในการสร้างพลังอำนาจและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชน (empowerment NGOs) (3) องค์การพัฒนาเอกชนที่ทำหน้าที่เป็นผู้ที่สนับสนุน (support NGOs) และ (4) องค์การพัฒนาเอกชนที่ทำหน้าที่ในการสร้างเครือข่าย (network NGOs) โดยมีวัตถุประสงค์ประการสำคัญ เพื่อทำให้คนยากจนและผู้ที่อยู่ในสถานะเสียเปรียบในสังคมมีอำนาจในการต่อรองโดยจุดมุ่งหมายนี้ มีนัยของแนวความคิดอยู่บนพื้นฐานของการวิเคราะห์สังคมที่พยายามระบุว่าใครคือกลุ่มผู้เสียเปรียบและปราศจากพลังอำนาจต่อรองในสังคม การกำหนดยุทธศาสตร์หรือแนวทางในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับองค์การภาคประชาชนโดยจุดมุ่งหมายของนัยของแนวความคิดนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อมโยงกับจุดมุ่งหมายในการทำให้คนยากจนและผู้ที่อยู่ในสถานะเสียเปรียบในสังคมมีอำนาจในการต่อรอง รวมทั้ง การมุ่งคัดค้านกระบวนการในการใช้อำนาจที่มีลักษณะเผด็จการแบบเบ็ดเสร็จ โดยจะเห็นได้ว่า พลังอำนาจเผด็จการเบ็ดเสร็จกำลังขยายตัวในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นการขยายตัวในระดับสากล การขยายตัวในระดับชาติ และการขยายตัวในระดับท้องถิ่นโดยเฉพาะการขยายตัวในองค์การต่าง ๆ ที่มีแนวโน้มในลักษณะที่ก่อให้เกิดการรวมศูนย์อำนาจในการควบคุมและการกำหนดกฎเกณฑ์ให้มีการปฏิบัติโดยคนกลุ่มน้อยมากยิ่งขึ้น หากกล่าวโดยสรุป องค์การพัฒนาเอกชนจึงมีเจตนารมณ์หรือจุดมุ่งหมายประการสำคัญ โดยเป็นเพียงปัจจัยหรือตัวชี้นำในการเกิดขึ้นและดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง สำหรับกระบวนการในการพัฒนาปกครองในระบอบประชาธิปไตย

4. กระบวนการและสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและองค์กรตามรัฐธรรมนูญ เพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็นของประชาชน)

สำหรับกระบวนการและสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อใช้ประกอบในการยกร่างรัฐธรรมนูญ (ฉบับรับฟังความคิดเห็นของประชาชน) ครั้งที่ 1 นั้น ประกอบไปด้วย การสอบถามความคิดเห็นของประชาชนเป็นรายบุคคลจำนวน 3 ครั้ง ดังต่อไปนี้

1) สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ครั้งที่ 1 วันที่ 1 มีนาคม 2550 จำนวน 773 คน โดยการแบ่งออกเป็นภาคต่าง ๆ ได้แก่ ภาคกลาง 155 คน ภาคเหนือ 572 คน และภาคใต้ 46 คน

2) สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ครั้งที่ 2 วันที่ 15 มีนาคม 2550 จำนวน 16,045 คน โดยการแบ่งออกเป็นภาคต่าง ๆ ได้แก่ ภาคกลาง 10,195 คน ภาคเหนือ 2,902 คน และภาคใต้ 2,414 คน

3) สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ครั้งที่ 3 วันที่ 28 มีนาคม 2550 จำนวน 36,045 คน โดยการแบ่งออกเป็นภาคต่าง ๆ ได้แก่ ภาคกลาง 20,827 คน ภาคเหนือ 7,161 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5,131 คน และภาคใต้ 3,205 คน

ส่วนการรับฟังความคิดเห็นจากการประชุมเสวนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนของเวทีระดับจังหวัด จำนวน 3 ครั้ง ได้แก่

1) สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนครั้งที่ 1 วันที่ 1 มีนาคม 2550 จากการประมวลผลการเสวนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในประเด็นสาระของรัฐธรรมนูญตามเวทีต่าง ๆ ทั่วประเทศ แบ่งออกเป็น

- ภาคเหนือ จำนวน 5 เวที ได้แก่ จังหวัดลำปาง จังหวัดพะเยา จังหวัดเชียงราย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และจังหวัดเพชรบูรณ์
- ภาคกลาง จำนวน 2 เวที ได้แก่ จังหวัดอ่างทอง จังหวัดชลบุรี
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 9 เวที ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดมุกดาหาร
- ภาคใต้ จำนวน 14 เวที ได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสงขลา และจังหวัดยะลา

2) สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนครั้งที่ 2 วันที่ 15 มีนาคม 2550 จากการประมวลความคิดเห็นเพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญจากการรับฟังความคิดเห็นของเวทีระดับจังหวัดตามเวทีต่าง ๆ ทั่วประเทศ แบ่งออกเป็น

- ภาคเหนือ จำนวน 25 เวที
- ภาคกลาง จำนวน 25 เวที
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 23 เวที
- ภาคใต้ จำนวน 14 เวที

สรุปประมวลผลการประชุมเสวนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนของเวทีระดับจังหวัด ครั้งที่ 3 วันที่ 28 มีนาคม 2550 จากการประมวลความคิดเห็นเพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญจากการรับฟังความคิดเห็นของเวทีระดับจังหวัดตามเวทีต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยแบ่งออกเป็น

- ภาคเหนือ จำนวน 177 เวที
- ภาคกลาง จำนวน 100 เวที
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 213 เวที

นอกจากนี้ รวมถึงการสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ....(ฉบับรับฟังความคิดเห็นของประชาชน) ครั้งที่ 2 และสรุปประมวลผลการพิจารณาคำแปรญัตติ กรอบที่ 1 สิทธิและเสรีภาพของประชาชน อันประกอบไปด้วย

1) สรุปประมวลผลด้านสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชนและสิทธิชุมชน
2) สรุปประมวลผลด้านการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3) สรุปประมวลผลการพิจารณาคำแปรญัตติ กรอบที่ 1 สิทธิเสรีภาพของประชาชน

4.1 กระบวนการและสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและองค์กรตามรัฐธรรมนูญ เพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็นของประชาชน) ครั้งที่ 1

สำหรับกระบวนการและสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและองค์กรตามรัฐธรรมนูญเพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไย พ.ศ. ... (ฉบับรับฟังความคิดเห็นของประชาชน) นั้น โดยเบื้องต้น จะเห็นได้ว่า ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... ร่างขึ้นบนสถานการณ์ที่จะต้องนำพาประเทศไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ โดยการจัดให้มีการเลือกตั้งภายในปี พ.ศ. 2550 การแก้ปัญหาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ก่อให้เกิดการผูกขาดอำนาจรัฐและการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม การดำเนินการทางการเมืองที่ขาดความโปร่งใส ไม่มีคุณธรรมและจริยธรรม ระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่ล้มเหลว และการใช้สิทธิและเสรีภาพของ

ประชาชนยังไม่ได้รับการคุ้มครองและส่งเสริมอย่างเต็มที่ (คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญ, 2550, หน้า 1)

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... มีสาระสำคัญที่มุ่งจะแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยดำเนินการใน 4 แนวทางด้วยกัน กล่าวคือ

1) การคุ้มครอง ส่งเสริม และการขยายสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างเต็มที่

2) การลดการผูกขาดอำนาจรัฐและขจัดการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม

3) การทำให้การเมืองมีความโปร่งใส มีคุณธรรมและจริยธรรม

4) การทำให้ระบบตรวจสอบมีความเข้มแข็งและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... เพื่อใช้ในการแก้ไขสภาพปัญหามีสาระสำคัญดังต่อไปนี้ (คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญ, 2550, หน้า 1-14)

แนวทางที่หนึ่ง การคุ้มครอง ส่งเสริมและการขยายสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนอย่างเต็มที่

สำหรับรัฐธรรมนูญจะต้องไม่ใช่รัฐธรรมนูญของคนเพียงหยิบมือเดียวคือนักการเมืองเท่านั้น แต่รัฐธรรมนูญต้องเป็นรัฐธรรมนูญของประชาชน รัฐธรรมนูญที่ประชาชนมีพื้นที่รัฐธรรมนูญที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเองได้ โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

1) การเพิ่มประเภทสิทธิและเสรีภาพให้มากขึ้นกว่าเดิม มากกว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สิทธิและเสรีภาพที่เพิ่มขึ้น

สำหรับการเพิ่มประเภทสิทธิและเสรีภาพให้มากขึ้นกว่าเดิม มากกว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สิทธิและเสรีภาพที่เพิ่มขึ้นนั้น ประกอบไปด้วย

(1) การให้สิทธิและเสรีภาพตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยรับรองมีผลผูกพันเช่นเดียวกับสิทธิและเสรีภาพที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ (มาตรา 4)

(2) การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไม่ให้ถูกละเมิด (มาตรา 35)

(3) เพิ่มสิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว ทั่วถึง และเสียค่าใช้จ่ายตามควร โดยเด็ก เยาวชน สตรี คนพิการและทุพพลภาพได้รับการคุ้มครองในการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม (มาตรา 40) และที่สำคัญคือประชาชนมีสิทธิฟ้องศาลรัฐธรรมนูญด้วยตนเองได้เป็นครั้งแรก (มาตรา 208)

(4) สิทธิด้านแรงงานที่ได้รับหลักประกันความปลอดภัยและสวัสดิภาพในการทำงาน รวมทั้งหลักประกันในการดำรงชีพทั้งในระหว่างการทำงานและเมื่อพ้นภาวะการทำงานได้รับการบัญญัติไว้เป็นครั้งแรก (มาตรา 44)

(5) สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนได้รับการคุ้มครองอย่างไม่เคยมีมาก่อน ไม่เพียงแต่ห้ามปิดกิจการสื่อมวลชนเท่านั้น ยังห้ามแทรกแซงสื่อมวลชนในการเสนอข่าวสารและหากมีการดำเนินการดังกล่าวไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ก็ถือเป็นการจงใจใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ (ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ..... มาตรา 45 และ มาตรา 46) รวมทั้งห้ามผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการสื่อสารมวลชนด้วย เพื่อป้องกันการใช้สื่อสารมวลชนเพื่อประโยชน์ของตนเอง (มาตรา 47 วรรคห้า)

(6) ประชาชนยังได้รับการศึกษาฟรี 12 ปี โดยเพิ่มให้ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับการสนับสนุนให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น นอกจากนี้การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชนการศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตก็ได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมจากรัฐเช่นกัน (มาตรา 48)

(7) เด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัวได้รับสิทธิเพิ่มขึ้นในการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ตามศักยภาพและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม (มาตรา 51)

(8) บุคคลที่ไร้ที่อยู่และไม่มีรายได้เพียงพอ มีสิทธิได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ เป็นครั้งแรก (มาตรา 54)

(9) ขยายสิทธิชุมชน โดยการเพิ่มสิทธิของชุมชน และชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้ครอบคลุมถึงกรณีการรวมตัวกันของบุคคลขึ้นเป็นชุมชนโดยไม่จำเป็นต้องเป็นการรวมตัวกันมาเป็นเวลานานจนถึงว่าเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม (มาตรา 66 วรรคหนึ่ง) นอกจากนี้การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติ จะต้องจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน (มาตรา 66 วรรคสอง) โดยชุมชนมีสิทธิที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคลเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติรับรองสิทธิชุมชนไว้ (มาตรา 66 วรรคสาม)

(10) ประชาชนมีสิทธิติดตามและร้องขอให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นครั้งแรก (มาตรา 61 วรรคหนึ่ง) รวมทั้งมีสิทธิเข้าถึงรายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติที่เสนอเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา (มาตรา 138 วรรคห้า) นอกเหนือจากสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ (มาตรา 55)

(11) ในการทำสนธิสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศทั้งหลายที่มีผลกระทบต่อประชาชน รัฐจะต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนและเมื่อมีการลงนามแล้วจะต้องให้ประชาชนเข้าถึงรายละเอียดของสนธิสัญญา รวมทั้งต้องแก้ไขหรือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการลงนามในสนธิสัญญา อย่างรวดเร็ว เหมาะสม และเป็นธรรมด้วย (มาตรา 186 วรรคสองถึงวรรคสี่)

(12) ให้สิทธิประชาชน 100,000 คน เข้าชื่อเพื่อเสนอขอแก้ไขรัฐธรรมนูญได้เป็นครั้งแรก (มาตรา 282 (1))

2) การทำให้การใช้สิทธิและเสรีภาพง่ายขึ้นกว่าเดิม

สำหรับการทำให้การใช้สิทธิและเสรีภาพง่ายขึ้นกว่าเดิมนั้น ประกอบไปด้วย

(1) การแบ่งหมวดหมู่ของสิทธิและเสรีภาพให้ชัดเจน เพื่อให้ประชาชนอ่านและเข้าถึงรัฐธรรมนูญได้โดยง่าย โดยแบ่งหมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยออกเป็นส่วน ๆ ได้แก่ สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล (มาตรา 32-มาตรา 38) สิทธิในกระบวนการยุติธรรม (มาตรา 39-มาตรา 40) สิทธิในข้อมูลข้าวสารและการร้องเรียน (มาตรา 55-มาตรา 61) สิทธิชุมชน (มาตรา 65-มาตรา 66) สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ (มาตรา 67-มาตรา 68) เป็นต้น

(2) สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญได้รับรองและคุ้มครองไว้ แม้ยังไม่มีกฎหมายลูกตราขึ้น ประชาชนก็สามารถใช้สิทธิและเสรีภาพเหล่านั้นได้ทันที โดยการร้องขอต่อศาล (มาตรา 28 วรรคสาม)

(3) การกำหนดให้รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือประชาชนในการใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ (มาตรา 28 วรรคสี่)

(4) การลดจำนวนประชาชนในการเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายและถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จาก 50,000 ชื่อ เหลือเพียง 20,000 ชื่อ (มาตรา 160 และมาตรา 262 วรรคสาม)

3) การทำให้การใช้สิทธิและเสรีภาพมีประสิทธิภาพและมีมาตรการคุ้มครองอย่างชัดเจน โดยการบัญญัติให้

สำหรับการทำให้การใช้สิทธิและเสรีภาพมีประสิทธิภาพและมีมาตรการคุ้มครองอย่างชัดเจนนั้น โดยการบัญญัติให้

(1) การตัดคำว่า “ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ” ออกจากท้ายบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพทั้งหลาย เพื่อส่งสัญญาณว่าสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเกิดขึ้นทันทีตามรัฐธรรมนูญไม่ใช่ตามกฎหมาย

(2) การกำหนดระยะเวลาในการตรากฎหมายลูกที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้ชัดเจน (ส่วนใหญ่ประมาณ 1 ปี) เพื่อมิให้ผู้มีอำนาจถ่วงเวลาในการตรากฎหมายลูกอันเป็นการลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (มาตรา 293 และ มาตรา 298)

(3) การให้ประชาชนมีสิทธิฟ้องศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรงในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ (มาตรา 208)

(4) การให้ชุมชนมีสิทธิฟ้องศาลได้ในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิของชุมชน (มาตรา 66 วรรคสาม)

(5) การให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฟ้องศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครองได้ ในกรณีที่กฎหมาย กฎ คำสั่ง หรือการกระทำใดขัดต่อรัฐธรรมนูญ และเป็นผู้เสียหายแทนประชาชนเพื่อฟ้องศาลได้ในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน (มาตรา 248 (1) และ (2))

4) การทำให้แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐมีความชัดเจน รอบด้านและผูกพันรัฐมากกว่าเดิมโดยการบัญญัติให้

สำหรับการทำให้แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐมีความชัดเจน รอบด้านและผูกพันรัฐมากกว่าเดิมนั้น โดยการบัญญัติให้

(1) การแยกแยะหมวดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐให้ครอบคลุมรอบด้านอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นด้านความมั่นคง ด้านศาสนา สังคม การศึกษาและวัฒนธรรมด้านกฎหมายและการยุติธรรม ด้านการต่างประเทศ ด้านเศรษฐกิจ ด้านที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านวิทยาศาสตร์ ทรัพย์สินทางปัญญาและพลังงานและด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

(2) การกำหนดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในเรื่องที่สำคัญเพิ่มขึ้น เช่น รัฐต้องพัฒนาระบบงานภาครัฐโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ คุณธรรม และจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐและส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ (มาตรา 77 (4)) การจัดให้มีการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม (มาตรา 80 (5),(6)) การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (มาตรา 82) การปรับปรุงระบบการจัดเก็บภาษีอากรให้มีความเป็นธรรม (มาตรา 83 (3)) การคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตร (มาตรา 83 (9)) การจัดให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนและต้องระมัดระวังในการกระทำใดอันทำให้สาธารณูปโภคดังกล่าวตกอยู่ในความผูกขาดของเอกชน (มาตรา 83 (11)) การกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินตามหลักวิชาให้ครอบคลุมทั้งผืนดินผืนน้ำทั่วประเทศ ดำเนินการให้เกษตรกรมีสิทธิในที่ดินอย่างทั่วถึง (มาตรา 84) เป็นต้น

(3) การกำหนดให้รัฐบาลที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาให้สอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ โดยต้องระบุให้ชัดเจนว่าจะดำเนินการใด ในระยะเวลาใด และต้องจัดทำรายงานแสดงผลการดำเนินการว่ามีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้างเสนอต่อรัฐสภาปีละ 1 ครั้ง

5) การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานของท้องถิ่นและกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยระดับประเทศ โดยการกำหนดให้

สำหรับการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานของท้องถิ่นและกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยระดับประเทศ โดยการกำหนดให้

(1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระอย่างเต็มที่ในการบริหารงานของตนเองในทุกด้าน การจัดทำบริการสาธารณะที่มีความหลากหลาย (มาตรา 274 วรรคหนึ่ง) การจัดโครงสร้างที่คล่องตัว (มาตรา 275 วรรคเก้า)

(2) ปฏิรูประบบการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยให้บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสถานะเป็นข้าราชการเช่นเดียวกับข้าราชการพลเรือนระดับประเทศ มีคณะกรรมการข้าราชการส่วนท้องถิ่นเป็นของตนเองที่อิสระจากส่วนกลาง โดยให้สามารถโอนย้ายข้าราชการระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รวมทั้งการให้มีคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมระดับท้องถิ่นด้วย (มาตรา 279)

(3) เพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่นให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถลงประชามติในเรื่องที่เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเองได้ (มาตรา 278 วรรคหนึ่งและวรรคสอง) ลดจำนวนประชาชนที่จะเข้าชื่อถอดถอนนักการเมืองท้องถิ่นและการเสนอร่างข้อบัญญัติท้องถิ่น (มาตรา 276 และมาตรา 277) รวมทั้ง การให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องรายงานการดำเนินงานต่อประชาชน ในเรื่องการจัดทำงบประมาณ การใช้จ่าย และผลการดำเนินงานในรอบปี เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบกำกับการบริหารจัดการ (มาตรา 278 วรรคสาม)

(4) ปรับปรุงระบบการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ โดยให้มีมาตรฐานกลางในการดำเนินงาน เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปฏิบัติได้เอง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความแตกต่างของการพัฒนาและการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการจัดให้มีกลไกการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยประชาชน (มาตรา 273 วรรคสอง)

แนวทางที่สอง การลดการผูกขาดอำนาจรัฐและขจัดการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม

สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มุ่งเน้นให้มีรัฐบาลที่เข้มแข็งมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกต้อง แต่ความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพต้องไม่ใช่การผูกขาดอำนาจแต่เพียงผู้เดียว จนนำไปสู่การใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม จำเป็นอย่างยิ่งที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่จะต้องลดการผูกขาดอำนาจและสร้างดุลยภาพของอำนาจในทางการเมืองขึ้น โดยมีมาตรการ ดังต่อไปนี้

1) เสริมสร้างอำนาจทางการเมืองให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนเป็น “ผู้เล่น” มิใช่ “ผู้ดู” ทางการเมืองอีกต่อไป

สำหรับการกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุก ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นเรื่องการดำเนินงาน ต่าง ๆ ของภาครัฐ (มาตรา 55 มาตรา 138 วรรคห้าและมาตรา 186 วรรคสอง) การทำสนธิสัญญา (มาตรา 186) การลงประชามติในเรื่องที่สำคัญและผลผูกพันการตัดสินใจของรัฐบาล (มาตรา 161) และการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (มาตรา 282 วรรคหนึ่ง)

(1) การกำหนดให้ประชาชนและชุมชนมีอำนาจในการฟ้องร้องรัฐที่ใช้อำนาจไม่เป็นธรรมได้ (มาตรา 208 และมาตรา 66 วรรคสาม)

(2) การกำหนดให้ประชาชนใช้สิทธิทางการเมืองได้ง่ายขึ้น ตัวอย่างเช่น การลดจำนวนประชาชนในการเข้าชื่อถอดถอนนักการเมืองและการเสนอกฎหมาย ทั้งในระดับประเทศและในระดับท้องถิ่น (มาตรา 159 มาตรา 160 มาตรา 276 และมาตรา 277)

(3) จำกัดการผูกขาดและการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมของรัฐบาล โดยมีมาตรการ ดังนี้

(3.1) ให้นายกรัฐมนตรีอยู่ได้ไม่เกิน 2 สมัย หรือ 8 ปี (มาตรา 167 วรรคสาม)

(3.2) การตราพระราชกำหนดของรัฐบาลจะต้องถูกตรวจสอบโดยเคร่งครัดจากศาลรัฐธรรมนูญ มิใช่ตามอำเภอใจของรัฐบาลอีกต่อไป รัฐบาลจะตราพระราชกำหนดได้ก็ต่อเมื่อเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ มิใช่เป็นกรณีที่รัฐบาลตราพระราชกำหนดเพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบของรัฐสภา (มาตรา 181)

(3.3) ให้มีหมวดการเงิน การคลัง และงบประมาณขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย เพื่อมิให้รัฐบาลใช้จ่ายเงินอย่างไม่มีวินัยทางการเงินและงบประมาณ อันจะก่อให้เกิดภาระทางการเงินการคลังของประเทศ (มาตรา 162 ถึง มาตรา 166) โดยจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ กิจกรรม แผนงาน และโครงการให้ชัดเจน (มาตรา 163 วรรคหนึ่ง) รายจ่ายงบกลางต้องมีจำนวนจำกัดและต้องแสดงเหตุผลและความจำเป็นด้วย (มาตรา 163 วรรคสอง)

(3.4) ให้รัฐสภา ศาล และองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญสามารถขอแปรญัตติต่อคณะกรรมาธิการของสภาได้โดยตรง เพื่อมิให้รัฐบาลใช้การจัดสรรงบประมาณเป็นเครื่องมือต่อรองการทำหน้าที่ขององค์กรเหล่านี้ (มาตรา 164 วรรคเก้า) เช่นเดียวกับการให้องค์กรตามรัฐธรรมนูญสามรถเสนอแก้ไขกฎหมายของตนไปยังรัฐสภาได้ โดยไม่ถูกรัฐบาลขัดขวาง (มาตรา 138 (3))

(3.5) ให้องค์กรอัยการเป็นอิสระจากรัฐบาล เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (มาตรา 264)

(3.6) กำหนดขอบเขตภาระหน้าที่ของรัฐบาลรักษาการอย่างชัดเจน เพื่อมิให้รัฐบาลรักษาการแทรกแซงการทำงานของฝ่ายประจำ และใช้กลไกของรัฐไปสนับสนุนพรรคการเมืองและผู้สมัครฝ่ายตนใน (3) ห้ามควบรวมพรรคการเมืองที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสภาในระหว่างอายุของสภา เพื่อป้องกันการเกิดเสียงข้างมากอย่างผิดปรกติในสภา (มาตรา 99)

(4) ให้คนดีมีความสามารถเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเป็นอิสระจากการครอบงำของพรรคการเมือง เพื่อทำหน้าที่ผู้แทนประชาชนอย่างเต็มที่ โดยบัญญัติอย่างชัดเจนว่า

(4.1) ปรับปรุงระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากเขตเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรในเขตการเลือกตั้งที่ใหญ่ขึ้นเพื่อที่จะให้คนดีมีความสามารถ สามารถแข่งขันกับคนที่ใช้เงินได้ ปรับปรุงระบบสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเป็นระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนที่มีการแบ่งเป็นกลุ่มจังหวัด เพื่อมิให้มีการกระจุกตัวผู้แทนราษฎรแต่ในส่วนกลาง และยกเลิกสัดส่วน 5% เพื่อให้พรรคเล็กมีที่นั่งในสภาเพื่อให้เกิดความหลากหลายในความคิดทางการเมือง

(4.2) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถเสนอร่างกฎหมายได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากพรรคการเมืองของตนอีกต่อไป (มาตรา 138 (2))

(5) ให้สมาชิกวุฒิสภาปลอดจากอิทธิพลของพรรคการเมืองอย่างแท้จริง ด้วยการกำหนดให้การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาเป็นระบบสรรหาที่มาจากจังหวัดและกลุ่มวิชาชีพ (มาตรา 106) แทนที่ระบบการเลือกตั้งซึ่งถูกแทรกแซงโดยง่ายจากพรรคการเมืองระบบการสรรหาจะทำให้การเมืองของประเทศไม่เป็นการเมืองของนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งเท่านั้น แต่เป็นนักการเมืองของประชาชนที่มีความหลากหลายทั้งทางพื้นที่ วิชาชีพ และเพศ ในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้แก่ผู้ด้อยโอกาสทางสังคมด้วย (มาตรา 108 วรรคสอง)

(6) ห้ามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาแทรกแซงข้าราชการประจำโดยการกำหนดห้ามก้าวก่ายหรือแทรกแซงเพื่อประโยชน์ของตนและพรรคการเมือง ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในการปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำ การบรรจุ แต่งตั้ง ย้าย โอน เลื่อนตำแหน่งหรือเงินเดือน (มาตรา 257)

แนวทางที่สาม การทำให้การเมืองมีความโปร่งใส มีคุณธรรมและจริยธรรม

สำหรับความโปร่งใส มีคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองคือสิ่งที่ขาดหายไปในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 นักการเมืองจำนวนมากไม่ตระหนักถึงสิ่งเหล่านี้ อาศัยศรีธนญชัยทางการเมืองหลบเลี่ยงกฎหมาย สร้างผลประโยชน์ทับซ้อน ร่ำรวยบนความทุกข์ยากของชาติบ้านเมืองและประชาชน มาตรการที่จะนำประเทศไทยไปสู่ประชาธิปไตยอย่างแท้จริงในทางเนื้อหามิใช่ประชาธิปไตยในทางรูปแบบ อันได้แก่

1) การบัญญัติหมวดคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐไว้อย่างชัดเจน

(1) จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องมีมาตรฐานที่ชัดเจน โดยมีกลไกและระบบในการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้ง กำหนดขั้นตอนการลงโทษตามความร้ายแรงแห่งการละเมิด (มาตรา 270 วรรคสอง)

(2) การฝ่าฝืนมาตรฐานจริยธรรมที่ร้ายแรงของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนำไปสู่การถอดถอนออกจากตำแหน่ง (มาตรา 270 วรรคสาม)

2) การกำหนดมาตรการเพื่อไม่ให้มีผลประโยชน์ทับซ้อนทางการเมือง โดยการบัญญัติ

(1) ห้ามมิให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือข้าราชการส่วนท้องถิ่น ห้ามมิให้รับหรือแทรกแซงหรือก้าวก่ายการเข้ารับสัมปทานจากรัฐ หน่วยงาน หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน หรือเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญาในลักษณะดังกล่าว ทั้งนี้ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ห้ามมิให้รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เป็นพิเศษนอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ปฏิบัติกับบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงานตามปกติ รวมทั้งห้ามมิให้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับห้ามหุ้นส่วนหรือบริษัทดังกล่าว (มาตรา 256)

(2) นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี คู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต้องไม่เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือไม่คงไว้ซึ่งเป็นความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทต่อไป ทั้งนี้ตามจำนวนที่กฎหมายบัญญัติในกรณีที่นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้ใดประสงค์จะได้รับประโยชน์จากกรณีดังกล่าวต่อไป ให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้นั้นแจ้งให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง และให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้นั้นโอนหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทดังกล่าวให้นิติบุคคลซึ่งจัดการทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ รวมทั้ง ห้ามมิให้นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีผู้นั้น กระทำการใดอันมีลักษณะเป็นการเข้าไปบริหารหรือ จัดการใด ๆ เกี่ยวกับหุ้นหรือกิจการของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทดังกล่าว (มาตรา 260)

(3) การแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีความเข้มข้นขึ้น คือ นอกจากจะต้องแสดงของตน ของคู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะแล้ว ยังขยายไปถึงทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองหรือดูแลของบุคคลอื่น ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมด้วย (มาตรา

250) นอกจากนี้ การแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา จะต้องเปิดเผยให้แก่สาธารณชนเช่นเดียวกับของรัฐมนตรี (มาตรา 252)

(4) กรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา เมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก แม้จะมีการรอการลงโทษก็พ้นจากตำแหน่ง เว้นแต่ความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ (มาตรา 119 (4))

(5) กรณีนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีเมื่อต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้ว่าคดีจะยังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษก็ตามก็พ้นจากตำแหน่ง เว้นแต่ความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษหรือความผิดฐานหมิ่นประมาท (มาตรา 178 (4))

3) ห้ามประธานสภา รองประธานสภา นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีดำเนินการในลักษณะที่มีผลประโยชน์ทับซ้อน

(1) กรณีประธานสภาและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ในระหว่างการดำรงตำแหน่งจะเป็นกรรมการบริหารหรือดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองในขณะเดียวกันมิได้ (มาตรา 119 วรรคห้า)

(2) กรณีนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี ห้ามมิให้ออกเสียงลงคะแนนในเรื่องที่เกี่ยวกับการดำรงตำแหน่ง การปฏิบัติหน้าที่ หรือการมีส่วนได้เสียในเรื่องนั้น (มาตรา 173 วรรคสาม)

แนวทางที่สี่ การทำให้องค์กรตรวจสอบมีความอิสระ เข้มแข็ง และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับองค์กรตรวจสอบและองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นความหวังของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ถูกแทรกแซงและล้มเหลวในการทำงาน การปรับปรุงระบบตรวจสอบทั้งระบบจึงจำเป็นต้องเกิดขึ้น

1) ปรับปรุงระบบการสรรหาองค์กรตรวจสอบ เพื่อให้ได้คนที่มีความเป็นอิสระอย่างแท้จริง โดยการกำหนดให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลฎีกา ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานสภาผู้แทนราษฎร และผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร เป็นคณะบุคคลสรรหาองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

2) ปรับปรุงอำนาจหน้าที่และระบบการทำงานขององค์กรตรวจสอบให้ดียิ่งขึ้น

(1) ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับฟ้องเรื่องที่ประชาชนถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพได้โดยตรง (มาตรา 208)

(2) ให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นผู้พิจารณาคดีที่มีการฟ้องว่านักการเมืองไม่แสดงทรัพย์สินหรือหนี้สิน หรือแสดงทรัพย์สินหรือหนี้สินเป็นเท็จด้วย (มาตรา 254 วรรคสอง)

(3) ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติดูแลเฉพาะผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการประจำระดับสูงเท่านั้น เพื่อให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น (มาตรา 243 (3))

(4) ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาสามารถหยิบยกเรื่องที่เกิดความเสียหายต่อประชาชนโดยส่วนรวม หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะขึ้นได้เอง โดยไม่จำต้องมีการร้องเรียนได้ (มาตรา 237 (1) วรรคสอง)

(5) เพิ่มอำนาจคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติโดยให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฟ้องศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครองได้ ในกรณีที่กฎหมาย กฎ คำสั่ง หรือการกระทำใดขัดต่อรัฐธรรมนูญ และเป็นผู้เสียหายแทนประชาชนเพื่อฟ้องศาลได้ในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน (มาตรา 248 (2) และ (3))

(6) ให้สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมีอำนาจเพิ่มขึ้นในการให้ความเห็นเกี่ยวกับร่างกฎหมายทั้งหลายที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมด้วย (มาตรา 249)

(7) ให้องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ รัฐสภา และศาล สามารถแปรญัตติงบประมาณได้โดยตรงกับกรรมาธิการของสภา (มาตรา 164 วรรคเก้า)

(8) ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถอภิปรายนายกรัฐมนตรีได้ง่ายขึ้น โดยใช้เสียงเพียง 1/4 มาตรา (154 วรรคหนึ่ง) นอกจากนี้ ยังกำหนดให้สามารถอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีที่หลบการอภิปรายไม่ไว้วางใจโดยไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีอื่นได้ (มาตรา 155 วรรคสองและสาม) เช่นเดียวกับการกำหนดให้นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต้องมาตอบกระทู้ถามและชี้แจงกับสภาด้วยตนเอง (มาตรา 158)

(9) แยกองค์กรอัยการออกเป็นอิสระจากรัฐบาลเพื่อให้องค์กรอัยการทำงานได้อย่างอิสระในการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐบาล (มาตรา 246)

3) จัดให้มีระบบการตรวจสอบการทำงานขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

(1) การให้ใบเหลือง ใบแดง ของคณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถอุทธรณ์ต่อศาลฎีกาได้ ส่วนการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น สามารถอุทธรณ์คำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ศาลอุทธรณ์ได้ (มาตรา 233)

(2) กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดขององค์กรตามรัฐธรรมนูญอันเนื่องมาจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือเนื่องมาจากการดำเนินกิจการทางปกครอง สามารถถูกตรวจสอบโดยศาลปกครองได้ (มาตรา 218 วรรคหนึ่ง)

(3) ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจตรวจสอบการละเลยการปฏิบัติหน้าที่ หรือการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายขององค์กรตามรัฐธรรมนูญหรือองค์กรในกระบวนการยุติธรรม (มาตรา 237 (1) (ค))

4.1.1 กระบวนการและสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อใช้ประกอบในการยกร่างรัฐธรรมนูญ (ฉบับรับฟังความคิดเห็นของประชาชน)

สำหรับกระบวนการและสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อใช้ประกอบในการยกร่างรัฐธรรมนูญ (ฉบับรับฟังความคิดเห็นของประชาชน) นั้น ประกอบไปด้วยการสอบถามความคิดเห็นของประชาชนเป็นรายบุคคลจำนวน 3 ครั้ง ดังต่อไปนี้

1) สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ครั้งที่ 1 วันที่ 1 มีนาคม 2550 จำนวน 773 คน โดยแบ่งออกเป็นภาคต่าง ๆ ได้แก่ ภาคกลาง 155 คน ภาคเหนือ 572 คน และภาคใต้ 46 คน

2) สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ครั้งที่ 2 วันที่ 15 มีนาคม 2550 จำนวน 16,045 คน โดยแบ่งออกเป็นภาคต่าง ๆ ได้แก่ ภาคกลาง 10,195 คน ภาคเหนือ 2,902 คน และภาคใต้ 2,414 คน

3) สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ครั้งที่ 3 วันที่ 28 มีนาคม 2550 จำนวน 36,324 คน โดยแบ่งออกเป็นภาคต่าง ๆ ได้แก่ ภาคกลาง 20,827 คน ภาคเหนือ 7,161 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5,131 คน และภาคใต้ 3,205 คน

ส่วนการรับฟังความคิดเห็นจากการประชุมเสวนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนของเวทีระดับจังหวัด จำนวน 3 ครั้ง ได้แก่

1) สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ครั้งที่ 1 วันที่ 1 มีนาคม 2550

จากการประมวลผลการเสวนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในประเด็นสาระของรัฐธรรมนูญตามเทวีต่าง ๆ ทั่วประเทศ แบ่งออกเป็น

- ภาคเหนือ จำนวน 5 เวที ได้แก่ จังหวัดลำปาง จังหวัดพะเยาจังหวัดเชียงราย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และจังหวัดเพชรบูรณ์
- ภาคกลาง จำนวน 2 เวที ได้แก่ จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดชลบุรี
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 9 เวที ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดมุกดาหาร
- ภาคใต้ จำนวน 14 เวที ได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสงขลา และจังหวัดยะลา

2) สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ครั้งที่ 2 วันที่ 15 มีนาคม 2550

จากการประมวลความคิดเห็นเพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญจากการรับฟังความคิดเห็นของเวทีระดับจังหวัดตามเวทีต่าง ๆ ทั่วประเทศ แบ่งออกเป็น

- ภาคเหนือ จำนวน 25 เวที
- ภาคกลาง จำนวน 25 เวที
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 23 เวที
- ภาคใต้ จำนวน 14 เวที

3) สรุปประมวลผลการประชุมเสวนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนของเวทีระดับจังหวัด ครั้งที่ 3 วันที่ 28 มีนาคม 2550

จากการประมวลความคิดเห็นเพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญจากการรับฟังความคิดเห็นของเวทีระดับจังหวัดตามเวทีต่าง ๆ ทั่วประเทศ แบ่งออกเป็น

- ภาคเหนือ จำนวน 177 เวที
- ภาคกลาง จำนวน 100 เวที
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 213 เวที
- ภาคใต้ จำนวน 47 เวที

4.1.1.1 สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนจากแบบสอบถามเป็นรายบุคคล

สำหรับการประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนจากแบบสอบถามเป็นรายบุคคล มีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1) สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน (จากแบบสอบถามเป็นรายบุคคล, ครั้งที่ 1: วันที่ 1 มีนาคม 2550)

สำหรับการสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนเพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญ โดยการใช้แบบสอบถามเป็นรายบุคคล (ครั้งที่ 1: วันที่ 1 มีนาคม 2550) เป็นการสำรวจความคิดเห็นจากประชาชนจำนวน 773 คน โดยแบ่งออกเป็นภาคต่าง ๆ ได้แก่ ภาคกลาง 155 คน ภาคเหนือ 572 คน และภาคใต้ 46 คน ซึ่งสามารถสรุปประมวลความคิดจากประชาชนตามกรอบได้ดังนี้

(1) กรอบสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน

ก) ตอนที่ 1 สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน

(ก) ควรบัญญัติเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชนในรัฐธรรมนูญ ฯ ให้มีผลใช้บังคับอย่างเป็นรูปธรรม โดยระบุเวลาในการตรากฎหมายรองรับที่แน่นอน 56.2% กำหนดให้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญมีผลบังคับใช้ได้ทันที 38.9%

(ข) ควรเพิ่มอำนาจคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติโดยให้สามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลได้ (ควรเพิ่ม 65.6% มีอำนาจเท่าเดิม 27%)

(ค) บทบัญญัติเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐธรรมนูญ ปี 2540 มีความชัดเจนหรือไม่ (ชัดเจนแต่ขาดแนวทางปฏิบัติ 68.5% ชัดเจนอยู่แล้ว 14.2% ไม่ชัดเจน 11.5%)

(ง) ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่อง “การแก้ไขรัฐธรรมนูญ” (ควรมี 87.3% ไม่ควรมี 1.2%) ในเรื่อง “การสอนร่างกฎหมาย” (ควรมี 78% ไม่ควรมี 2.2%) ในเรื่อง “การถอดถอนและการดำเนินคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” (ควรมีโดยตรง 74.3% ควรมีโดยอ้อม 11.6%) ในเรื่อง “การถอดถอน ส.ส. หรือ ส.ว. (กรณีมาจากการเลือกตั้ง) (ควรมี 79.7 ไม่ควรมี 5.4%) ควรบัญญัติเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ให้ชัดเจนเกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ 74.6% การกำหนดนโยบายสาธารณะ 32.3% การตัดสินใจทางการเมือง 27.6% และการตัดสินใจวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง 49.8%

(จ) ควรกำหนดหลักเกณฑ์การป้องกันการละเมิดเสรีภาพหรือการครอบงำสื่อมวลชนไว้โดยเฉพาะ (เห็นด้วย 83.1% ไม่เห็นด้วย 11.8%)

(ฉ) ควรมีการจัดตั้ง “กองทุนเพื่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง” เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่การเมืองภาคพลเมือง (เห็นด้วย 72.1% ไม่เห็นด้วยเพราะควรให้ชุมชนดำเนินการเอง 22.6%)

ข) ตอนที่ 2 การกระจายอำนาจ

(ก) ควรกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นกว่าปัจจุบัน (ควรเพิ่ม 57.2% ไม่ควรเพิ่ม 38%)

(ข) ควรกำหนดมาตรการในการตรวจสอบและกำหนดมาตรฐานการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ หากมีการกระจายอำนาจให้มากขึ้นเพื่อประกันคุณภาพบริการสาธารณะที่ประชาชนจะได้รับ (ควรกำหนด 86.1% ไม่ต้องกำหนด 7.2%)

(ค) ควรเพิ่มบทบาทและอำนาจหน้าที่ให้กับท้องถิ่นชุมชน เพื่อการปกป้องคุ้มครองและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้มีประสิทธิภาพ (เห็นด้วย 93.9% ไม่เห็นด้วย 2.3%)

(ง) ควรมีการสอบถามประชาชนในการบริหารประเทศของรัฐในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (เหมาะสม 88.2% ไม่เหมาะสม 6.6%)

(จ) พื้นที่ใดมีความเหมาะสมในการที่จะบริหารจัดการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง อาจมีการปกครองท้องถิ่นแบบอื่นได้ด้วย (เห็นด้วย 56% รูปแบบที่มีอยู่ปัจจุบันดีอยู่แล้ว 38.3%)

(2) กรอบระยะเวลาในการตรากฎหมาย

ควรกำหนดกรอบระยะเวลาในการตรากฎหมายอย่างชัดเจนเพื่อให้มีการบังคับใช้ให้เป็นไปตามหลักการที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ (ควรกำหนด 74.9% ไม่ควรกำหนด 13.8%)

2) สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนเพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญ (จากแบบสอบถามเป็นรายบุคคล, ครั้งที่ 2: วันที่ 15 มีนาคม 2550)

สำหรับสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนเพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญ โดยการใช้แบบสอบถามเป็นรายบุคคล (ครั้งที่ 2: วันที่ 15 มีนาคม 2550) เป็นการสำรวจความคิดเห็นจากประชาชนจำนวน 16,045 คน แบ่งเป็นภาคต่าง ๆ ได้แก่ ภาคกลาง 10,195 คน ภาคเหนือ 2,902 คน และภาคใต้ 2,414 คน ซึ่งสามารถสรุปประมวลความคิดจากประชาชนตามกรอบได้ดังนี้

(1) กรอบสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน

ก) ตอนที่ 1 สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน

(ก) ควรบัญญัติเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชนในรัฐธรรมนูญ ฯ ให้มีผลใช้บังคับอย่างเป็นรูปธรรม โดยระบุเวลาในการตรากฎหมายรองรับที่แน่นอน 56.1% กำหนดให้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญมีผลบังคับใช้ได้ทันที 45.4%

(ข) ควรเพิ่มอำนาจคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติโดยให้สามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลได้

(ค) บทบัญญัติเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐธรรมนูญปี 2540 มีความชัดเจนหรือไม่ (ชัดเจนแต่ขาดแนวทางปฏิบัติ 57.1% ชัดเจนอยู่แล้ว 20.2% ไม่ชัดเจน 14%)

(ง) ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่องการกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่อง “การแก้ไขรัฐธรรมนูญ” (ควรมี 84.4% ไม่ควรมี 4.1%) การกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่อง “การเสนอร่างกฎหมาย (ควรมี 78.4% ไม่ควรมี 4.4%) การกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่อง “การถอดถอนและ

การดำเนินคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทาการเมือง” (ควรมีโดยตรง 75.1% ควรมีโดยอ้อม 11.7%) การกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่อง “การถอดถอน ส.ส. หรือ ส.ว. (กรณีมาจากการเลือกตั้ง) (ควรมี 75.8 ไม่ควรมี 7.4%) และ การกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่องการบัญญัติเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ให้ชัดเจนเกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ 64.4% การกำหนดนโยบายสาธารณะ 27.5% การติดสินใจทางการเมือง 24.5% และการตัดสินใจวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง 47.7%

(จ) ควรกำหนดหลักเกณฑ์การป้องกันและละเมิดเสรีภาพหรือการครอบงำสื่อมวลชนไว้โดยเฉพาะ (เห็นด้วย 77.1% ไม่เห็นด้วย 16.2%)

(ฉ) ควรมีการจัดตั้ง “กองทุนเพื่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง” เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่การเมืองภาคพลเมือง (เห็นด้วย 70.7%) ไม่เห็นด้วยเพราะควรให้ชุมชนดำเนินการเอง 21.4%)

ข) ตอนที่ 2 การกระจายอำนาจ

(ก) ควรกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นกว่าปัจจุบัน (ควรเพิ่ม 56.1% ไม่ควรเพิ่ม 48.6%)

(ข) ควรกำหนดมาตรการในการตรวจสอบและกำหนดมาตรฐานการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ หากมีการกระจายอำนาจให้มากขึ้น เพื่อประกันสุขภาพบริการสาธารณะที่ประชาชนจะได้รับ (ควรกำหนด 84.4% ไม่ต้องกำหนด 10%)

(ค) ควรเพิ่มบทบาทและอำนาจหน้าที่ให้กับท้องถิ่นชุมชนเพื่อให้การปกป้องคุ้มครองและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้มีประสิทธิภาพ (เห็นด้วย 89.6% ไม่เห็นด้วย 5.8%)

(ง) ควรมีการสอบถามประชาชนในการบริหารประเทศของรัฐในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (เหมาะสม 84.6% ไม่เหมาะสม 10.4%)

(จ) พื้นที่ใดมีความเหมาะสมในการที่จะบริหารจัดการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง อาจมีการปกครองท้องถิ่นแบบอื่นได้ด้วย (เห็นด้วย 54.6% รูปแบบที่มีอยู่ปัจจุบันดีอยู่แล้ว 48.4%)

(2) กรอบระยะเวลาในการตรากฎหมาย

สำหรับกรอบระยะเวลาในการตรากฎหมายควรกำหนดกรอบระยะเวลาในการตรากฎหมายอย่างชัดเจนเพื่อให้มีการบังคับใช้ให้เป็นไปตามหลักการที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ (ควรกำหนด 74.1% ไม่ควรกำหนด 12.6%)

3) สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนเพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญ (จากแบบสอบถามเป็นรายบุคคล, ครั้งที่ 3: วันที่ 28 มีนาคม 2550)

สำหรับการสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนเพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญโดยการใช้แบบสอบถามเป็นรายบุคคล (ครั้งที่ 3: วันที่ 28 มีนาคม 2550) เป็นการสำรวจความคิดเห็นจากประชาชนจำนวน 36,324 คน แบ่งเป็นภาคต่าง ๆ ได้แก่ ภาคกลาง 20,827 คน ภาคเหนือ 7,161 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5,131 คน และ ภาคใต้ 3,205 คน ซึ่งสามารถสรุปประมวลความคิดจากประชาชนตามกรอบได้ดังนี้

(1) กรอบสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน

ก) ตอนที่ 1 สิทธิภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน

(ก) ควรบัญญัติเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชนในรัฐธรรมนูญฯ ให้มีผลใช้บังคับอย่างเป็นรูปธรรม โดยระบุเวลาในการตรากฎหมายรองรับที่แน่นอน 55.3% กำหนดให้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญมีผลบังคับใช้ได้ทันที 36.1%

(ข) ควรเพิ่มอำนาจคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติโดยให้สามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลได้ ควรเพิ่ม 2.2% มีอำนาจเท่าเดิม 26.3% เพิ่มขึ้นโดยให้คณะกรรมการฯ สามารถนำเรื่องสู่ศาลได้ด้วยตัวเอง 62.2%

(ค) การบทบัญญัติเรื่องการมีส่วนร่วมขอประชาชนในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มีความชัดเจนหรือไม่ (ชัดเจนแต่ขาดแนวทางปฏิบัติ 57.6% ชัดเจนอยู่แล้ว 18.8% ไม่ชัดเจน 13.2%)

(ง) ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง

- การกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่อง “การแก้ไขรัฐธรรมนูญ” (ควรมี 84% ไม่ควรมี 3.8%)
- การกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่อง “การเสนอร่างกฎหมาย” (ควรมี 76.5% ไม่ควรมี 4%)
- การกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่อง “การถอดถอนและการดำเนินคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” (ควรมีโดยตรง 75.2% ควรมีโดยอ้อม 10.9%)
- การกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่อง “การถอดถอน ส.ส.หรือ ส.ว. (กรณีมาจากการเลือกตั้ง) (ควรมี 77.9% ไม่ควรมี 6.8%)
- การกำหนดให้ควรบัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ให้ชัดเจนเกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ 67.1% การกำหนดนโยบาย

สาธารณะ 29.8% การตัดสินใจทางการเมือง 26% และการตัดสินใจวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง 50.9%

- การกำหนดให้ควรกำหนดหลักเกณฑ์การป้องกันการละเมิดเสรีภาพหรือการครอบงำสื่อมวลชนไว้โดยเฉพาะ (เห็นด้วย 76.7% ไม่เห็นด้วย 16.7%)

(จ) ควรมีการจัดตั้ง “กองทุนเพื่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง” เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่การเมืองภาคพลเมือง (เห็นด้วย 71.7% ไม่เห็นด้วยเพราะควรให้ชุมชนดำเนินการเอง 204%)

ข) ตอนที่ 2 การกระจายอำนาจ

(ก) ควรกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นกว่าปัจจุบัน (ควรเพิ่ม 56.3% ไม่ควรเพิ่ม 37.7%)

(ข) ควรกำหนดมาตรการในการตรวจสอบและกำหนดมาตรฐานการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ หากมีการกระจายอำนาจให้มากขึ้น เพื่อประกันคุณภาพบริการสาธารณะที่ประชาชนจะได้รับ (ควรกำหนด 82.1% ไม่ต้องกำหนด 10.4%)

(ค) ควรเพิ่มบทบาทและอำนาจหน้าที่ให้กับท้องถิ่นชุมชน เพื่อให้การปกป้องคุ้มครองและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้มีประสิทธิภาพ (เห็นด้วย 89.4% ไม่เห็นด้วย 5.2%)

(ง) ควรมีการสอบถามประชาชนในการบริหารประเทศของรัฐในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (เหมาะสม 84% ไม่เหมาะสม 9.5%)

(จ) พื้นที่ใดมีความเหมาะสมในการที่จะบริหารจัดการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง อาจมีการปกครองท้องถิ่นแบบอื่นได้ด้วย (เห็นด้วย 54% รูปแบบที่มีอยู่ปัจจุบันดีอยู่แล้ว 38.2%)

(2) กรอบระยะเวลาในการตรากฎหมาย

ควรกำหนดกรอบระยะเวลาในการตรากฎหมายอย่างชัดเจนเพื่อให้มีการบังคับใช้ให้เป็นไปตามหลักการ ที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ (ควรกำหนด 74.3% ไม่ควรกำหนด 12.1%)

4) ตารางเปรียบเทียบ: สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นจากแบบสอบถามรายบุคคล

สำหรับตารางเปรียบเทียบ: สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นจากแบบสอบถามรายบุคคล จำนวน 3 ครั้ง ประกอบไปด้วย

(1) การรับฟังความคิดเห็นจากแบบสอบถามรายบุคคล ครั้งที่ 1 วันที่ 1 มีนาคม 2550 จำนวน 773 คน

(2) การรับฟังความคิดเห็นจากแบบสอบถามรายบุคคล ครั้งที่ 2 วันที่ 15 มีนาคม 2550 จำนวน 16,035 คน

(3) การรับฟังความคิดเห็นจากแบบสอบถามรายบุคคล ครั้งที่ 3 วันที่ 28 มีนาคม 2550 จำนวน 36,324 คน

สำหรับการประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นจากแบบสอบถามรายบุคคล จำนวน 3 ครั้ง อันเป็นไปตามกรอบสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ประกอบไปด้วย (1) กรอบสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน ตอนที่ 1 สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน (2) กรอบสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน ตอนที่ 2 การกระจายอำนาจ และ (3) กรอบสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน ตอนที่ 3 กรอบระยะเวลาในการตรากฎหมาย โดยสามารถสรุปสาระสำคัญจากการประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นดังต่อไปนี้

ตาราง 6: กรอบสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน

ตอนที่ 1 สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน

คำถาม	จำนวนร้อยละ		
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
การบัญญัติเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชนในรัฐธรรมนูญให้มีผลใช้บังคับอย่างเป็นรูปธรรม			
*กำหนดให้ตรากฎหมายมารองรับ แต่ต้องระบุระยะเวลาที่แน่นอนไว้ด้วย	56.2	56.1	55.3
*กำหนดให้มีผลบังคับใช้ในรัฐธรรมนูญทันที	38.9	35.4	36.1
*ไม่ตอบ	4.9	8.5	8.6
อำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญปี 2540			
*อำนาจที่มีอยู่เดิมเหมาะสมแล้ว	27.0	25.6	26.3
*เพิ่มขึ้น โดยให้คณะกรรมการฯสามารถนำเรื่องสู่ศาลได้ด้วยตนเอง	65.6	63.6	62.6
*เพิ่มขึ้น	2.6	2.1	2.2
*ไม่ตอบ	4.8	8.7	8.9
ความชัดเจนของบทบัญญัติเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐธรรมนูญปี 2540			
*ชัดเจนดีอยู่แล้ว	14.2	20.2	18.8
*ชัดเจน แต่ยังขาดแนวทางการปฏิบัติ	68.5	57.1	57.6
*ยังไม่ชัดเจน	11.5	14.0	13.2
*ไม่ตอบ	5.8	8.7	10.4
การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ควรบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ให้ชัดเจน			
*การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ	74.6	64.4	67.1
*การกำหนดนโยบายสาธารณะ	32.3	27.5	29.8
*การตัดสินใจทางการเมือง	27.6	23.5	26.0
*การตัดสินใจวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง	49.8	47.7	50.9

คำถาม	จำนวนร้อยละ		
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเรื่อง “การแก้ไขรัฐธรรมนูญ”			
*ควรมี	87.3	84.3	84.0
*ไม่ควรมี	1.2	4.1	3.8
*ไม่ตอบ	11.5	11.6	12.2
การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเรื่อง “การเสนอร่างกฎหมาย”			
*ควรมี	78.0	78.4	76.5
*ไม่ควรมี	2.2	4.4	4.0
*ไม่ตอบ	19.8	17.2	19.5
การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเรื่อง “การถอดถอนและการดำเนินคดีอาญา ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง”			
*ควรมีโดยตรง	74.3	75.1	75.2
*ควรมีโดยอ้อม	11.6	11.7	10.9
*ไม่ควรมี	2.2	1.8	1.8
*ไม่ตอบ	11.9	11.4	12.1
การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเรื่อง “การถอดถอน ส.ส. หรือ ส.ว. (กรณีมาจากการเลือกตั้ง) จากผู้ดำรงตำแหน่ง”			
*เห็นด้วย	79.7	75.8	77.9
*ไม่เห็นด้วย	5.4	7.3	6.8
*ไม่ตอบ	14.9	16.9	15.3
การกำหนดหลักเกณฑ์การคุ้มครองป้องกันการละเมิดเสรีภาพหรือการครอบงำสื่อมวลชนไว้โดยเฉพาะ			

คำถาม	จำนวนร้อยละ		
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
*เห็นด้วย	83.1	77.1	76.7
*ไม่เห็นด้วย	11.8	16.2	16.7
*ไม่ตอบ	5.1	6.7	6.6
การจัดตั้ง "กองทุนเพื่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง" เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่การเมืองภาคพลเมือง			
*เห็นด้วย	72.1	70.7	71.7
*ไม่เห็นด้วย ควรให้ชุมชนดำเนินการเอง	22.6	21.3	20.4
*ไม่ตอบ	5.3	8.0	7.9

ตอนที่ 2 การกระจายอำนาจ

คำถาม	จำนวนร้อยละ		
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
การกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มากขึ้นกว่าปัจจุบัน			
*ควรเพิ่ม	57.2	56.1	56.3
*ไม่ควรเพิ่ม ปัจจุบันนี้ก็ดีอยู่แล้ว	38.0	38.6	37.7
*ไม่ตอบ	4.8	5.3	6.0
การมีมาตรการในการตรวจสอบและกำหนดมาตรฐานการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ หากมีการกระจายอำนาจให้มากขึ้น			
*ควรกำหนด เพื่อประกันคุณภาพบริการสาธารณะที่ประชาชนจะได้รับ	86.1	83.3	82.1
*ไม่จำเป็น เพราะมีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นควบคุมกำกับอยู่แล้ว	7.2	10.0	10.4
*ไม่ตอบ	6.7	6.7	7.5

คำถาม	จำนวนร้อยละ		
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
การเพิ่มบทบาท และอำนาจหน้าที่ให้กับท้องถิ่นชุมชนเพื่อให้การปกป้องคุ้มครองและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนมีประสิทธิภาพ			
*เห็นด้วย	93.9	89.6	89.4
*ไม่เห็นด้วย	2.3	5.8	5.2
*ไม่ตอบ	3.8	4.6	5.4
ในกรณี “การบริหารประเทศของรัฐในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนควรมีการสอบถามประชาชนเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งจะเข้าทำนอง “เพิ่มอำนาจประชาชน” และ “ลดอำนาจรัฐ”			
*เหมาะสม	88.2	83.6	84.0
*ไม่เหมาะสม	6.6	10.4	9.5
*ไม่ตอบ	5.2	6.0	6.5
กรณี “พื้นที่ใดมีความเหมาะสมในการที่จะบริหารจัดการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องดำเนินการในรูปของ อบต.เทศบาล หรือ อบจ. เหมือนกันทั้งประเทศ แต่อาจมีการปกครองท้องถิ่นแบบอื่นด้วย”			
*รูปแบบที่มีอยู่ในปัจจุบันเหมาะสมแล้ว	38.3	38.3	38.2
*ควรมีรูปแบบอื่นที่สอดคล้องกับการพัฒนาของแต่ละท้องถิ่น	56.0	53.6	54.0
*ไม่ตอบ	5.7	8.1	7.8

ตอนที่ 3 กรอบระยะเวลาในการตรากฎหมาย

คำถาม	จำนวนร้อยละ		
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
การมีกรอบระยะเวลาในการตรากฎหมายเพื่อให้มีการบังคับใช้ให้เป็นไปตามหลักการที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญโดยชัดเจน			
*ควรมีการกำหนดกรอบระยะเวลา เพราะมิฉะนั้นอาจไม่มีการตรากฎหมายขึ้นมารองรับในกรณีที่กำหนดให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ	74.9	74.1	74.3
*ไม่ควรกำหนดระยะเวลา ให้ขึ้นอยู่กับความพร้อมในแต่ละเรื่อง	13.8	12.6	12.1
*ไม่ตอบ	11.3	13.3	13.6

4.1.2 สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนจากเวทีเสวนาระดับจังหวัด

สำหรับการสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนเพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญ โดยการจัดให้มีการเสวนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นระดับจังหวัด (ครั้งที่ 1: วันที่ 1 มีนาคม 2550)

จากการประมวลผลการเสวนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในประเด็นสาระของรัฐธรรมนูญตามเวทีต่าง ๆ ทั่วประเทศ แบ่งออกเป็น

- ภาคเหนือ จำนวน 5 เวที ได้แก่ จังหวัดลำปาง จังหวัดพะเยา จังหวัดเชียงราย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และจังหวัดเพชรบูรณ์

- ภาคกลาง จำนวน 2 เวที ได้แก่ จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดชลบุรี

-ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 9 เวที ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดมุกดาหาร

- ภาคใต้ จำนวน 14 เวที ได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสงขลา และจังหวัดยะลา

โดยจากการประมวลผลการเสวนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นของสามารถประมวลความคิดเห็นได้ดังต่อไปนี้

1) กรอบ สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน

(1) ตอนที่ 1 สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วม

ควรตรากฎหมายให้ประชาชนมีหลักประกันในเรื่องสิทธิและเสรีภาพมากขึ้น ควรเพิ่มอำนาจให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้มากขึ้น และ ควรมีการบัญญัติเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในเรื่องต่าง ๆ ของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน รวมทั้ง ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขรัฐธรรมนูญและกฎหมาย หรือเสนอร่างกฎหมาย ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการถอดถอนและการดำเนินคดีอาญาของ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ไม่ว่าจะโดยตรง หรือโดยอ้อม เช่น ให้ประชาชนสามารถเรียกคืนตำแหน่งทางการเมือง เช่น ส.ส. ส.ว.แต่ละจังหวัดได้

(2) ตอนที่ 2 การกระจายอำนาจ

ควรกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น โดยมีระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพและเป็นมาตรฐานเดียวกัน และควรเพิ่มบทบาทให้กับชุมชนในการพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง ควร “ลดอำนาจรัฐ” เพิ่ม “อำนาจให้ประชาชน” มากขึ้น ตลอดจน ควรกระจายอำนาจในการปกครองท้องถิ่นตามความพร้อมของพื้นที่

2) กรอบระยะเวลาในการตรากฎหมาย

ควรมีกรอบระยะเวลาในการตรากฎหมายเพื่อนุวัติการให้เป็นไปตามหลักการที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญโดยชัดเจน

สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนเพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญ (จากเวทีระดับจังหวัด, ครั้งที่ 2: วันที่ 15 มีนาคม 2550)

จากการประมวลผลการเสวนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในประเด็นสาระของรัฐธรรมนูญตามเวทีต่าง ๆ ทั่วประเทศ แบ่งออกเป็น

- ภาคเหนือ จำนวน 25 เวที
- ภาคกลาง จำนวน 25 เวที
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 23 เวที
- ภาคใต้ จำนวน 14 เวที

โดยจากการประมวลผลจากการเสวนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในประเด็นต่าง ๆ สามารถสรุปผลการเสวนาตามกรอบต่าง ๆ ได้ดังนี้

(1) กรอบสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน

ก) ตอนที่ 1 สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วม

(ก) ควรตรากฎหมายให้ประชาชนมีหลักประกันในเรื่องสิทธิและเสรีภาพมากขึ้น (เห็นด้วย 76 เวที ไม่เห็นด้วย 2 เวที ไม่ระบุ 9 เวที)

(ข) ควรเพิ่มอำนาจให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้มากขึ้น (เห็นด้วย 46 เวที ไม่เห็นด้วย-เวที ไม่ระบุ 41 เวที)

(ค) ควรมีการบัญญัติเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในเรื่องต่าง ๆ ของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน (เห็นด้วย 66 เวที ไม่เห็นด้วย 1 เวที ไม่ระบุ 20 เวที)

(ง) ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ และกฎหมาย หรือเสนอร่างกฎหมาย ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการถอดถอนและการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ไม่ว่าจะโดยตรง หรือโดยอ้อม เช่น ให้ประชาชนสามารถเรียกคืนตำแหน่งทางการเมือง ตัวอย่างเช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา แต่ละจังหวัดได้ (เห็นด้วย 64 เวที ไม่เห็นด้วย-เวที ไม่ระบุ 23 เวที)

(จ) ควรวางระบบป้องกันการละเมิดเสรีภาพของสื่อมวลชน (เห็นด้วย 55 เวที ไม่เห็นด้วย 5 เวที ไม่ระบุ 27 เวที)

(ฉ) ควรจัดให้มีกองทุนสนับสนุนการเมืองภาพพลเมืองเช่น สนับสนุนการจัดเวทีผู้นำชาวบ้านผู้นำชุมชน (เห็นด้วย 68 เวที ไม่เห็นด้วย-เวที ไม่ระบุ 19 เวที)

ข) ตอนที่ 2 การกระจายอำนาจ

(ก) ควรกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น โดยมีระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพและเป็นมาตรฐานเดียวกัน (เห็นด้วย 71 เวที ไม่เห็นด้วย 3 เวที ไม่ระบุ 13 เวที)

(ข) ควรเพิ่มบทบาทให้กับชุมชนในการพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (เห็นด้วย 66 เวที ไม่เห็นด้วย-เวที ไม่ระบุ 21 เวที)

(ค) ควร “ลดอำนาจรัฐ” เพิ่ม “อำนาจให้ประชาชน” มากขึ้น (เห็นด้วย 59 เวที ไม่เห็นด้วย 1 เวที ไม่ระบุ 27 เวที)

(ง) ควรกระจายอำนาจในการปกครองท้องถิ่นตามความพร้อมของพื้นที่ (เห็นด้วย 51 เวที ไม่เห็นด้วย 3 เวที ไม่ระบุ 33 เวที)

3) กรอบระยะเวลาในการตรากฎหมาย

ควรมีกรอบระยะเวลาในการตรากฎหมายเพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามหลักการที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญโดยชัดเจน (เห็นด้วย 35 เวที ไม่เห็นด้วย 3 เวที ไม่ระบุ 49 เวที)

สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนเพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญ (จากเวทีระดับจังหวัด ครั้งที่ 3: วันที่ 28 มีนาคม 2550)

จากการสรุปประมวลความคิดเห็นเพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญจากการรับฟังความคิดเห็นของเวทีระดับจังหวัดตามเวทีต่าง ๆ ทั่วประเทศ แบ่งออกเป็น

- ภาคเหนือ จำนวน 177 เวที
- ภาคกลาง จำนวน 100 เวที
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 213 เวที
- ภาคใต้ จำนวน 47 เวที

สำหรับสรุปประมวลผลความคิดเห็นเพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญสามารถสรุปผลการเสวนาตามกรอบต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

(1) กรอบสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน

ก) ตอนที่ 1 สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วม

(ก) ควรตรากฎหมายให้ประชาชนมีหลักประกันในเรื่องสิทธิและเสรีภาพมากขึ้น (เห็นด้วย 92.9 % ไม่เห็นด้วย 0.6 เวที ไม่ระบุ 6.5 %)

(ข) ควรเพิ่มอำนาจให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้มากขึ้น (เห็นด้วย 66.9% ไม่เห็นด้วย 2.4 % ไม่ระบุ 30.7%)

(ค) ควรมีการบัญญัติเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในเรื่องต่าง ๆ ของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน (เห็นด้วย 79.5% ไม่เห็นด้วย 0.9% ไม่ระบุ 19.6%)

(ง) ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ และกฎหมาย หรือเสนอร่างกฎหมาย ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการถอดถอนและการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ไม่ว่าจะโดยตรง หรือโดยอ้อม เช่น ให้ประชาชนสามารถเรียกคืนตำแหน่งทางการเมือง ตัวอย่างเช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา แต่ละจังหวัดได้ (เห็นด้วย 78.2% ไม่เห็นด้วย 0.6% ไม่ระบุ 21.2%)

(จ) ควรวางระบบป้องกันการละเมิดเสรีภาพของสื่อมวลชน (เห็นด้วย 74.5% ไม่เห็นด้วย 2.6% ไม่ระบุ 22.9%)

(ฉ) ควรจัดให้มีกองทุนสนับสนุนการเมืองภาพพลเมือง ตัวอย่างเช่น สนับสนุนการจัดเวทีผู้นำชาวบ้านผู้นำชุมชน (เห็นด้วย 81% ไม่เห็นด้วย 1.3% ไม่ระบุ 17.7%)

ข) ตอนที่ 2 การกระจายอำนาจ

(ก) ควรกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น โดยมีระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพและเป็นมาตรฐานเดียวกัน (เห็นด้วย 79.5% ไม่เห็นด้วย 7.1% ไม่ระบุ 13.4%)

(ข) ควรเพิ่มบทบาทให้กับชุมชนในการพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (เห็นด้วย 81.5% ไม่เห็นด้วย 1.9% ไม่ระบุ 16.6%)

(ค) ควร “ลดอำนาจรัฐ” เพิ่ม “อำนาจให้ประชาชน” มากขึ้น (เห็นด้วย 72.8% ไม่เห็นด้วย 4.1% ไม่ระบุ 23.1%)

(ง) ควรกระจายอำนาจในการปกครองท้องถิ่นตามความพร้อมของพื้นที่ (เห็นด้วย 72.3% ไม่เห็นด้วย 5.0% ไม่ระบุ 22.7%)

(2) กรอบระยะเวลาในการตรากฎหมาย

ควรมีกรอบระยะเวลาในการตรากฎหมายเพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามหลักการที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญโดยชัดเจน (เห็นด้วย 52.7% ไม่เห็นด้วย 1.3% ไม่ระบุ 46%)

4) ตารางเปรียบเทียบ: สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นจากการประชุมเสวนา

สำหรับตารางเปรียบเทียบ: สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นจากการประชุมเสวนา จำนวน 3 ครั้ง อันประกอบไปด้วย

(1) การรับฟังความคิดเห็นจากการประชุมเสวนา ครั้งที่ 1 วันที่ 1 มีนาคม 2550 จำนวน 30 เวที

(2) การรับฟังความคิดเห็นจากการประชุมเสวนา ครั้งที่ 2 วันที่ 15 มีนาคม 2550 จำนวน 87 เวที

(3) การรับฟังความคิดเห็นจากการประชุมเสวนาครั้งที่ 3 วันที่ 28 มีนาคม 2550 จำนวน 537 เวที

โดยสามารถสรุปสาระสำคัญจากการประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นจากการประชุมเสวนาจำนวน 3 ครั้ง ดังต่อไปนี้

ตาราง 7; กรอบสิทธิเสรีภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนและการกระจายอำนาจ (แสดงร้อยละของเวทีระดับจังหวัด (แบบขวาง) : จำแนกตามการสรุปความคิดเห็นรวมของที่ประชุมเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ การมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจ)

ประเด็นสาระของรัฐธรรมนูญ สรุปความเห็นรวมของที่ประชุม	ครั้งที่ 1 1 มีนาคม 2550	ครั้งที่ 2 15 มีนาคม 2550	ครั้งที่ 3 28 มีนาคม 2550
1. ควรตรากฎหมายควรให้ประชาชนมีหลักประกันในเรื่องสิทธิ และเสรีภาพมากขึ้น	100.0	100.0	100.0
เห็นด้วย	84.6	87.4	92.9
ไม่เห็นด้วย	7.7	2.3	0.6
ไม่ระบุ	7.7	10.3	6.5
2. ควรเพิ่มอำนาจให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน	100.0	100.0	100.0
เห็นด้วย	38.5	52.9	66.9
ไม่เห็นด้วย	-	-	2.4
ไม่ระบุ	61.5	47.1	30.7
3. ควรมีการบัญญัติเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านต่าง ๆ ไว้ในรัฐธรรมนูญให้ชัดเจน	100.0	100.0	100.0
เห็นด้วย	69.2	75.9	79.5
ไม่เห็นด้วย	7.7	1.1	0.9
ไม่ระบุ	23.1	23.0	19.6
4. ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขรัฐธรรมนูญและกฎหมายหรือเสนอร่างกฎหมาย ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการถอดถอนและการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม	100.0	100.0	100.0
เห็นด้วย	76.9	73.6	78.2
ไม่เห็นด้วย	-	-	-
ไม่ระบุ	23.1	26.4	21.2

ประเด็นสาระของรัฐธรรมนูญ สรุปความเห็นรวมของที่ประชุม	ครั้งที่ 1 1 มีนาคม 2550	ครั้งที่ 2 15 มีนาคม 2550	ครั้งที่ 3 28 มีนาคม 2550
5. ควรวางระบบป้องกันการละเมิดเสรีภาพของสื่อมวลชน	100.0	100.0	100.0
เห็นด้วย	61.5	63.3	74.5
ไม่เห็นด้วย	7.7	5.7	2.6
ไม่ระบุ	30.8	31.0	22.9
6. ควรจัดให้มีกองทุนสนับสนุนการเมืองภาคพลเมือง	100.0	100.0	100.0
เห็นด้วย	76.9	78.2	81.0
ไม่เห็นด้วย	-	-	1.3
ไม่ระบุ	23.1	21.8	17.7
7. อื่น ๆ ควรมีกรอบระยะเวลาในการตรากฎหมายเพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามหลักการที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญโดยชัดเจน	100.0	100.0	100.0
เห็นด้วย	15.4	40.2	52.7
ไม่เห็นด้วย	-	3.4	1.3
ไม่ระบุ	84.6	56.4	46.0
8. ควรเพิ่มบทบาทให้แก่ชุมชนในการพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	100.0	100.0	100.0
เห็นด้วย	69.2	75.9	81.5
ไม่เห็นด้วย	-	-	1.9
ไม่ระบุ	30.8	24.1	16.6
9. ควรลดอำนาจรัฐ เพิ่มอำนาจให้ประชาชนมากขึ้น	100.0	100.0	100.0
เห็นด้วย	84.6	67.9	72.8
ไม่เห็นด้วย	-	1.1	4.1
ไม่ระบุ	15.4	31.0	23.1
10. ควรกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามความพร้อมของพื้นที่	100.0	100.0	100.0
เห็นด้วย	61.5	58.7	72.3
ไม่เห็นด้วย	-	3.4	5.0
ไม่ระบุ	38.5	37.9	22.7

4.1.2.1 สรุปกระบวนการในการรับฟังความคิดเห็นขององค์กรตามรัฐธรรมนูญเพื่อใช้ประกอบในการยกร่างรัฐธรรมนูญ

สำหรับกระบวนการในการรับฟังความคิดเห็นขององค์กรตามรัฐธรรมนูญเพื่อใช้ประกอบในการยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน) อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1) การแต่งตั้งคณะกรรมาธิการรับฟังความคิดเห็นขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ โดยที่มาตรา 26 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ได้กำหนดว่า เมื่อคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้วให้จัดทำคำชี้แจงว่า ร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่นั้น มีความแตกต่างกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในเรื่องใดพร้อมด้วยเหตุผลในการแก้ไขไปยังสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ องค์กร และบุคคลดังต่อไปนี้ คือ (1) คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (2) สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (3) คณะรัฐมนตรี (4) ศาลฎีกา (5) ศาลปกครองสูงสุด (6) คณะกรรมการการเลือกตั้ง (7) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (8) ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน (9) ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (10) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (11) สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และ (12) สถาบันอุดมศึกษา เพื่อพิจารณาและเสนอความคิดเห็นต่อมาที่ประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ จึงได้มีมติเมื่อคราวประชุม ครั้งที่ 3/2550 เมื่อวันจันทร์ที่ 22 มกราคม 2550 การแต่งตั้งคณะกรรมาธิการรับฟังความคิดเห็นขององค์กรตามรัฐธรรมนูญให้ดำเนินการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญจากองค์กรและบุคคลดังกล่าว ซึ่งคณะกรรมาธิการได้มีการประชุมคณะกรรมาธิการครั้งแรก ในวันจันทร์ที่ 29 มกราคม 2550 โดยที่ประชุมมีมติเลือกตั้งตำแหน่งต่าง ๆ ในคณะกรรมาธิการ)

2) อำนาจหน้าที่คณะกรรมาธิการรับฟังความคิดเห็นขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ

สภาร่างรัฐธรรมนูญได้กำหนดกรอบอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมาธิการรับฟังความคิดเห็นขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ ไว้ดังนี้

(1) พิจารณากำหนด รูปแบบ แนวทาง และวิธีการในการรับฟังความคิดเห็นจากองค์กรและบุคคลที่เกี่ยวข้องตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549

(2) ดำเนินการและประสานงานในการรับฟังความคิดเห็นขององค์กรตามรัฐธรรมนูญเพื่อหาข้อสรุปและเสนอต่อคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญและสภาร่างรัฐธรรมนูญ

(3) จัดทำรายงานเพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญและสภาร่างรัฐธรรมนูญทั้งในรูปแบบของเอกสารและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัย

(4) ดำเนินการอื่นตามที่สภาร่างรัฐธรรมนูญมีมติ

3) กระบวนวิธีการรับฟังความคิดเห็น

คณะกรรมาธิการรับฟังความคิดเห็นขององค์กรตามรัฐธรรมนูญได้กำหนดรูปแบบและวิธีการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญจากองค์กรตามรัฐธรรมนูญ โดยวิธีการออกแบบสำรวจความคิดเห็นและการจัดโครงการสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นทั้งในกรุงเทพมหานครและภูมิภาค โดยได้มีการกำหนดแนวทางการรับฟังความคิดเห็นไว้ 2 ช่วง ดังต่อไปนี้

(1) กระบวนวิธีการรับฟังความคิดเห็น ช่วงที่ 1 คณะกรรมาธิการพิจารณาเห็นว่า เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ควรจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ในช่วงต้นก่อนการยกร่างรายมาตราของคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ โดยคณะกรรมาธิการจัดทำแบบสำรวจและคู่มือการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญไปยังองค์กรและบุคคลตามรัฐธรรมนูญ ทั้งในรูปแบบเอกสาร CD และผ่านทางเว็ปไซต์ ในช่วงระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงมีนาคม 2550 ทั้งนี้ จะต้องดำเนินการประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นเชิงปริมาณและคุณภาพ สรุปผลการรับฟังความคิดเห็นเบื้องต้นจัดทำรายงานเสนอคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญและสภาร่างรัฐธรรมนูญ (ครั้งที่ 1)

(2) กระบวนวิธีการรับฟังความคิดเห็น ช่วงที่ 2 การจัดสัมมนารับฟังความคิดเห็นจากองค์กรตามรัฐธรรมนูญทั้งในกรุงเทพฯ และภูมิภาค รวม 4 ครั้ง ในช่วงต้นพฤษภาคม 2550 โดยจัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นพร้อมทั้งร่างรัฐธรรมนูญซึ่งคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว และคำชี้แจงความแตกต่างกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ไปรับฟังความคิดเห็น ซึ่งเป็นการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 26 คณะกรรมาธิการจะต้องนำผลการรับฟังความคิดเห็นมาประมวลผลจัดทำรายงานเสนอต่อคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญและสภาร่างรัฐธรรมนูญ (ครั้งที่ 2)

4) แผนการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการ

คณะกรรมาธิการได้กำหนดแผนการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการโดยกำหนดขั้นตอนการทำงานให้สอดรับกับกรอบระยะเวลาในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ ดังนี้

(1) คณะกรรมาธิการรับฟังความคิดเห็นขององค์กรตามรัฐธรรมนูญประชุมเพื่อจัดทำสรุปประเด็นการรับฟังความคิดเห็นจากองค์กรตามรัฐธรรมนูญ (ระหว่างวันที่ 5-12 กุมภาพันธ์ 2550)

(2) คณะกรรมาธิการรับฟังความคิดเห็นฯ จัดทำแบบสำรวจและคู่มือการรับฟังความคิดเห็นเป็นเอกสารและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (CD) (ระหว่างวันที่ 12-14 กุมภาพันธ์ 2550)

(3) คณะกรรมาธิการรับฟังความคิดเห็นฯ ส่งแบบสำรวจฯ ไปยัง 12 องค์กร และขอทราบความคิดเห็น (ระหว่างวันที่ 15-20 กุมภาพันธ์ 2550)

(4) คณะกรรมาธิการรับฟังความคิดเห็นฯ รวบรวมแบบสำรวจฯ (ระหว่างวันที่ 26 กุมภาพันธ์ ถึง 7 มีนาคม 2550)

(5) คณะกรรมาธิการรับฟังความคิดเห็นฯ จัดโครงการจ้างที่ปรึกษาเพื่อประมวลความคิดเห็นเชิงปริมาณ และสรุปความคิดเห็นเชิงคุณภาพ (ภายในเดือนมีนาคม 2550)

(6) การจัดโครงการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการยกร่างรัฐธรรมนูญจาก 11 องค์กรตามรัฐธรรมนูญและสถาบันอุดมศึกษา ภาคกลาง วันที่ 1 พฤษภาคม 2550 ณ กรุงเทพมหานคร

(7) การจัดโครงการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการยกร่างรัฐธรรมนูญจากสถาบันอุดมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วันที่ 2 พฤษภาคม 2550 ณ จังหวัดขอนแก่น

(8) การจัดโครงการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการยกร่างรัฐธรรมนูญจากสถาบันอุดมศึกษาภายใต้วันที่ 3 พฤษภาคม 2550 ณ จังหวัดสงขลา

(9) การจัดโครงการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการยกร่างรัฐธรรมนูญจากสถาบันอุดมศึกษาภาคเหนือ วันที่ 4 พฤษภาคม 2550 ณ จังหวัดเชียงใหม่

คณะกรรมาธิการได้จัดทำแผนงบประมาณการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 เพื่อสนับสนุนแผนการดำเนินงานดังกล่าวเสนอคณะกรรมาธิการวิสามัญกิจการสภาร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาดำเนินการต่อไปแล้ว

5) วิธีการรวบรวมข้อมูลและสรุปประเด็นการรับฟังความคิดเห็นขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ

เพื่อให้การดำเนินงานรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ คณะกรรมาธิการได้รวบรวมข้อมูลและสรุปประเด็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญจากองค์กรและสถาบันอุดมศึกษาไว้ ดังนี้

(1) รวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรและบุคคลตามมาตรา 26 ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549

(2) รวบรวมผลการศึกษาวิจัยและประชุมสัมมนาข้อเสนอประเด็นเกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จาก 4 หน่วยงานหลัก ซึ่งมีกิจกรรมและการดำเนินงานวิจัย สัมมนา รวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญมา

ก่อนแล้ว ได้แก่ (1) สถาบันพระปกเกล้า (2) สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (3) สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา และ (4) สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(3) นำกรอบแนวทางหลักของคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญมากำหนดประเด็นรับฟังความคิดเห็น

คณะกรรมาธิการได้พิจารณากรอบประเด็นการรับฟังความคิดเห็นจากองค์กรตามรัฐธรรมนูญ โดยประมวลข้อคิดเห็นในเบื้องต้นจัดทำเอกสารเป็นตารางสรุปเพื่อประมวลประเด็นข้อคิดเห็นประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญจากฐานข้อมูลดังกล่าว โดยใช้กรอบแนวทางหลักการยกร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญเป็นหลักในการจัดทำเป็นประเด็นการรับฟังความคิดเห็น นำมากำหนดกรอบจัดทำเป็นแบบสำรวจและคู่มือการรับฟังความคิดเห็นในประเด็นการร่างรัฐธรรมนูญ ส่งไปยังองค์กรตามรัฐธรรมนูญทั้ง 12 องค์กร โดยคณะกรรมาธิการได้ขอความร่วมมือจากองค์กรดังกล่าว ให้จัดพิมพ์สำเนาเพิ่มเติมจากต้นฉบับแบบสำรวจและคู่มือการรับฟังฯ ซึ่งคณะกรรมาธิการได้รับความร่วมมือด้วยดีจากองค์กรและบุคคลตามรัฐธรรมนูญ

6) สรุปผลการส่งและการตอบกลับแบบสำรวจความคิดเห็นประกอบการร่างรัฐธรรมนูญจากองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

เมื่อคณะกรรมาธิการได้ส่งแบบสำรวจไปยังองค์กรตามรัฐธรรมนูญแล้ว คณะกรรมาธิการได้ตั้งกรรมาธิการผู้รับผิดชอบการติดตามความคืบหน้าข้อมูลการรับฟังความคิดเห็นจากแบบสำรวจ โดยแบ่งองค์กรให้กับกรรมาธิการตามสาขาอาชีพจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีเครือข่ายที่จะใช้วิธีการประสานเร่งรัดการติดตามผล พร้อมทั้งพิจารณาปัญหาอุปสรรคในการรับฟังความคิดเห็นครั้งที่ 1 เพื่อนำมาประมวลปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินงานรับฟังความคิดเห็นในครั้งที่ 2 ซึ่งคณะกรรมาธิการมีแผนงานการจัดโครงการสัมมนารับฟังความคิดเห็นทั้งในกรุงเทพฯและภูมิภาคในช่วงต้นพฤษภาคม 2550 ต่อไป

ทั้งนี้ ในการรับฟังความคิดเห็นขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ (ครั้งที่ 1) คณะกรรมาธิการได้จัดส่งเอกสารแบบสำรวจความคิดเห็นออกไป ดังนี้

(1) องค์กรตามรัฐธรรมนูญ	11 องค์กร
(2) สถาบันอุดมศึกษา	163 แห่ง
สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ	78 แห่ง
สถาบันอุดมศึกษาของเอกชน	67 แห่ง
วิทยาลัยชุมชน	18 แห่ง
(3) วิทยาลัยพยาบาล วิทยาลัยการสาธารณสุข และโรงเรียนสี่เหล่าทัพ รวม	47 แห่ง

รวมเอกสารส่งแบบสำรวจทั้งสิ้น 221 แห่ง

สรุปผลการให้ความร่วมมือตอบแบบสำรวจความคิดเห็นกลับมายังคณะกรรมาธิการ

(1) องค์กรตามรัฐธรรมนูญ 11 องค์กร ตอบกลับ 6 องค์กร

(2) สถาบันอุดมศึกษา 163 แห่ง

ก) สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 78 แห่ง

- มหาวิทยาลัยราชภัฏ 40 แห่ง ตอบกลับ 30 แห่ง
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 9 แห่ง ตอบกลับ 9 แห่ง
- มหาวิทยาลัย 29 แห่ง ตอบกลับ 14 แห่ง

ข) สถาบันอุดมศึกษาเอกชน 67 แห่ง ตอบกลับ 31 แห่ง

ค) วิทยาลัยชุมชน 18 แห่ง ตอบกลับ 8 แห่ง

(3) วิทยาลัยพยาบาล วิทยาลัยการสาธารณสุข และโรงเรียนสี่เหล่าทัพ 47 แห่ง ตอบกลับ 19 แห่ง

รวมตอบกลับแบบสำรวจทั้งสิ้น 117 แห่ง

รวมแบบสำรวจตอบกลับทั้งสิ้น 15,679 ชุด

7) ปัญหาและอุปสรรคในการรับฟังความคิดเห็น (ครั้งที่ 1)

ในการดำเนินงานรับฟังความคิดเห็นจากองค์กรตามรัฐธรรมนูญครั้งที่ 1 คณะกรรมาธิการประสบปัญหาในการสำรวจความคิดเห็นจากสถาบันอุดมศึกษา เนื่องจากช่วงระยะเวลาในการสำรวจความคิดเห็นช่วงปลายกุมภาพันธ์และมีนาคม 2550 เป็นช่วงปิดภาคการศึกษาของสถาบันการศึกษา การส่งและติดตามแบบสำรวจจึงค่อนข้างเป็นปัญหาสำหรับการให้ความร่วมมือกับคณะกรรมาธิการในส่วนขององค์กรสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งคณะกรรมาธิการจักต้องหาแนวทางปรับปรุงวิธีการสำรวจความคิดเห็นจากองค์กรตามรัฐธรรมนูญในครั้งที่ 2 ต่อไป

4.12.2 สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นขององค์กรตามรัฐธรรมนูญเพื่อใช้ประกอบในการยกร่างรัฐธรรมนูญ

การสำรวจความคิดเห็นประกอบการร่างรัฐธรรมนูญดำเนินการโดยใช้แบบสำรวจความคิดเห็นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมความคิดเห็นจากองค์กรตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 จำนวน 12 องค์กร สามารถรวบรวมแบบสำรวจความคิดเห็นได้จำนวน 15,679 ราย จาก 7 องค์กร ดังนี้

(1) สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (ส.น.ช.) จำนวน 13 ราย

(2) คณะรัฐมนตรี (ค.ร.ม.) จำนวน 29 ราย

(3) คณะกรรมการการเลือกตั้ง (ก.ก.ต.) จำนวน 11 ราย
(4) คณะกรรมการป้องกันและปราบปราม
การทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) จำนวน 7 ราย
(5) ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน (ส.ต.ง.) จำนวน 1 ราย
(6) ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จำนวน 1 ราย
(7) สถาบันอุดมศึกษา จำนวน 15,617 ราย
รวม จำนวน 15,679 ราย

โดยผลการสำรวจพบว่าผู้แสดงความคิดเห็นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายในสัดส่วนร้อยละ 57.6 และ 38.8 มีอายุอยู่ระหว่าง 21-30 ปี และส่วนมากจบการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี โดยองค์กรตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2550 มีความคิดเห็นสรุปได้ดังนี้

1) สรุปประเด็นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

สำหรับประเด็นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่องค์กรตามรัฐธรรมนูญมีความเห็นว่าสมควรคงไว้ ประกอบไปด้วยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ 6 หมวด ดังต่อไปนี้

(1) หมวด 1 บททั่วไป (มาตรา 1-มาตรา 7)

(2) หมวด 3 สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย (มาตรา 26-มาตรา 65)

(3) หมวด 6 รัฐสภา (มาตรา 90-มาตรา 200)

ส่วนที่ 1 บททั่วไป (มาตรา 90 -มาตรา 97) ประเด็นรัฐสภา ประกอบไปด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาให้คงไว้

ส่วนที่ 2 สภาผู้แทนราษฎร (มาตรา 98-มาตรา 120) ในประเด็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องมีคุณสมบัติจบปริญญาตรี (มาตรา 107) ให้คงไว้

ส่วนที่ 3 วุฒิสภา (มาตรา 121-มาตรา 135) ประเด็นสมาชิกวุฒิสภาเขตเลือกตั้งใช้เขตจังหวัด (มาตรา 122) ให้คงไว้

(4) หมวด 7 คณะรัฐมนตรี (มาตรา 201-มาตรา 232) ประเด็นรัฐมนตรีจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะเดียวกันไม่ได้ ให้คงไว้

(5) หมวด 8 คณะรัฐมนตรี (มาตรา 233-มาตรา 281) ส่วนที่ 1 บททั่วไป (มาตรา 233 - มาตรา 254) ประเด็นบทบาทของศาล ให้คงไว้

(6) หมวด 10 การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ (มาตรา 291-มาตรา 311)

ส่วนที่ 3 การถอดถอนจากตำแหน่ง (มาตรา 303-มาตรา 307) ประเด็นประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คน มีสิทธิร้องขอต่อประธานวุฒิสภา เพื่อถอดถอนนักการเมือง ให้คงไว้

2) สรุปประเด็นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่องค์กรตามรัฐธรรมนูญเห็นว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติม

สำหรับประเด็นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่องค์กรตามรัฐธรรมนูญ จะเห็นได้ว่า สมควรให้มีการแก้ไข/เพิ่มเติม ประกอบไปด้วย บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 4 หมวด อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

(1) หมวด 3 สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย (มาตรา 26-มาตรา 65)

ก) ประเด็นการรับรองสิทธิเสรีภาพการสื่อสาร เห็นควรให้แก้ไข/เพิ่มเติมโดยควรกำหนดเวลาออกกฎหมายรับรอง

ข) ประเด็นการรับรองสิทธิเสรีภาพทางการเมือง เห็นควรให้แก้ไข/เพิ่มเติมโดยควรมีสิทธิเสรีภาพมากขึ้น

ค) ประเด็นการรับรองสิทธิเสรีภาพการตรวจสอบอำนาจรัฐ เห็นควรให้แก้ไข/เพิ่มเติม โดยควรให้ประชาชนมีบทบาทมากขึ้น

ง) ประเด็นการรับรองสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน เห็นควรให้แก้ไข/เพิ่มเติมโดยการให้มีการเวนคืนทรัพย์สินที่เป็นธรรม

จ) ประเด็นการรับรองสิทธิเสรีภาพผู้ด้อยโอกาส เห็นควรให้แก้ไข/เพิ่มเติม โดยรัฐควรเน้นสวัสดิการพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะแทนการหยิบยื่นช่วยเหลือ

ฉ) ประเด็นการรับรองสิทธิเสรีภาพภูมิปัญญาและจารีตประเพณี เห็นควร แก้ไข/เพิ่มเติมโดยควรมีกฎหมายรับรองตามรัฐธรรมนูญ

(2) หมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย (มาตรา 66-มาตรา 70)

ประเด็นการไม่ไปเลือกตั้งทำให้เสียสิทธิ (มาตรา 68) เห็นควรให้แก้ไข/เพิ่มเติม 2 ประการ คือ (1) ควรกำหนดเป็นหน้าที่ และ (2) การเสียสิทธิหากไม่ไปเลือกตั้ง

(3) หมวดที่ 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ (มาตรา 71-มาตรา 89)

ก) ประเด็นความเป็นอิสระในการบริหารงบประมาณขององค์กรผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ เห็นควรให้แก้ไข/เพิ่มเติม โดยควรกำหนดงบประมาณในจำนวนที่ชัดเจนตามสัดส่วนของงบประมาณรายจ่ายประจำปีให้แก่องค์กรผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ รัฐสภา สภา

ข) ผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา

ค) ประเด็นรัฐต้องสนับสนุนเศรษฐกิจแบบเสรีกำกับดูแลให้แข่งขันอย่างเป็นธรรม เห็นควรให้แก้ไข/เพิ่มเติมโดยรัฐต้องสนับสนุนการพัฒนาประเทศตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ง) ประเด็นการกำหนดสภาพบังคับของแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ (มาตรา 88) เห็นควรให้แก้ไข/เพิ่มเติม โดยการแถลงนโยบายต่อรัฐบาลตามมาตรา 211 และรายงานแสดงผลการดำเนินงานของรัฐบาลปีละครั้งเหมาะสมแล้ว

จ) ประเด็นสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (มาตรา 89) เห็นควรให้แก้ไข/เพิ่มเติม 3 ประการ คือ (1) ควรมีสภาที่ปรึกษาฯทำหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี (2) สภาที่ปรึกษาฯควรมีบทบาทเพิ่มเรื่องการพัฒนาทางการเมืองด้วย และ (3) สภาที่ปรึกษาฯควรเสนอร่างกฎหมายได้

ฉ) ประเด็นการกำหนดคุณสมบัติและจริยธรรมของนักการเมือง (มาตรา 77) เห็นควรให้แก้ไข/เพิ่มเติม โดยควรมีการกำหนดมาตรฐานและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ช) ประเด็นบทบาทชุมชนในการคุ้มครองจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (มาตรา 79) เห็นควรให้แก้ไข/เพิ่มเติม โดยควรเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคุ้มครองและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ชัดเจน

(4) หมวด 9 การปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา 282-มาตรา 290)

ประเด็นการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นควรให้แก้ไข/เพิ่มเติม 2 ประการ คือ (1) ควรเพิ่ม/ลด อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องงบประมาณ การศึกษา เป็นต้น และ (2) ควรมีการถอดถอนสมาชิกภาพของสมาชิกและผู้บริหารได้

3) ตารางเปรียบเทียบ: สรุปผลการสำรวจความคิดเห็นขององค์กรตามรัฐธรรมนูญต่อประเด็นการแก้ไข/เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

สำหรับตารางเปรียบเทียบ: สรุปผลการสำรวจความคิดเห็นขององค์กรตามรัฐธรรมนูญต่อประเด็นในการแก้ไข/เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ประกอบไปด้วย

(1) สรุปผลการสำรวจความคิดเห็นขององค์กรตามรัฐธรรมนูญต่อประเด็นเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

(2) สรุปผลการสำรวจความคิดเห็นของแต่ละองค์กรตามรัฐธรรมนูญต่อประเด็นเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ตาราง 8 : สรุปผลการสำรวจความคิดเห็นขององค์กรตามรัฐธรรมนูญต่อประเด็นเดิมตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540	คงไว้	แก้ไข	ก้ำกึ่ง	ประเด็นที่ควรแก้ไข/เพิ่มเติม
หมวด 3 สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย (มาตรา 26-มาตรา165)				
1. การรับรองสิทธิเสรีภาพการสื่อสาร	-	/	-	* ควรกำหนดเวลาออกกฎหมายรับรอง
2. การรับรองสิทธิเสรีภาพทางการเมือง	-	/	-	
3. การรับรองสิทธิเสรีภาพการตรวจสอบอำนาจรัฐ	-	/	-	
4. การรับรองสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน	-	/	-	
5. การรับรองสิทธิเสรีภาพกลุ่มผู้ด้อยโอกาส	-	/	-	
6. การรับรองสิทธิเสรีภาพภูมิปัญญาและจารีตประเพณี	-	/	-	
7. โทษประหารชีวิต	/	-	-	
หมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย (มาตรา 66-มาตรา 70)	-	/	-	1) ควรกำหนดเป็นหน้าที่การเสียสิทธิหากไม่ไปเลือกตั้ง
หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ (มาตรา 71-มาตรา 89) 1. ความเป็นอิสระในการบริหารงบประมาณขององค์กรผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ	-	/	-	* ควรกำหนดงบประมาณในจำนวนที่ชัดเจนตามสัดส่วนของงบประมาณรายจ่ายประจำปีให้แก่องค์กรผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา
2. รัฐต้องสนับสนุนเศรษฐกิจแบบเสรี กำกับดูแลให้แข่งขันอย่างเป็นธรรม	-	/	-	* รัฐต้องสนับสนุนการพัฒนาประเทศตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540	คงไว้	แก้ไข	ก้ำกึ่ง	ประเด็นที่ควรแก้ไข/เพิ่มเติม
3. การกำหนดสภาพบังคับของแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ (มาตรา 88)	-	/	-	* การแถลงนโยบายต่อรัฐสภาตามมาตรา 211 และรายงานแสดงผลการดำเนินงานของรัฐบาลปีละครั้งเหมาะสมแล้ว
4. สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (มาตรา 89)	-	/	-	1) ควรมีสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี (มาตรา89) 2) สภาที่ปรึกษาฯควรมีบทบาทเพิ่มเรื่องการพัฒนาทางการเมืองด้วย (มาตรา 77) 3) สภาที่ปรึกษาฯ ควรเสนอร่างกฎหมายได้
5. การกำหนดคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมือง (มาตรา 77)	-	/	-	* ควรมีการกำหนดมาตรฐานและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
6. บทบาทชุมชนในการคุ้มครองจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (มาตรา 79)	-	/	-	* ควรเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคุ้มครองและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ชัดเจน
หมวด 9 การปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา 282-มาตรา 290) การกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	-	/	-	1) ควรเพิ่ม/ลดอำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องงบประมาณการศึกษา เป็นต้น 2) ควรมีการถอดถอนสมาชิกภาพของสมาชิกและผู้บริหารได้
หมวด 10 การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ (มาตรา 291 - มาตรา 311) ส่วนที่ 3 การถอดถอนจากตำแหน่ง (มาตรา 303 - มาตรา 307) 1. สว.มีอำนาจถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (มาตรา 303) 2. ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คน มีสิทธิร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อถอดถอนนักการเมือง	- /	/ -	- -	* ถ้า สว.มาจากการสรรหา ควรให้มีอำนาจถอดถอนนักการเมืองได้

ตาราง 9 : สรุปผลการสำรวจความคิดเห็นของแต่ละองค์กรตามรัฐธรรมนูญต่อประเด็นเดิมตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักร พุทธศักราช 2540

(/ หมายถึง คงไว้/เห็นด้วย x หมายถึง แก้ไข/ไม่เห็นด้วย และ = หมายถึง มีสัดส่วนเท่ากัน)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540	ส.น.ช.	ค.ร.ม.	ก.ก.ต.	ป.ป.ช.	ส.ต.ง.	ผู้ตรวจการแผ่นดิน	สถาบันอุดมศึกษา	สรุป
หมวด 3 สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย (มาตรา 26-มาตรา 65) 1. การรับรองสิทธิเสรีภาพการสื่อสาร	x	/	/	/	x	x	x	X
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม ควรกำหนดเวลาออกกฎหมายรับรอง	/	x	X	x	/	/	/	/
2. การรับรองสิทธิเสรีภาพทางการเมือง	x	/	x	/	x	x	x	x
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม ควรมีสิทธิเสรีภาพมากขึ้น	/	x	/	x	/	/	/	/
3. การรับรองสิทธิเสรีภาพการตรวจสอบอำนาจรัฐ	x	x	x	/	x	x	x	x
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม ควรให้ประชาชนมีบทบาทมากขึ้น	/	/	/	x	/	/	/	/
4. การรับรองสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน	x	x	x	/	x	x	x	x
5. การรับรองสิทธิเสรีภาพกลุ่มด้อยโอกาส	x	x	x	x	x	x	x	x
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม รัฐควรเน้นสวัสดิการพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะแทนการหยิบยื่นช่วยเหลือ	/	/	/	/	/	/	/	/
6. การรับรองสิทธิเสรีภาพภูมิปัญญาและจารีตประเพณี	x	x	x	/	x	x	x	x
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม ควรมีกฎหมายรับรองตามรัฐธรรมนูญ	/	/	/	x	/	/	/	/
7. โทษประหารชีวิต	/	/	/	/	/	/	/	/
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม ควรยกเลิก	x	x	x	x	x	x	x	x

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540	ส.น.ช.	ค.ร.ม.	ก.ก.ต.	ป.ป.ช.	ส.ต.ง.	ผู้ตรวจการแผ่นดิน	สถาบันอุดมศึกษา	สรุป
หมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย (มาตรา 66 - มาตรา 70) การไม่ไปเลือกตั้งทำให้เสียสิทธิ (มาตรา 68)	x	x	x	x	x	x	x	x
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม (1) ควรกำหนดเป็นหน้าที่ (2) การเสียสิทธิหากไม่ไปเลือกตั้ง	/ /	/ /	/ /	/ /	x /	/ x	/ /	/ /
หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ (มาตรา 71 - มาตรา 89) 1. ความเป็นอิสระในการบริหารงบประมาณขององค์กรผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ	x	x	x	/	x	x	x	x
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม ควรกำหนดงบประมาณในจำนวนที่ชัดเจนตามสัดส่วนของงบประมาณรายจ่ายประจำปีให้แก่องค์กรผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา	/	/	/	x	/	/	/	/
2. รัฐต้องสนับสนุนเศรษฐกิจแบบเสรีกำกับดูแลให้แข่งขันอย่างเป็นธรรม	x	x	x	x	x	x	x	x
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม รัฐต้องสนับสนุนการพัฒนาประเทศตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง	/	/	/	/	/	/	/	/
3. การกำหนดสภาพบังคับของแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ (มาตรา 88)	/	x	/	/	x	x	x	x
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม การแถลงนโยบายต่อรัฐสภาตามมาตรา 211 และรายงานแสดงผลการดำเนินงานของรัฐบาลปีละครั้งเหมาะสมแล้ว	x	/	x	x	/	/	/	/
4. สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (มาตรา 89)	x	x	x	x	x	x	x	x
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม (1) ควรมีสภาที่ปรึกษาฯทำหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี (มาตรา 89) (2) สภาที่ปรึกษาฯควรมีบทบาทเพิ่มเรื่องการพัฒนาทางการเมืองด้วย (มาตรา 77) (3) สภาที่ปรึกษาฯควรเสนอร่างกฎหมายได้	/ / /	/ / x	/ / /	/ / /	x x x	/ x /	/ / /	/ / /
5. การกำหนดคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมือง (มาตรา 77)	x	x	x	=	x	x	x	x

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540	ส.น.ช.	ค.ร.ม.	ก.ก.ต.	ป.ป.ช.	ส.ต.ง.	ผู้ตรวจการแผ่นดิน	สถาบันอุดมศึกษา	สรุป
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม ควรมีการกำหนดมาตรฐานและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	/	/	/	/	/	/	/	/
6. บทบาทชุมชนในการคุ้มครองจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (มาตรา 79)	x	x	x	x	x	x	x	x
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม ควรเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคุ้มครองและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ชัดเจน	/	/	/	/	/	/	/	/
หมวด 9 การปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา 282 - มาตรา 290) การกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	x	x	x	x	x	x	x	x
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม (1) ควรเพิ่ม/ลดอำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ งบประมาณ การศึกษาเป็นต้น	/	/	/	/	/	/	/	/
(2) ควรมีการถอดถอนสมาชิกภาพของสมาชิกและผู้บริหารได้	/	/	/	/	/	/	/	/
หมวด 10 การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ (มาตรา 291 - มาตรา 311) ส่วนที่ 3 การถอดถอนจากตำแหน่ง (มาตรา 303 - มาตรา 307) 1. ส.ว.มีอำนาจถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (มาตรา 303)	x	x	x	/	x	x	x	x
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม ถ้า ส.ว.มาจากการสรรหา ควรให้มีอำนาจถอดถอนนักการเมืองได้	/	/	/	x	/	/	/	/
2. ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คน มีสิทธิร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อถอดถอนนักการเมือง	x	/	/	/	x	X	/	/
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม ควรลดจำนวนประชาชนเหลือ.....คนในการเข้าชื่อถอดถอนนักการเมือง	10,000	x	x	x	30,000	10,000	x	10,000

4.2 สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ครั้งที่ 2 และสรุปประมวลผลการพิจารณาคำแปรญัตติ กรอบที่ 1 สิทธิและเสรีภาพของประชาชน

สำหรับการสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทั่วประเทศที่มีต่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็นของประชาชน) นั้น จากการดำเนินการของคณะกรรมาธิการวิสามัญประสานการมีส่วนร่วมและประชามติสภาร่างรัฐธรรมนูญ สามารถสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนสำหรับการจัดเวทีเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทั่วประเทศที่มีต่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ครั้งที่ 2 และสรุปประมวลผลการพิจารณาคำแปรญัตติ กรอบที่ 1 สิทธิและเสรีภาพของประชาชน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาร่างรัฐธรรมนูญ, สำนักกรรมาธิการ 2: 1-6) มีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

4.2.1 สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนจากเวทีระดับจังหวัดทั่วประเทศต่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ครั้งที่ 2

สำหรับการสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนจากเวทีระดับจังหวัดทั่วประเทศ ต่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ครั้งที่ 2 มีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

4.2.1.1 สรุปประมวลผลด้านสิทธิและเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชนและสิทธิชุมชน

สำหรับการสรุปประมวลผลด้านสิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมของประชาชนและสิทธิชุมชนนั้น สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

1) สรุปเหตุผลที่ประชาชนเห็นด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ครั้งที่ 2

โดยสรุปเหตุผลที่ประชาชนเห็นด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ครั้งที่ 2 สามารถเรียงลำดับเหตุผลที่เห็นด้วยจากมากไปหาน้อย ดังต่อไปนี้ (1) ทำให้เกิดการกระจายสิทธิในการปกครองและบริหารมากขึ้น (2) ประชาชนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานฟรี 12 ปี อย่างทั่วถึง (3) ทำให้บุคคลผู้มีอายุเกิน 60 ปี บริบูรณ์ได้รับสิทธิจากการช่วยเหลือจากรัฐ (4) ท้องถิ่นจะมีการพัฒนาตรงตามความต้องการ (5) สิทธิเกษตรกร (6) คงไว้ตามรัฐธรรมนูญเดิม (7) ตรวจค้นตัวบุคคลไม่ต้องใช้หมายศาล (8) สามารถจำกัดสิทธิของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (สิทธิสื่อ) และศึกษาฟรีจนจบปริญญาตรี

2) สรุปเหตุผลที่ประชาชนไม่เห็นด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแห่งาชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ครั้งที่ 2

โดยสรุปเหตุผลที่ประชาชนไม่เห็นด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ครั้งที่ 2 สามารถเรียงลำดับเหตุผลที่เห็นด้วยจากมากไปหาน้อย ดังต่อไปนี้ (1) ควรบัญญัติเรื่องค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในสถานศึกษาให้ชัดเจนกว่านี้ เนื่องจากในความเป็นจริงยังมีช่องว่างทางกฎหมายในการเรียกเก็บค่าใช้จ่าย (2) ควรเพิ่มสิทธิเสรีภาพด้านอื่น ๆ ให้มากขึ้น (3) มาตรา 32 (2) เรื่องการตรวจค้นตัวบุคคลจะต้องขอหมายศาลก่อน ถือเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการดูแลความสงบสุขของบ้านเมือง (4) มาตรา 50 รัฐธรรมนูญยังขาดผู้รับผิดชอบองค์กรหรือหน่วยงานที่ชัดเจน (5) มาตรา 40 (3) ควรตัดคำว่า “เสียค่าใช้จ่ายตามควรแก่กรณี” (6) ไม่ควรมีมาตรา 68 วรรคสอง (7) ไม่ควรมีมาตรา 63 วรรคสาม เพราะบทบัญญัติดังกล่าว ควรบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ (8) ประชาชนส่วนมากยังไม่รู้และเข้าใจสิทธิของตน

3) สรุปข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ครั้งที่ 2

โดยสรุปข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ครั้งที่ 2 นั้น สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้ (1) เพิ่มการขยายโอกาสทางการศึกษารวมถึงคนพิการด้วย (2) ระบุบทบาท สิทธิหน้าที่ของคนไทยให้ชัดเจน (3) ควรเพิ่มทุนการศึกษาให้ประชาชนมากขึ้น (4) มาตรา 65 ควรเพิ่ม “โดยชุมชนเป็นผู้กำหนด” (5) ผู้สูงอายุควรได้รับสวัสดิการและค่าใช้จ่ายรายเดือนจากรัฐบาล เพื่อใช้ในการดูแลตนเอง (6) ควรบัญญัติเรื่องการศึกษาด้านการเมือง ให้เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน (7) ให้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของเกษตรกร (8) ควรเพิ่มกฎหมายการทำงานของผู้พิการสิทธิของคนพิการ (9) การจัดสรรงบประมาณในการรักษาธรรมชาติ (10) ควรเพิ่มความชัดเจนในมาตรา “ประชาชนชาวไทยต้องส่งเสริมและปกป้องขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรมของประเทศไทย (11) ควรมีบทบัญญัติคุ้มครองสหภาพแรงงาน (12) ควรบัญญัติสิทธิการลงมติของประชาชน (13) การตรวจสอบสื่อและถอดถอน กรณีสื่อรายงานไม่ตรงความจริง (14) เพิ่มอำนาจประชาชนในการตรวจสอบถ่วงดุลภาครัฐ (15) มาตรา 48 วรรคหนึ่ง ท้ายสุดเพิ่ม “ที่แท้จริง” เพื่อความชัดเจน (16) มาตรา 51 วรรคสาม ควรเพิ่ม “โดยให้รัฐเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายแก่เด็ก และเยาวชน” (17) มาตรา 248 ควรเพิ่ม “คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนในระดับจังหวัดเพื่อแบ่งเบาภาระจากส่วนกลาง” (18) จัดตั้งองค์กรประชาชนในการแก้ไขวิกฤตชาติ (19) ควรเพิ่มสิทธิเสรีภาพของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมือง (20) บัญญัติสิทธิของคณะกรรมการชุมชนให้เท่าเทียมกับกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนต่างถิ่นหากินข้ามจังหวัดได้ (21) การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ให้กำหนดค่าเวนคืนให้

ชัดเจนเท่าเทียมกัน (22) รัฐรับผิดชอบค่าใช้จ่ายกรณีเป็นคดีความ (23) ให้สงวนอาชีพที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของไทย (24) สิทธิในการทำกินของประชาชน และการถือครองที่ดิน อยากให้มีการแบ่งสัดส่วนของชายและหญิงให้เท่าเทียมกัน (25) เพิ่มสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังในทางศาสนา เช่น การละหมาด และ (26) ควรตรากฎหมายให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมให้กับเยาวชน

ตาราง 10 : แสดงความคิดเห็นของประชาชนเรื่องสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชนและสิทธิชุมชนตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช.... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ครั้งที่ 2

สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชนและสิทธิชุมชน	ทั่วประเทศ	ภาค			
		กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
เห็นด้วย	83.8	77.0	85.0	97.7	57.1
ไม่เห็นด้วย	5.1	3.8	11.7	-	8.6
ไม่ระบุ	11.1	19.2	3.3	2.3	34.3

4.2.1.2 สรุปประมวลผลด้านการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สำหรับการสรุปประมวลผลด้านการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

1) สรุปเหตุผลที่ประชาชนเห็นด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ครั้งที่ 2

โดยสรุปเหตุผลที่ประชาชนเห็นด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ครั้งที่ 2 สามารถเรียงลำดับเหตุผลที่เห็นด้วยจากมากไปหาน้อย ดังต่อไปนี้ (1) ทำให้ท้องถิ่นมีอำนาจในการบริหารจัดการมากขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชน (2) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบเพื่อสร้างความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่ (3) มีองค์กรคอยตรวจสอบ (4) ทำให้มีการพัฒนาที่ต่อเนื่อง (1) การกระจายอำนาจสามารถทำได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับการจัดเก็บภาษีท้องถิ่น (5) มีวาระดำรงตำแหน่งผู้บริหาร และ (6) จะได้รับงบประมาณมากขึ้น

2) สรุปเหตุผลที่ประชาชนไม่เห็นด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ครั้งที่ 2

โดยสรุปเหตุผลที่ประชาชนเห็นด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ครั้งที่ 2 สามารถเรียงลำดับเหตุผลที่เห็นด้วยจากมากไปหาน้อย ดังต่อไปนี้ (1) ยังขาดความพร้อม ต้องสร้างความเข้าใจกับประชาชนในเรื่องท้องถิ่นก่อน แล้วทดลองกับองค์กรท้องถิ่นก่อนการกระจายอำนาจ (2) การตรวจสอบการทำงาน (อปท.) ควรมีองค์กรที่รับผิดชอบเฉพาะไม่ควรบัญญัติโดยประชาชน (3) ถ้าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระเกินไปจะทำให้รัฐบาลควบคุมได้ยาก (4) ถ้ามีอิสระเกินไปเกิดการเล่นพรรคเล่นพวก (5) ไม่มีการประชาสัมพันธ์เรื่องการจัดสรรงบประมาณในองค์กรส่วนท้องถิ่น (6) ไม่ควรยกระดับบุคลากรของท้องถิ่นให้เป็นข้าราชการจะทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการบังคับบัญชาและ (7) สิ้นเปลืองงบประมาณ

3) สรุปข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ครั้งที่ 2

โดยสรุปข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ครั้งที่ 2 นั้น สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้ (1) ให้มีองค์กรภาคประชาชนทำหน้าที่ตรวจสอบการจัดเก็บภาษี งบประมาณ เงินเดือน และให้มีองค์กรอิสระในจังหวัด ตรวจสอบงบการเงิน และข้อมูลด้านงบประมาณประจำปีทุกปี และการจัดสรรให้ชุมชน (2) มีองค์กรกลางกำหนดมาตรฐานในการตรวจสอบ (3) ปัญหาในเรื่องสิ่งแวดล้อม สาธารณูปโภค การศึกษา ควรมีมาตรการในการส่งเสริมแก่ท้องถิ่นมากขึ้น (4) เตรียมความรู้ให้คนในพื้นที่มีความเข้าใจการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น (5) มีกฎหมายเกี่ยวกับข้าราชการท้องถิ่นมีสมาชิกท้องถิ่น มีการกระจายอำนาจ (6) มาตรา 275 วรรคสาม ตัดคำว่า “หรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น เพื่อเกิดมาตรการเดียวกัน” (7) ควรกำหนดเรื่องการลงประชามติในระดับท้องถิ่น ควรจะมีความชัดเจน ตัวอย่างเช่น กำหนดเป็นกฎหมายลูก (8) ท้องถิ่นควรมีอิสระในการบริหารบุคคล (9) การกระจายอำนาจควรอยู่ในรูปของการส่งเสริมและสนับสนุน (10) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีขนาดเล็ก เพื่อประสิทธิภาพในการทำงาน (11) ในการรวบรวมรายชื่อถอดถอนใช้ อย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างบัตรประชาชน หรือสำเนาทะเบียนบ้าน และจำนวนในการเข้าชื่อถอดถอนนักการเมืองท้องถิ่นลดเหลือสามในห้าหรือหนึ่งพันคน (12) มาตรา 274 วรรคหนึ่ง ตัดข้อความ “โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับการพัฒนาของจังหวัดเพื่อให้งานเป็นอิสระ (13) มาตรา 275 วรรคสาม ในคณะผู้บริหาร ตัดคำว่า “การเลือกตั้งโดยตรง” (14) มีกฎหมายลูกที่สอดคล้องกับกฎหมายแม่ (15) ควรมีแผนรองรับการพัฒนา (16) สมาชิกสภาท้องถิ่นต่าง ๆ ควรมีการกำหนดสัดส่วน ชาย หญิง ให้มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน (17) จบปริญญาตรี (18) ท้องถิ่นควรบำรุงศาสนา (19) ให้มี อบต.หมู่บ้านละ 1 คน เหมือนผู้ใหญ่บ้าน (20) ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย (21) บทลงโทษนักการเมืองให้รวมถึงองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นด้วย (22) ไม่ควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาในท้องถิ่น (23) มาตรา 278 ตัดคำว่า “ตามที่กฎหมายบัญญัติ เนื่องจากต้องบัญญัติเป็นกฎหมายลูกอยู่แล้ว” (24) ให้จัดตั้งองค์กรสภาประชาชนในการแก้ปัญหาวิกฤติของชาติ และ (25) การเลือกตั้งเทศบาลตำบลให้สมาชิกสภามาจากหมู่บ้านละหนึ่งคน

ตาราง 11: แสดงความคิดเห็นของประชาชนเรื่องสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชนและสิทธิชุมชนตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ครั้งที่ 2

การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ทั่วประเทศ	ภาค			
		กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
เห็นด้วย	85.8	77.8	94.9	94.1	50.0
ไม่เห็นด้วย	4.9	2.8	3.4	3.5	15.4
ไม่ระบุ	9.3	19.4	1.7	2.4	34.6

4.2.2 สรุปประมวลผลการพิจารณาคำแปรญัตติ กรอบที่ 1 สิทธิเสรีภาพของประชาชน

สำหรับการสรุปประมวลผลการพิจารณาคำแปรญัตติตาม กรอบที่ 1 สิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้น สามารถแสดงข้อเปรียบเทียบระหว่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข) พร้อมด้วยเหตุผลในการแก้ไข ดังมีสาระสำคัญที่แสดงเปรียบเทียบดังต่อไปนี้

ตาราง 12: แสดงการสรุปประมวลผลการพิจารณาคำแปรญัตติ กรอบที่ 1 สิทธิเสรีภาพ

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
มาตรา 28 บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ บุคคลย่อมสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อบงคับให้รัฐต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในหมวดนี้ได้โดยตรง หากการใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดมีกฎหมายบัญญัติรายละเอียดแห่งการใช้สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้แล้ว ให้การใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องนั้นเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือจากรัฐในการใช้สิทธิตามความในหมวดนี้	**มาตรา 28** บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ บุคคลย่อมสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในหมวดนี้ได้โดยตรง หากการใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดมีกฎหมายบัญญัติรายละเอียดแห่งการใช้สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้แล้ว ให้การใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องนั้นเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือจากรัฐในการใช้สิทธิตามความในหมวดนี้	*ในหมวดว่าด้วยสิทธิเสรีภาพมีการกำหนดหลักการให้สิทธิและเสรีภาพนั้นมีผลบังคับใช้โดยไม่ต้องให้ “เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” *การแปรญัตติตัดข้อความออกเพื่อให้สามารถใช้สิทธิตามมาตรา 28 วรรคสามได้ โดยไม่ต้องให้มีกฎหมายบัญญัติ

*** ** เป็นการแปรญัตติที่มีความสำคัญอย่างมากต่อระบอบการปกครอง การกระจายอำนาจและการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย มาตรา 67, 71, 77, 84, 274, 275และ 279 โดยคณะกรรมาธิการวิสามัญประสานการมีส่วนร่วมและการประชามติสภาร่างรัฐธรรมนูญ.**

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
มาตรา 29 การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งต้องไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้น กฎหมายตามวรรคหนึ่งให้ตราได้เท่าที่จำเป็นและต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป โดยไม่เจาะจงหรือมุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง และในกรณีที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพเฉพาะเพื่อการใด ให้ตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ บทบัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วยโดยอนุโลม	**มาตรา 29** การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย<u>เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้เท่าที่จำเป็น</u> ซึ่งต้องไม่<u>และจะ</u>กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้น<u>มิได้</u> กฎหมายตามวรรคหนึ่งให้ตราได้ท่าที่จำเป็นและต้อง มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป โดยและไม่เจาะจงหรือมุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง และในกรณีที่<u>เป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่ง</u>รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพเฉพาะเพื่อการใด<u>ที่ให้อำนาจในการ</u>ตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้<u>นั้นด้วย</u> บทบัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วยโดยอนุโลม	* แม้จะเป็นการสร้างความสะดวกให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการตรากฎหมาย กฎ ระเบียบต่าง ๆ แต่เป็นการไม่คุ้มครองประชาชนในการที่จะใช้สิทธิตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ
มาตรา 37 บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนานิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนาและย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติธรรมตามศาสนธรรม	**มาตร 37** บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนานิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนาและย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติธรรมตามศาสนธรรม	* เป็นคำที่ไม่มีความหมายชัดเจน และไม่มีในพจนานุกรม อาจเป็นปัญหาในการตีความ

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
ศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวตามวรรคหนึ่งบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้ เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนา ลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนปฏิบัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือแตกต่างจากบุคคลอื่น	ศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวตามวรรคหนึ่งบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้ เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนา ลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนปฏิบัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือแตกต่างจากบุคคลอื่น	
มาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมดังต่อไปนี้ (1) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว ทั่วถึง และเสียค่าใช้จ่ายตามควรแก่กรณี (2) สิทธิพื้นฐานในกระบวนพิจารณา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่องสิทธิในการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย สิทธิในการได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ สิทธิในการเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน สิทธิใน	**มาตรา 40** บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้ (1) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่ายสะ-ดวก รวดเร็ว <u>และ</u>ทั่วถึง และเสียค่าใช้จ่ายตามควรแก่กรณี (2) สิทธิพื้นฐานในกระบวนพิจารณา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่อง<u>ได้แก่</u> สิทธิในการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย สิทธิในการได้รับทราบข้อเท็จจริง และตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ สิทธิในการเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน	

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ สิทธิในการได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และการได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัยหรือคำพิพากษา หรือคำสั่ง (3) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างยุติธรรมภายในระยะเวลาอันสมควร และเสียค่าใช้จ่ายตามควรแก่กรณี (4) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดี มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้ง สิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างรวดเร็ว และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์กับตนเอง (5) ผู้เสียหาย จำเลย และพยานในคดี มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง ความช่วยเหลือ ค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ (6) เด็ก เยาวชน สตรี คนพิการและทุพพลภาพ ย่อมได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม	สิทธิในการคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ สิทธิในการได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และการได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัยหรือคำพิพากษา หรือคำสั่ง (3) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างยุติธรรมภายในระยะเวลาอันสมควรและเสียค่าใช้จ่ายตามควรแก่กรณี (4) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดี มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้ง สิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างรวดเร็ว และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์กับตนเอง (5) ผู้เสียหาย จำเลย และพยานในคดี มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง ความช่วยเหลือ ค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ (6) เด็ก เยาวชน สตรี คนพิการและทุพพลภาพ ย่อมได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม (7) <u>การเผยแพร่ต่อสาธารณะซึ่งชื่อ ชื่อสกุล ภาพหรือข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย</u>	* กรณี (3) เหตุผลเดียวกับ (1) * กรณี (7) เพื่อคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน เนื่องจากรัฐธรรมนูญยังคุ้มครองไม่ถึงเด็กและเยาวชน

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
	ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนจะกระทำมิได้	
มาตรา 42 การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การอันจำเป็นในการป้องกันประเทศการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ การผังเมือง การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม การปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดใช้ค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ การกำหนดค่าทดแทนตามวรรคหนึ่งต้องกำหนดให้อย่างเป็นธรรมโดยคำนึงถึงราคาที่ซื้อขายกันตามปกติ การได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์และความเสียหายของผู้ถูกเวนคืน กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนและกำหนดระยะเวลาการเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ไว้ให้ชัดแจ้ง ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนดดังกล่าว ต้องคืนให้เจ้าของเดิมหรือทายาท	**มาตรา 42** การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การอันจำเป็นในการป้องกันประเทศการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ การผังเมือง การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การพัฒนา การเกษตรหรือการอุตสาหกรรม การปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดใช้ค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ การกำหนดค่าทดแทนตามวรรคหนึ่งต้องกำหนดให้อย่างเป็นธรรมโดยคำนึงถึงราคาที่ซื้อขายกันตามปกติ การได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์และความเสียหายของผู้ถูกเวนคืน กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนและกำหนดระยะเวลาการเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ไว้ให้ชัดแจ้ง ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนดดังกล่าว ต้องคืนให้เจ้าของเดิมหรือทายาท	* กว้างเกินไปและเสี่ยงต่อการทำลายทรัพยากรธรรมชาติในอนาคต

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
การคืนอสังหาริมทรัพย์ให้เจ้าของเดิมหรือทายาทตามวรรคสาม และการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดใช้ไป ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ	การคืนอสังหาริมทรัพย์ให้เจ้าของเดิมหรือทายาทตามวรรคสาม และการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดใช้ไป ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ	
มาตรา 45 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพราะรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน การสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเพื่อลิดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้ การห้ามหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเสนอข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็นทั้งหมดหรือบางส่วน หรือการแทรกแซงด้วยวิธีการใด ๆ เพื่อลิดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามวรรคสอง	**มาตรา 45** บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพราะรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือ<u>ข้อมูลส่วนบุคคลตลอดจน</u>ความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน การสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเพื่อลิดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้ การห้ามหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเสนอข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็นทั้งหมดหรือบางส่วน หรือการแทรกแซงด้วยวิธีการใด ๆ เพื่อลิดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตาม	* เพื่อให้สอดคล้องกับการรับรองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 35

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
การให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือการรบ แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามวรรคสอง เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย การให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นเพื่ออุดหนุนกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้	บทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามวรรคสอง การให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือการรบ แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามวรรคสอง เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย การให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นเพื่ออุดหนุนกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้	
มาตรา 48 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชนการศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วย	**มาตรา 48** บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี<u>โดยเริ่มจากการศึกษาระดับปฐมวัย</u>ที่ <u>ซึ่ง</u>รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือ	* เพิ่มข้อความ มาตรา 48 วรรคแรก เพื่อให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้นว่ารัฐจะต้องเริ่มจัดการศึกษาให้กับประชาชนในระดับใด * มาตรา 48วรรคสาม “การศึกษาทางเลือกของประชาชน” เป็นข้อความที่ไม่มีฐานทางกฎหมายรองรับ อาจเกิดปัญหาการตีความ หรือขยายความที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยของประชาชน โดยเปลี่ยนไปใช้ข้อความที่เสนอเพิ่มขึ้นแทนซึ่งมีความชัดเจน

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
ตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมจากรัฐ	เอกชน บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมจากรัฐ	และเป็นข้อความที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
มาตรา 54 บุคคลที่ไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ	**มาตรา 54** บุคคลที่ไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ	* เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา 52 ที่ว่าบุคคลซึ่งมีอายุเกินปกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ
มาตรา 55 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผย ข้อมูลหรือข่าวสารนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชนหรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น	**มาตรา 55** บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารนั้นจะกระ-ทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชนหรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น	* ปรับปรุงให้เป็น Active Role ให้หน่วยงานมีหน้าที่เปิดเผยข้อมูลแก่ประชาชนเป็นปกติ ไม่ใช่ต้องทำเรื่องขอเป็นรายกรณี อันเป็นอุปสรรคต่อการใช้สิทธิของประชาชน
ส่วนที่ 12 สิทธิชุมชน	**ส่วนที่ 12 สิทธิชุมชนท้องถิ่น**	
มาตรา 65 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือ	**มาตรา 65** บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือ	* คำว่า “ชุมชน” มีปัญหาในการตีความ * คำว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความหมายไม่ครอบคลุมถึงความหลากหลายทางชีวภาพ

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
วัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุง รักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน	วัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุง รักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน	
มาตรา 66 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครอง การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติ ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการ	**มาตรา 66** สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนท้องถิ่นที่จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ บำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครอง การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตวัฒนธรรม และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการ	* เพื่อให้บุคคลและชุมชนท้องถิ่นมีสิทธิได้เอง โดยไม่ต้องมีส่วนร่วมกับรัฐ * ควรมีการตรวจสอบโครงการแม้มีผลกระทบไม่รุนแรง * เป็นการขยายความให้ครอบคลุมถึงคุณภาพชีวิตและวัฒนธรรม

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
ดำเนินการดังกล่าว สิทธิของชุมชนที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคลเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัตินี้ ย่อมได้รับความคุ้มครอง	การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติ ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว สิทธิของชุมชนท้องถิ่นที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคลเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัตินี้ ย่อมได้รับความคุ้มครอง	
มาตรา 67 บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้มิได้ ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้รู้เห็นการกระทำดังกล่าวย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญ	***มาตรา 67** บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้มิได้ ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้รู้เห็นการกระทำดังกล่าวย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญ	* เพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความชัดเจนและครอบคลุมถึงบทลงโทษตัวบุคคล

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
อาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้	อาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้ ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองตามวรรคสาม ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบไปเป็นระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งดังกล่าว	
มาตรา 68 บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้านโดยสันติวิธี ซึ่งการกระทำใด ๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ในกรณีที่ประเทศตกอยู่ในภาวะวิกฤติ เหตุการณ์คับขัน หรือเกิดสถานการณ์จำเป็นอย่างยิ่งในทางการเมือง ให้มีการประชุมร่วมกันระหว่างนายกรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลฎีกา ประธานศาลปกครองสูงสุด และประธานองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาหาทางป้องกันหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าว	**มาตรา 68** บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้านโดยสันติวิธี ซึ่งการกระทำใด ๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ในกรณีที่ประเทศตกอยู่ในภาวะวิกฤติ เหตุการณ์คับขัน หรือเกิดสถานการณ์จำเป็นอย่างยิ่งในทางการเมือง ให้มีการประชุมร่วมกันระหว่างนายกรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลฎีกา ประธานศาลปกครองสูงสุด และประธานองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาหาทางป้องกันหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าว	* ไม่มีเหตุผลรองรับ * ควรให้มีการดำเนินการไปตามกระบวนการของระบอบประชาธิปไตยมิใช่ให้อำนาจแก่คณะบุคคลคณะหนึ่งมาตัดสินใจ * มีหลายคำที่เป็นปัญหาในการนิยาม เช่น ภาวะวิกฤติ เหตุการณ์คับขัน สถานการณ์จำเป็นอย่างยิ่งในทางการเมือง * บทบัญญัติใดเป็นสาเหตุให้เกิดวิกฤตการณ์ก็ควรแก้บทบัญญัตินั้น * เป็นการดึงฝ่ายตุลาการให้เข้ามามีบทบาททางการเมืองมากจนเกินไป * ไม่ควรเปิดโอกาสให้คนกลุ่มเดียวมีอำนาจ
มาตรา 71 บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง บุคคลซึ่งไปใช้สิทธิหรือไม่ไปใช้สิทธิโดยไม่แจ้ง	***__มาตรา 71__** บุคคลย่อมมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	* การเลือกตั้งเป็นสิทธิใช่หน้าที่ หากมีการเลือกตั้งหลายครั้งจะเป็นการสร้างภาระทางการเมืองให้แก่ประชาชน

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
เหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปใช้สิทธิได้ ย่อมได้รับสิทธิหรือเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ การแจ้งเหตุที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งและการอำนวยความสะดวกในการไปเลือกตั้งให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ	บุคคลซึ่งไปใช้สิทธิหรือไม่ไปใช้สิทธิโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปใช้สิทธิได้ ย่อมได้รับสิทธิหรือเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติเลือกตั้งให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย การแจ้งเหตุที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งและการอำนวยความสะดวกในการไปเลือกตั้งให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ	* การบังคับให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (เป็นหน้าที่) ตามรัฐธรรมนูญ ปี 2540 มิได้ช่วยลดปัญหาการซื้อเสียงเลือกตั้ง และบทลงโทษการไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งก็ไม่บังเกิดผลใด ๆ ต่อประชาชนทั่วไป * ควรส่งเสริมให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งจากความสำนึกทางการเมืองมากกว่า ซึ่งสอดคลองกับการจัดทำแผนพัฒนาการเมืองและการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแก่ประชาชน
มาตรา 76 รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช และบูรณภาพแห่งเขตอำนาจรัฐ และต้องจัดให้มีกำลังทหาร อาวุธยุทโธปกรณ์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย จำเป็น และเพียงพอ เพื่อพิทักษ์รักษาเอกราช ความมั่นคงของรัฐ สถาบันพระมหากษัตริย์ ผลประโยชน์แห่งชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและเพื่อการพัฒนาประเทศ	**มาตรา 76** รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราชอธิปไตย และบูรณภาพแห่งเขตอำนาจรัฐ และต้องจัดให้มีกำลังทหาร อาวุธยุทโธปกรณ์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย และการคุ้มครองโครงข่ายโทรคมนาคมของชาติที่จำเป็น และเพียงพอ เพื่อพิทักษ์รักษาเอกราชอธิปไตย ความมั่นคงของรัฐ สถาบันพระมหากษัตริย์ ผลประโยชน์แห่งชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน	* อธิปไตยเป็นอำนาจรัฐของรัฐที่เป็นของประชาชนมีความหมายคลุมมากกว่า ถ้าใช้คำว่า “เอกราช” ต้องบอกว่าเป็นเอกราชจากใคร * โครงข่ายโทรคมนาคมถือเป็นทรัพย์สินสาธารณะ
มาตรา 77 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายในด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ดังต่อไปนี้ (1) การบริหารราชการแผ่นดินต้องเป็นไปเพื่อการ	***** มาตรา 77** รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายในด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ดังต่อไปนี้	* มาตรา 77 (2) เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้การบริหารราชการส่วนภูมิภาคที่สวนทางต่อการกระจายอำนาจและ

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
พัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน โดยรัฐต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ (2) จัดระบบการบริหารราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และราชการส่วนท้องถิ่น ให้มีขอบเขต อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบที่ชัดเจนเหมาะสมแก่การพัฒนาประเทศ และสนับสนุนให้จังหวัดเป็นตัวแทนของรัฐในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด โดยให้มีงบประมาณเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามแผนดังกล่าว รวมทั้งกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่ (3) กระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น (4) พัฒนาระบบงานภาครัฐ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ คุณธรรมและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ควบคู่ไปกับการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงาน เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ	(1) การบริหารราชการแผ่นดินต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน โดยรัฐต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ (2) จัดระบบการบริหารราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และราชการส่วนท้องถิ่น ให้มีขอบเขต อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบที่ชัดเจนเหมาะสมแก่การพัฒนาประเทศ และสนับสนุนให้จังหวัดเป็นตัวแทนของรัฐในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด โดยให้มีงบประมาณเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามแผนดังกล่าว รวมทั้งกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่ (3) กระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น (4) พัฒนาระบบงานภาครัฐ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ คุณธรรมและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ควบคู่ไปกับการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงาน	พัฒนาการปกครองท้องถิ่น * การให้จังหวดเป็นตัวแทนของรัฐ ทำแผนพัฒนาจังหวัดและมีงบประมาณของจังหวัด นอกจากจะส่งเสริมความเข้มแข็งของภูมิภาคแล้ว ยังเป็นการสร้างหน่วยงานระดับจงหวัดเทียบเท่ากระทรวงอีก 75 กระทรวง (จังหวัด) * ในยุครัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นโยบายผู้ว่าฯ CEO ที่จังหวัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ซึ่งเป็นแค่นโยบายของรัฐบาล แต่ปรากฏว่าในความเป็นจริงของการบริหารราชการของผู้ว่าราชการจังหวัด มีการบีบบังคับให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์จังหวัด ซึ่งเป็นการขัดต่อหลักความเป็นอิสระในการปกครองตนเองด้านการบริหาร และการกำหนดนโยบายที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ * มาตรา 77 (2) บัญญัติไว้สัมพันธ์กับ มาตรา 274 วรรคแรก “...โดยต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับการพัฒนาของจังหวัดและประเทศเป็นส่วนรวมด้วย” ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ที่ต้องการให้ระบบบริหารราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ครอบงำความเป็นอิสระของการบริหาร

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
และส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ (5) การจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นต้องเป็นไปเพื่อให้การจัดทำและการให้บริการสาธารณะเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน (6) ดำเนินการให้หน่วยงานทางกฎหมายที่มีหน้าที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐตามกฎหมายและตรวจสอบการตรากฎหมายของรัฐ ดำเนินการอย่างมีอิสระเพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปตามหลักนิติธรรม (7) จัดให้มีบริการสาธารณะที่จำเป็นแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน โดยคำนึงถึงวินัยการเงินการคลังของประเทศ และเรียกเก็บค่าบริการเพียงเท่าที่จำเป็น (8) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ (9) จัดให้มีแผนพัฒนาการเมือง และจัดทำมาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทาง	เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ (5) การจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นต้องเป็นไปเพื่อให้การจัดทำและการให้บริการสาธารณะเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน (6) ดำเนินการให้หน่วยงานทางกฎหมายที่มีหน้าที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐตามกฎหมายและตรวจสอบการตรากฎหมายของรัฐ ดำเนินการอย่างมีอิสระเพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปตามหลักนิติธรรม (7) จัดให้มีบริการสาธารณะที่จำเป็นแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน โดยคำนึงถึงวินัยการเงินการคลังของประเทศ และเรียกเก็บค่าบริการเพียงเท่าที่จำเป็น (8) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้	ราชการส่วนท้องถิ่น * ไม่เคยมีรัฐธรรมนูญฉบับใดที่บัญญัติการบริหารราชการส่วนภูมิภาคไว้ ที่ผ่านมาการจดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินจะเป็นไปตามกฎหมายระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน * หากยังคงบทบัญญัติ มาตรา 77 (2) ไว้ในจังหวัดที่จะมีการยกฐานะให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ทั้งจังหวัด (เช่นเดียวกับกรุงเทพมหานคร) อย่างเช่นกรณีจังหวัดในเขตปริมณฑล ก็ยังคงต้องมีการบริหารราชการส่วนภูมิภาคด้วย ซึ่งจะเป็นการซ้ำซ้อนในการบริหาร การจัดทำบริการสาธารณะและสิ้นเปลืองงบประมาณ

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
การเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งจัดให้มีสภาพัฒนาการเมืองที่มีความเป็นอิสระ เพื่อติดตามสอดส่องให้มีการปฏิบัติตามแผนและมาตรฐานดังกล่าวอย่างเคร่งครัด	ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ (9) จัดให้มีแผนพัฒนาการเมือง และจัดทำมาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งจัดให้มีสภาพัฒนาการเมืองที่มีความเป็นอิสระ เพื่อติดตามสอดส่องให้มีการปฏิบัติตามแผนและมาตรฐานดังกล่าวอย่างเคร่งครัด	
มาตรา 78 รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต	**มาตรา 78** รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพ<u>เป็นหลักในการดำเนิน</u>ชีวิต	* แก้ไขถ้อยคำเพื่อให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
มาตรา 79 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การศึกษา และวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้ (1) คุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัว รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากให้มีคุณภาพ	**มาตรา 79** รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การศึกษา และวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้ (1) คุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน <u>สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาปฐมวัย</u> ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัว รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้	* เพื่อให้สอดคล้องกับ มาตรา 48

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
ชีวิตที่ดีขึ้น และพึ่งพาตนเองได้ (2) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาพ อันนำไปสู่สุขภาวะที่ยั่งยืนของประชาชน รวมทั้งจัดและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐาน อย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดบริการสาธารณสุข (3) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สนับสนุนให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ สร้างเสริมและปลูกฝังความรู้และจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้รักสามัคคี ความมีระเบียบวินัย พัฒนาคุณภาพผู้ประกอบวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา และจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาอย่างเหมาะสมและเพียงพอ (4) ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์การทางศาสนาและเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานและคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับความต้องการในแต่ละพื้นที่	พิการหรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และพึ่งพาตนเองได้ (2) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาพ อันนำไปสู่สุขภาวะที่ยั่งยืนของประชาชน รวมทั้งจัดและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐาน อย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดบริการสาธารณสุข (3) <u>พัฒนากฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ส่งเสริมการจัดการศึกษาแยกเป็นระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา และการศึกษานอกโรงเรียน โดยมีหน่วยงานรับผิดชอบการจัดการศึกษาเพื่อ</u>พัฒนาคุณภาพและ<u>รวมทั้ง</u>มาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สนับสนุนให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ สร้างเสริมและปลูกฝังความรู้และจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้รักสามัคคี ความมีระเบียบวินัย <u>การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข</u> พัฒนาคุณภาพผู้ประกอบวิชาชีพครูและบุคลากรทางการ	* เพื่อกำหนดนโยบายที่รัฐต้องดำเนินการให้ชัดเจน และมีองค์กรรับผิดชอบการจัดการศึกษาในระบบและนอกระบบทุกระดับ * เพื่อให้การจัดการศึกษาในทุกระดับมีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสอดคล้องกับระบอบการปกครองของประเทศ * เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนและผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา * เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณและบุคลากร * บางท้องถิ่นยังไม่มีความพร้อมที่จะจัดการศึกษาด้วยตนเองอย่างมีคุณภาพเทียบเท่ากระทรวงศึกษาธิการ จึงควรเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเหล่านั้นสามารถจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนของตนเองร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
(5) สงเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัยในศิลปะ วิทยาการแขนงต่าง ๆ และเผยแพร่ข้อมูลผลการศึกษาวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาวิจัยจากรัฐ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวได้ (6) อนุรักษ์ ฟื้นฟู ปกป้อง และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น และต้องปลูกฝังและส่งเสริมให้ประชาชนมีจิตสำนึกในเรื่องดังกล่าว	ศึกษา และจัดสรรงบประมาณ<u>และบุคลากร</u>เพื่อการศึกษาอย่างเหมาะสมและเพียงพอ (4) ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์การทางศาสนาและเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานและคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับความต้องการในแต่ละพื้นที่ (5) ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัยในศิลปะวิทยาการแขนงต่าง ๆ และเผยแพร่ข้อมูลผลการศึกษาวิจัย<u>ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลการศึกษาวิจัย</u>ที่ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาวิจัยจากรัฐ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวได้<u>โดยสะดวกและประหยัด</u> (6) อนุรักษ์ ฟื้นฟู ปกป้อง และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น และต้องปลูกฝังและส่งเสริมให้ประชาชนมีจิตสำนึกในเรื่องดังกล่าว (7) <u>ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัวในการดำเนินกิจกรรมและแสดงความ</u>	ได้ * เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาภูมิปัญญาของประชาชน * เพื่อให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
	คิดเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการจัดทำบริการสาธารณะอย่างจริงจังและต่อเนื่อง	
มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม ดังต่อไปนี้ (1) ดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเป็นธรรม รวดเร็ว ทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ (2) คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้พ้นจากการล่วงละเมิดทั้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ และโดยบุคคลอื่น และต้องอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน (3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมและสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก และรวดเร็ว (4) ดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน และจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างรวดเร็วและเท่า	**มาตรา 80** รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม ดังต่อไปนี้ (1) <u>จัดให้มีฐานข้อมูลกฎหมายกลางของประเทศและเปิดให้ประชาชนสามารถเข้าถึงฐานข้อมูลกฎหมายดังกล่าวได้โดยสะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง ตลอดจนดูแล</u>ให้มีการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเป็นธรรม รวดเร็ว ทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ (2) คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้พ้นจากการล่วงละเมิดทั้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ และโดยบุคคลอื่นและต้องอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน (3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมและสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก และรวดเร็ว (4) ดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน และจัดระบบงานราชการและงาน	* เป็นการรับรองการเข้าถึงกฎหมาย (access to law) ซึ่งเป็นหัวใจของการใช้บังคับกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งการปฏิบัติตามกฎหมายและการคุ้มครองและรักษาสิทธิของประชาชน

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
เทียมกัน (5) จัดให้มีกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกฎหมาย ที่ดำเนินการเป็นอิสระเพื่อทำการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายของประเทศให้เป็นไปอย่างเหมาะสม และดำเนินการให้หน่วยงานของรัฐพิจารณาทบทวนความเหมาะสมและจำเป็นของกฎหมายในความรับผิดชอบ โดยต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายนั้นประกอบด้วย (6) จัดให้มีกฎหมายเพื่อจดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่ดำเนินการเป็นอิสระ เพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์ และติดตามการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา	ของรัฐอย่างอื่นในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างรวดเร็วและเท่าเทียมกัน (5) จัดให้มีกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกฎหมาย ที่ดำเนินการเป็นอิสระเพื่อทำการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายของประเทศให้เป็นไปอย่างเหมาะสม และดำเนินการให้หน่วยงานของรัฐพิจารณาทบทวนความเหมาะสมและจำเป็นของกฎหมายในความรับผิดชอบ โดยต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายนั้นประกอบด้วย (6) จัดให้มีกฎหมายเพื่อจดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่ดำเนินการเป็นอิสระ เพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์ และติดตามการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา	
มาตรา 81 รัฐต้องส่งเสริมสัมพันธไมตรีและความร่วมมือกับนานาประเทศ และพึงถือหลักในการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค ตลอดจนต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่ได้กระทำไว้กับนานาประเทศและองค์การระหว่างประเทศ	**มาตรา 81** รัฐต้องส่งเสริมสัมพันธไมตรีและความร่วมมือกับนานาประเทศ และพึงถือหลักในการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค ตลอดจนต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่ได้กระทำไว้กับนานาประเทศและองค์การ	* ป้องกันมิให้รัฐตกลงกับต่างประเทศโดยขาดความรอบคอบ หรือเอื้อประโยชน์ให้แก่คนบางกลุ่มจนกระทั่งกระทบต่อผลประโยชน์ของชาติและความมั่นคงในชีวิตของประชาชน

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
รัฐต้องส่งเสริมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวกับนานาประเทศ ตลอดจนต้องให้ความคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศ	ระหว่างประเทศ รัฐต้องส่งเสริมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวกับนานาประเทศ ตลอดจนต้องให้ความคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศ การดำเนินการตามวรรคหนึ่งและวรรคสองต้องเป็นไปเพื่อผลประโยชน์สูงสุดของประเทศและความมั่นคงในชีวิตของประชาชนเป็นสำคัญ	
มาตรา 83 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ ดังต่อไปนี้ (1) สนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีโดยอาศัยกลไกตลาด และสนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยต้องยกเลิกและละเว้นการตรากฎหมายและกฎเกณฑ์ที่ควบคุมธุรกิจที่ไม่สอดคล้องกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจ และต้องไม่ประกอบกิจการที่มีลักษณะเป็นการแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคง ของรัฐ รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม หรือการจัดให้มีสาธารณูปโภค (2) สนับสนุนให้มีการใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล ควบคู่กับการประกอบกิจการ (3) ปรับปรุงระบบการจัดเก็บภาษีอากรให้มีความ	**มาตรา 83** รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ ดังต่อไปนี้ (1) สนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีโดยอาศัยกลไกตลาด และสนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยต้องยกเลิกและละเว้นการตรากฎหมายและกฎเกณฑ์ที่ควบคุมธุรกิจที่ไม่สอดคล้องกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจ และต้องไม่ประกอบกิจการที่มีลักษณะเป็นการแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคง ของรัฐ รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม หรือการจัดให้มีสาธารณูปโภค และการรักษาความมั่นคงในชีวิตของประชาชน (2) สนับสนุนให้มีการใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล ควบคู่กับการประกอบ	* เพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
เป็นธรรม และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคม (4) รักษาวินัยการเงินการคลัง เพื่อสนับสนุนเสถียรภาพและความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (5) จัดให้มีการออมเพื่อการดำรงชีพในยามชราแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง (6) กำกับให้การประกอบกิจการมีการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม ป้องกันการผูกขาดตัดตอนไม่ว่าโดยทางตรงและทางอ้อม และคุ้มครองผู้บริโภค (7) ดำเนินการให้การกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมขยายโอกาสในการประกอบอาชีพของประชาชน และส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เพื่อใช้ในการผลิตสินค้า บริการ และการประกอบอาชีพ (8) ส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ คุ้มครองแรงงานเด็กและสตรี จัดระบบแรงงานสัมพันธ์และระบบไตรภาคีที่ผู้ทำงานมีสิทธิเลือกผู้แทนของตน จัดระบบประกันสังคม รวมทั้งคุ้มครองให้ผู้ทำงานมีคุณค่าอย่างเดียวกัน ได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม ได้รับสิทธิ	กิจการ (3) ปรับปรุงระบบการจัดเก็บภาษีอากรให้มีความเป็นธรรม และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคม (4) รักษาวินัยการเงินการคลัง เพื่อสนับสนุนเสถียรภาพและความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (5) จัดให้มีการออมเพื่อการดำรงชีพในยามชราแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง (6) กำกับให้การประกอบกิจการมีการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม ป้องกันการผูกขาดตัดตอนไม่ว่าโดยทางตรงและทางอ้อม และคุ้มครองผู้บริโภค (7) ดำเนินการให้การกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมขยายโอกาสในการประกอบอาชีพของประชาชน และส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เพื่อใช้ในการผลิตสินค้า บริการ และการประกอบอาชีพ (8) ส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ คุ้มครองแรงงานเด็กและสตรี จัดระบบแรงงานสัมพันธ์และระบบไตรภาคีที่ผู้ทำงานมีสิทธิเลือกผู้แทนของตน	* ควรขยายให้หมายความรวมถึงการออมเพื่อการอื่นด้วย

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
ประโยชน์กัน ได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม ได้รับสิทธิประโยชน์และสวัสดิการที่เท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ (9) คุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิตและการตลาด ส่งเสริมให้สินค้าเกษตรได้รับผลตอบแทนสูงสุด รวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อวางแผนการเกษตรและรักษาผลประโยชน์ร่วมกันของเกษตรกร (10) สงเสริม สนับสนุน และคุ้มครองระบบสหกรณ์ หรือการรวมกลุ่มของประชาชนในการดำเนินกิจการด้านเศรษฐกิจ (11) จัดให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชน เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐในทางเศรษฐกิจ และต้องใช้ความระมัดระวังในการกระทำใดอันอาจทำให้สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอยู่ในความผูกขาดของเอกชนอันอาจก่อความเสียหายแก่รัฐ (12) คุ้มครองและส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ รวมทั้งการสนับสนุนการรวมกลุ่มของผู้ประกอบวิชาชีพ	จัดระบบประกันสังคม รวมทั้งคุ้มครองให้ผู้ทำงานมีคุณค่าอย่างเดียวกัน ได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม ได้รับสิทธิประโยชน์กัน ได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรมได้รับสิทธิประโยชน์และสวัสดิการที่เท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ (9) คุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิตและการตลาด ส่งเสริมให้สินค้าเกษตรได้รับผลตอบแทนสูงสุด รวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อวางแผนการเกษตรและรักษาผลประโยชน์ร่วมกันของเกษตรกร (10) ส่งเสริม สนับสนุน และคุ้มครองระบบสหกรณ์ หรือการรวมกลุ่มของประชาชนในการดำเนินกิจการด้านเศรษฐกิจ จัดให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชน เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐในทางเศรษฐกิจ และต้องใช้ความระมัดระวังในการกระทำใดอันอาจทำให้สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอยู่ในความผูกขาดของเอกชนอันอาจก่อความเสียหายแก่รัฐ คุ้มครองและส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชน	

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
	เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ รวมทั้งการสนับสนุนการรวมกลุ่มของผู้ประกอบวิชาชีพ	
มาตรา 84 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านที่ดินทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมดังต่อไปนี้ (1) กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ที่ดิน โดยให้คำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของพื้นที่นั้น ๆ ตามหลักวิชาให้ครอบคลุมทั่วประเทศทั้งผืนดิน ผืนน้ำ และจัดให้มีผังเมืองรวม ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมดังกล่าวโดยกำหนดมาตรฐานการใช้อย่างยั่งยืนด้วยการให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีผลกระทบต่อนโยบายการใช้ที่ดินนั้นร่วมในการตัดสินใจด้วย (2) ดำเนินการให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึงโดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่น (3) จัดให้มีการวางผังเมือง พัฒนา และดำเนินการตามผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อประโยชน์ต่อการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ (4) จัดระบบการดูแลและการใช้ทรัพยากรน้ำให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม รวมทั้ง จัดหาแหล่งน้ำเพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้อย่างพอเพียงและเหมาะสมแก่การเกษตร	***มาตรา 84** รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านที่ดินทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมดังต่อไปนี้ (1) กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ที่ดิน โดยให้คำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของพื้นที่นั้น ๆ ตามหลักวิชาให้ครอบคลุมทั่วประเทศทั้งผืนดิน ผืนน้ำ และจัดให้มีผังเมืองรวม ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมดังกล่าวโดยกำหนดมาตรฐานการใช้อย่างยั่งยืนด้วยการให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีผลกระทบต่อนโยบายการใช้ที่ดินนั้นร่วมในการตัดสินใจด้วย (2) ดำเนินการให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึงโดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่น (3) จัดให้มีการวางผังเมือง พัฒนา และดำเนินการตามผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อประโยชน์ต่อการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ (4) จัดระบบการดูแลและการใช้ทรัพยากรน้ำให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม รวมทั้ง จัดหาแหล่งน้ำเพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้อย่างพอเพียงและเหมาะสมแก่การเกษตร	

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
(5) จัดให้มีแผนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นระบบ โดยให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนดังกล่าวด้วย (6) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล (7) ส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน (8) ควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน	(5) จัดให้มีแผนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นระบบ โดยให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนดังกล่าวด้วย (6) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล (7) ส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน<u>ดำเนินการเก็บภาษีและให้มีกฎหมายเพื่อการควบคุมการผูกขาดการถือครองที่ดิน การกว้านซื้อและเก็งกำไรราคาที่ดิน ตลอดจนควบคุมปัญหาสิ่งแวดล้อม และวางแผนการใช้ที่ดินให้สอดคล้องกับระบบนิเวศอย่างยั่งยืน</u>	* ใช้นโยบายและมาตรการทางภาษีกระจายการถือครองที่ดินให้กับคนไร้ที่ดินทำกิน หรือคนที่มีที่ดินไม่เพียงพอ ควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่เหมาะสมและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม
มาตรา 85 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านวิทยาศาสตร์ ทรัพย์สินทางปัญญา และพลังงานดังต่อไปนี้	**มาตรา 85** รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านวิทยาศาสตร์ ทรัพย์สินทางปัญญา และพลังงาน	

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
(1) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านต่าง ๆ โดยจัดให้มีกฎหมายเฉพาะด้าน จัดงบประมาณสนับสนุนการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และให้มีสถาบันการศึกษาและพัฒนา จัดให้มีการใช้ประโยชน์จากผลการศึกษาและพัฒนา จัดให้มีระบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพและการพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสม (2) ส่งเสริมการประดิษฐ์หรือการค้นคิดสิ่งใหม่ รักษาและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา (3) เผยแพร่ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ และสนับสนุนให้ประชาชนใช้หลักด้านวิทยาศาสตร์ในการดำรงชีวิต (4) ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย พัฒนา และใช้ประโยชน์จากพลังงานทดแทนซึ่งได้จากธรรมชาติและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ	ดังต่อไปนี้ (1) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านต่าง ๆ โดยจัดให้มีกฎหมายเฉพาะด้าน จัดงบประมาณสนับสนุนการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และให้มีสถาบันการศึกษาและพัฒนา จัดให้มีการใช้ประโยชน์จากผลการศึกษาและพัฒนา จัดให้มีระบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพและการพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสม (2) ส่งเสริมการประดิษฐ์หรือการค้นคิดสิ่งใหม่ รักษาและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา (3) เผยแพร่ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ และสนับสนุนให้ประชาชนใช้หลักด้านวิทยาศาสตร์ในการดำรง<u>พัฒนาคุณภาพ</u>ชีวิต<u>อย่างเหมาะสม</u> (4) ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย พัฒนา และใช้ประโยชน์จากพลังงานทดแทนซึ่งได้จากธรรมชาติและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ	* แก้ไขถ้อยคำให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
มาตรา 159 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า	**มาตรา 159** ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อย	* ตามรัฐธรรมนูญเดิมการนำเสนอเนื้อหาของกฎหมายใน

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
สองหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณากฎหมายตามที่กำหนดในหมวด 3 และหมวด 5 แห่งรัฐธรรมนูญนี้ คำร้องขอตามวรรคหนึ่งต้องจัดทำร่างพระราชบัญญัติเสนอมาด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการเข้าชื่อรวมทั้งการตรวจสอบให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ	กว่าสองหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณากฎหมายตามที่กำหนดในหมวด 3 และหมวด 5 แห่งรัฐธรรมนูญนี้ <u>และมีส่วนร่วมในการพิจารณากฎหมายดังกล่าวด้วย</u> คำร้องขอตามวรรคหนึ่งต้องจัดทำร่างพระราชบัญญัติเสนอมาด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการเข้าชื่อรวมทั้งการตรวจสอบ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ	การพิจารณาของรัฐสภาต้องใช้โควตาของพรรคการเมือง ซึ่งไม่สอดคล้องกับสิทธิของประชาชนที่ให้มีการเสนอกฎหมายต่อรัฐสภาโดยตรง
มาตรา 274 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครองการบริหาร การจัดบริการสาธารณะที่มีความหลากหลาย การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ โดยต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับการพัฒนาของจังหวัดและประเทศเป็นส่วนรวมด้วย การกำหนดอำนาจและหนาที่ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยคำนึงถึงการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นให้แก่ท้องถิ่นเป็นสำคัญ ให้มีการส่งเสริมและช่วยเหลือให้องค์กรปกครอง	***<u></u>**มาตรา 274** องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครองการบริหาร การจัดบริการสาธารณะที่มีความหลากหลาย การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ โดยต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับการพัฒนาของจังหวัดและประเทศเป็นส่วนรวมด้วย การกำหนดอำนาจและหนาที่ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยคำนึงถึงการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นให้แก่ท้องถิ่นเป็นสำคัญ ให้มีการส่งเสริมและช่วยเหลือให้องค์กรปกครอง	*ราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาคอาจเข้ามาควบคุมการกำหนดนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านแผนพัฒนาจังหวัด (ซึ่งเป็นแผนของหน่วยราชการส่วนภูมิภาค) ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย * เพื่อให้สอดคล้องกับการแปรญัตติตัดมาตรา 77(2)

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
ส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งในการบริหารงานได้โดยอิสระและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบการคลังท้องถิ่นให้สามารถจัดบริการสาธารณะได้โดยครบถ้วนตามอำนาจหน้าที่ และดำเนินการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันจัดตั้งองค์การบริการสาธารณะ เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเป็นประโยชน์ในการบริการประชาชนอย่างทั่วถึง ให้มีกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่การบริการสาธารณะ การจัดสรรภาษีอากร ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง รวมทั้งการกำหนดระบบตรวจสอบและประเมินผล ซึ่งต้องคำนึงถึงความแตกต่างกันตามขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ โดยมีคณะกรรมการประกอบด้วยผู้แทนหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีจำนวนเท่ากัน เป็นผู้ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย	ส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งในการบริหารงานได้โดยอิสระและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบการคลังท้องถิ่นให้สามารถจัดบริการสาธารณะได้โดยครบถ้วนตามอำนาจหน้าที่ และดำเนินการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันจัดตั้งองค์การบริการสาธารณะ เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเป็นประโยชน์ในการบริการประชาชนอย่างทั่วถึง ให้มีกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่การบริการสาธารณะ การจัดสรรภาษีอากร ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง รวมทั้งการกำหนดระบบตรวจสอบและประเมินผล ซึ่งต้องคำนึงถึงความแตกต่างกันตามขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ โดยมีคณะกรรมการประกอบด้วยผู้แทนหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีจำนวนเท่ากัน เป็นผู้ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย	

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
มาตรา 275 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน หรือมาจากกความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ สมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นจะเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐสาหกิจหรือของราชการส่วนท้องถิ่น และจะมีผลประโยชน์ขัดกันกับการดำรงตำแหน่งตามที่กฎหมายบัญญัติมิได้ คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ให้	***มาตรา 275** องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน หรือมาจากกความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ สมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นจะเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐสาหกิจหรือของราชการส่วนท้องถิ่น และจะมีประโยชน์ขัดกันกับการดำรงตำแหน่งตามที่กฎหมายบัญญัติมิได้ คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภา	* เพื่อให้ชอบด้วยรัฐธรรมนูญในการแต่งตั้งปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปลัดเทศบาล และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล รักษาการในตำแหน่งผู้บริหารท้องถิ่นในระหว่างการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น * เพื่อให้รูปแบบการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความลากหลาย และสอดคล้องกับลักษณะของพื้นที่ และปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ * กรณีเทศบาลที่เป็นชุมชนขนาดเล็กมีประชากรน้อย พื้นที่ไม่มาก หรือกรณีเขตพื้นที่อุตสาหกรรม หรือพื้นที่ด้านการท่องเที่ยว หรือพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะ ที่ต้องการรูปแบบการบริหารรูปแบบอื่นที่จะทำให้การบริหารท้องถิ่นมีประสิทธิภาพในการจัดทำบริการสาธารณะสูงสุด ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในเขตการปกครองท้องถิ่นนั้นอาจออกเสียงประชามติ เลือกรูปแบบการปกครองท้องถิ่นอื่นได้ * ตามบทเฉพาะกาล มาตรา 298 ที่ให้มีการจัดทำประมวลกฎหมายท้องถิ่นสามารถบัญญัติรูปแบบการปกครองท้องถิ่นอื่นได้

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีที่มีการยุบสภาท้องถิ่น หรือในกรณีที่สมาชิกสภาท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะตามมาตรา 276 และต้องมีการแต่งตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการชั่วคราว มิให้นำบทบัญญัติวรรคสอง วรรคสามและวรรคหก มาใช้บังคับ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีที่มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ อาจจัดโครงสร้างการบริหารรูปแบบอื่นที่แตกต่างจากบทบัญญัตินี้ได้	ท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีที่มีการยุบสภาท้องถิ่น หรือในกรณีที่สมาชิกสภาท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะตามมาตรา 276 <u>และในกรณีที่ผู้บริหารท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุใด ๆ</u>และต้องมีการแต่งตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการชั่วคราว มิให้นำบทบัญญัติวรรคสอง วรรคสามและวรรคหก มาใช้บังคับ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ <u>ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิออกเสียงประชามติเลือกรูปแบบการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น และ</u>ในกรณีที่มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ อาจจัดโครงสร้างการบริหารรูปแบบอื่นที่แตกต่างจากบทบัญญัตินี้ได้	

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
มาตรา 278 ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดให้มีวิธีการที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมดังกล่าวได้ด้วย ในกรณีที่การกระทำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นในสาระสำคัญ ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นก่อนการกระทำนั้น และต้องให้ประชาชนมีสิทธิออกเสียงประชามติเพื่อตัดสินใจในกิจการที่มีความสำคัญด้วย ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องรายงานการดำเนินงานต่อประชาชนในเรื่องการจัดทำงบประมาณ การใช้จ่ายและผลการดำเนินงานในรอบปี เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและกำกับการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดทำงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามวรรคสาม ให้นำบทบัญญัติมาตรา 164 วรรคหก มาใช้บังคับโดยอนุโลม	**มาตรา 278** ประชาชนในท้องถิ่น<u>และชุมชนท้องถิ่น</u>มีสิทธิมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดให้มีวิธีการที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมดังกล่าวได้ด้วย ในกรณีที่การกระทำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นในสาระสำคัญ ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นก่อนการกระทำนั้น และต้องให้ประชาชนมีสิทธิออกเสียงประชามติเพื่อตัดสินใจในกิจการที่มีความสำคัญด้วย ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องรายงานการดำเนินงานต่อประชาชนในเรื่องการจัดทำงบประมาณ การใช้จ่ายและผลการดำเนินงานในรอบปี เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและกำกับการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดทำงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามวรรคสาม ให้นำบทบัญญัติมาตรา 164 วรรคหก มาใช้บังคับโดยอนุโลม	* เพื่อให้สอดคล้องกับการแก้ไขในมาตรา 65 และ 66

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
มาตรา 279 การแต่งตั้งและการให้ข้าราชการและลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่งต้องเป็นไปตามความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่นโดยอาจได้รับการพัฒนาร่วมกันหรือสับเปลี่ยนบุคลากรระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันได้ และต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการข้าราชการส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์รกลางบริหารงานบุคคลท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีองค์กรพิทักษ์ระบบคุณธรรมของข้าราชการส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างระบบคุ้มครองคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารงานบุคคล ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ คณะกรรมการข้าราชการส่วนท้องถิ่นตามวรรคหนึ่งจะต้องประกอบด้วย ผู้แทนของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนข้าราชการส่วนท้องถิ่นและผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ การโยกย้าย การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษข้าราชการและลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ	**มาตรา 279** การแต่งตั้งและการให้ข้าราชการและลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่งต้องเป็นไปตามความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่นโดยอาจได้รับการพัฒนาร่วมกันหรือสับเปลี่ยนบุคลากรระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันได้ และต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการข้าราชการส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์รกลางบริหารงานบุคคลท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีองค์กรพิทักษ์ระบบคุณธรรมของข้าราชการส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างระบบคุ้มครองคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารงานบุคคล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ คณะกรรมการข้าราชการส่วนท้องถิ่นตามวรรคหนึ่งจะต้องประกอบด้วย ผู้แทนของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนข้าราชการส่วนท้องถิ่นและผู้ทรงคุณวุฒิ<u>โดยมีจำนวนเท่ากัน</u> ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ การโยกย้าย การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษข้าราชการและลูกจ้างขององค์กร	* รัฐธรรมนูญ 2540 กำหนดระบบไตรภาคีที่มีจำนวนเท่ากัน ร่าง 2540 เพิ่มผู้แทนข้าราชการส่วนท้องถิ่น ก็ควรให้มีจำนวนเท่ากัน เพื่อมิให้มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากกว่ากัน

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ที่เสนอแก้ไข)	เหตุผลประการสำคัญในการแก้ไข
	ปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ	
มาตรา 281 เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ กฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้ (1) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่ (2) การเข้าไปมีส่วนในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตพื้นที่เฉพาะในกรณีที่อาจมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน (3) การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมใดนอกเขตพื้นที่ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่	**มาตรา 281** เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ กฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้ (1) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่ (2) การเข้าไปมีส่วนในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตพื้นที่เฉพาะในกรณีที่อาจมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน (3) การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมใด<u>ทั้งในและ</u>นอกเขตพื้นที่ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่ (4) <u>การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น</u>	* เพื่อให้มีความครอบคลุมถึงการมีส่วนร่วมของโครงการหรือกิจกรรมทั้งในและนอกเขตพื้นที่ * เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา 65 และ 66

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินตามโครงการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาจัดทำสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น โดยภาพรวมของการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) ที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ทางคณะผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนวิธีการวิจัย(methodology)โดยเป็นกระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) อันประกอบไปด้วย

1) การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research)

2) การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview)

สำหรับการนำเสนอระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) นั้น ในส่วนนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดกรอบและขอบเขตของระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) ตลอดจนเหตุผลประการสำคัญของการนำระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) ดังกล่าวข้างต้น มาใช้ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1. วิธีการวิจัย

สำหรับการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) ตามโครงการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) โดยการใช้กระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) อันประกอบไปด้วย กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) และกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) โดยมีเหตุผลประการสำคัญของการนำระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) ดังกล่าวข้างต้น มาใช้ในการดำเนินกระบวนการวิจัย อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1.1 การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research)

สำหรับการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) โดยการใช้กระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยกระบวนวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) นั้น โดยเบื้องต้นทางคณะผู้วิจัยได้ดำเนินกระบวนการวิจัย ตามระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) โดยการใช้กระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร

(documentary research) โดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

โดยเริ่มต้นจากการศึกษาข้อความคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับนัยของแนวความคิดในทางปรัชญา ความหมาย และกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนดังต่อไปนี้

1) แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามนัยของแนวความคิดว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชน

2) แนวความคิดเกี่ยวกับแนวความคิด รูปแบบ และกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

3) แนวความคิด ความหมาย และประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

4) กระบวนการและสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและองค์กรตามรัฐธรรมนูญ เพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็นของประชาชน)

โดยในส่วนที่เกี่ยวกับข้อพิจารณาตามนัยของแนวความคิดในทางปรัชญา ความหมาย และกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ได้ดำเนินการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัยและบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งเอกสารทางวิชาการประเภทต่าง ๆ ภายในประเทศและเอกสารทางวิชาการประเภทต่าง ๆ จากต่างประเทศ รวมทั้ง ข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือทางเว็บไซต์ต่าง ๆ อันประกอบไปด้วยข้อมูลทางวิชาการ อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

(1) แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามนัยของแนวความคิดว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชน อันประกอบไปด้วย แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสิทธิมนุษยชน ลักษณะของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน การกำหนดขอบเขตในการจำกัดสิทธิมนุษยชนโดยชอบด้วยกฎหมายโดยกลไกของอำนาจรัฐและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ โดยการวิเคราะห์กรณีศึกษาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

(2) แนวความคิด รูปแบบ และกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน อันประกอบด้วย แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ความสำคัญและลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวทางและรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

(3) แนวความคิด ความหมาย และประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนของประชาชน อันประกอบไปด้วย แนวความคิดเกี่ยวกับองค์การพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ความหมายขององค์การพัฒนาเอกชน ประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งองค์การพัฒนาเอกชน

(4) กระบวนการและสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและองค์กรตามรัฐธรรมนูญ เพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็นของประชาชน) อันประกอบไปด้วย

(4.1) กระบวนการและสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและองค์กรตามรัฐธรรมนูญ เพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ....

(4.2) สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ครั้งที่ 2 และสรุปประมวลผลการพิจารณาคำแปรญัตติ กรอบที่ 1 สิทธิและเสรีภาพของประชาชน

1.2 การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview)

สำหรับการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) โดยการใช้กระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview)นั้น ในการกำหนดกระบวนวิธีการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดให้มีกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) โดยมีการออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบชี้นำ (guided interview) กล่าวคือ เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือเป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) ที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างหรือมีการนำคำสำคัญ (keywords) มาใช้ประกอบในการชี้นำคำสัมภาษณ์ กล่าวคือ มีการร่างข้อคำถามที่มีลักษณะปลายเปิดที่มีคำสำคัญพร้อมกับลักษณะของข้อคำถามที่มีความยืดหยุ่นและพร้อมที่จะมีการปรับเปลี่ยนถ้อยคำของข้อคำถามให้มีความสอดคล้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนในแต่ละสถานการณ์ที่มีเหตุการณ์หรือมีสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ตลอดจนบุคคลที่มีความสำคัญหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่อยู่ในภาครัฐ ภาคพลเมืองหรือภาคประชาชน รวมทั้ง บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความสำคัญในกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตอบข้อคำถามจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) อันทำให้มาได้ซึ่งข้อมูลที่มีความหลากหลายในมิติต่าง ๆ

และข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติ ที่มีทั้งมิติของความความลึกและมิติของความกว้างในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ได้ดำเนินการสัมภาษณ์เจาะลึก (indepth interview) นั้น

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) โดยการใช้กระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ครั้งนี้ ได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ตลอดจนบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความสำคัญในกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาตลอดจนแนวความคิดและทรรศนะทางด้านกระบวนการหรือกลไกเกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ภายใต้หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้ง ทรรศนะทางด้านต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยดำเนินกระบวนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive random) อันเป็นการเลือกตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการพิจารณาเลือกตัวอย่างด้วยตนเองเพื่อที่จะได้นำข้อมูลที่ได้รับจากกระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ดังกล่าว มาดำเนินการประมวลผลข้อมูลอันนำไปสู่ข้อค้นพบต่อไป

โดยในส่วนของการกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง สำหรับกระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ครั้งนี้ ได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ตลอดจนบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความสำคัญในกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนดังต่อไปนี้

2.1 กลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ อันประกอบไปด้วยบุคคลที่มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1) ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขานิติศาสตร์ จำนวน 2 ท่าน
2) ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขารัฐศาสตร์ จำนวน 2 ท่าน
3) ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขาอื่น ๆ จำนวน 2 ท่าน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมือง

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมือง อันประกอบไปด้วยบุคคลที่มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมือง
โดยเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 2 ท่าน

2) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมือง
โดยเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 2 ท่าน

3) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมือง
โดยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ จำนวน 2 ท่าน

2.3 กลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำทางภาคพลเมือง

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำทางภาคพลเมือง/ภาคประชาชน อันประกอบไปด้วยบุคคลที่มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1) ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์การ
พัฒนาเอกชน จำนวน 2 ท่าน

2) ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนของผู้ประกอบ
วิชาชีพหรือภาคเอกชน จำนวน 2 ท่าน

3) ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์กร
ทางด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน จำนวน 2 ท่าน

2.4 กลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคมและกลุ่มคนยากจน

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายจากกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม อันประกอบไปด้วยบุคคลที่มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1) ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทน
ของกลุ่มคนพิการประเภทต่าง ๆ จำนวน 2 ท่าน

2) ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มเด็ก สตรี
และคนชราที่ด้อยโอกาสทางสังคม จำนวน 2 ท่าน

3) ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม
หรือกลุ่มคนยากจนในชนบท/กลุ่มเกษตรกร จำนวน 2 ท่าน

โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างสำหรับนำมาใช้ในกระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (indepth interview) อันมีหลักเกณฑ์ประการสำคัญในการพิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

1) กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะเป็นบุคคลที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานทางด้านที่เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

2) กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะเป็นบุคคลที่มีการแสดงตนหรือมีการปฏิสัมพันธ์กับภาคประชาสังคมโดยทั่วไป อันเป็นบุคคลที่ภาคประชาสังคมโดยทั่วไปให้การยอมรับในการแสดงบทบาททางด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

3) กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะในการเป็นผู้นำทางความคิดโดยเป็นบุคคลที่มีความสามารถหรือคุณลักษณะในการโน้มน้าวหรือชักจูงให้บุคคลอื่น ๆ ที่มีความหลากหลายในมิติต่าง ๆ มีความคิดเห็นหรือทรรศนะที่คล้อยตามการโน้มน้าวหรือชักจูงของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเกี่ยวกับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้ง เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะที่สามารถเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงทางความคิดระหว่างกลุ่มคนในสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งกับกลุ่มคนในสังคมกลุ่มอื่น ๆ รวมถึงการเชื่อมโยงทางความคิดระหว่างกลุ่มคนในทุกภาคส่วนของสังคมด้วย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับเครื่องมือที่มีความเหมาะสมในการนำมาใช้สำหรับกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) ครั้งนี้ เนื่องจากการวิจัยได้กำหนดกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) โดยการใช้กระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) นั้น ประกอบไปด้วย การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแนวทางหนึ่ง โดยการศึกษาและค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา ตลอดจนผลงานวิจัยประเภทต่าง ๆ รวมทั้ง ข้อมูลจากการค้นคว้าทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือข้อมูลที่ได้มาจากเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการสร้างพื้นฐานขององค์ความรู้อย่างบูรณาการในทางวิชาการเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยเบื้องต้นก่อน อันเป็นแนวทางประการสำคัญในการนำไปสู่การสร้างเครื่องมือที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพต่อไป

ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) อีกแนวทางหนึ่งนั้น ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) โดยมีการออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง หรือ การสัมภาษณ์แบบชี้นำ (guided interview) อันเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามที่มีความชัดเจนตายตัว โดยเป็นแต่เพียงการกำหนดแนวข้อคำถามแบบเปิดกว้าง หรือเป็นการใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนวิธีการวิจัยที่มีผลทำให้ข้อคำถามมีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง โดยเทคนิคของการสัมภาษณ์เจาะลึกนั้น เป็นเทคนิคและกระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการนำมาที่ใช้ใน

การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่เป็นผู้ที่มีความรู้และความชำนาญหรือมีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่กำลังดำเนินกระบวนวิธีการวิจัย โดยกระบวนวิธีการวิจัยในลักษณะเช่นว่านี้จะเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความรู้และความชำนาญหรือมีความผู้เชี่ยวชาญสามารถแสดงความคิดเห็นหรือทรรศนะได้อย่างหลากหลายในทุกแง่มุม โดยคณะผู้วิจัยหรือผู้สัมภาษณ์สามารถที่จะดำเนินการสัมภาษณ์ และสามารถที่จะสอบถาม ติดตามและซักไซ้ไล่เรียงข้อมูลข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดปลีกย่อยที่สำคัญและมีความน่าสนใจในแต่ละประเด็นของคำตอบ จากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์ อันทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความหลากหลายในมิติต่าง ๆ และข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติที่มีความหลากหลายในมิติต่าง ๆ ที่มีทั้งมิติของความลึกและมิติของความกว้างในเรื่องที่ดำเนินกระบวนวิธีการวิจัยนั้น

4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับกระบวนการในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนวิธีการวิจัยนั้น เนื่องจากระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) ครั้งนี้ ได้กำหนดให้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) โดยกระบวนวิธีการสัมภาษณ์แบบชี้นำ (guided interview) อันเป็นกระบวนวิธีการสัมภาษณ์ที่ไม่มีรูปแบบข้อคำถามที่ตายตัว หรือกระบวนวิธีการสัมภาษณ์ที่มีลักษณะที่ไม่มีข้อคำถามที่เป็นมาตรฐาน (unstructured or unstandardized interview) กล่าวคือ เป็นการกระบวนวิธีสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามที่นำมาใช้ในการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) อย่างชัดเจน เพียงแต่มีการกำหนดลักษณะของข้อคำถามที่มีลักษณะเปิดกว้างมีความยืดหยุ่น และมีการนำคำสำคัญ (keywords) มาใช้ประกอบในการชี้นำในกระบวนการสัมภาษณ์ โดยที่ลักษณะของข้อคำถามเช่นว่านี้ สามารถที่จะปรับเปลี่ยนถ้อยคำหรือให้มีความสอดคล้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาณ์แต่ละคนตามสถานการณ์ที่มีการขับเคลื่อนหรือเปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลา

ส่วนการกำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการออกแบบการวิจัย (research design) หรือการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัยนั้น คณะผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินกระบวนการวิจัย อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

4.1 การศึกษาวิจัยข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4.2 การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมประชาชน ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4.3 การดำเนินการเพื่อกำหนดกระบวนการ ขั้นตอนและแนวทางในการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์อันประกอบไปด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ตลอดจนบุคคลที่มีส่วนสำคัญซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

4.4 การออกแบบการวิจัย (research design) หรือ การสร้างแบบสัมภาษณ์ สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยการออกแบบหรือสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบชี้นำ ซึ่งมีลักษณะเป็นกระบวนวิธีการสัมภาษณ์ที่มีแบบหรือลักษณะที่ไม่เป็นมาตรฐาน ทั้งนี้ ได้มีการกำหนดให้นำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวมาดำเนินกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนในเชิงเนื้อหาให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการโดยเบื้องต้นก่อนเพื่อที่จะนำแนวความคิดหรือข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ที่ได้รับจากผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการมาใช้ในการปรับปรุงข้อคำถามของแบบสัมภาษณ์รวมทั้งจะได้มีการนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแล้วไปดำเนินการทดลองสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ หรือบุคคลที่มีส่วนสำคัญกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อที่จะนำสภาพปัญหาหรือข้อบกพร่องของแบบสัมภาษณ์ไปดำเนินการปรับปรุงครั้งสุดท้ายก่อนที่จะนำไปใช้ในการดำเนินกระบวนการสัมภาษณ์จริง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความถูกต้องสมบูรณ์ อันมีผลต่อการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปใช้ในกระบวนการประมวลผลข้อมูลต่อไป

โดยข้อคำถามสำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) นั้น ได้ดำเนินการออกแบบการวิจัย (research design) หรือ การสร้างแบบสัมภาษณ์ สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) โดยการออกแบบหรือสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างหรือเป็นกระบวนวิธีการสัมภาษณ์ที่มีรูปแบบหรือมีลักษณะที่ไม่เป็นมาตรฐาน (unstructured or unstandardized interview) หรือการสัมภาษณ์แบบชี้นำ (guided interview)

ในการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถาม สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) นั้น ประกอบไปด้วย ข้อคำถามจำนวน 4 ตอน อันได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ตอนที่ 3 สภาพปัญหาหรืออุปสรรคเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ตอนที่ 4 แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

โดยมีสาระสำคัญในการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถาม สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) โดยสรุปดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ (ชื่อ-สกุล).....

ตำแหน่ง.....

สถานที่ทำงาน.....

.....

ประสบการณ์ในการทำงาน.....

วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

โดยภาพรวมท่านมีความคิดเห็นอย่างไร เกี่ยวกับแนวทางในการกำหนดสิทธิ กระบวนการและองค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม เพื่อรับรอง และคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในระดับพระราชบัญญัติ ภายใต้หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. สิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ในประเด็นเกี่ยวกับการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ขอให้ท่านโปรดแสดงความคิดเห็นการกำหนดเจตนารมณ์ หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพื่อให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีประสิทธิภาพ

2. องค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในประเด็นเกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้างขององค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นข้อพิจารณาทางด้านการสถานะทางกฎหมายใน

การจัดตั้งและโครงสร้างการบริหารงานขององค์กร ที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้ง การกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการระดับการเรียนรู้ของประชาชน ขอให้ท่านแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้างขององค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 3 สภาพปัญหาหรืออุปสรรคเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

โดยภาพรวมท่านมีความคิดเห็นอย่างไร เกี่ยวกับสภาพปัญหาหรืออุปสรรคเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีผลทำให้เกิดสภาพปัญหาหรืออุปสรรคเกี่ยวกับการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือสภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการรับรอง หรือคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รวมทั้ง สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้องค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจนกระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 4 แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมมีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ

โดยภาพรวมในการกำหนดแนวทางที่เหมาะในการแก้ไขสภาพปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริม และการพัฒนากระบวนการ/ ระดับการเรียนรู้ของประชาชน และการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริม และการพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน เกระบวนการในการกำหนด การกำหนดโครงสร้างขององค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีประสิทธิภาพ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับกระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดกระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 3 ลักษณะ อันได้แก่ กระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และกระบวนการหรือแนวทางใน

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสัมภาษณ์เจาะลึก โดยกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวทางของกระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ

สำหรับกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากทางสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้ง แหล่งข้อมูลจากส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะแหล่งข้อมูลทางเว็บไซต์ที่ปรากฏบนอินเตอร์เน็ต เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในระดับทุติยภูมิ (secondary data) ประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ รายงานการศึกษาวิจัยและผลงานวิจัยประเภทต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหรือสร้างแบบสัมภาษณ์เจาะลึกรวมทั้งเพื่อนำมาใช้เป็นส่วนประกอบในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลในการวิจัยในส่วนต่อไปนี้

5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก

สำหรับแนวทางประการสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) นั้น ทางผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางประการสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการขอความร่วมมือจากองค์กรหรือบุคคลที่ปีนตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้ เพื่อขอสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ไม่ว่าจะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ตลอดจนบุคคลที่มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์หรือนักวิชาการที่ปฏิบัติงานทางวิชาการอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ นักการเมืองที่เคยดำรงตำแหน่งทางการเมืองในอดีตและในปัจจุบัน รวมทั้ง บุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในภาครัฐ ตลอดจนบุคคลที่เป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้นำทางความคิดของประชาชนและกลุ่มบุคคลผู้ด้อยโอกาสในสังคมประเภทต่าง ๆ ด้วย

อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึกนั้น ทางผู้วิจัยได้ดำเนินกระบวนการบันทึกข้อมูล โดยวิธีการจดบันทึกข้อมูลและการบันทึกเสียงของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์ โดยการขออนุญาตจากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนทำการบันทึกเสียงหากได้รับอนุญาต เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการตรวจสอบและตรวจทานความถูกต้องย้อนกลับในภายหลังได้

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) นั้น คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) นั้น มาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (documentary research) โดยกระบวนการและวิธีการวิเคราะห์ อันจะได้ดำเนินกระบวนการตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ อันได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก (major themes) หรือแบบแผนหลัก (major pattern) ที่พบในข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด จากนั้นจึงนำประเด็นหลัก (major themes) มาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย (sub-themes) และหัวข้อย่อย (categories) อันเป็นกระบวนการวิเคราะห์ โดยการเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ นอกจากนี้ ในระหว่างการดำเนินกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึกนั้น ทางผู้วิจัยได้ดำเนินกระบวนการสะท้อน (reflecting) ควบคู่ไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การดำเนินการกระบวนกระบวนสะท้อน (reflecting) ในแต่ละช่วงหรือในแต่ละขั้นตอนควบคู่ไปกับการดำเนินกระบวนการวิจัย เพื่อเสริมสร้างให้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการใช้กระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) ที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีความแกร่งและแม่นตรง (rigor) เพื่อให้กระบวนการวิจัยครั้งนี้ มีความเข้มข้น (intensive process) มากยิ่งขึ้น รวมทั้ง คณะผู้วิจัยจะได้ดำเนินกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) โดยการพรรณนาข้อมูลตามปรากฏการณ์ร่วมด้วย เพื่อแสวงหาหรือให้ได้มาซึ่งข้อค้นพบ จากกระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ อันเป็นแนวทางประการสำคัญที่สามารถนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะในการกำหนดสาระสำคัญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อไป

บทที่ 4
ผลการศึกษาวิจัย

สำหรับในการดำเนินตามโครงการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาจัดทำสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น โดยภาพรวมของการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) ที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ทางคณะผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) โดยเป็นกระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) อันประกอบไปด้วย การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) และการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) ในกระบวนการในการนำเสนอการศึกษาจัดทำสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ตามระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) โดยในส่วนนี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดกรอบและขอบเขตของการวิจัย อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research)

สำหรับการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) โดยการใช้กระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยกระบวนวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) นั้น โดยเบื้องต้นทางผู้วิจัยได้ดำเนินกระบวนการวิจัย ตามระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) โดยการใช้กระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยกระบวนวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

โดยเริ่มต้นจากการศึกษาข้อความคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับนัยของแนวความคิดในทางปรัชญา ความหมาย และกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนดังต่อไปนี้

1) แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามนัยของแนวความคิดว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชน

2) แนวความคิด รูปแบบ และกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

3) แนวความคิด ความหมาย และประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

4) กระบวนการและสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและองค์กรตามรัฐธรรมนูญ เพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็นของประชาชน)

โดยในส่วนที่เกี่ยวกับข้อพิจารณาตามนัยของแนวความคิดในทางปรัชญา ความหมายและกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ได้ดำเนินการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัยและบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งเอกสารทางวิชาการประเภทต่าง ๆ ภายในประเทศและเอกสารทางวิชาการประเภทต่าง ๆ จากต่างประเทศ รวมทั้ง ข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือทางเว็บไซต์ต่าง ๆ อันประกอบไปด้วย ข้อมูลทางวิชาการ อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

(1) แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามนัยของแนวความคิดว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชน อันประกอบไปด้วย แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสิทธิมนุษยชน ลักษณะของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน การกำหนดขอบเขตในการจำกัดสิทธิมนุษยชนโดยชอบด้วยกฎหมายโดยอำนาจรัฐ และการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ โดยการวิเคราะห์กรณีศึกษาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

(2) แนวความคิด รูปแบบ และกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน อันประกอบด้วย แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ความสำคัญและลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวทางและรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

(3) แนวความคิด ความหมาย และประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชน อันประกอบไปด้วย แนวความคิดเกี่ยวกับองค์การพัฒนาเอกชน ความหมายขององค์การพัฒนาเอกชน ประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งองค์การพัฒนาเอกชน

(4) กระบวนการและสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและองค์กรตามรัฐธรรมนูญ เพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็นของประชาชน) อันประกอบไปด้วย

(4.1) กระบวนการและสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและองค์กรตามรัฐธรรมนูญเพื่อประกอบยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็นของประชาชน) ครั้งที่ 1

(4.2) สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ครั้งที่ 2

1.1 สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและองค์กรตามรัฐธรรมนูญเพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็นของประชาชน)

สำหรับการสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและองค์กรตามรัฐธรรมนูญ เพื่อประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็นของประชาชน) นั้น มีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1) สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน (จากแบบสอบถามเป็นรายบุคคล

โดยสามารถสรุปสาระสำคัญจากการประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นจากแบบสอบถามรายบุคคลจำนวน 3 ครั้ง ดังต่อไปนี้

ตาราง 13: กรอบสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน

ตอนที่ 1 สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน

คำถาม	จำนวนร้อยละ		
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
การบัญญัติเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชนในรัฐธรรมนูญฯ เพื่อให้มีผลใช้บังคับอย่างเป็นรูปธรรม			
*กำหนดให้ตรากฎหมายมารองรับ แต่ต้องระบุระยะเวลาที่แน่นอนไว้ด้วย	56.2	56.1	55.3
*กำหนดให้มีผลบังคับใช้ในรัฐธรรมนูญทันที	38.9	35.4	36.1
*ไม่ตอบ	4.9	8.5	8.6
อำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญปี 2540			
*อำนาจที่มีอยู่เดิมเหมาะสมแล้ว	27.0	25.6	26.3
*เพิ่มขึ้น โดยให้คณะกรรมการฯสามารถนำเรื่องสู่ศาลได้ด้วยตนเอง	65.6	63.6	62.6
*เพิ่มขึ้น	2.6	2.1	2.2
*ไม่ตอบ	4.8	8.7	8.9

คำถาม	จำนวนร้อยละ		
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
ความชัดเจนของบทบัญญัติเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐธรรมนูญปี 2540			
*ชัดเจนดีอยู่แล้ว	14.2	20.2	18.8
*ชัดเจน แต่ยังขาดแนวทางการปฏิบัติ	68.5	57.1	57.6
*ยังไม่ชัดเจน	11.5	14.0	13.2
*ไม่ตอบ	5.8	8.7	10.4
การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ควรบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ให้ชัดเจน			
*การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ	74.6	64.4	67.1
*การกำหนดนโยบายสาธารณะ	32.3	27.5	29.8
*การตัดสินใจทางการเมือง	27.6	23.5	26.0
*การตัดสินใจวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง	49.8	47.7	50.9
การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเรื่อง “การแก้ไขรัฐธรรมนูญ”			
*ควรมี	87.3	84.3	84.0
*ไม่ควรมี	1.2	4.1	3.8
*ไม่ตอบ	11.5	11.6	12.2
การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเรื่อง “การเสนอร่างกฎหมาย”			
*ควรมี	78.0	78.4	76.5
*ไม่ควรมี	2.2	4.4	4.0
*ไม่ตอบ	19.8	17.2	19.5

คำถาม	จำนวนร้อยละ		
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเรื่อง "การถอดถอนและการดำเนินคดีอาญา ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง"			
*ควรมีโดยตรง	74.3	75.1	75.2
*ควรมีโดยอ้อม	11.6	11.7	10.9
*ไม่ควรมี	2.2	1.8	1.8
*ไม่ตอบ	11.9	11.4	12.1
การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเรื่อง "การถอดถอน ส.ส. หรือ ส.ว. (กรณีมาจากการเลือกตั้ง) จากผู้ดำรงตำแหน่ง"			
*เห็นด้วย	79.7	75.8	77.9
*ไม่เห็นด้วย	5.4	7.3	6.8
*ไม่ตอบ	14.9	16.9	15.3
การกำหนดหลักเกณฑ์การคุ้มครองป้องกันการละเมิดเสรีภาพหรือการครอบงำสื่อมวลชนไว้โดยเฉพาะ			
*เห็นด้วย	83.1	77.1	76.7
*ไม่เห็นด้วย	11.8	16.2	16.7
*ไม่ตอบ	5.1	6.7	6.6
การจัดตั้ง "กองทุนเพื่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง" เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่การเมืองภาคพลเมือง			
*เห็นด้วย	72.1	70.7	71.7
*ไม่เห็นด้วย ควรให้ชุมชนดำเนินการเอง	22.6	21.3	20.4
*ไม่ตอบ	5.3	8.0	7.9

ตอนที่ 2 การกระจายอำนาจ

คำถาม	จำนวนร้อยละ		
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
การกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มากขึ้นกว่าปัจจุบัน			
*ควรเพิ่ม	57.2	56.1	56.3
*ไม่ควรเพิ่ม ปัจจุบันนี้ก็ดีอยู่แล้ว	38.0	38.6	37.7
*ไม่ตอบ	4.8	5.3	6.0
การมีมาตรการในการตรวจสอบและกำหนดมาตรฐานการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ หากมีการกระจายอำนาจให้มากขึ้น			
*ควรกำหนด เพื่อประกันคุณภาพบริการสาธารณะที่ประชาชนจะได้รับ	86.1	83.3	82.1
*ไม่จำเป็น เพราะมีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นควบคุมกำกับอยู่แล้ว	7.2	10.0	10.4
*ไม่ตอบ	6.7	6.7	7.5
การเพิ่มบทบาท และอำนาจหน้าที่ให้กับท้องถิ่นชุมชนเพื่อให้การปกป้องคุ้มครองและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนมีประสิทธิภาพ			
*เห็นด้วย	93.9	89.6	89.4
*ไม่เห็นด้วย	2.3	5.8	5.2
*ไม่ตอบ	3.8	4.6	5.4
ในกรณี “การบริหารประเทศของรัฐในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนควรมีการสอบถามประชาชนเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งจะเข้าทำนอง “เพิ่มอำนาจประชาชน” และ “ลดอำนาจรัฐ”			

คำถาม	จำนวนร้อยละ		
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
*เหมาะสม	88.2	83.6	84.0
*ไม่เหมาะสม	6.6	10.4	9.5
*ไม่ตอบ	5.2	6.0	6.5
กรณี "พื้นที่ใดมีความเหมาะสมในการที่จะบริหารจัดการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องดำเนินการในรูปของ อบต.เทศบาล หรือ อบจ. เหมือนกันทั้งประเทศ แต่อาจมีการปกครองท้องถิ่นแบบอื่นด้วย"			
*รูปแบบที่มีอยู่ในปัจจุบันเหมาะสมแล้ว	38.3	38.3	38.2
*ควรมีรูปแบบอื่นที่สอดคล้องกับการพัฒนาของแต่ละท้องถิ่น	56.0	53.6	54.0
*ไม่ตอบ	5.7	8.1	7.8

ตาราง 3 กรอบระยะเวลาในการตรากฎหมาย

คำถาม	จำนวนร้อยละ		
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
การมีกรอบระยะเวลาในการตรากฎหมายเพื่อให้มีการบังคับใช้ให้เป็นไปตามหลักการที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญโดยชัดเจน			
*ควรมีการกำหนดกรอบระยะเวลา เพราะมิฉะนั้นอาจไม่มีการตรากฎหมายขึ้นมารองรับในกรณีที่กำหนดให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ	74.9	74.1	74.3
*ไม่ควรกำหนดระยะเวลา ให้ขึ้นอยู่กับความพร้อมในแต่ละเรื่อง	13.8	12.6	12.1
*ไม่ตอบ	11.3	13.3	13.6

2) สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนจากเวทีเสวนาระดับจังหวัด

โดยสามารถสรุปสาระสำคัญจากการประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นจากการประชุมเสวนาจำนวน 3 ครั้ง ดังต่อไปนี้

ตาราง 14: กรอบสิทธิเสรีภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนและการกระจายอำนาจ (แสดงร้อยละของเวทีระดับจังหวัด (แบบขวาง) : จำแนกตามการสรุปความคิดเห็นรวมของที่ประชุมเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ การมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจ)

ประเด็นสาระของรัฐธรรมนูญ สรุปความเห็นรวมของที่ประชุม	ครั้งที่ 1 **1 มีนาคม 2550**	ครั้งที่ 2 **15 มีนาคม 2550**	ครั้งที่ 3 **28 มีนาคม 2550**
1. ควรตรากฎหมายควรให้ประชาชนมีหลักประกันในเรื่องสิทธิ และเสรีภาพมากขึ้น	100.0	100.0	100.0
* เห็นด้วย	84.6	87.4	92.9
*ไม่เห็นด้วย	7.7	2.3	0.6
*ไม่ระบุ	7.7	10.3	6.5
2. ควรเพิ่มอำนาจให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน	100.0	100.0	100.0
*เห็นด้วย	38.5	52.9	66.9
*ไม่เห็นด้วย	-	-	2.4
*ไม่ระบุ	61.5	47.1	30.7
3. ควรมีการบัญญัติเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านต่าง ๆ ไว้ในรัฐธรรมนูญให้ชัดเจน	100.0	100.0	100.0
*เห็นด้วย	69.2	75.9	79.5
*ไม่เห็นด้วย	7.7	1.1	0.9
*ไม่ระบุ	23.1	23.0	19.6
4. **ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขรัฐธรรมนูญและกฎหมายหรือเสนอร่างกฎหมาย ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการถอดถอนและการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม**	100.0	100.0	100.0
*เห็นด้วย	76.9	73.6	78.2

*ไม่เห็นด้วย	-	-	-
*ไม่ระบุ	23.1	26.4	21.2
5. ควรวางระบบป้องกันการละเมิดเสรีภาพของสื่อมวลชน	100.0	100.0	100.0
*เห็นด้วย	61.5	63.3	74.5
*ไม่เห็นด้วย	7.7	5.7	2.6
*ไม่ระบุ	30.8	31.0	22.9
6. ควรจัดให้มีกองทุนสนับสนุนการเมืองภาคพลเมือง	100.0	100.0	100.0
*เห็นด้วย	76.9	78.2	81.0
*ไม่เห็นด้วย	-	-	1.3
*ไม่ระบุ	23.1	21.8	17.7
7. อื่น ๆ ควรมีกรอบระยะเวลาในการตรากฎหมายเพื่ออนุวัตรการให้เป็นไปตามหลักการที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญโดยชัดเจน	100.0	100.0	100.0
*เห็นด้วย	15.4	40.2	52.7
*ไม่เห็นด้วย	-	3.4	1.3
*ไม่ระบุ	84.6	56.4	46.0
8. ควรเพิ่มบทบาทให้แก่ชุมชนในการพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	100.0	100.0	100.0
*เห็นด้วย	69.2	75.9	81.5
*ไม่เห็นด้วย	-	-	1.9
*ไม่ระบุ	30.8	24.1	16.6
9. ควรลดอำนาจรัฐ เพิ่มอำนาจให้ประชาชนมากขึ้น	100.0	100.0	100.0
*เห็นด้วย	84.6	67.9	72.8
*ไม่เห็นด้วย	-	1.1	4.1
*ไม่ระบุ	15.4	31.0	23.1
10. ควรกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามความพร้อมของพื้นที่	100.0	100.0	100.0
*เห็นด้วย	61.5	58.7	72.3
*ไม่เห็นด้วย	-	3.4	5.0
*ไม่ระบุ	38.5	37.9	22.7

3) สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นขององค์กรตามรัฐธรรมนูญเพื่อใช้ประกอบในการยกร่างรัฐธรรมนูญ

โดยสามารถสรุปสาระสำคัญจากการสำรวจความคิดเห็นขององค์กรตามรัฐธรรมนูญต่อประเด็นในการแก้ไข/เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ดังต่อไปนี้

ตาราง 15: สรุปผลการสำรวจความคิดเห็นขององค์กรตามรัฐธรรมนูญต่อประเด็นเดิมตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540	คงไว้	แก้ไข	ก้ำกึ่ง	ประเด็นที่ควรแก้ไข/เพิ่มเติม
หมวด 3 สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย (มาตรา 26-มาตรา65)				
1. การรับรองสิทธิเสรีภาพการสื่อสาร	-	/	-	* ควรกำหนดเวลาออกกฎหมายรับรอง
2. การรับรองสิทธิเสรีภาพทางการเมือง	-	/	-	
3. การรับรองสิทธิเสรีภาพการตรวจสอบอำนาจรัฐ	-	/	-	
4. การรับรองสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน	-	/	-	
5. การรับรองสิทธิเสรีภาพกลุ่มผู้ด้อยโอกาส	-	/	-	
6. การรับรองสิทธิเสรีภาพภูมิปัญญาและจารีตประเพณี	-	/	-	
7. โทษประหารชีวิต	/	-	-	
หมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย (มาตรา 66-มาตรา 70)	-	/	-	1) ควรกำหนดเป็นหน้าที่ การเสียสิทธิหากไม่ไปเลือกตั้ง
หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ (มาตรา 71-มาตรา89) 1. ความเป็นอิสระในการบริหารงบประมาณขององค์กรผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ	-	/	-	* ควรกำหนดงบประมาณในจำนวนที่ชัดเจนตามสัดส่วนของงบประมาณรายจ่ายประจำปีให้แก่องค์กรผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา
2. รัฐต้องสนับสนุนเศรษฐกิจแบบเสรี กำกับดูแลให้แข่งขันอย่างเป็นธรรม	-	/	-	* รัฐต้องสนับสนุนการพัฒนาประเทศตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
3. การกำหนดสภาพบังคับของแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ (มาตรา 88)	-	/	-	* การแถลงนโยบายต่อรัฐสภาตาม ม.211 และรายงานแสดงผลการดำเนินงานของรัฐบาลปีละครั้งเหมาะสมแล้ว

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540	คงไว้	แก้ไข	ก้ำกึ่ง	ประเด็นที่ควรแก้ไข/เพิ่มเติม
4. สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (มาตรา 89)	-	/	-	1) ควรมีสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี (มาตรา 89) 2) สภาที่ปรึกษาฯควรมีบทบาทเพิ่มเรื่องการพัฒนาทางการเมืองด้วย (มาตรา 77) 3) สภาที่ปรึกษาฯ ควรเสนอร่างกฎหมายได้
5. การกำหนดคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมือง (มาตรา 77)	-	/	-	* ควรมีการกำหนดมาตรฐานและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
6. บทบาทชุมชนในการคุ้มครองจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (มาตรา 79)	-	/	-	* ควรเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคุ้มครองและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ชัดเจน
หมวด 9 การปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา 282-มาตรา 290) การกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	-	/	-	1) ควรเพิ่ม/ลดอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องงบประมาณการศึกษา เป็นต้น 2) ควรมีการถอดถอนสมาชิกภาพของสมาชิกและผู้บริหารได้
หมวด 10 การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ (มาตรา 291-มาตรา 311) ส่วนที่ 3 การถอดถอนจากตำแหน่ง (มาตรา 303-มาตรา 307) 1. สว.มีอำนาจถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (มาตรา 303) 2. ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คน มีสิทธิร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อถอดถอนนักการเมือง	- /	/ -	- -	* ถ้า สว.มาจากการสรรหา ควรให้มีอำนาจถอดถอนนักการเมืองได้

ตาราง 16: สรุปผลการสำรวจความคิดเห็นของแต่ละองค์กรตามรัฐธรรมนูญต่อประเด็นเดิมตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักร พุทธศักราช 2540

(/ หมายถึง คงไว้/เห็นด้วย x หมายถึง แก้ไข/ไม่เห็นด้วย และ = หมายถึง มีสัดส่วนเท่ากัน)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540	ส.น.ช.	ค.ร.ม.	ก.ก.ต.	ป.ป.ช.	ส.ต.ง.	ผู้ตรวจการแผ่นดิน	สถาบันอุดมศึกษา	สรุป
หมวด 3 สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย (มาตรา 26-มาตรา65) 1. การรับรองสิทธิเสรีภาพการสื่อสาร	x	/	/	/	x	x	x	x
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม ควรกำหนดเวลาออกกฎหมายรับรอง	/	x	x	x	/	/	/	/
2. การรับรองสิทธิเสรีภาพทางการเมือง	x	/	x	/	x	x	x	x
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม ควรมีสิทธิเสรีภาพมากขึ้น	/	x	/	x	/	/	/	/
3. การรับรองสิทธิเสรีภาพการตรวจสอบอำนาจรัฐ	x	x	x	/	x	x	x	x
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม ควรให้ประชาชนมีบทบาทมากขึ้น	/	/	/	x	/	/	/	/
4. การรับรองสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน	x	x	x	/	x	x	x	x
5. การรับรองสิทธิเสรีภาพกลุ่มด้อยโอกาส	x	x	x	x	x	x	x	x
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม รัฐควรเน้นสวัสดิการพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะแทนการหยิบยื่นช่วยเหลือ	/	/	/	/	/	/	/	/
6. การรับรองสิทธิเสรีภาพภูมิปัญญาและจารีตประเพณี	x	x	x	/	x	x	x	x
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม ควรมีกฎหมายรับรองตามรัฐธรรมนูญ	/	/	/	x	/	/	/	/
7.โทษประหารชีวิต	/	/	/	/	/	/	/	/
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม ควรยกเลิก	x	x	x	x	x	x	x	x
หมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย (มาตรา 66- 70) การไม่ไปเลือกตั้งทำให้เสียสิทธิ (มาตรา 68)	x	x	x	x	x	x	x	x

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540	ส.น.ช.	ค.ร.ม.	ก.ก.ต.	ป.ป.ช.	ส.ต.ง.	ผู้ตรวจการแผ่นดิน	สถาบันอุดมศึกษา	สรุป
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม								
(1) ควรกำหนดเป็นหน้าที่	/	/	/	/	x	/	/	/
(2) การเสียสิทธิหากไม่ไปเลือกตั้ง	/	/	/	/	/	x	/	/
หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ (มาตรา 71-มาตรา 89) 1. ความเป็นอิสระในการบริหารงบประมาณขององค์กรผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ	x	x	x	/	x	x	x	x
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม ควรกำหนดงบประมาณในจำนวนที่ชัดเจนตามสัดส่วนของงบประมาณรายจ่ายประจำปีให้แก่องค์กรผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา	/	/	/	x	/	/	/	/
2. รัฐต้องสนับสนุนเศรษฐกิจแบบเสรีกำกับดูแลให้แข่งขันอย่างเป็นธรรม	x	x	x	x	x	x	x	x
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม รัฐต้องสนับสนุนการพัฒนาประเทศตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง	/	/	/	/	/	/	/	/
3. การกำหนดสภาพบังคับของแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ (มาตรา 88)	/	x	/	/	x	x	x	x
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม การแถลงนโยบายต่อรัฐสภาตาม มาตรา 211 และรายงานแสดงผลการดำเนินงานของรัฐบาลปีละครั้งเหมาะสมแล้ว	x	/	x	x	/	/	/	/
4. สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (มาตรา 89)	x	x	x	x	x	x	x	x
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม (1) ควรมีสภาที่ปรึกษาฯทำหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี (มาตรา 89)	/	/	/	/	x	/	/	/
(2) สภาที่ปรึกษาฯควรมีบทบาทเพิ่มเรื่องการพัฒนาทางการเมืองด้วย (มาตรา 77)	/	/	/	/	x	x	/	/
(3) สภาที่ปรึกษาฯควรเสนอร่างกฎหมายได้	/	x	/	/	x	/	/	/
5. การกำหนดคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมือง (มาตรา 77)	x	x	x	x	x	x	x	x
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม ควรมีการกำหนดมาตรฐานและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	/	/	/	/	/	/	/	/

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540	ส.น.ช.	ค.ร.ม.	ก.ก.ต.	ป.ป.ช.	ส.ต.ง.	ผู้ตรวจการแผ่นดิน	สถาบันอุดมศึกษา	สรุป
6. บทบาทชุมชนในการคุ้มครองจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (มาตรา 79)	x	x	x	x	x	x	x	x
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม ควรเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคุ้มครองและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ชัดเจน	/	/	/	/	/	/	/	/
หมวด 9 การปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา 282-มาตรา 290) การกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	x	x	x	x	x	x	x	x
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม (1) ควรเพิ่ม/ลดอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ งบประมาณ การศึกษาเป็นต้น	/	/	/	/	/	/	/	/
(2 ควรมีการถอดถอนสมาชิกภาพของสมาชิกและผู้บริหารได้	/	/	/	/	/	/	/	/
หมวด 10 การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ (มาตรา 291-มาตรา 311) ส่วนที่ 3 การถอดถอนจากตำแหน่ง (มาตรา 303-มาตรา 307) 1. ส.ว.มีอำนาจถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (มาตรา 303)	x	x	x	/	x	x	x	x
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม ถ้า ส.ว.มาจากการสรรหา ควรให้มีอำนาจถอดถอนนักการเมืองได้	/	/	/	x	/	/	/	/
2. ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คน มีสิทธิร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อถอดถอนนักการเมือง	x	/	/	/	x	x	/	/
ข้อเสนอในการแก้ไข/ เพิ่มเติม ควรลดจำนวนประชาชนเหลือ.....คนในการเข้าชื่อถอดถอนนักการเมือง	10,000	x	x	x	30,000	10,000	x	10,000

1.2 สรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ครั้งที่ 2 และสรุปประมวลผลการพิจารณาคำแปรญัตติ กรอบที่ 1 สิทธิและเสรีภาพของประชาชน

สำหรับการสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทั่วประเทศที่มีต่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็นของประชาชน) นั้น จากการดำเนินการของคณะกรรมาธิการวิสามัญประสานการมีส่วนร่วมและประชามติสภาร่างรัฐธรรมนูญ สามารถสรุปประมวลผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนสำหรับการจัดเวทีเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทั่วประเทศที่มีต่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ครั้งที่ 2 และสรุปประมวลผลการพิจารณาคำแปรญัตติ กรอบที่ 1 สิทธิและเสรีภาพของประชาชน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาร่างรัฐธรรมนูญ, สำนักกรรมาธิการ 2: 1-6)

โดยสรุปมีข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ครั้งที่ 2 สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้ กล่าวคือ (1) ให้มีองค์กรภาคประชาชนทำหน้าที่ตรวจสอบการจัดเก็บภาษี งบประมาณ เงินเดือนและให้มีองค์กรอิสระในจังหวัด ตรวจสอบงบการเงิน และข้อมูลด้านงบประมาณประจำปีทุกปี และการจัดสรรให้ชุมชน (2) มีองค์กรกลางกำหนดมาตรฐานในการตรวจสอบ (3) ปัญหาในเรื่องสิ่งแวดล้อม สาธารณูปโภค การศึกษา ควรมีมาตรการในการส่งเสริมแก่ท้องถิ่นมากขึ้น (4) เตรียมความรู้ให้คนในพื้นที่มีความเข้าใจการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น (5) มีกฎหมายเกี่ยวกับข้าราชการท้องถิ่นมีสมาชิกท้องถิ่น มีการกระจายอำนาจ (6) มาตรา 275 วรรคสาม ตัดคำว่า “หรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น เพื่อเกิดมาตรการเดียวกัน” (7) ควรกำหนดเรื่องการลงประชามติในระดับท้องถิ่น ควรจะมีความชัดเจน เช่น กำหนดเป็นกฎหมายลูก (8) ท้องถิ่นควรมีอิสระในการบริหารบุคคล (9) การกระจายอำนาจควรอยู่ในรูปของการส่งเสริมและสนับสนุน (10) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีขนาดเล็ก เพื่อประสิทธิภาพในการทำงาน (11) ในการรวบรวมรายชื่อถอดถอนใช้ อย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างบัตรประชาชน หรือสำเนาทะเบียนบ้าน และจำนวนในการเข้าชื่อถอดถอนนักการเมืองท้องถิ่นลดเหลือสามในห้าหรือหนึ่งพันคน (12) มาตรา 274 วรรคหนึ่ง ตัดข้อความ “โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับการพัฒนาของจังหวัดเพื่อให้งานเป็นอิสระ (13) มาตรา 275 วรรคสาม ในคณะผู้บริหาร ตัดคำว่า “การเลือกตั้งโดยตรง” (14) มีกฎหมายลูกที่สอดคล้องกับกฎหมายแม่ (15) ควรมีแผนรองรับการพัฒนา (16) สมาชิกสภาท้องถิ่นต่าง ๆ ควรมีการกำหนดสัดส่วน ชาย หญิง ให้มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน (17) จบปริญญาตรี (18) ท้องถิ่นควรบำรุงศาสนา (19) ให้มี อบต.หมู่บ้านละ 1 คน เหมือนผู้ใหญ่บ้าน (20) ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีส่วนร่วมกับ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย (21) บทลงโทษนักการเมืองให้รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย (22) ไม่ควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาในท้องถิ่น (23) มาตรา 278 ตัดคำว่า “ตามที่กฎหมายบัญญัติ เนื่องจากต้องบัญญัติเป็นกฎหมายลูกอยู่แล้ว” (24) ให้จัดตั้งองค์กรสภาประชาชนในการแก้สภาพปัญหาวิกฤติของชาติ และ (25) การเลือกตั้งเทศบาลตำบลให้สมาชิกสภาไปจากหมู่บ้านละหนึ่งคน

ตาราง 17: แสดงความคิดเห็นของประชาชนเรื่องสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชนและสิทธิชุมชนตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ครั้งที่ 2

การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ทั่วประเทศ	ภาค			
		กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
เห็นด้วย	85.8	77.8	94.9	94.1	50.0
ไม่เห็นด้วย	4.9	2.8	3.4	3.5	15.4
ไม่ระบุ	9.3	19.4	1.7	2.4	34.6

2. การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview)

สำหรับการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) โดยการใช้กระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview)นั้นในการกำหนดกระบวนวิธีการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดให้มีกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) โดยมีการออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบชี้นำ (guided interview) กล่าวคือ เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือเป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) ที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างหรือมี การนำคำสำคัญ (keywords) มาใช้ ในการประกอบชี้นำคำสัมภาษณ์ กล่าวคือมีการร่างข้อคำถามที่ มีลักษณะปลายเปิดที่มีคำสำคัญพร้อมกับลักษณะของข้อคำถามที่มีความยืดหยุ่นและพร้อมที่จะมีการปรับเปลี่ยนถ้อยคำของข้อคำถาม ให้มีความสอดคล้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนในแต่ละสถานการณ์ ที่มีเหตุการณ์หรือมีสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ตลอดจนบุคคลที่มีความสำคัญหรือมีส่วนเกี่ยวข้อง

กับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่อยู่ในภาครัฐ ภาคพลเมืองหรือภาคประชาชน รวมทั้ง บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความสำคัญในกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตอบข้อคำถามจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) อันทำให้มาได้ซึ่งข้อมูลที่มีความหลากหลายในมิติต่าง ๆ และข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติ ที่มีทั้งมิติของความความลึกและมิติของความกว้างในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ได้ดำเนินการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) นั้น

โดยในส่วนของการกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง สำหรับกระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ครั้งนี้ ได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ตลอดจนบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความสำคัญในกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนดังต่อไปนี้

2.1 กลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ อันประกอบไปด้วยบุคคลที่มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1) ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขานิติศาสตร์ จำนวน 2 ท่าน
2) ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขารัฐศาสตร์ จำนวน 2 ท่าน
3) ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขาอื่น ๆ จำนวน 2 ท่าน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมือง

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมือง อันประกอบไปด้วย บุคคลที่มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมือง
โดยเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 2 ท่าน
2) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมือง
โดยเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 2 ท่าน
3) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมือง
โดยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ จำนวน 2 ท่าน

2.3 กลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำทางภาคพลเมือง

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำทางภาคพลเมือง/ภาคประชาชน อันประกอบไปด้วยบุคคลที่มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1) ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์การ
พัฒนาเอกชน จำนวน 2 ท่าน

2) ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนของผู้ประกอบ
วิชาชีพหรือภาคเอกชน จำนวน 2 ท่าน

3) ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์กร
ทางด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน จำนวน 2 ท่าน

2.4 กลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคมและกลุ่มคนยากจน

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายจากกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม อันประกอบไปด้วยบุคคลที่มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1) ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทน
ของกลุ่มคนพิการประเภทต่าง ๆ จำนวน 2 ท่าน

2) ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มเด็ก สตรี
และคนชราที่ด้อยโอกาสทางสังคม จำนวน 2 ท่าน

3) ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม
หรือกลุ่มคนยากจนในชนบท/กลุ่มเกษตรกร จำนวน 2 ท่าน

โดยผู้วิจัยได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างสำหรับนำมาใช้ในกระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) อันมีหลักเกณฑ์ประการสำคัญในการพิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

1) กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะเป็นบุคคลที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานทางด้านที่เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

2) กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะเป็นบุคคลที่มีการแสดงตนหรือมีการปฏิสัมพันธ์กับภาคประชาสังคมโดยทั่วไป อันเป็นบุคคลที่ภาคประชาสังคมโดยทั่วไปให้การยอมรับในการแสดงบทบาททางด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

3) กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะในการเป็นผู้นำทางความคิดโดยเป็นบุคคลที่มีความสามารถหรือคุณลักษณะในการโน้มน้าวหรือชักจูงให้บุคคลอื่น ๆ ที่มีความหลากหลายในมิติต่าง ๆ มีความคิดเห็นหรือทรรศนะที่คล้อยตามการโน้มน้าวหรือชักจูงของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเกี่ยวกับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้ง เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะที่สามารถเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงทางความคิด

ระหว่างกลุ่มคนในสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งกับกลุ่มคนในสังคมกลุ่มอื่น ๆ รวมถึง การเชื่อมโยงทางความคิดระหว่างกลุ่มคนในทุกภาคส่วนของสังคมด้วย

สำหรับข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) กลุ่มตัวอย่าง สำหรับกระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) สามารถแสดงในรูปของตารางเปรียบเทียบอันมีสาะสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

ตาราง 18: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขานิติศาสตร์

ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนที่ 1: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
ฤทัย หงส์ศิริ, **สัมภาษณ์เมื่อ 2 พฤษภาคม 2550**	"ในการกำหนดแนวความคิด หลักการและเจตนารมณ์เกี่ยวกับการส่งเสริการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สามารถดำเนินการได้หลายช่องทางทางไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมโดยทางตรงหรือการมีส่วนร่วมทางอ้อม ดังที่ปรากฏในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในหลายมาตรา โดยกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยทางอ้อม อันได้แก่ การใช้สิทธิในการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรของตนเข้าไปใช้อำนาจปกครองแทนตน ส่วนการมีส่วนร่วมโดยทางตรง ได้แก่ การเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชน ซึ่งมีบทบัญญัติของกฎหมายเปิดช่องไว้หลายช่องทาง แต่หากจะกำหนดแนวความคิด หลักการและเจตนารมณ์เกี่ยวกับการส่งเสริการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับพระราชบัญญัติ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ผมมีความเห็นว่า สมควรกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อันเป็นกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในลำดับแรกของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้ง การให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ การกำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและในระดับท้องถิ่น รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ ตลอดจนการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะด้วย"	1. การกำหนดให้ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมได้หลายช่องทางโดยสามารถมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิได้โดยทางตรงหรือการใช้สิทธิโดยทางอ้อม 2. การกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอันเป็นกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในลำดับแรกของกระบวนการมีส่วนร่วม รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
พรเพ็ชร วิชิตชลชัย, **สัมภาษณ์เมื่อ 15 มีนาคม 2550**	“ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่าหากจะให้มีผลบังคับใช้อย่างจริงจัง ต้องมีการกำหนดบทบัญญัติของกฎหมายลูกเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยบทบัญญัติของกฎหมายต้องมีการรับรองว่าเรื่องใดที่ประชาชนสามารถมีสิทธิในการมีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามนโยบายสาธารณะของรัฐในเรื่องใด ๆ ก็ตาม โดยเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะของรัฐอย่างกว้าง ซึ่งแน่นอนว่าจะต้องมีการกำหนดบทบัญญัติของกฎหมายยลูกออกตามมา กล่าวคือ หากไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายลูกกำหนดออกมาจะมีผลทำให้แนวทางในการกำหนดกระบวนการหรือวิธีการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งเลื่อนลอยขาดความเป็นรูปธรรมในการบังคับใช้ในทางปฏิบัติ รวมถึง เพื่อใช้แนวทางในการกำหนดกระบวนและวิธีการ ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและเป็นการตรวจสอบทางการเมืองของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองด้วย โดยในการกำหนดนโยบายสาธารณะที่ใช้ในการบริหารประเทศนั้น ในทางปฏิบัติแล้วนโยบายสาธารณะที่ใช้ในการบริหารประเทศของรัฐบาลโดยทั่วไปจะมีที่มาจากนโยบายของพรรคการเมืองที่เป็นพรรครัฐบาลที่ได้เสนอนโยบายของพรรคต่อประชาชนในการหาเสียงเลือกตั้ง โดยในเบื้องต้นแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจึง สามารถใช้กระบวนในการเลือกตั้งเป็นแนวทางประการสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยต้องมีการกำหนดกระบวนหรือวิธีการให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิโดยอิสระ	1. การกำหนดให้ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมได้หลายช่องทางโดยสามารถมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิได้โดยทางตรงหรือการใช้สิทธิโดยทางอ้อมโดยจะต้องมีการตราบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องออกมาบังคับใช้และบทบัญญัติของกฎหมายที่ตราออกมาบังคับใช้นั้นจะต้องมีกำหนดกระบวนหรือวิธีการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม 2. การกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนทางด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	ในกระบวนเลือกผู้แทนของตนเข้ามา โดยเฉพาะการเลือกตั้งในระบบบัญชีรายชื่อซึ่งประชาชนสามารถใช้สิทธิโดยการพิจารณาจากนโยบายของพรรคการเมือง กล่าวคือประชาชนสามารถมีส่วนร่วมโดยผ่านพรรคการเมือง ซึ่งเป็นอีกแนวทางหนึ่ง ดังนั้นจึงสมควรกำหนดมาตรการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองด้วย ส่วนที่เกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐนั้น จะเห็นได้ว่า ทางภาครัฐได้ดำเนินกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีการกำหนดกระบวนหรือวิธีการไว้หลายช่องทางในกฎหมายหลาย ๆ ฉบับ เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้หลายแนวทาง โดยหากพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐแล้ว จะเห็นได้ว่า แม้ว่าประชาชนสามารถใช้สิทธิในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้หลายแนวทางก็จริง แต่ในความเป็นจริงกลับมิได้เป็นเช่นนั้น เนื่องจากการกำหนดบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกระบวนหรือวิธีการในส่วนที่เกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยประชาชนนั้น ตามบทบัญญัติของกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ กลับไม่มีความชัดเจนและมีการกำหนดกระบวนหรือวิธีการที่ติดขัดไม่สามารถที่จะดำเนินกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐให้มีประสิทธิภาพได้"	ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะโดยการตรวจสอบควบคุมกำกับรวมทั้งการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐโดยอิสระ

ตาราง 19: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขารัฐศาสตร์

ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนที่ 1: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
ศิโรฒน์ ภาคสุวรรณ, สัมภาษณ์เมื่อ 27 กรกฎาคม 2550	“หากพิจารณาเกี่ยวกับกระบวนการในการกำหนดเจตนารมณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น โดยพื้นฐานแล้วจะต้องทำความเข้าใจว่าประเทศไทย มีวิวัฒนาการเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองการปกครองในระดับหนึ่ง ซึ่งแตกต่างกับวิวัฒนาการเกี่ยวกับกะบวนการทางการเมืองการปกครองในประเทศที่เจริญแล้ว ดังนั้นในการกำหนดเจตนารมณ์ของกฎหมายเกี่ยวกับส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จึงต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพิจารณาระดับเกี่ยวกับพัฒนาการของประชาชนโดยส่วนใหญ่ของประเทศด้วย อย่างไรก็ตาม ในการกำหนดเจตนารมณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัจจัยสำคัญอยู่ที่การกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่สามารถส่งเสริมให้ประชาชนมีพลังเพิ่มมากขึ้น โดยการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองประเทศในหลายช่องทางไม่ว่าจะเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อันเป็นกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระยะเริ่มต้นของกระบวนการทั้งหมด รวมทั้งการให้ความเห็นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและการให้ความเห็นเกี่ยวกับการวางแผนในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในทุกระดับ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับโดยเฉพาะในชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ โดยจะต้องเปิดช่องทางให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้หลายช่องทางหรืออาจกล่าวโดยสรุปได้	1. การกำหนดให้ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมได้หลายช่องทางโดยการกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิได้โดยทางตรงหรือการใช้สิทธิโดยทางอ้อม 2. การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนทางด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะโดยการตรวจสอบควบคุมกำกับรวมทั้งการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	ว่า จะต้องกำหนดกระบวนการและแนวทางให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการเริ่มแรกจวบจนถึงกระบวนการสุดท้ายของการดำเนินการด้านต่าง ๆ ของภาครัฐอันเป็นไปตามแนวทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมนั่นเอง”	
รุจิยา เตชางกูร, **สัมภาษณ์เมื่อ 15 มิถุนายน 2550**	“สำหรับการกำหนดเจตนารมณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ดิฉันมีความเห็นว่าในสภาพการเมืองในปัจจุบันทุกฝ่ายมุ่งที่จะส่งเสริมการเมืองภาคประชาชนเพื่อเสริมสร้างพลังมวลชนโดยกำหนดให้ภาคประชาชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของภาครัฐอย่างต่อเนื่องมาเป็นลำดับ ทั้งนี้ กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนดังกล่าว ได้เริ่มมีตั้งแต่บังคับใช้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 แล้ว ดังนั้น แนวทางประการสำคัญคงจะอยู่ที่การเสริมสร้างความสมดุลระหว่างโครงสร้างในการใช้อำนาจของภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน ตลอดจนการสร้างความสมดุลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างพลังประชาชนให้เป็นไปตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขต่อไป”	1. การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้มีการเสริมสร้างความสมดุลระหว่างโครงสร้างในการใช้อำนาจของภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน 2. การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้มีการสร้างความสมดุล ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างพลังประชาชน

ตาราง 20: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขาอื่น ๆ

ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนที่ 1: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
วุฒิสาร ตันไชย, **สัมภาษณ์เมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2550**	"ในประเด็นเกี่ยวกับการจัดทำกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยภาพรวมแล้ว จะเห็นได้ว่า หากพิจารณาจากหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการกำหนดในเรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ในประเด็นนี้ผมมีความเห็นว่ากระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับชาติและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่น โดยหากพิจารณาจากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พุทธศักราช 2540 จะเห็นได้ว่า ประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง โดยพิจารณาเปรียบเทียบกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับอื่น ๆ ก่อนที่จะบังคับใช้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พุทธศักราช 2540 ซึ่งมาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พุทธศักราช 2540 ปรากฏไม่มากเท่าใดนัก อย่างไรก็ตาม กระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้มีการปรับบทบาทและกระบวนการมาสู่การกำหนดมาตรการเพื่อให้ภาคเอกชนหรือองค์การภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากในการกำหนดเจตนารมณ์ในเรื่องนี้มีความจำเป็นและเหตุผลสำคัญ เพื่อที่จะส่งเสริมให้ประชาชนและองค์การภาคประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางด้านการให้ความคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษกิจและสังคมทั้งในทุกระดับ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการ	1. การกำหนดให้ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมได้หลายช่องทาง โดยการกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิได้โดยทางตรงหรือการใช้สิทธิโดยทางอ้อมโดยดำเนินกระบวนการผ่านทางระบบพรรคการเมือง 2. การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ประชาชนสามารถที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อย่างเพียงพอ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนทางด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะและการตรวจสอบควบคุม

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
	จัดทำบริการสาธารณะ ซึ่งจะเห็นได้ว่า หลักการและเจตนารมณ์ดังกล่าวเป็นหลักการขั้นพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย รวมทั้ง จะต้องถือว่าสาระสำคัญของกระบวนการและการกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริงนั้น ต้องมีกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีความเข้มข้นยิ่งขึ้น เพื่อให้กระบวนการในการปฏิรูปการเมืองสามารถขับเคลื่อนไปสู่การพัฒนาทางการเมืองในที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการกำหนดนโยบายของประเทศนั้น กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถดำเนินกระบวนการโดยผ่านช่องทางทางด้านกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยทางอ้อม โดยการดำเนินกระบวนการผ่านทางระบบพรรคการเมืองซึ่งในประเด็นนี้ ผมกลับมีความเห็นว่า เป็นกระบวนการที่สำคัญกระบวนการหนึ่งที่ภาคการเมืองมีต้นทุนเดิมอยู่แล้ว อันมีผลทำให้เกิดการพัฒนาหรือขับเคลื่อนกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำเสนอนโยบายจากภาคประชาชนสู่ภาครัฐ อันเป็นส่วนหนึ่งที่ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อเลือกพรรคการเมืองที่มีแนวความคิดและเจตนารมณ์สอดคล้องกับตนไปทำหน้าที่ในการบริหารประเทศและกำหนดนโยบายในการบริหารประเทศเพื่อตอบสนองความต้องการของภาคประชาชน แต่อย่างไรก็ตามก็ไม่ได้หมายความว่าภาคประชาชนจะมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของประเทศเพียงประการเดียวต้องส่งสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกด้านด้วย”	กำกับ รวมทั้ง การติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
ปราโมทย์ ศิริโรจน์, **สัมภาษณ์เมื่อ 15 พฤษภาคม 2550**	“โดยเบื้องต้นแนวทางหรือกระบวนการและหลักเกณฑ์ที่จะให้เกิดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สมควรจะต้องกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ปรากฏไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เนื่องจากประเทศไทยปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นเสมือนหัวใจสำคัญของการแสดงถึงความเป็นประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม ในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า สมควรกำหนดช่องทางหรือแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ให้มีหลายช่องทาง โดยสมควรกำหนดให้มีกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านช่องทางในระบบตัวแทนในทุกภาคส่วนโดยอาจมีการแบ่งภาคส่วนต่าง ๆ ตามกลุ่มวิชาชีพ เพื่อให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถสะท้อนถึงแนวความคิดและเจตนารมณ์ของประชาชนอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังมิได้มีเคยมีการดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อจัดทำหรือจำแนกแยกแยะกลุ่มคนในสังคมตามภาคส่วนต่าง ๆ หรือตามกลุ่มวิชาชีพออกเป็นกลุ่ม ทั้งนี้ หากประเทศไทยได้มีการแบ่งแยกกลุ่มของคนในสังคมออกเป็นกลุ่มหรือเป็นภาคส่วนอย่างเป็นรูปธรรมแล้ว กลไกและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยผ่านระบบภาคส่วนตามการแบ่งภาคส่วนต่าง ๆ ตามกลุ่มวิชาชีพ ย่อมเป็นแนวทางหรือกระบวนการที่สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างแท้จริง”	1. การกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้หลายช่องทางโดยสามารถมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิได้โดยทางตรงหรือการใช้สิทธิโดยทางอ้อม 2. การกำหนดให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิในการมีส่วนร่วมโดยทางอ้อมโดยดำเนินกระบวนการผ่านทางระบบตัวแทนในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่นๆ ที่ มีลักษณะเช่นว่านี้

ตาราง 21: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนที่ 1: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
ชินวร บุญยเกียรติ, **สัมภาษณ์เมื่อ 16 พฤษภาคม 2550**	“หากพิจารณาโดยภาพรวมเกี่ยวกับการกำหนดหลักการและแนวความคิดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์เพื่อรับรองสิทธิและเสรีภาพ รวมทั้ง กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น โดยเบื้องต้นผมมีความคิดเห็นโดยส่วนตัวว่าแท้ที่จริงแล้ว โครงสร้างของการปกครองในระบบประชาธิปไตยในยุคปัจจุบันและในอนาคตต้องมีการกำหนดโครงสร้างของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่เรียกว่า ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม หรือการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่เรียกว่า ประชาธิปไตยภาคการมีส่วนรวมของประชาชน โดยในยุคโลกาภิวัตน์นั้น โครงสร้างของการปกครองในระบบประชาธิปไตยจะต้องมีกระบวนการและแนวทางที่สามารถส่งเสริมให้ภาคประชาชนได้มีโอกาสเข้ามาสู่กระบวนการในการปกครองตนเองอย่างแท้จริง หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการที่มุ่งเสริมสร้างพลังของภาคประชาชนนั่นเอง นอกจากนี้ หากพิจารณาโดยนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาแล้วอำนาจที่แท้จริงในการปกครองประเทศแรกเริ่มเดิมทีเป็นอำนาจที่แท้จริงของภาคประชาชน เพียงแต่ในความเป็นจริงคงไม่อาจให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมโดยทางตรงได้ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงสมควรกำหนดให้มีโครงสร้างของกระบวนการในการใช้อำนาจของภาคประชาชนผ่านทางระบบตัวแทน ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญนั่นเอง ดังนั้น โครงสร้างของกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจึงต้องมีการบัญญัติและรับรองสิทธิต่าง ๆ เหล่านี้ไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเพื่อที่จะ	1. การกำหนดให้ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมได้หลายช่องทางโดยประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิได้โดยทางตรงหรือการใช้สิทธิโดยทางอ้อมผ่านทางระบบตัวแทน 2. โครงสร้างของกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องมีการบัญญัติมาตรการทางกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิต่างๆเหล่านี้ไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเพื่อที่จะสร้างพื้นที่ในการมีส่วนร่วมให้กับภาคประชาชน 3. การรับรองสิทธิและเสรีภาพในกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องกำหนดบทบัญญัติของกฎหมายในลำดับรองที่

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	สร้างพื้นที่ให้กับภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างแท้จริง โดยจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากกรณีศึกษาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่กำหนดให้ประชาชนสามารถเสนอร่างกฎหมายได้ โดยอาศัยประชาชนจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คน แต่ในทางปฏิบัติแล้วในห้วงเวลาที่ผ่านมาจากการบังคับใช้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540ไม่มีกฎหมายฉบับใดเลยที่สามารถที่จะเข้าสู่กระบวนการนิติบัญญัติ ดังนั้น ในการรับรองสิทธิและเสรีภาพเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมิใช่เพียงแต่กำหนดบทบัญญัติของกฎหมายลูกให้ปรากฏในลักษณะที่เป็นเพียงตัวอักษรเท่านั้น แต่จะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในความเป็นจริงในกระบวนการในการส่งเสริมให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของบ้านเมืองได้ต่อไป”	อนุวัตรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญให้ปรากฏในลักษณะที่จะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในความเป็นจริงในกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของบ้านเมืองได้
เจริญ คันธวงษ์, **สัมภาษณ์เมื่อ 16 พฤษภาคม 2550**	“ในการกำหนดแนวความคิดหลักการและเจตนารมณ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะเห็นได้ว่า ในการกำหนดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่าโดยหลักการแล้วการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ รวมทั้ง มาตรการในการขยายและเปิดช่องทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากที่สุด โดยเฉพาะการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ รวมทั้ง ช่องทางเพื่อให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวนโยบายของประเทศและการวางแผนพัฒนา	1. การกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้หลายช่องทางโดยสามารถมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิได้โดยทางตรงหรือการใช้สิทธิโดยทางอ้อมผ่านทางระบบตัวแทน 2. การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
	เศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและในระดับท้องถิ่น รวมทั้ง การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ ตลอดจนช่องทางเพื่อให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม การจัดทำบริการสาธารณะ รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ควบคุม กำกับและการติดตามและประเมินผล การใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ตลอดจนมาตรการต่าง ๆ ที่มีผลโดยตรงต่อการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยอาจดำเนินกระบวนการและแนวทางผ่านกลไกโดยระบบตัวแทน ตัวอย่างเช่น การเสนอความคิดเห็นผ่านทางระบบผู้แทนราษฎรที่ประชาชนคัดเลือกเข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ รวมไปถึงการจัดให้มีการทำประชาพิจารณ์ในกรณีที่ภาครัฐกำหนดนโยบายหรือหลักเกณฑ์ที่มีผลกระทบโดยตรงต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในทุกเรื่องโดยการแสดงความคิดเห็นผ่านระบบผู้แทน หรือการแสดงความคิดเห็นโดยทางตรงสมควรได้รับการกำหนดไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในกรณีที่เป็นประเด็นเกี่ยวกับปัญหาสาธารณะของประเทศ ทั้งนี้ โดยจะต้องมีการกำหนดขอบเขตหรือกรอบของประเด็นปัญหาสาธารณะที่มิใช่การกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางตรงได้ในทุก ๆ เรื่องเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการกำหนดเจตนารมณ์ หลักการ และแนวความคิดเกี่ยวกับการหลักเกณฑ์เพื่อรับรองและคุมครองสิทธิและเสรีภาพ รวมทั้ง เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติและในความเป็นจริงเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อไป”	ให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวนโยบายของประเทศและการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและในระดับท้องถิ่น การตัดสินใจทางการเมือง การจัดทำบริการสาธารณะ รวมทั้ง การตรวจสอบ ควบคุมกำกับ การติดตามและการประเมินผลการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ 3. การกำหนดให้ภาครัฐจัดให้มีการทำประชาพิจารณ์ในกรณีที่ภาครัฐกำหนดนโยบายหรือหลักเกณฑ์ที่มีผลกระทบโดยตรงต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในทุกเรื่อง หรือในกรณีที่เป็นประเด็นเกี่ยวกับปัญหาสาธารณะของประเทศ

ตาราง 22: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา

ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนที่ 1: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
จรูญ ยังประภากร, **สัมภาษณ์เมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2550**	"หากพิจารณาถึงเจตนารมณ์ในการกำหนดหลักการและเหตุผลเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความคิดเห็นโดยส่วนตัวว่าน่าจะถึงเวลาแล้วที่ภาครัฐจะต้องดำเนินการให้มีการกำหนดกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นเพื่อให้ภาคประชาชนสามารถได้รับข้อมูลข่าวสารและความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง อันเกิดจากการกำหนดแนวนโยบายของภาครัฐไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการตามนโยบายที่ก่อให้เกิดโครงการภาครัฐที่มีขนาดเล็ก ขนาดกลางหรือขนาดใหญ่ เนื่องจากการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนย่อมที่จะเป็นรากฐานประการสำคัญในการแก้ไขสภาพปัญหาในระดับฐานราก เนื่องจากสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดในชุมชนแต่ละแห่งนั้นไม่มีผู้ใดที่จะมีความเข้าใจถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงได้ดีเท่ากับประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในท้องถิ่นที่มีความรักถิ่นฐาน มีความรักธรรมชาติและมีความเข้าใจในวัฒนธรรมของตนเอง นอกจากนี้ ในบางกรณีการกำหนดโครงการที่มีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นอันเป็นนโยบายที่มาจากส่วนกลางนั้น ในทางปฏิบัติและในความเป็นจริง เมื่อได้ดำเนินโครงการไปแล้วกลับมิได้มีความสอดคล้องกับแนวความคิดและความต้องการของชุมชนในท้องถิ่น อันเป็นแนวทางที่ส่งผลโดยตรงต่อการบังคับใช้กฎหมาย ดังนั้น ผมจึงมีความคิดเห็นว่า ในการกำหนดแนวความคิด หลักการและเจตนารมณ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้อง	1. การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ประชาชนสามารถที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนทางด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม 2. การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการนำเอาจิตวิญญาณของชุมชนและวัฒนธรรมในท้องถิ่น รวมทั้งภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาใช้ในการพิจารณาประกอบ

รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก / สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	นำเอาจิตวิญญาณของชุมชนในท้องถิ่นและวัฒนธรรมในท้องถิ่น รวมทั้ง ภูมิปัญญาในท้องถิ่นตลอดจนจะต้องมีการกำหนดแนวทางในการคุ้มครองทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการยอมรับนับถืออย่างแท้จริงจากชุมชนในท้องถิ่นแต่ละแห่งอย่างแท้จริง ตัวอย่างเช่น การส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวซึ่งอาจจะมีอยู่หลายรูปแบบ แต่ทั้งนี้ในบางชุมชนท้องถิ่นอาจจะส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์หลายรูปแบบ โดยจะต้องคำนึงถึงผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมตลอดจนจะต้องคำนึงถึงการกำหนดมาตรฐานในด้านการคุ้มครองศิลปวัฒนธรรมและจิตวิญญาณร่วมของชุมชนท้องถิ่นประกอบกันด้วย”	
สมบูรณ์ ทองบุราณ, **สัมภาษณ์เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2550**	“ในกรณีเกี่ยวกับการกำหนดเจตนารมณ์เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามกฎหมายในระดับพระราชบัญญัตินั้น ผมมีความคิดเห็นว่า หากพิจารณาตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จะเห็นได้ว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาในความเป็นจริง จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหลาย ๆ ฉบับที่ผ่านมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดมาตรการและกลไกในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้หลายประการ แต่ในทางปฏิบัติแล้วกลไกและมาตรการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนกลับมิได้รับการบังคับใช้ในความเป็นจริงอัน	1. การกำหนดให้ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมได้หลายช่องทางโดยประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิได้โดยทางตรงหรือการใช้สิทธิโดยทางอ้อมผ่านทางระบบตัวแทน 2. การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อย่างเพียงพอ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	เนื่องมาจากเหตุผลประการสำคัญ กล่าวคือ บุคคลผู้ใช้อำนาจรัฐเมื่อได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนเข้ามาแล้วก็มักจะมีพฤติกรรมในการเพิกเฉยต่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะบุคคลผู้ใช้อำนาจรัฐในฐานะที่เป็นรัฐบาล สำหรับกรณีในการกำหนดเจตนารมณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายของประเทศนั้น จะเห็นได้ว่า นโยบายของประเทศมีลักษณะคล้ายหรือสอดคล้องกับแนวนโยบายของพรรคการเมืองนั่นเอง เนื่องจากหากพรรคการเมืองใดได้รับการเลือกตั้งเข้ามาและมีจำนวนเพียงพอที่จะสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ พรรคการเมืองนั้นก็จะมีการนำเอาแนวนโยบายของพรรคการเมืองมาแปรเป็นแนวนโยบายที่ใช้ในการบริหารประเทศ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ในการกำหนดแนวนโยบายที่ใช้ในการบริหารประเทศดังกล่าวนั้นภาครัฐสมควรจะต้องมีการนำเอาแนวนโยบายดังกล่าวนั้นมาใช้ในการกำหนดนโยบายของประเทศ การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น รวมทั้ง การจัดทำบริการสาธารณะ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ควบคุม กำกับและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ เพื่อให้ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การร่วมคิดและการมีส่วนร่วมในการร่างแนวนโยบายดังกล่าว โดยผ่านกระบวนการและขั้นตอนในการรับฟังความคิดเห็นของภาคประชาชน โดยอาศัยกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมโดยทางตรงและกระบวนการมีส่วนร่วมโดยทางอ้อมเป็นสำคัญ”	เกี่ยวกับการวางแผนทางด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณโดยผ่านกระบวนการและขั้นตอนในการรับฟังความคิดเห็นของภาคประชาชนและการตรวจสอบควบคุมกำกับรวมทั้งการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐ

ตาราง 23: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนที่ 1: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
แวมะฮาดี แวดาโอะ, **สัมภาษณ์เมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2550**	“ในกรณีเกี่ยวกับการกำหนดแนวความคิดและเจตนารมณ์ของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จะเห็นได้ว่า กลไกหรือกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเป็นสิ่งที่สามารถแสดงให้เห็นถึงการปกครองในระบอบระชาธิปไตยอย่างแท้จริง เนื่องจากหากพิจารณาจากกระบวนการในการเลือกตั้งแล้ว จะเห็นได้ว่า กระบวนการในการเลือกตั้งมิใช่กระบวนการสุดท้ายหรือเป็นกระบวนการเดียวที่สามารถแสดงถึงความเป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทน เนื่องจากภายหลังจากที่ประชาชนได้ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งโดยกำหนดตัวผู้ปกครองเข้าไปทำหน้าที่ในการบริหารประเทศแล้ว จะเห็นได้ว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตยยังมีหลักการที่สำคัญอีกประการหนึ่ง กล่าวคือ การกำหนดให้ประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจประชาธิปไตยอย่างแท้จริง สามารถที่จะมีสิทธิโดยการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ โดยผ่านกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ที่ระบุเป็นกฎหมาย รวมทั้ง ประชาชนยังสามารถมีสิทธิในการกำหนดแนวนโยบายและทิศทางในการบริหารจัดการประเทศโดย หากพิจารณาโดยนัยเช่นว่านี้ จะเห็นได้ว่า กลไกในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเพียงตัวเชื่อมระหว่างมาตรการทางกฎหมายที่ภาครัฐกำหนดขึ้นกับการใช้สิทธิและเสรีภาพของภาคประชาชน สำหรับกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยผ่านกระบวนการ อื่น ๆ ในประเด็นนี้ ผมมีความคิดเห็นว่า กระบวนการในการใช้สิทธิและเสรีภาพโดยทางตรงหรือผ่านทางกระบวนการอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น การใช้สิทธิและเสรีภาพโดยการผ่านกระบวนการทางผู้แทน	1. การกำหนดให้ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมได้หลายช่องทางโดยประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิได้โดยทางตรงหรือการใช้สิทธิโดยทางอ้อมผ่านทางระบบตัวแทน 2. รัฐจะต้องลดขั้นตอนเงื่อนไขและข้อจำกัดในการใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนลงและต้องแสวงหาช่องทางให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพโดยทางตรงให้มากที่สุด 3. การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการวางแผนทางด้านการพัฒนาในทางเศรษฐกิจและสังคม การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ การควบคุมกำกับการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐ

รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก / สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	หรือผ่านองค์กรต่าง ๆ ซึ่งในกรณีดังกล่าว ภาครัฐจะต้องส่งเสริมให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เพิ่มขึ้น โดยภาครัฐจะต้องลดขั้นตอนเงื่อนไขและข้อจำกัดให้มากที่สุด ซึ่งในอดีตที่ผ่านมา จากการบังคับใช้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยผ่านทางระบบตัวแทนและโดยผ่านทางระบบองค์กรนั้น จะเห็นได้ว่า การใช้สิทธิและเสรีภาพโดยการผ่านกระบวนการในลักษณะดังกล่าว ไม่สามารถส่งเสริมให้ภาคประชาชนสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพให้เกิดประสิทธิภาพในทางปฏิบัติได้เท่าที่ควร ดังนั้นทางภาครัฐจึงต้องแสวงหาช่องทางให้ภาคประชาชนสามารถมีสิทธิและมีโอกาสที่จะใช้อำนาจของตนได้โดยภาครัฐจะต้องส่งเสริมให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพโดยทางตรงให้มากที่สุด”	
พลตำรวจเอก สุนทร ช้ายขวัญ, สัมภาษณ์เมื่อ 7 สิงหาคม 2550	“สำหรับการกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมจึงมีความคิดเห็นหากพิจารณาในความเป็นจริง หากต้องที่จะทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ อันเป็นไปตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแล้ว ภาครัฐจะต้องมีการดำเนินกระบวนการในการตรากฎหมายให้เป็นรูปธรรมตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ เนื่องจากหากแม้ว่ารัฐธรรมนูญจะได้กำหนดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการมีส่วนร่วมมากเพียงไรก็ตาม แต่หากภาครัฐไม่มีความมุ่งมั่นและจริงใจที่จะการตรากฎหมายลูกออกมาบังคับใช้เพื่อให้เป็นไปตามการกำหนดเจตนารมณ์	1. การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการในการดำเนินกิจกรรมของรัฐ รวมทั้ง การส่งเสริมให้ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อย่างเพียงพอ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนทางด้านการพัฒนา

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	ของรัฐธรรมนูญ กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนย่อมไม่สามารถที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะในทางปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ดังนั้น กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงต้องกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการดำเนินกิจกรรมของรัฐ โดยการกำหนดให้ภาคประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้ง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการกำหนดมาตรการให้ภาคประชาชนสามารถที่จะแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ควบคุม ติดตามและประเมินผล การใช้อำนาจของรัฐในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวนโยบายของประเทศ หรือการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง หรืออาจกล่าวได้ว่ากระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถที่จะกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมโดยอาศัยกลไกในการมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม หมายความว่า สามารถให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยให้มีตัวแทนจากทุกภาคส่วนเข้ามาสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งหากสามารถทำได้ตามนัยนี้ ย่อมทำให้กระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้รับการตอบสนองต่อการบังคับใช้กฎหมายของประชาชนโดยทั่วไป”	ในทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะโดยผ่านกระบวนการและขั้นตอนในการรับฟังความคิดเห็นของภาคประชาชนและการตรวจสอบควบคุมกำกับรวมทั้งการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐ 2. การกำหนดให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิในกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยทางอ้อม โดยการใช้สิทธิผ่านทางระบบตัวแทนจากทุกภาคส่วนเข้ามาสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่ในรูปแบบองค์ทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพที่มีความหลากหลาย

ตาราง 24: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์การพัฒนาเอกชน

ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนที่ 1: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
นายนิติธร ล้ำเหลือ, **สัมภาษณ์เมื่อ 7 สิงหาคม 2550**	"หากจะกล่าวถึงการกำหนดหลักการและเหตุผลเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น โดยหลักการแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยประการสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ดังนั้น ในการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริงนั้น ผมมีความคิดเห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงต้องเริ่มต้นจากการให้ประชาชนสามารถที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องครบถ้วนก่อน ในลำดับต่อมาจึงค่อยกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการของภาครัฐด้านอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐ โดยจะต้องกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุมในทุกเรื่องที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของเขา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการพัฒนาและปฏิรูปที่ดิน การศึกษา กระบวนการทางการเมืองและการตรากฎหมายต่าง ๆ รวมทั้ง การส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นอกจากนี้ ในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะต้องพิจารณาจากปัจจัยทางด้านวิถีชีวิตชุมชน ประกอบด้วย เพื่อให้ภาคประชาชนสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ จะต้องกำหนดกลไกและหลักเกณฑ์ให้ประชาชนสามารถมีสิทธิในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ โดยจะต้องกำหนดกลไกให้ประชาชนสามารถที่จะยื่นฟ้องในกรณีที่มีการทุจริตจากเจ้าหน้าที่ของรัฐได้โดยตรง โดยไม่ต้องมีจำกัดในเรื่องการเป็นผู้มีส่วนได้เสียหรือไม่ โดยเป็นแต่เพียงว่าหากการกระทำของรัฐก่อให้เกิดความเสียหายแก่สาธารณะประโยชน์แล้วประชาชนย่อมมีสิทธิในการเป็นโจทก์เพื่อยื่นฟ้องต่อศาลได้"	1. การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อย่างเพียงพอ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนทางด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การจัดทำบริการสาธารณะ และการตรวจสอบควบคุมกำกับรวมทั้งการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐ 2. การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ประชาชนสามารถที่จะยื่นฟ้องรัฐต่อศาล โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องการเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง ในกรณีที่การกระทำของรัฐได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สาธารณะประโยชน์

สาระสำคัญและข้อค้นพบ จากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
นายสุริยะใส กตะศิลา, สัมภาษณ์เมื่อ 5 สิงหาคม 2550	"สำหรับการกำหนดเจตนารมณ์เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนนั้น โดยส่วนตัวแล้วผมมีความเห็นว่าหัวใจสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นอยู่ที่การให้ความคุ้มครองทางด้านสิทธิและเสรีภาพในกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านต่าง ๆ โดยจะต้องเริ่มจากการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอันถือได้ว่าเป็นกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้จะต้องส่งเสริมให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในการบริหารประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ตลอดจนจะต้องส่งเสริมกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้ประชาชนสามารถที่จะดำเนินการตรวจสอบ ควบคุม และติดตามกระบวนการในการใช้อำนาจของภาครัฐในทุกรูปแบบ และทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่สามารถทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนขับเคลื่อนไปในทิศทางที่เหมาะสมนั้น ผมมีความเชื่อว่าจะต้องมีการดำเนินกระบวนการเพื่อสรรหาบุคคลที่เป็นตัวแทนของกลุ่มคนในสังคมทุกกลุ่ม และทุกสาขาวิชาชีพให้สามารถเข้ามาเป็นตัวแทนในกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยทางอ้อม เนื่องจากกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในบางเรื่องบางประเด็นนั้น ในทางปฏิบัติคงไม่อาจสามารถที่จะกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการใช้สิทธิทางตรงได้"	1. การกำหนดให้ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมได้หลายช่องทางโดยประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิได้โดยทางตรงหรือการใช้สิทธิโดยทางอ้อมผ่านทางระบบตัวแทน 2. การกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อันเป็นกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระยะแรกของกระบวนการมีส่วนร่วม รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ

ตาราง 25: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนของผู้ประกอบวิชาชีพหรือภาคเอกชน

ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนที่ 1: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
ประสาน ตัณประเสริฐ, สัมภาษณ์เมื่อ 17 พฤษภาคม 2550	"สำหรับการกำหนดหลักการเหตุผลและเจตนารมณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ในประการแรก ผมมีความคิดเห็นว่า คำว่า "การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน" นั้น โดยเบื้องต้นคงต้องยอมรับก่อนว่าในห้วงเวลาที่ผ่านมานั้น ยังมิได้มีการกำหนดกรอบหรือขอบเขตอย่างเป็นรูปธรรมในกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน อันเนื่องจากหากพิจารณาตามหลักหรือโครงสร้างทางการเมืองของประเทศไทย จะเห็นได้ว่า กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะปรากฏในลักษณะตามตัวอย่างเท่านั้น แต่มิได้ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรมในเชิงรูปแบบและในทางปฏิบัติแต่อย่างใด อันมีผลทำให้ ภาคประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศขาดความรู้และความเข้าใจตลอดจนในทางเนื้อหายังไม่ค่อยให้ความสนใจหรือให้ความร่วมมือกับการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของรัฐที่นำมาใช้บังคับกับภาคประชาชนเท่าใดนัก โดยความคิดของผมอีกประการหนึ่ง ผมมีความเห็นว่า ปัจจัยหรือสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้กลไกในกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ค่อยประสบความสำเร็จ ได้แก่กระบวนการในการดำเนินงานที่กำหนดโดยภาครัฐนั้น มิได้อยู่ภายใต้หลักธรรมาภิบาล และมิได้อยู่ภายใต้หลักพื้นฐานของความเป็นจริงทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนพฤติกรรม ค่านิยม ทัศนคติและแนวความคิดของประชาชนเท่าใดนัก รวมถึงทางสภาพทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำของประเทศไทย อันมีผลโดยตรงต่อการยอมรับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ภาครัฐกำหนดขึ้น ซึ่งในประเด็นเช่นว่านี้ เป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่มิได้รับการหยิบยกมาพิจารณาในกระบวนการตรา	1. การกำหนดกฎหมายในลำดับรองที่อนุวัตรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญให้ปรากฏในลักษณะที่จะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในความเป็นจริงในกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของบ้านเมืองได้ โดยจะต้องอยู่ภายใต้หลักพื้นฐานของความเป็นจริงในทางประวัติศาสตร์ตลอดจนพฤติกรรม ค่านิยม ทัศนคติ และแนวความคิดของประชาชน 2. การกำหนดกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมในเชิงเนื้อหา โดยการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมใน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	บทบัญญัติของกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติแต่อย่างใด ซึ่งแท้ที่จริงแล้วประเด็นปัญหานี้เป็นรากเง้าของปัญหาทั้งปวงของประเทศไทย ดังนั้น จึงต้องมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในลำดับรอง เพื่อใช้เป็นกฎหมายอนุวัตรการให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในส่วนที่ว่าด้วยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ เป็นแนวทางประการสำคัญในการกำหนดกระบวนเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและเป็นกระบวนการในการพัฒนาและยกระดับการเรียนรู้ของประชาชน รวมทั้งเป็นมาตรการทางกฎหมายที่สามารถเสริมสร้างความสมดุลระหว่างโครงสร้างการใช้อำนาจภาครัฐ ภาคประชาสังคมและภาคเอกชน ตลอดจนเป็นมาตรการทางกฎหมายที่สามารถเสริมสร้างสมดุลทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองโดยเฉพาะเป็นมาตรการทางกฎหมายที่สามารถเสริมสร้างพลังประชาชน”	ทุกกระบวนการในการดำเนินกิจกรรมของรัฐ
สมศักดิ์ ปณีตัธยาศัย, **สัมภาษณ์เมื่อ 15 มีนาคม 2550**	“สำหรับในกรณีของแนวความคิดและหลักการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น หากพิจารณาจากกรณีตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 แล้ว จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า กลไกของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้เปิดช่องทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ค่อนข้างจะหลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถเสนอร่างกฎหมายโดยอาศัยการเข้าชื่อของประชาชนจำนวน 50,000 คน ซึ่งในทางปฏิบัติถึงแม้ว่าจะไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าใดนัก เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านกระบวนการในการรองรับการเสนอชื่อของประชาชน ซึ่งมิได้มีกลไกหรือหน่วยงานใดเข้ามาสนับสนุนการ	1. การกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้หลายช่องทางโดยการกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิได้โดยทางตรงหรือการใช้สิทธิโดยทางอ้อมผ่านทางระบบตัวแทน 2. การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ประชาชนสามารถที่จะรับรู้ข้อมูล

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	ดำเนินการ รวมไปถึง การให้ประชาชนสามารถมีสิทธิในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งก็ไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าใดนักเช่นกัน อันที่จริงแล้วข้อจำกัดหรือความล้มเหลวของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ คงอยู่ที่การนำรัฐธรรมนูญฉบับนี้มาใช้บังคับมากกว่า อันเนื่องจากมาตรการตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นไม่สามารถที่จะป้องกันการแทรกแซงการใช้อำนาจรัฐโดยกลุ่มนายทุนหรือกลุ่มผู้มีอิทธิพลทางการเมือง ตลอดจนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้มิได้กำหนดบทบัญญัติที่สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างแท้จริง ซึ่งในกรณีเช่นว่านี้ ผมมีความเห็นว่า หากจะทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนประสบความสำเร็จอย่างแท้จริงนั้น จะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อให้ประชาชนสามารถร่วมแสดงความคิดเห็นโดยผ่านทางการทำประชาพิจารณ์ในโครงการขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบต่อสาธารณะหรือมีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นโดยตรง โดยจะต้องกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมมากกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งในกรณีเช่นว่านี้สมควรกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยทางตรงมากกว่าการผ่านระบบผู้แทนหรือระบบตัวแทน เนื่องจากการกำหนดให้การส่งเสริการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยผ่านระบบผู้แทนนั้น ในห้วงเวลาที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดสภาพปัญหาเกี่ยวกับการแทรกแซงและการครอบงำจากกลุ่มนายทุนและกลุ่มผู้มีอิทธิพลทางการเมืองต่าง ๆ อันมีผลทำให้ การมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐนั้นไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ส่วนในกรณีของการกำหนดนโยบายทาง	ข่าวสาร อย่างเพียงพอ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนทางด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะและการตรวจสอบควบคุมกำกับรวมทั้งการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐ 3. กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ภาคประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางและอิสระก่อนที่ภาครัฐจะได้ไปทำสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศ ที่มีผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ โดยอาจดำเนินการโดย

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
	เศรษฐกิจนั้น ผมมีความเห็นว่าหากพิจารณาถึงองค์กรและหน่วยงานที่ขับเคลื่อนกระบวนการทางเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่า องค์กรเหล่านี้ค่อนข้างจะมีประสิทธิภาพสูง ตัวอย่างเช่น สภาหอการค้าไทย สภาอุตสาหกรรม หรือสภา ธนาคาร โดยองค์กรเหล่านี้เป็นองค์กรที่ได้รับการยอมรับทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ แต่หากพิจารณาถึงแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดแนวนโยบายทางเศรษฐกิจแล้วจะเห็นได้ว่ากลไกในการมีส่วนร่วมไม่อาจทำได้โดยอาศัยกลไก โดยทางตรงเพียงแนวทางเดียว เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการ โดยผมกลับมีความเห็นว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการกำหนดแนวนโยบายทางเศรษฐกิจนั้น สมควรกำหนดให้มีหลักเกณฑ์และวิธีการโดยผ่านกลไกในระบบตัวแทนและผ่านองค์กรทุกภาคส่วนน่าจะมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมากกว่า รวมทั้ง ในการที่ภาครัฐต้องไปทำสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศที่มีผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศนั้น ในประเด็นเช่นว่านี้สมควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ภาคประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางและอิสระ โดยอาจดำเนินการผ่านกระบวนการทำประชาพิจารณ์ก่อนที่ภาครัฐจะได้ไปทำความตกลงที่มีผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญที่ทำให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนประสบความสำเร็จในความเป็นจริง”	ผ่านกระบวนการในการทำประชาพิจารณ์

ตาราง 26: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์กรทางด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนที่ 1: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
ไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์, สัมภาษณ์เมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2550	"ในประเด็นเกี่ยวกับการกำหนดเหตุผลหรือเจตนารมณ์เกี่ยวกับการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับพระราชบัญญัติ เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้น ในชั้นการยกร่างรัฐธรรมนูญได้มุ่งเน้นถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างชัดเจน โดยหากพิจารณาในชั้นการยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... แล้ว จะเห็นได้ว่า ในชั้นการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้กำหนดหลักการและเหตุผลขั้นพื้นฐานในการที่มุ่งเน้นถึงการลดอาจภาครัฐและเพิ่มอำนาจของภาคประชาชน ซึ่งตรงจุดนี้เองเป็นจุดเกาะเกี่ยวประการสำคัญในชั้นการยกร่างรัฐธรรมนูญ ส่วนในประการต่อมาจุดเกาะเกี่ยวที่ได้รับการบัญญัติในร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้เองที่กฎหมายในระดับพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องจะต้องอนุวัตรการให้เป็นไปตามร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ โดยหากพิจารณาถึงการลดอำนาจภาครัฐและเพิ่มอำนาจของภาคประชาชนจะเห็นได้ว่า เป็นเจตนารมณ์ประการสำคัญของรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยผมมีความคิดว่าทางสภาร่างรัฐธรรมนูญจะได้บัญญัติสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในสาระสำคัญไว้ในส่วนของการยกร่างรัฐธรรมนูญ กรอบที่ 1 ในเรื่องของสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน รวมทั้ง กระบวนการในการกระจายอำนาจซึ่งเป็นจุดเกาะเกี่ยวอยู่ใน กรอบที่ 1 โดยในประเด็นเกี่ยวกับสถาบันการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจประการ	1. การกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนทางด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองตลอดจนการมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะโดยการตรวจสอบควบคุมกำกับรวมทั้งการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐโดยอิสระ 2. การกำหนดมาตรการทางกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติที่ตราออกมารองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่มุ่งเน้นถึงการลดอาจภาครัฐและเพิ่มอำนาจของภาค

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	สำคัญของร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ตัวอย่างเช่น สถาบันการเมืองครอบคลุมถึงความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจขององค์กรทางการเมืองต่าง ๆ โดยภาคประชาชนสามารถจะไปเกาะเกี่ยวหรือมีส่วนร่วมทางการเมือง ตัวอย่างเช่น ในเรื่องการเสนอกฎหมาย โดยแต่เดิมตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นั้น จะเห็นได้ว่า ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการเสนอกฎหมาย ซึ่งในประเด็นตัวอย่างเช่นว่านี้เอง จะเห็นได้ว่า ในการเข้าชื่อเสนอกฎหมายนั้น ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 การกำหนดจำนวนประชาชนที่ประสงค์จะเข้าชื่อเสนอกฎหมายจำนวน 50,000 รายชื่อนั้น ในทางปฏิบัติและในความเป็นจริงไม่ค่อยสำเร็จ โดยเป็นเหมือนการกีดกันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการที่จะสามารถมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยสมควรของประชาชนให้มีการลดจำนวนประชาชนที่ประสงค์จะเข้าชื่อเสนอกฎหมายลดจำนวนจากจำนวน 50,000 รายชื่อให้ลดน้อยลง เพื่อให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ง่ายขึ้นนั่นเอง รวมทั้ง สมควรเสนอให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในทุกระดับ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับด้วย โดยเฉพาะจะต้องมีการลดข้อจำกัดและขั้นตอนต่าง ๆ ที่อาจเป็นอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชน อันเป็นแนวทางประการสำคัญที่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนมีประสิทธิภาพต่อไป”	ประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
ปราโมทย์ โชติมงคล, **สัมภาษณ์เมื่อ 11 เมษายน 2550**	“ในกรณีเกี่ยวกับการกำหนดหลักการ แนวความคิดและเจตนารมณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า เพื่อให้บทบัญญัติของกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับในทางปฏิบัติ สมควรกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยจะต้องกำหนดหลักเกณฑ์และกระบวนการที่สามารถส่งเสริมให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การมีส่วนร่วมทางการเมือง รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ควบคุมกำกับ และการติดตามประเมินผล ตลอดจนการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ ทั้งในระดับชาติและในระดับท้องถิ่น เนื่องจากหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น มีเจตนารมณ์สำคัญ กล่าวคือ เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน อันจะเห็นได้จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ได้กำหนดให้ภาคประชาชนสามารถใช้สิทธิในการกำหนดตัวผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ ทั้งนี้ ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยทั่วโลกจะมีการกำหนดให้มีตัวแทนของประชาชนเข้าไปบริหารประเทศเพื่อกำหนดกลไกในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกรณีเช่นว่านี้ หากถามว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในบริบทอื่น ๆ ที่สามารถส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริงนั้น จะต้องดำเนินการอย่างไร คำตอบที่สามารถตอบคำถามดังกล่าวได้อย่างชัดเจน คือการทำอย่างไรที่จะบัญญัติกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม	1. การกำหนดมาตรการทางกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติที่ตราออกมารองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยมุ่งเน้นถึงการลดอาจภาครัฐและเพิ่มอำนาจของภาคประชาชน ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย 2. การกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนทางด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะโดยการตรวจสอบ ควบคุม กำกับ รวมทั้ง การติดตามและ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	ของประชาชนไว้ในบทบัญญัติของกฎหมายอย่างชัดเจน ซึ่งหากบทบัญญัติของกฎหมายมีความชัดเจนย่อมจะสามารถก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติในการบังคับใช้กฎหมายในความเป็นจริง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรม ในกรณีเช่นว่านี้สาระสำคัญคงมิได้จำกัดอยู่เฉพาะเพียงสารบัญญัติในทางตัวรูปแบบเท่านั้น แต่การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางปฏิบัติจะต้องประกอบด้วยเหตุปัจจัยหลายด้าน ซึ่งหากพิจารณาในทางเทคนิคในทางกฎหมาย จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติของกฎหมายลำดับรองหรือกฎหมายลูกที่ตราออกมาตามความในรัฐธรรมนูญนั้น เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนประสบความสำเร็จ แต่อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติกลไกหรือกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในห้วงเวลาที่ผ่านมากลับไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าใดนักเนื่องจากขาดองค์ประกอบที่สำคัญ คือ หน่วยงานหรือองค์กรที่จะเป็นสื่อกลางในการประสาน โดยที่ผ่านมาจะเห็นได้จากตัวอย่างในกรณีการร่วมกันเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายของประชาชน จำนวน 50,000 ชื่อ ซึ่งในทางปฏิบัติเกิดความล้มเหลวอย่างชัดเจน กล่าวคือ ไม่มีร่างกฎหมายฉบับใดเลยที่เสนอโดยประชาชนแล้วสามารถได้รับการตราออกมาเป็นกฎหมาย อันเนื่องมาจากสาเหตุปัจจัยประการสำคัญเกี่ยวกับองค์กรที่จะมาทำหน้าที่รองรับการดำเนินการดังกล่าว จึงส่งผลกระทบโดยตรงมาสู่การเกิดวิกฤตการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในปัจจุบันในที่สุด”	ประเมินผลการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ

ตาราง 27: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มคนพิการประเภทต่าง ๆ

ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนที่ 1: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
ศุภชีพ ดิษเทศ, **สัมภาษณ์เมื่อ 8 เมษายน 2550**	“การกำหนดแนวความคิดของบทบัญญัติของกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติที่ออกตามความในรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า หากจะพิจารณาจากกรณีศึกษาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะเห็นได้ว่า การกำหนดสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในทางปฏิบัติได้รับการบังคับใช้ค่อนข้างน้อย โดยหากพิจารณาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาน จะเห็นได้ว่า ในหมวดเสรีภาพว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย หมวดว่าด้วยการปกรองส่วนท้องถิ่น หมวดว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐาน และหมวดว่าด้วยการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ในการกำหนดบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าวเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ไม่ครอบคลุมถึงประชาชนทุกภาคส่วน โดยจะเห็นได้จากประชาชนที่เป็นผู้พิการแม้ว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจะได้มีมาตรการรับรองและคุ้มครองสิทธิไว้หลายมาตราก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติกฎหมายลูกที่ต้องตราหรือออกตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ กลับมิได้รับการพิจารณาจากองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติแต่อย่างใด อันมีผลทำให้ภาคประชาชนบางส่วนของประเทศซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายและจิตใจไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพอย่างแท้จริง ซึ่งในประเด็นดังกล่าวผมมีความเห็นว่า การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องกำหนดหลักเกณฑ์ที่สามารถบังคับใช้ได้จริงเป็นรูปธรรมและมีการกำหนด	1. การกำหนดมาตรการทางกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติที่ตราออกมารองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนที่ครอบคลุมถึงประชาชนทุกภาคส่วน 2. การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องมีการกำหนดระยะเวลาในการตราหรือออกกฎหมายที่ชัดเจน 3. การกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการวางแผนทางด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองตลอดจนการมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะโดยการตรวจสอบ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	ระยะเวลาในการตราหรือออกกฎหมายที่ชัดเจน มิใช่ภาครัฐจะตราหรือออกกฎหมายโดยกำหนดระยะเวลาตามอำเภอใจ โดยมิได้คำนึงถึงความเสียหายและผลกระทบที่ภาคประชาชนจะได้รับ สำหรับการกำหนดเจตนารมณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นจะต้องกำหนดให้ประชาชนทุกภาคส่วนสามารถมีส่วนร่วมในทางการเมือง การจัดทำบริการสาธารณะทางด้านต่าง ๆ ของภาครัฐ การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและควบคุมการใช้อำนาจรัฐ รวมทั้งจะต้องมีกำหนดระยะเวลาในการตราหรือออกกฎหมายให้ชัดเจนด้วย”	ควบคุมกำกับรวมทั้งการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ
วิริยะ นามศิริพงษ์พันธุ์, **สัมภาษณ์เมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2550**	“ในกรณีเกี่ยวกับการกำหนดเหตุของกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติที่ออกตามความในรัฐธรรมนูญนั้น ผมมีความคิดว่าในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสมควรกำหนดให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการเมืองภาคประชาชนให้มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง โดยการกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการรวมกลุ่มกันของคนพิการประเภทต่าง ๆ อันจะนำมาซึ่งการให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเมือง การจัดทำบริการสาธารณะ และการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ เพื่อร่วมกันดำเนินกิจกรรมและขับเคลื่อนการดำเนินการไปสู่แนวปฏิบัติที่มีความเหมาะสมและมีความเสมอภาคในสังคมโดยรวมต่อไป”	1. การกำหนดมาตรการทางกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติที่ตราออกมารองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ครอบคลุมถึงประชาชนทุกภาคส่วน 2. การกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเมือง การจัดทำบริการสาธารณะและการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ

ตาราง 28: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มเด็ก สตรี และคนชราที่ด้อยโอกาสทางสังคม

ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนที่ 1: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
มุกดา อินต๊ะสาร, **สัมภาษณ์เมื่อ 22 มีนาคม 2550**	“ในกรณีเกี่ยวกับการกำหนดหลักการและเหตุผลของกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติที่ออกตามความในรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะเห็นได้ว่ากลุ่มคนในสังคมไม่ได้เริ่มต้นด้วยศูนย์ โดยในสังคมแห่งใดแห่งหนึ่ง ย่อมจะประกอบไปด้วยกลุ่มคนกลุ่มต่าง ๆ ที่มีการรวมตัวกัน โดยอย่างน้อยที่สุดกลุ่มคนกลุ่มต่าง ๆ จะต้องมีการเรียนรู้ การมีบทเรียนและการมีประสบการณ์ ซึ่งกลุ่มคนกลุ่มต่าง ๆ สามารถที่จะดึงเอาสิ่งเหล่านี้ออกมาโดยปราศจากอคติ จะมีผลทำให้เห็นถึงจุดอ่อนและจุดแข็งของการปกครองระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้ ในการรวมกลุ่มกันเป็นสังคม อันประกอบไปด้วย ภาครัฐ ภาคการเมืองและภาคประชาชน ดังนั้น ในการกำหนดเจตนารมณ์เพื่อรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในระดับพระราชบัญญัติ รวมทั้ง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน หากได้ดำเนินการโดยปราศจากอคติโดยอาศัยความมุ่งมั่นที่จะทำให้คนอยู่เย็นเป็นสุขโดยดึงเอาแนวความคิดจากกลุ่มบุคคลในสังคมจากหลายภาคส่วน เพื่อนำเอาแนวความคิดเหล่านั้นมาสร้างความสมดุล นอกจากนี้ ในการนำเสนอช่องทางเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจดำเนินการได้หลายช่องทาง โดยเป้าหมายประการสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน คือการกำหนดให้ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมในการการให้ความคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การมีส่วนร่วมในทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การจัดทำบริการ	1. การกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนทางด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองตลอดจนการมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะโดยการตรวจสอบควบคุมกำกับรวมทั้งการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ 2. การกำหนดให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิในกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยทางอ้อมโดยการใช้สิทธิผ่านทางระบบตัวแทนในรูปแบบองค์ทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือโดยรูปแบบอื่น ๆ ที่มีลักษณะเช่นว่านี้

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	สาธารณะในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่ปันตัวการในการริเริ่ม เพื่อที่จะได้ใช้สิทธิในการกำหนดเจตนารมณ์ในกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยอาศัยการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนของประเทศ อันเป็นไปตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั่นเอง”	
รัชนีภรณ์ คุปรัตน์, **สัมภาษณ์เมื่อ 7สิงหาคม 2550**	“ในการกำหนดเหตุผลของกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น หากพิจารณาจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ส่งเสริมให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมค่อนข้างมาก แต่ในทางปฏิบัติ กลับไม่สามารถขับเคลื่อนกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเหตุปัจจัยหลายประการ ดังนั้น ดิฉันจึงมีความคิดเห็นว่า สมควรกำหนดกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับพระราชบัญญัติ โดยกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ ของภาครัฐที่มีผลกระทบทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม ต่อสาธารณะประโยชน์ แต่ทั้งนี้ รวมถึงการจะต้องให้ความคุ้มครองแก่บุคคลส่วนน้อยในสังคมด้วยตามความเหมาะสม โดยอาศัยกระบวนการให้มีกลุ่มบุคคลซึ่งเป็นตัวแทนของทุกภาคส่วนของประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการดำเนินการต่าง ๆ ของภาครัฐที่มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจของรัฐ อันเป็นแนวทางของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม”	1. การกำหนดมาตรการทางกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติที่ตราออกมารองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนที่ครอบคลุมถึงประชาชนทุกภาคส่วน 2. การกำหนดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมโดยการใช้สิทธิผ่านทางระบบตัวแทนในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นตัวแทนจากทุกภาคส่วนในสังคม

ตาราง 29: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: กลุ่มคนยากจนในชนบท/กลุ่มเกษตรกร

ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนที่ 1: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
นายอุทัย สอนหลักทรัพย์, สัมภาษณ์เมื่อ 7 สิงหาคม 2550	"หากพิจารณาถึงแนวความคิดสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับพระราชบัญญัตินั้น ผมมีความเห็นว่าสมควรต้องกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับกิจกรรมภายในประเทศหรือกิจกรรมระหว่างประเทศ โดยสมควรให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของภาครัฐตั้งแต่เริ่มดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดแนวนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมไปถึง การเข้าเป็นภาคีหรือการทำความตกลงระหว่างประเทศ ซึ่งสมควรจะต้องให้ภาคประชาชนสามารถได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจนั้นด้วย โดยการส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมโดยการกำหนดให้มีกฎหมายซึ่งตราหรือออกตามความในรัฐธรรมนูญ เพื่อกำหนดรายละเอียดของกระบวนการส่งเสริมในการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ หากมุ่งประสงค์ให้กฎหมายได้รับการบังคับใช้ได้อย่างแท้จริง หากเป็นกฎหมายที่มีผลกระทบโดยตรงหรือโดยอ้อมแก่ประโยชน์สาธารณะแล้ว ภาครัฐสมควรต้องจัดให้มีการลงประชามติเพื่อรับรองร่างกฎหมายฉบับนั้นก่อนที่จะมีการนำมาใช้บังคับ เพื่อให้กฎหมายที่กำหนดขึ้นได้รับการยอมรับจากประชาชน อันเป็นแนวทางที่ทำให้เห็นได้ว่าภาครัฐได้ให้ความสนใจอย่างแท้จริงกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน"	1. การกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนทางด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองตลอดจนการมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะโดยการตรวจสอบควบคุม กำกับ รวมทั้งการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ 2. การกำหนดให้ประชาชนสามารถมี ส่วนร่วมในการลงประชามติเพื่อรับรองร่างกฎหมายที่เสนอก่อนที่จะมีการนำมาบังคับใช้เพื่อให้กฎหมายที่กำหนดขึ้นมาได้รับการยอมรับจากประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
นายเมธัสสิทธิ์ ลัคนทินวงศ์, สัมภาษณ์ 7 สิงหาคม 2550	“โดยเบื้องต้นหากจะพิจารณาถึงเจตนารมณ์หรือแนวความคิดในการกำหนดกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในความคิดของผมนั้น ผมกลับมีความคิดเห็นว่าจะต้องตั้งคำถามขึ้นมาเพื่อให้ได้รับคำตอบเสียก่อนว่าในการกำหนดบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ประชาชนจะได้อะไรจากกฎหมายฉบับนี้ เนื่องจากในทางปฏิบัติกลุ่มที่ได้รับประโยชน์จากกฎหมายมักจะเป็นกลุ่มบุคคลหรือองค์กรผู้ใช้ประโยชน์จากมาตรการทางกฎหมายมากกว่า ซึ่งในประเด็นเช่นว่านี้ ตามแนวความคิดโดยเบื้องต้น คงสามารถที่จะแยกกลุ่มที่ได้ประโยชน์จากการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ออกเป็น 2 ระดับ กล่าวคือ (1) กลุ่มที่ได้ประโยชน์จากการบังคับใช้กฎหมายในระดับรากหญ้าหรือกลุ่มเกษตรกรในท้องถิ่น และ (2) กลุ่มที่ได้ประโยชน์จากการบังคับใช้กฎหมายในระดับกลุ่มแกนนำหรือกลุ่มผู้นำชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งจะเห็นได้ว่า ในการกำหนดหลักเกณฑ์หรือกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะเช่นว่านี้ หากมิได้พิจารณาหรือคำนึงถึงประเด็นดังกล่าวแล้ว ย่อมจะมีผลทำให้มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่กำหนดขึ้น ไม่ได้รับการตอบสนองและไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายแต่อย่างใด นอกจากนี้ ในการกำหนดแนวความคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนคงจะต้องพิจารณาถึงเหตุปัจจัยทางด้านความพร้อมของภาคประชาชนเป็นสำคัญด้วย เนื่องจากหากพิจารณาในความเป็นจริงและในทางปฏิบัติเท่าที่ผ่านมา	1. การกำหนดมาตรการทางกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติที่ตราออกมารองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจะต้องครอบคลุมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกภาคส่วน 2. การกำหนดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องพิจารณาถึงเหตุปัจจัยทางด้านความพร้อมของประชาชนเป็นสำคัญด้วย เนื่องจากเท่าที่ผ่านมาภาครัฐมักจะออกกฎหมายโดยมิได้มีการคำนึงถึงระดับความรู้หรือพัฒนาการทางความคิดของประชาชนในความเป็นจริง อันมีผลทำให้เกิดสภาพการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
	ภาครัฐมักจะออกกฎหมายโดยมิได้มีการคำนึงถึงระดับความรู้หรือพัฒนาการทางความคิดของประชาชนในความเป็นจริง อันมีผลทำให้เกิดสภาพการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพในที่สุด ดังนั้น จึงต้องมีการพิจารณากันอย่างถ่องแท้ว่ากระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สมควรที่จะมีการกำหนดกรอบหรือขอบเขตในลักษณะเช่นใด ที่มีความสอดคล้องกับแนวความคิดและสามารถที่จะตอบสนองต่อวิถีในการดำเนินชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นโดยรวมของประเทศ รวมทั้ง ต้องมีการพิจารณากันอย่างถ่องแท้ว่ากระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นสมควรที่จะต้องตั้งอยู่บนระดับของพัฒนาการทางความรู้และความคิดของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นที่ย่อมมีความแตกต่างและมีความหลากหลายในลักษณะใดประกอบด้วย”	

ตาราง 30: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขานิติศาสตร์

ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนที่ 2: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
พรเพ็ชร วิชิตชลชัย, สัมภาษณ์เมื่อ 15 มีนาคม 2550	"สำหรับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า จะต้องเริ่มต้นจากความร่วมมือขององค์กรทางการศึกษาในทุกระดับ รวมทั้ง การประสานความร่วมมือขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการรับฟังความเห็นของประชาชนในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ โดยอาศัยกระบวนการและกลไกจากภาครัฐช่วยในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้ องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สมควรกำหนดให้มีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรอิสระน่าจะมีความเหมาะสมกว่าองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาโดยมีสถานะทางกฎหมายเป็นหน่วยงานของรัฐ เนื่องจากองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาโดยมีสถานะทางกฎหมายเป็นหน่วยงานของรัฐจะมีข้อจำกัดอยู่หลายประการไม่ว่าจะเป็นข้อจำกัดทางด้านกฎหมายในการจัดโครงสร้างและการบริหารจัดการภายในองค์กร เป็นต้น เพื่อทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ สมควรกำหนดบทบัญญัติของกฎหมายให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นสามารถได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณในการดำเนินการจากภาครัฐ โดยจะต้องมีมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการแทรกแซงการดำเนินงานจากภาครัฐ รวมทั้ง อิทธิพลทางการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ส่วนการรับเงินสนับสนุนหรือเงินอุดหนุนจากภาคเอกชนหรือกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ยังเป็นสิ่งที่จะต้องใช้ความระมัดระวังอย่างมาก	1. การกำหนดให้มีการประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการรับฟังความเห็นของประชาชนโดยจะต้องเริ่มต้นจากความร่วมมือขององค์กรทางการศึกษาในทุกระดับ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ โดยอาศัยกระบวนการและกลไกจากภาครัฐช่วยในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนนั้น 2. การกำหนดให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาต้องได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณในการดำเนินการจากภาครัฐ 3. การกำหนดให้ดำเนินการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการมี

รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก / สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	เนื่องจากภาคเอกชนหรือกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ บางส่วนอาจมุ่งที่จะให้การสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อที่จะเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยอาจมีการแทรกแซงการดำเนินงานขององค์กร เนื่องจากกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในบางประเด็นหรือบางกรณี อาจส่งผลกระทบที่ทำให้มีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน อันเนื่องมาจากการดำเนินงานที่มิชอบด้วยกฎหมายของภาคเอกชนหรือกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ โดยเฉพาะในกรณีของการดำเนินงานตามโครงที่ดำเนินงานตามนโยบายของรัฐที่เกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะ ตัวอย่างเช่น กรณีโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้า เป็นต้น โดยปัจจัยที่สามารถแก้ไขสภาพปัญหาในเรื่องการจัดตั้งองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น คือการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ โดยหากไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐโดยตรง กระบวนการและกลไกในการใช้บังคับกฎหมายคงยากเหมือนกัน โดยหากเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ผมมีความเห็นว่า สมควรกำหนดที่มาของผู้ปฏิบัติงานจากการสรรหาโดยจะต้องกำหนดสถานะทางกฎหมายของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยอาจกำหนดให้เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่อยู่ในระบบพนักงานของรัฐ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการทำงาน ส่วนกรรมการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในการบริหารองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาก็สมควรสรรหามาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ นอกจากนี้ ผมมี	ส่วนร่วมของประชาชน เพื่อทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยกำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรของรัฐที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นอิสระ โดยอาจกำหนดให้เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่อยู่ในระบบพนักงานของรัฐ 4. การกำหนดให้คณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีที่มาจากการกำหนดสัดส่วนของผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจากทุกภาคส่วน ทั้งนี้โดยกำหนดให้สัดส่วนของผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมา

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
	ความเห็นว่า สมควรกำหนดแนวทางหรือกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนหลายช่องทาง อันประกอบไปด้วย กระบวนการในการให้ข้อมูลข่าวสารอย่างครอบคลุมรอบด้านเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในการมีส่วนร่วมของประชาชน กระบวนการในการรับฟังความคิดเห็นและปรึกษาหารือกับประชาชนเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น รวมทั้ง การกำหนดกระบวนการในการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การจัดทำบริการสาธารณะ ตลอดจนการกำหนดกระบวนการในการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ควบคุม กำกับและการติดตามและประเมินผล การใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ กล่าวคือกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยวิธีการดังกล่าวนั้นเป็นกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นลำดับจากลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับฐานรากต่อมาเป็นลำดับโดยจะต้องเริ่มต้นจากกระบวนการในระยะแรกเริ่มจนไปถึงกระบวนการในระยะสุดท้าย รวมทั้งจะต้องกำหนดกระบวนการในการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ การควบคุม การกำกับติดตามและการประเมินผลการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการและแนวปฏิบัติที่มีความชัดเจนในการปฏิบัติต่อไป”	จากบุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่มีความหลากหลายโดยกรรมการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในการบริหารองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาก็สมควรสรรหามาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
ฤทัย หงส์ศิริ, **สัมภาษณ์มื่อ 2 พฤษภาคม 2550**	“สำหรับองค์กรที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความคิดว่าน่าจะมีองค์กรหนึ่งที่จัดตั้งขึ้นมา เพื่อทำหน้าที่ในการรวบรวมความคิดเห็นและดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรง ทั้งนี้ ในการจัดตั้งองค์กรใดองค์กรหนึ่งขึ้นมานั้น หลักการสำคัญจึงมิใช่แต่เพียงการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่เพียงส่งเสริมและพัฒนาระดับความรู้ในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนเท่านั้น หากแต่จะต้องกำหนดมาตรการหรือกลไก เพื่อให้องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถประสานการทำงานร่วมกันได้ โดยองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่มีความชัดเจนว่าองค์กรมีขอบเขตเกี่ยวกับบทบาท อำนาจและหน้าที่ในการดำเนินการเพียงใด เนื่องจากแม้ว่าในปัจจุบันจะมีองค์กรที่มีบทบาท อำนาจและหน้าที่ในการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพอยู่หลายหน่วยงานหรือหลายองค์กร แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนในกรณีเกี่ยวกับการกำหนดงบประมาณที่จะนำมาใช้ในการดำเนินงานนั้น ผมมีความคิดว่า การกำหนดงบประมาณที่จะนำมาใช้ในการดำเนินงานสมควรจะได้รับการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐเป็นหลัก และอาจขอความอนุเคราะห์หรือรับความช่วยเหลือด้านงบประมาณจากองค์กรเอกชนหรือองค์กรระหว่างประเทศเพื่อนำงบประมาณมาใช้ในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องต่อไป”	1. การกำหนดให้มีการประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมและรับฟังความคิดเห็นความเห็นของประชาชนโดยจะต้องอาศัยกระบวนการและกลไกจากภาครัฐช่วยในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชน 2. การกำหนดงบประมาณที่นำมาใช้ในการดำเนินงานสมควรจะได้รับการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐเป็นหลักและอาจขอความอนุเคราะห์หรือรับความช่วยเหลือทางด้านงบประมาณจากองค์การระหว่างประเทศเพื่อนำงบประมาณที่ได้รับมาใช้ในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ตาราง 31: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขารัฐศาสตร์

ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนที่ 2: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนามผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
ศิโรฒน์ ภาคสุวรรณ, **สัมภาษณ์มื่อ 27 กรกฎาคม 2550**	“สำหรับการกำหนดหลักเกณฑ์และกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า การกำหนดหลักเกณฑ์และกระบวนการดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงปัจจัยและความพร้อมของประชาชนเป็นหลักโดยจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการพิจารณาทางด้านพัฒนาการและความรู้สึกนึกคิดของประชาชน แต่ทั้งนี้ จะต้องเข้าใจก่อนว่าหากเมื่อใดก็ตามที่ภาครัฐส่งเสริมและเพิ่มอำนาจให้กับประชาชนอย่างแท้จริง ย่อมจะมีผลทำให้อำนาจของภาครัฐลดน้อยลง ซึ่งย่อมจะส่งผลหรือก่อให้เกิดสภาพในการบริหารราชการแผ่นดินที่อาจจะดำเนินไปค่อนข้างยาก ดังนั้น ในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสร้างสมดุลแห่งอำนาจให้อยู่บนพื้นฐานที่พอเหมาะพอควรไม่มากไปหรือไม่น้อยไป ในลักษณะเช่นว่านี้ ผมคิดว่าการตรากฎหมายในระดับพระราชบัญญัติออกมาบังคับใช้เพื่อส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น แม้ว่าโดยหลักแล้วจะเป็นสิ่งที่ดี แต่จะต้องมีการพิจารณาถึงความพร้อมของประชาชนทางด้านต่าง ๆ เป็นหลักด้วย เพื่อให้อำนาจที่ภาครัฐมอบให้กับภาคประชาชนนั้นเป็นการมอบอำนาจให้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศอย่างแท้จริง มิใช่มอบอำนาจให้กับกลุ่มผู้นำหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งแต่เพียงองค์กรเดียว หากกล่าวโดยสรุปการกำหนดหลักเกณฑ์และกระบวนการในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงนั้น ทางภาครัฐจึงต้องดำเนินการตรากฎหมายที่มีกระบวนการและวิธีการที่สามารถสร้างความสมดุลและการคานอำนาจระหว่างอำนาจพลัง	1. การกำหนดหลักเกณฑ์ กลไกและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการพิจารณาทางด้านพัฒนาการและความรู้สึกนึกคิดของประชาชนโดยต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสร้างสมดุลแห่งอำนาจให้อยู่บนพื้นฐานที่เหมาะสม 2. การกำหนดให้ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมได้หลายช่องทางโดยสามารถมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิได้โดยทางตรงหรือการใช้สิทธิโดยทางอ้อม 3. การรับรองสิทธิและเสรีภาพในกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องกำหนดบทบัญญัติของกฎหมายในลำดับรองที่

รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก / สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	ประชาชนและการใช้อำนาจรัฐ โดยอาจกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถใช้สิทธิผ่านทางระบบตัวแทนในรูปแบบองค์ทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายโดยหากมีลักษณะเป็นเช่นนี้ กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนย่อมมีประสิทธิภาพมากกว่าในอดีตที่ผ่านมา สำหรับการกำหนดโครงสร้างขององค์กรที่จะเข้ามาทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นโดยเบื้องต้นคงไม่ใช่ประเด็นสำคัญว่าจะต้องมีสถานะเป็นองค์กรส่วนราชการหรือองค์กรอิสระแต่หากพิจารณาถึงลักษณะรูปแบบของโครงสร้างองค์กรต่าง ๆ ในประเทศไทยแล้ว จะเห็นได้ว่าน่าจะนำรูปแบบโครงสร้างองค์กรแบบองค์กรอิสระมาปรับใช้น่าจะมีความเหมาะสมกว่า โดยองค์กรอิสระเป็นองค์กรที่สามารถได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณจากรัฐบาล เพียงแต่ในเรื่องการบริหารจัดการโครงการนั้น องค์กรอิสระที่จัดตั้งขึ้นมาจะต้องเป็นองค์กรที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างอิสระ โดยปราศจากการแทรกแซงการดำเนินงานจากภาครัฐ รวมทั้งบุคคลที่จะเข้ามาดำเนินงานภายในองค์กรนั้น ผมมีความเห็นว่า จะต้องเป็นผู้แทนของภาคประชาสังคมเป็นส่วนใหญ่ โดยอาจมีสัดส่วนของผู้แทนจากภาครัฐบ้างเท่าที่จะสามารถทำให้องค์กรสามารถขับเคลื่อนไปได้ อันมีเจตนารมณ์ประการสำคัญเพื่อให้บุคคลที่เป็นตัวแทนจากภาคประชาชนและภาคประชาสังคมเข้ามาทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนองค์กรเพื่อแสดงให้เห็นถึงอำนาจของพลังประชาชนและชุมชนท้องถิ่นที่จะได้รับการตอบสนองต่อการดำเนินกิจกรรมทางด้านต่าง ๆ”	อนุวัตรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญให้ปรากฏในลักษณะที่จะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในความเป็นจริงในกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ 4. การกำหนดให้บุคคลที่เป็นตัวแทนจากภาคประชาชนและภาคประชาสังคมเข้ามาทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนองค์กรเพื่อแสดงให้เห็นถึงอำนาจของพลังประชาชนและชุมชนท้องถิ่นที่จะได้รับการตอบสนองต่อการดำเนินกิจกรรมทางด้านต่าง ๆ 5. การกำหนดให้องค์กรมีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรของรัฐที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นอิสระ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
รุจิรา เตชางกูร, **สัมภาษณ์มื่อ 15 มิถุนายน 2550**	“สำหรับการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการและระดับการเรียนรู้ของประชาชนนั้น ดิฉันมีความเห็นว่า หากจะให้กระบวนการในการพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนเกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริงนั้น จะต้องมีการดำเนินกระบวนการเพื่อปฏิรูประบบการศึกษาของประเทศ โดยจะต้องเริ่มดำเนินกระบวนการตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ระดับอนุบาล ปฐมศึกษา มัธยมศึกษา เรื่อยไปจนถึงการศึกษาในขั้นอุดมศึกษาคือในระดับมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ ดิฉันมีความเห็นว่าในกระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้นจะต้องกำหนดให้มีการศึกษาถึงจริยธรรมและคุณธรรมทั้งในระดับผู้นำและระดับประชาชน นอกจากนี้ ในกระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนนั้น เพื่อให้กระบวนการดังกล่าวเกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริง จะต้องมีการดำเนินกระบวนการทั้งกระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีประสบการณ์ในการมีส่วนร่วม อันเป็นแนวทางประการสำคัญที่สามารถก่อให้เกิดระดับการพัฒนากระบวนการในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนอย่างค่อยเป็นค่อยไปและเป็นแนวทางที่สามารถส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการในการปฏิรูปการเมือง เพื่อให้เป็นไปตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงต่อไป”	1. การกำหนดให้มีการดำเนินกระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนทั้งกระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคประชาชนมีประสบการณ์ในการมีส่วนร่วม 2. การกำหนดให้มีการดำเนินกระบวนการเพื่อปฏิรูประบบการศึกษาของประเทศ โดยจะต้องเริ่มดำเนินกระบวนการตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือระดับอนุบาล ปฐมศึกษา มัธยมศึกษาเรื่อยไปจนถึงการศึกษาในขั้นอุดมศึกษา คือ ระดับมหาวิทยาลัย

ตาราง 32: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขาอื่น ๆ

ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนที่ 2: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนามผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
วุฒิสาร ตันไชย, **สัมภาษณ์มื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2550**	"ในกรณีของกระบวนการและกลไกในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของภาคประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า หากพิจารณาถึงกรณีศึกษาจากเจตนารมณ์และหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะเห็นได้ว่า ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้กำหนดและเปิดช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้หลายประการ แต่อย่างไรก็ตาม ในเรื่องกระบวนการเกี่ยวกับการขับเคลื่อนกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกำหนดหรือจัดตั้งองค์กรขึ้นมาองค์กรหนึ่ง เพื่อเป็นองค์กรหลักในการดำเนินและขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยผมมีความเห็นว่าสมควรกำหนดให้เป็นองค์กรที่มีการจัดตั้งกองทุนขึ้นมา เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนและดำเนินการต่าง ๆ โดยสถานะทางกฎหมายขององค์กรขึ้นมาสมควรจัดตั้งเป็นองค์การมหาชนอิสระ โดยมีหลักการและเหตุผลในการกำหนดและจัดตั้งองค์กร เพื่อใช้เป็นช่องทางของภาครัฐในกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม ช่องทางประการสำคัญอีกช่องทางหนึ่งที่สามารถกำหนดเพื่อส่งเสริมกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น โดยผมมีความเห็นว่า อาจจะใช้องค์กรที่มีอยู่เดิมเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการดำเนินการและขับเคลื่อนกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตัวอย่างเช่น การกำหนดให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะดำเนินการ โดยอยู่ภายใต้การดำเนินงานของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจ	1. การกำหนดให้มีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมา เพื่อเป็นองค์กรหลักในการดำเนินและขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 2. การกำหนดให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมามีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์การมหาชนอิสระโดยมีหลักการและเหตุผลในการกำหนดและจัดตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อใช้เป็นช่องทางของภาครัฐในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน หรืออาจให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะดำเนินการ โดยอยู่ภายใต้การดำเนินงานของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งในทางปฏิบัติองค์กรดังกล่าวเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ใน

รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก / สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	และสังคมแห่งชาติ ซึ่งในทางปฏิบัติองค์กรดังกล่าวเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำในการวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองแก่ทางรัฐบาลอยู่แล้ว ส่วนในกรณีเรื่องของงบประมาณนั้น ผมมีความเห็นว่า สมควรกำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนขึ้นมาเพื่อใช้ในการขับเคลื่อนการปฏิบัติงาน ส่วนในกรณีเกี่ยวกับบุคลากรที่จะทำหน้าที่ในการบริหารจัดการกองทุนนั้น ผมมีความเห็นว่า สมควรกำหนดให้สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ดังกล่าว เนื่องจากสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นองค์กรที่ประกอบไปด้วยสมาชิกสภาที่ปรึกษาจำนวน 99 คน ซึ่งมีสัดส่วนของคณะกรรมการที่มีที่มาจากกลุ่มคนทุกภาคส่วนและทุกสาขาวิชาชีพในสังคม ซึ่งถือได้ว่าเป็นตัวแทนของภาคประชาชนโดยทั่วไป ส่วนในกรณีของงบประมาณที่ใช้ในการสนับสนุนการดำเนินงานนั้น ผมมีความเห็นว่า ทางภาครัฐสมควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการอย่างรอบคอบเกี่ยวกับงบประมาณที่กำหนดขึ้นเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกองทุนที่ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยสมควรกำหนดให้รายได้ของกองทุนมีที่มาจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งรายได้ที่มาจากการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐ รายได้ที่มาจากการอุดหนุนจากภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การระหว่างประเทศและทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้ รวมทั้งรายได้จากทรัพย์สินอื่นใดของกองทุนหรือที่กองทุนได้มาจากแหล่งต่าง ๆ”	การเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำในการวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองแก่ทางรัฐบาลอยู่แล้ว 3. การกำหนดงบประมาณที่นำมาใช้ในการดำเนินงานโดยสมควรจะได้รับการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐเป็นหลักและอาจขอความอนุเคราะห์หรือรับความช่วยเหลือทางด้านงบประมาณจากการอุดหนุนจากภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์การระหว่างประเทศและทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้ รวมทั้ง รายได้จากทรัพย์สินอื่นใดของกองทุนหรือที่กองทุนได้มาจากแหล่งต่าง ๆ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
ปราโมทย์ ศิริโรจน์, **สัมภาษณ์มื่อ 15พฤษภาคม 2550**	“หากพิจารณากรณีศึกษาจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อจำกัดในเรื่องของการที่ภาครัฐมิได้มีการกำหนดบทบัญญัติของกฎหมายให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ อันมีผลโดยตรงต่อการขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ดังนั้นในการร่างบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งในขณะนี้ยังอยู่ในระหว่างการร่างของสภาร่างรัฐธรรมนูญ จึงสมควรกำหนดให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีกรอบหรือขอบเขตในเรื่องระยะเวลาไว้ให้ชัดเจนว่าจะต้องมีการตราหรือออกกฎหมายเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญภายในระยะเวลาเท่าใด ส่วนการกำหนดสถานะทางกฎหมายขององค์กรที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่าสมควรกำหนดให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นนี้มีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรอิสระ โดยได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณจากทางภาครัฐ นอกจากนี้ จะต้องมีมาตรการทางกฎหมายกำหนดให้ภาครัฐจะต้องรับฟังหรือปฏิบัติตามข้อเสนอแนะขององค์กรที่จัดตั้งขึ้น ทั้งนี้ โดยอยู่ภายใต้การกำหนดหลักเกณฑ์และขอบเขตของการเสนอแนวความคิดเห็นที่ได้รับจากภาคประชาชน เพื่อให้ภาครัฐได้นำไปปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรมต่อไปส่วนการกำหนดบุคลากรและคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการองค์กรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า ในกระบวนการสรรหาสมควรกำหนดหลักเกณฑ์และ	1. การกำหนดให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีกรอบหรือขอบเขตในเรื่องระยะเวลาไว้ให้ชัดเจนว่าจะต้องมีการตราหรือออกกฎหมายเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญภายในระยะเวลาเท่าใด 2. การกำหนดงบประมาณที่นำมาใช้ในการดำเนินงานสมควรจะได้รับการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐเป็นหลัก 3. การกำหนดให้องค์กรมีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรของรัฐที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นอิสระ 4. การกำหนดให้คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการองค์กรได้รับการสรรโดยกระบวนการขั้นตอนและหลักเกณฑ์วิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่ม

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนามผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	วิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มคนที่มาจากทุกภาคส่วนและทุกกลุ่มสาขาอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดบุคลากรและคณะกรรมการที่มาจากกลุ่มนักวิชาการทั้งนักวิชาการในระบบการศึกษา และนักวิชาการนอกระบบการศึกษา ทั้งนี้ โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ต้องพึงใช้ความระมัดระวังในเรื่องของการแทรกแซงหรือครอบงำการปฏิบัติงานจากกลุ่มนายทุนหรือกลุ่มผู้มีอิทธิพลทางการเมืองต่าง ๆ ด้วย อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงแนวทางในการแบ่งแยกภาคส่วนของประชาชนตามกลุ่มสาขาวิชาชีพที่มีความหลากหลายนั้น ผมมีความเห็นว่า ประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มยุโรปหลาย ๆ ประเทศจะมีกระบวนการในการแบ่งแยกกลุ่มสาขาวิชาชีพออกเป็นกลุ่ม ๆ เพื่อให้สามารถดำเนินกระบวนการทางการเมืองโดยอาศัยกระบวนการผ่านทางระบบตัวแทนของกลุ่มสาขาวิชาชีพ อันมีเจตนารมณ์ประการสำคัญเพื่อให้ได้บุคคลที่เป็นตัวแทนจากประชาชนและภาคประชาสังคม รวมทั้ง บุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์กรทางวิชาชีพ หรือตามสาขาวิชาชีพที่มีความหลากหลาย เพื่อให้เข้ามาทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนองค์กร อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงอำนาจของพลังประชาชนและชุมชนท้องถิ่นที่จะได้รับการตอบสนองต่อการดำเนินกิจกรรมทางด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการตอบสนองต่อการดำเนินกิจกรรมทางด้านทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง อันสามารถส่งเสริมกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ในระดับหนึ่ง”	คนที่มาจากทุกภาคส่วนและทุกกลุ่มสาขาอาชีพโดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดคณะกรรมการที่มาจากกลุ่มนักวิชาการทั้งนักวิชาการในระบบการศึกษา และนักวิชาการนอกระบบการศึกษา

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
สมศักดิ์ เกตุแก่นจันทร์, **สัมภาษณ์ 14 พฤษภาคม 2550**	“สำหรับประเด็นเกี่ยวกับองค์กรและผู้ที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า จะต้องกำหนดหลักเกณฑ์ให้มีการกำหนดสัดส่วนของผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการจากทุกภาคส่วน ทั้งนี้ โดยจะต้องกำหนดให้สัดส่วนของผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการมาจากบุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่มีความหลากหลายในสังคม โดยจะต้องกำหนดให้มีสัดส่วนซึ่งเป็นตัวแทนจากภาคประชาสังคมมากที่สุด สำหรับสถานะทางกฎหมายขององค์กรที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สมควรกำหนดให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมีสถานะเป็นองค์กรที่ปฏิบัติงานอย่างอิสระ โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ ทั้งนี้ โดยจะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้มีการประสานงานความร่วมมือระหว่างองค์กรที่จัดตั้งขึ้นกับองค์กรที่มีบทบาทอำนาจและหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอื่น ๆ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ทั่วประเทศ เนื่องจากการบริหารจัดการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนคงไม่สามารถที่จะสำเร็จลงได้หากปราศจากการได้รับความร่วมมือจากองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่วนคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในองค์กรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการสรรหากรรมการที่มาจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะจะต้องมีการกำหนดให้มีสัดส่วนจากภาคประชาชนมากที่สุด เพื่อให้เกิดการสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศนั่นเอง”	1. การกำหนดให้มีการกำหนดสัดส่วนของผู้ที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการจากทุกภาคส่วนในสังคม โดยจะต้องกำหนดให้สัดส่วนของผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการมาจากบุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่มีความหลากหลายในสังคมโดยจะต้องกำหนดให้มีสัดส่วนซึ่งเป็นตัวแทนจากภาคประชาสังคมมากที่สุด 2. การกำหนดให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมีสถานะเป็นองค์กรที่ปฏิบัติงานอย่างอิสระโดยได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณจากภาครัฐ

ตาราง 33: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนที่ 2: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนามผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
เจริญ คันธวงศ์, **สัมภาษณ์มื่อ 16 พฤษภาคม 2550**	“สำหรับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกรณีของการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า กระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนนั้น จะต้องดำเนินการในส่วนที่เป็นปัจจัยนำเข้าหรือในส่วนที่เป็นกระบวนการตั้งแต่เริ่มแรกของการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยภาครัฐ เนื่องจากการไปกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการหรือขั้นตอนในการดำเนินงานนั้น โดยจะเห็นได้ว่า กระบวนการหรือขั้นตอนในการดำเนินงานเป็นสิ่งที่เป็นอุปสรรคและข้อจำกัด อันมีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่สามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างแท้จริง ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่ภาครัฐมีการกำหนดจัดทำบริการสาธารณะโดยเป็นโครงการขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบโดยตรงต่อประชาชนจำนวนมากหรือมีผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ ในกรณีเช่นว่านี้ภาครัฐจะต้องดำเนินการให้มีการจัดทำประชาพิจารณ์ เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนที่จะมีการตราหรือออกกฎหมายหรือก่อนที่จะเริ่มดำเนินโครงการต่อไป โดยมิใช่จะมาดำเนินการจัดทำประชาพิจารณ์เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนภายหลังจากที่ได้ดำเนินโครงการไปแล้ว ซึ่งเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดสภาพปัญหาและความขัดแย้งขึ้นในที่สุด โดยปรากฏให้เห็นจากสภาพปัญหาของโครงการขนาดใหญ่จำนวนมาก ส่วนกรณีขององค์กรที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า ในกระบวนการส่งเสริมการมี	1. การกำหนดให้กระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนนั้น จะต้องดำเนินการในส่วนที่เป็นปัจจัยนำเข้าหรือในส่วนที่เป็นกระบวนการตั้งแต่เริ่มแรกของการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยภาครัฐ 2. การกำหนดให้บุคคลที่เป็นตัวแทนจากภาคประชาชนและภาคประชาสังคมเข้ามาทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนองค์กรเพื่อแสดงให้เห็นถึงอำนาจของพลังประชาชนและชุมชนท้องถิ่นที่จะได้รับการตอบสนองต่อการดำเนินกิจกรรมทางด้านต่าง ๆ 3. การกำหนดให้คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในองค์กรส่งเสริมการมีส่วนร่วม

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	ส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมา เพื่อเป็นตัวกลางในการประสานงานและรองรับมาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ โดยในการกำหนดคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในองค์กรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สมควรกำหนดให้มีการสรรหาคณะกรรมการจากตัวแทนของทุกภาคส่วนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวแทนจากภาคประชาชน ซึ่งจะต้องมีสัดส่วนที่มากกว่าตัวแทนจากภาคส่วนอื่น ๆ เนื่องจากตัวแทนจากภาคประชาชนจะเป็นปัจจัยที่ทำให้การขับเคลื่อนขององค์กรเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ในการให้ความคุ้มครองและการนำไปบังคับใช้ในทางปฏิบัติซึ่งสิทธิและเสรีภาพในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นจะต้องคำนึงถึงกระบวนการเกี่ยวกับการพัฒนาระดับของการมีส่วนร่วมจากกระบวนการในระดับแรกเริ่มจนถึงกระบวนการในระดับสุดท้าย เนื่องจากว่าในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น หากปราศจากกระบวนการเกี่ยวกับการพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนแล้วย่อมส่งผลให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่สามารถที่จะขับเคลื่อนไปในทิศทางที่เหมาะสม โดยจะเห็นได้ว่าจากบทเรียนของการบังคับใช้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งถึงแม้ว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะได้กำหนดให้มีกลไกและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนค่อนข้างมาก แต่หากพิจารณาถึงระดับการเรียนรู้	ของประชาชนสมควรกำหนดให้มีการสรรหาคณะกรรมการจากตัวแทนของทุกภาคส่วนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวแทนจากภาคประชาชน ซึ่งจะต้องมีสัดส่วนที่มากกว่าตัวแทนจากภาคส่วนอื่น ๆ อันเนื่องเนื่องจากตัวแทนจากภาคประชาชนจะเป็นปัจจัยที่ทำให้การขับเคลื่อนขององค์กรมีประสิทธิภาพ

รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก / สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	และการพัฒนาระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนแล้ว จะเห็นได้ว่า ยังมีระดับการพัฒนาที่ไม่สอดคล้องและไม่สามารถตอบสนองต่อมาตรการและกลไกที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ กำหนดไว้ ดังนั้น จึงต้องมีการกำหนดถึงหลักเกณฑ์และกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและการกำหนดแนวทางในการพัฒนาระดับการเรียนรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย เพื่อให้มาตรการทางกฎหมายและกลไกที่กำหนดไว้สามารถตอบสนองต่อหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้อย่างแท้จริงต่อไป"	
ชินวร บุญยเกียรติ, **สัมภาษณ์มื่อ 16 พฤษภาคม 2550**	"สำหรับกระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า สามารถที่จะดำเนินการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชนโดยกระบวนการสังคมกิจ กล่าวคือ จะต้องดำเนินการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการเพิ่มหรือขยายพื้นที่ในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนให้มากขึ้น เพื่อให้ภาคประชาชนมีความเข้าใจและรู้ถึงสิทธิและเสรีภาพของตนเอง รวมทั้ง เพื่อให้ทุกภาคส่วนในสังคมสามารถรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมในเชิงบวกต่อไป โดยในการรวมกลุ่มนั้นหมายความว่าเป็นแนวทางที่เป็นการดำเนินการเพื่อเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ตนเอง รวมทั้งเพื่อให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้รับ	1. การกำหนดให้กระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชนสามารถดำเนินการโดยจะต้องดำเนินการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการเพิ่มหรือขยายพื้นที่เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนให้มากยิ่งขึ้น

รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก / สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	การยอมรับ อันมีผลโดยตรงต่อการใช้บังคับกฎหมายในที่สุด สำหรับกรณีในการกำหนดให้มีองค์กรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น หากพิจารณาจากกรณีศึกษาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540จะเห็นได้ว่า ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้กำหนดให้มีองค์กรที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาการเมืองขึ้นมา คือ คณะกรรมการพัฒนาทางการเมืองโดยกำหนดให้มีหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาการเมือง เพื่อดำเนินการจัดให้มีแผนพัฒนาทางการเมืองและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยต้องกำหนดให้เป็นวาระเร่งด่วนในการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อที่จะนำไปสู่การปกครองในระบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เนื่องจากในห้วงเวลาที่ผ่านมานั้นการเมืองของประเทศไทยมีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยตามลายลักษณ์อักษรเท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติและในความเป็นจริงประเทศไทยกลับมิได้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามเนื้อหาสาระในทางความเป็นจริงแต่อย่างใด สำหรับสถานะทางกฎหมายขององค์กรที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ไม่สมควรให้กำหนดให้มีรูปแบบโครงสร้างสำหรับเป็นระบบราชการ เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการและขาดความยืดหยุ่นในการประสานงาน แต่สมควรกำหนดให้องค์กรที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นองค์กรอิสระที่มีโครงสร้างการบริหารงานยืดหยุ่นและเป็นองค์กรที่สามารถสร้างจิตสำนึกร่วมของประชาชน สำหรับ	2. การกำหนดให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมีสถานะเป็นองค์กรที่ปฏิบัติงานอย่างอิสระโดยได้สามารถรับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ 3. การกำหนดให้คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในองค์กรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสมควรกำหนดให้มีการสรรหาคณะกรรมการจากตัวแทนของทุกภาคส่วนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวแทนจากภาคประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
	คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการองค์กรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องสรรหาจากกลุ่มบุคคลทุกภาคส่วนโดยจะต้องเปิดพื้นที่ให้กับกลุ่มบุคคลทุกภาคส่วนทุกสาขาอาชีพให้มีโอกาสเข้ามาบริหารจัดการองค์กรนี้โดยตรง โดยจะต้องอยู่ภายใต้พื้นฐานตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้ ในส่วนของงบประมาณที่จะนำมาใช้จ่ายในองค์กรนั้น ผมมีความเห็นว่าสมควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนทางด้านงบประมาณจากภาครัฐเป็นหลัก ซึ่งแท้ที่จริงแล้วงบประมาณดังกล่าวก็มิได้เป็นงบประมาณจากภาครัฐอย่างแท้จริง เนื่องจากงบประมาณดังกล่าวเป็นงบประมาณที่ได้จากภาษีอากรของประชาชนนั่นเอง จึงควรนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับคณะบุคคลที่เป็นผู้ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการภายในองค์กรและขับเคลื่อนการปฏิบัติงานขององค์กรนั้น สมควรที่จะกำหนดสัดส่วนของผู้ที่มาดำรงตำแหน่งในคณะบุคคลที่เป็นผู้ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการภายในองค์กรจากทุกภาคส่วนของสังคม โดยจะต้องมีการกำหนดสัดส่วนของบุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์การภาคประชาชนหรือองค์การในชุมชนท้องถิ่น องค์การพัฒนาเอกชน องค์การผู้ประกอบวิชาชีพทางด้านต่าง ๆ รวมทั้ง บุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์การภาคประชาสังคมในลักษณะอื่น ๆ ด้วย รวมทั้ง สมควรจะต้องมีการกำหนดสัดส่วนของผู้ที่มาดำรงตำแหน่งในคณะบุคคลที่เป็ตัวแทนจากตัวแทนของภาคราชการด้วย เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำหน้าที่ขับเคลื่อนองค์กรต่อไป”	

ตาราง 34: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา

ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนที่ 2: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนามผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
สมบูรณ์ ทองบุราณ, **สัมภาษณ์มื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2550**	“ในการกำหนดกระบวนการการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่าคงจะต้องมีการพิจารณาหลักเกณฑ์ที่มีผลต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในความเป็นจริง กล่าวคือการขับเคลื่อนกระบวนการดังกล่าวมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการจัดสรรงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ อันเนื่องมาจากองคาภยพทุกอย่างทุกขั้นตอนที่ภาครัฐมุ่งที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมนั้น ล้วนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐมาใช้ในการดำเนินงาน นอกจากนี้ ในกระบวนการและหลักการสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องมุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีอำนาจในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้อย่างแท้จริง โดยการกำหนดให้ในกรณีที่มีบทบัญญัติของกฎหมายหรือมาตรการใด ๆ ที่ออกมาเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยตรงอันส่งผลต่อประชาชนหมู่มาก ทางภาครัฐจะต้องดำเนินการให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้ในชั้นแรกของกระบวนการ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการตรวจสอบในขั้นแรกของกระบวนการในการยกร่างกฎหมายก็ว่าได้ นอกจากนี้ ในกรณีของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ทางภาครัฐสมควรกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานโดยการทำประชาพิจารณ์ในชั้นแรกของการดำเนินโครงการขนาดใหญ่เกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะที่มีผลกระทบต่อภาคประชาชนในท้องถิ่น โดยผมกลับมีความเห็นว่า คงจะต้องยอมรับความเป็นจริงในทางปฏิบัติ	1. การกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวนโยบายของประเทศ รวมทั้ง การตรวจสอบและการประเมินผลการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ 2. การกำหนดให้ในกรณีที่มีมาตรการทางกฎหมายหรือมาตรการใด ๆ ที่ออกมาเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยตรงทางภาครัฐจะต้องดำเนินการให้ประชาชนสามารถตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐได้ในชั้นแรกของกระบวนการ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการตรวจสอบในขั้นแรกของกระบวนการในการยกร่างกฎหมายจนไปถึงกระบวนการในระยะสุดท้ายของกระบวนการและขั้นตอนการดำเนิน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	และในความเป็นจริงเสียก่อนว่า องค์กรที่มีการทุจริตและคอรัปชั่นมากที่สุดในประเทศไทยในโดยความเห็นส่วนตัวของผมคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้งนี้ หากทางภาครัฐสามารถกำหนดกระบวนการและขั้นตอนที่มีความเหมาะสม เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคประชาชนสามารถได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ และส่งเสริมให้ภาคประชาชนสามารถได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในการจัดทำบริการสาธารณะทุก ๆ โครงการที่มีผลกระทบโดยตรงต่อประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศแล้ว ผมเชื่อมั่นว่าการทุจริตและคอรัปชั่นในประเทศไทยคงสามารถที่จะลดลงได้ในที่สุด อย่างไรก็ตาม ในการให้ความคุ้มครองและการนำไปบังคับใช้ในทางปฏิบัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า จะต้องกำหนดเจตนารมณ์ที่มีเหตุผลประการสำคัญเพื่อที่จะให้มาตรการทางกฎหมายสามารถนำไปใช้บังคับได้ในความเป็นจริง โดยจะต้องคำนึงถึงกระบวนการเกี่ยวกับการพัฒนาระดับของการมีส่วนร่วมจากกระบวนการในระยะแรกเริ่มจนถึงกระบวนการในระยะสุดท้ายของกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินโครงการขนาดใหญ่เกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะที่มีผลกระทบต่อภาคประชาชน เพื่อให้มาตรการทางกฎหมายและกลไกที่กำหนดไว้สามารถตอบสนองต่อนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้อย่างแท้จริงต่อไป”	โครงการขนาดใหญ่เกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะที่มีผลกระทบต่อภาคประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
จรูญ ยังประภากร, สัมภาษณ์มื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2550)	“ในกระบวนการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่าการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนนั้น เป็นปัจจัยประการสำคัญที่สุดที่จะทำให้กระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ในกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนนั้น ในการพิจารณาและดำเนินการหากให้เกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง จะต้องดำเนินการโดยอาศัยการกำหนดนโยบายและกระบวนการในการดำเนินงานประกอบกันระหว่างการกำหนดนโยบายและกระบวนการจากส่วนกลางและการกำหนดนโยบายจากส่วนภูมิภาค รวมไปถึง การนำเอานัยของแนวความคิดเกี่ยวกับองค์กรภาคเอกชนและองค์การพัฒนาเอกชน รวมทั้ง องค์กรทางศาสนามาร่วมกันพิจารณาและดำเนินการ ส่วนการกำหนดองค์กรที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น โดยความเห็นส่วนตัวผมไม่ค่อยมีความเชื่อมั่นกับระบบราชการเท่าใดนัก เนื่องจากระบบราชการมักจะมีข้อจำกัดในทางปฏิบัติอันเนื่องมาจากกฎระเบียบและพฤติกรรมของข้าราชการที่มีแนวโน้มของแนวความคิด ทัศนคติและค่านิยม ที่ไม่สอดคล้องในการรองรับกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้น ในกรณีเช่นว่านี้ ผมจึงมีความเห็นว่าองค์กรที่สมควรจะมาทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น น่าจะเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นในลักษณะที่เป็นองค์กรอิสระหรืออาจกำหนดให้เป็นภาระหน้าที่ของสถาบันทางการศึกษาก็ได้ เนื่องจากในสังคมไทย	1. การกำหนดให้กระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชน สามารถดำเนินการโดยการกำหนดนโยบายและกระบวนการในการดำเนินงานประกอบกันระหว่างการกำหนดนโยบายและกระบวนการจากส่วนกลางและการกำหนดนโยบายจากส่วนภูมิภาค รวมไปถึง การนำเอานัยของแนวความคิดเกี่ยวกับองค์กรภาคเอกชนและองค์การพัฒนาเอกชน รวมทั้ง องค์กรทางศาสนามาร่วมกันพิจารณาและดำเนินการ 2. การกำหนดให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมีสถานะเป็นองค์กรที่ปฏิบัติงานอย่างอิสระโดยได้สามารถรับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐโดยภาครัฐ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	บุคลากรทางการศึกษาจะเป็นบุคลากรที่ได้รับความเชื่อถือจากภาคประชาชนเป็นอย่างมาก รวมทั้ง อาจจะดำเนินการในลักษณะที่มีการเชื่อมโยงกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไปสู่องค์กรทางศาสนาด้วยก็ย่อมได้ ตัวอย่างเช่น การเชื่อมโยงกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไปสู่วัดในพระพุทธศาสนา เนื่องจากวัดเป็นองค์กรที่ได้รับความยอมรับนับถือเป็นอย่างมากและประชาชนโดยทั่วไปก็ให้ความเคารพวัด ส่วนในกรณีของการสนับสนุนทางด้านงบประมาณจากภาครัฐนั้น ผมมีความเห็นว่าเป็นสิ่งที่สมควรกำหนดให้เป็นรูปธรรมโดยภาครัฐจะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดสรรงบประมาณโดยปราศจากเงื่อนไข เพื่อใช้เป็นมาตรการในการให้คุ้มครองแก่ความเป็นอิสระในการดำเนินงานขององค์กรที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมไปถึงการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนหรือองค์การพัฒนาเอกชนต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นมาตรการในการป้องกันการแทรกแซงและครอบงำจากกลุ่มนายทุนและกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองต่าง ๆ นอกจากนี้ องค์กรที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สมควรกำหนดให้สามารถที่จะดำเนินการบางประการที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อแสวงหารายได้บางส่วนมาใช้ในการดำเนินงาน แต่จะต้องมิได้ดำเนินการโดยหวังผลกำไรเกินความพอเหมาะพอควร”	จะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดสรรงบประมาณโดยปราศจากเงื่อนไข เพื่อใช้เป็นมาตรการในการให้คุ้มครองแก่ความเป็นอิสระในการดำเนินงานขององค์กรที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยรวมไปถึง การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนหรือองค์การพัฒนาเอกชนต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นมาตรการในการป้องกันการแทรกแซงและครอบงำจากกลุ่มนายทุนและกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองต่าง ๆ

ตาราง 35: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนที่ 2: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนามผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
พลตำรวจเอก สุนทร ซ้ายขวัญ, สัมภาษณ์มื่อ 7 สิงหาคม 2550	"สำหรับการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ในทางปฏิบัติคงไม่สามารถที่จะทำให้ให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของภาครัฐได้โดยทางตรง ซึ่งหากจะให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในทางตรงได้คงมีแต่เฉพาะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง ในส่วนที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา รวมทั้งการเลือกตั้งสมาชิกในระดับท้องถิ่นต่าง ๆ และการออกเสียงประชามติ เท่านั้น ทั้งนี้ในกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในเรื่องอื่น ๆ ในทางปฏิบัติ สมควรกำหนดให้มีกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยทางอ้อมด้วยวิธีการสรรหาบุคคล ซึ่งเป็นตัวแทนของทุกภาคส่วนเข้าไปเป็นตัวแทนในการขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ผมมีความคิดว่าน่าจะมีความเหมาะสมกว่า ทั้งนี้ ภาครัฐสมควรจะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดกลุ่มคนในสังคมให้ชัดเจนเพื่อให้ง่ายต่อการจัดกลุ่มคนในสังคม อันเป็นแนวทางที่สามารถทำให้ได้มาซึ่งตัวแทนของกลุ่มคนทุกภาคส่วนนั่นเอง ส่วนการกำหนดสถานะขององค์กรที่ปฏิบัติงานทางด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า สมควรกำหนดให้องค์กรมีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรอิสระที่สามารถปฏิบัติงานได้โดยไม่ถูกแทรกแซงจากภาครัฐและกลุ่มอิทธิพลใด ๆ แต่ทั้งนี้ จะต้องเป็นองค์กรที่ได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณจากภาครัฐ รวมทั้ง สามารถได้รับการบริจาคเงินจากภาคเอกชนหรือองค์การ	1. การกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้หลายช่องทางโดยภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิได้โดยทางตรงหรือการใช้สิทธิโดยทางอ้อมผ่านทางระบบตัวแทน 2. การใช้สิทธิผ่านทางระบบตัวแทนในรูปแบบองค์ทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่นที่มีลักษณะเช่นว่านี้ เพื่อให้กระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลใช้บังคับอย่างแท้จริง โดยให้มีการกำหนดรูปแบบองค์ทางวิชาชีพ 3. การกำหนดสถานะขององค์กรที่ปฏิบัติงานทางด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยสมควร

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	ระหว่างประเทศ เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการองค์กร ส่วนบุคลากรที่เข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารงานองค์กรนั้น สมควรให้มีการสรรหาตัวแทนจากทุกภาคส่วนและทุกสาขาอาชีพ โดยสมควรกำหนดให้มีสัดส่วนตัวแทนจากภาคประชาชนมากที่สุด แต่ทั้งนี้บุคลากรที่มาจากภาคราชการก็ย่อมมีได้ แต่จะต้องมีสัดส่วนที่น้อยกว่าตัวแทนจากภาคประชาชน เพื่อดำเนินการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการในองค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ ในการพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนนั้น สมควรกำหนดให้เป็นภารกิจหลักขององค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาโดยสมควรให้มีการดำเนินการเชื่อมโยงกับเครือข่ายภาคประชาชนอื่น ๆ รวมทั้ง องค์การพัฒนาเอกชนและทุกภาคส่วนในสังคมด้วย เพื่อให้ประชาชนโดยทั่วไปสามารถได้รับการพัฒนาระดับการเรียนรู้ อันเป็นปัจจัยพื้นฐานในการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งหากให้เป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐเพียงฝ่ายเดียว ผมมีความเห็นว่ากระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนคงไม่สามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ”	กำหนดให้องค์กรมีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรอิสระที่สามารถปฏิบัติงานได้โดยไม่ถูกแทรกแซงจากภาครัฐและกลุ่มอิทธิพลใด ๆ และจะต้องเป็นองค์กรที่ได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณจากภาครัฐ รวมทั้ง สามารถได้รับการบริจาคเงินจากภาคเอกชนหรือองค์การระหว่างประเทศ เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการองค์กร
แวมะฮาดี แวดาโอะ, **สัมภาษณ์ 15 กุมภาพันธ์ 2550**	“ในกรณีการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนนั้น ผมคิดว่าจะต้องดำเนินการพัฒนาและแก้ไขที่โครงสร้างของระบบหรือการกำหนดกิจกรรมในการส่งเสริมและพัฒนาโดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการในการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญต่อองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องโดยรัฐมิใช่แต่จะเพียงส่งเสริมในเชิงนโยบายเท่านั้น หากแต่ภาครัฐจะต้องให้การส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่อง	1. การกำหนดให้การส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนสามารถกระทำโดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการในการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่ง

รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก / สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	งบประมาณด้วย ซึ่งกระบวนการดังกล่าวคงต้องกระทำควบคู่กันไประหว่างการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามกระบวนการศึกษาในระบบและนอกระบบ โดยเฉพาะกระบวนการและมาตรการสำคัญที่สามารถก่อให้เกิดประสิทธิภาพได้อย่างแท้จริงนั้น อาจต้องใช้กระบวนการที่มิใช่กระบวนการหรือระบบการศึกษาปกติ เนื่องจากในระบบการศึกษาปกติอาจก่อให้เกิดการครอบงำได้ง่าย ดังนั้น ผมจึงเห็นว่าสมควรที่จะต้องมีการเสริมสร้าง Unternative เหล่านี้ขึ้นมา โดยจะต้องได้รับการกำกับดูแลและการกำกับนโยบาย โดยเฉพาะบุคคลที่มีจิตสาธารณะ สำหรับสัดส่วนของคณะกรรมการที่เป็นผู้ดำเนินการหรือบริหารองค์การนั้น ผมมีความเห็นว่า สมควรกำหนดให้เปิดช่องทางและพื้นที่สาธารณะให้ภาคประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด นอกจากนี้ จะต้องให้น้ำหนักกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับรากหญ้าให้มีสัดส่วนมากที่สุด จะเห็นได้ว่าหากองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาเป็นหน่วยงานขององค์กรตัวแทนแล้วพลังของภาคประชาชนย่อมไม่สามารถที่จะแสดงการมีส่วนร่วมออกมาได้อย่างแท้จริง ส่วนงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการขององค์กรนั้น สมควรกำหนดให้ภาครัฐเป็นผู้สนับสนุน เนื่องจากเป็นกระบวนการหรือหน้าที่ซึ่งภาครัฐต้องดำเนินการอยู่แล้ว นอกจากนี้ ในการกำหนดงบประมาณขององค์กรที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้ตั้งแต่ต้นและสามารถมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน รวมทั้ง การกำหนดหลักเกณฑ์ให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของภาครัฐด้วย”	ต้องทำควบคู่กันไประหว่างการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามกระบวนการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ 2. การกำหนดให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมีสถานะเป็นองค์กรที่ปฏิบัติงานอย่างอิสระโดยได้สามารถรับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ 3. การใช้สิทธิผ่านทางระบบตัวแทนในรูปแบบองค์ทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่นที่มีลักษณะเช่นว่านี้ โดยจะต้องให้น้ำหนักกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับรากหญ้าให้มีสัดส่วนมากที่สุด

ตาราง 36: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์การพัฒนาเอกชน

ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนที่ 2: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
นายนิติธร ล้ำเหลือ, **สัมภาษณ์มื่อ 7 สิงหาคม 2550**	"สำหรับองค์กรที่จะจัดตั้งขึ้นมาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่าสมควรจะกำหนดให้มีโครงสร้างองค์กรที่มีอำนาจและหน้าที่ในการประสานข้อมูล การรับรู้ปัญหาและการเชื่อมโยงเครือข่ายขององค์กรต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพในกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ คณะกรรมการที่เข้ามาดำเนินการขับเคลื่อนภายในองค์กรนั้น โดยหลักทั่วไปแล้วคงต้องมีสัดส่วนของข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาเป็นคณะกรรมการส่วนหนึ่ง อันเป็นไปตามรูปแบบของการกำหนดโครงสร้างทางกฎหมายโดยทั่วไป แต่อย่างไรก็ตาม การกำหนดโครงสร้างของคณะกรรมการที่เข้ามาบริหารงานองค์กรนั้น จะต้องกำหนดให้มีสัดส่วนจากภาคประชาชนมากที่สุด โดยอาจกำหนดสัดส่วนเป็นสองถึงสามเท่าของภาคราชการน่าจะมีความเหมาะสม ซึ่งในสัดส่วนของคณะกรรมการเช่นว่านี้ สมควรจะต้องมีการกำหนดให้มีสัดส่วนของนักวิชาการทางด้านสาขาต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมด้วย เพื่อให้บุคคลเหล่านี้สามารถนำเจตนารมณ์ของคณะกรรมการที่มาจากภาคประชาชนแสดงออกมาเป็นรูปธรรม อันมีผลโดยตรงต่อการขับเคลื่อนองค์กรนั่นเอง นอกจากนี้ ในการกำหนดงบประมาณที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการองค์กรนั้น สมควรกำหนดให้เป็นหน้าที่ของภาครัฐที่จะต้องจัดสรรงบประมาณให้กับองค์กรที่จัดตั้งขึ้น เนื่องจากภารกิจในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้นย่อมเป็นอำนาจหน้าที่โดยตรงของภาครัฐอยู่แล้ว"	1. การกำหนดให้โครงสร้างองค์กรที่มีอำนาจและหน้าที่ในการประสานข้อมูล การรับรู้ปัญหาและการเชื่อมโยงเครือข่ายขององค์กรต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพในกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 2. การใช้สิทธิผ่านทางระบบตัวแทนในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลาย โดยจะต้องกำหนดให้มีสัดส่วนจากภาคประชาชนมากที่สุดซึ่งโดยในสัดส่วนของคณะกรรมการนั้น สมควรกำหนดให้มีสัดส่วนของนักวิชาการทางด้านศาสตร์หรือ สาขาต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมด้วย

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
นายสุริยะใส กตะศิลา, สัมภาษณ์เมื่อ 5 สิงหาคม 2550	“สำหรับการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการและระดับการเรียนรู้ของประชาชนเพื่อให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงนั้น ผมมีความเห็นว่า โดยเบื้องต้นจะต้องส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงและถูกต้องครบถ้วนโดยภาครัฐจะต้องไม่มีการปิดกั้นหรือบิดเบือนการให้ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนข้อเท็จจริงในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของภาครัฐ นอกจากนี้ จะต้องส่งเสริมให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการในการศึกษาของชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดและวิถีชีวิตของประชาชนอย่างแท้จริง ส่วนในเรื่องของกระบวนการในการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องส่งเสริมให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในระยะเริ่มต้นของการดำเนินโครงการจนถึงการดำเนินงานในระยะสุดท้าย ซึ่งหมายความว่า จะต้องส่งเสริมให้ประชาชนสามารถที่จะตรวจสอบ ติดตาม และควบคุมกำกับการดำเนินโครงการหรือการดำเนินงานของภาครัฐในทุกขั้นตอน นอกจากนี้ ในส่วนของการกำหนดผู้ที่เป็นตัวแทนเพื่อเข้ามาปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวแทนของภาคประชาชนในการตัดสินใจและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัตินั้น จะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และกระบวนการที่สามารถได้ผู้ที่เป็นตัวแทนของภาคประชาสังคมในทุกภาคส่วน” อย่างแท้จริง	1. การกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและกำหนดการในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการและระดับการเรียนรู้ของประชาชน โดยส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงและถูกต้องครบถ้วน ตลอดจนได้รับข้อเท็จจริงในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของภาครัฐ 2. การกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการในการศึกษาของชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดและวิถีชีวิตของประชาชน 3. การกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในระยะเริ่มต้นของการดำเนินโครงการจนถึงการดำเนินงานในระยะสุดท้าย

ตาราง 37: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนของผู้ประกอบวิชาชีพหรือภาคเอกชน

ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนที่ 2: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
สมศักดิ์ ปณีตัธยาศัย, **สัมภาษณ์มื่อ 19 มีนาคม 2550**	“สำหรับกระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนนั้น โดยความคิดเห็นส่วนตัวของผมแล้ว ผมมีความเห็นว่า การส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้น่าจะอยู่ที่การสร้างจิตวิญญาณร่วมกันของประชาชนที่มีความรักและเคารพการปกครองในระบบประชาธิปไตยโดยการเสริมสร้างจิตสำนึกร่วมกัน ซึ่งหากพิจารณาแต่มาตรการและแนวทางของกฎหมายแต่เพียงอย่างเดียว กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนคงไม่สามารถประสบความสำเร็จได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ องค์กรที่จะเข้ามาทำหน้าที่ขับเคลื่อนกระบวนการดังกล่าว ผมมีความเห็นว่า น่าจะกำหนดให้มีการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานของภาครัฐ คือ กระทรวงศึกษาธิการ เนื่องจากเป็นองค์กรที่มีหน้าที่โดยตรงในการให้ความรู้แก่ประชาชนอยู่แล้ว สำหรับสถานะขององค์กรที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า สมควรกำหนดให้มีการจัดตั้งองค์กรในลักษณะที่เป็นองค์กรอิสระโดยได้รับการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐ แต่ทั้งในการดำเนินการขององค์กรจะต้องมีมาตรการในการป้องกันการครอบงำและการแทรกแซงของหน่วยงานภาครัฐ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นองค์กรที่มีอำนาจในการบริหารจัดการที่เป็นอิสระ มีเพียงเฉพาะในเรื่องของงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเท่านั้นที่อาจไม่จากภาครัฐ ซึ่งในประเด็นดังกล่าวสมควรจะต้องกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการที่เหมาะสมเพื่อให้งบประมาณที่ได้รับนั้น นำไปใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมและเพียงพอต่อการบริหารจัดการภายในองค์กร โดยสถานะของ	1. การกำหนดให้กระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชน ต้องกำหนดให้มีกระบวนการการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานของภาครัฐ คือ กระทรวงศึกษาธิการ เนื่องจากเป็นองค์กรที่มีหน้าที่โดยตรงในการส่งเสริมและพัฒนาระดับความรู้ของประชาชน 2. การกำหนดให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมีสถานะเป็นองค์กรที่ปฏิบัติงานอย่างอิสระโดยสามารถได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ โดยภาครัฐจะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดสรรงบประมาณโดยปราศจากเงื่อนไขเพื่อใช้เป็นมาตรการในการให้คุ้มครองแก่ความเป็นอิสระในการ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมานี้ จึงสมควรให้มีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรอิสระภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ โดยจะต้องเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรที่มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอื่น ๆ สำหรับบุคลากรหรือคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการองค์กรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สมควรกำหนดให้มีกระบวนการสรรหาจากตัวแทนของทุกภาคส่วนเพื่อให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นอย่างแท้จริง	ดำเนินงานขององค์กรที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมไปถึงการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และกระบวนการในการได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนหรือองค์การพัฒนาเอกชนต่าง ๆ
ประสาน ตัณประเสริฐ, **สัมภาษณ์มื่อ 17 พฤษภาคม 2550**	“สำหรับหลักเกณฑ์และกระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า โดยเบื้องต้นจะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ประชาชนสามารถมีส่วนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอจากภาครัฐและสามารถมีส่วนในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระและมีเหตุมีผลภายใต้กระบวนการในการส่งเสริมระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศควบคู่กันไปด้วย เนื่องจากว่าประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทยเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในภาคการเกษตร ซึ่งยังมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับต่ำในทางปฏิบัติและในความเป็นจริง ทั้งนี้ ในการกำหนดบทบัญญัติหรือมาตรการทางกฎหมายหากพิจารณาโดยอาศัยบริบทของประชาชนที่อยู่ในเขตเมืองเป็นหลักในการพิจารณาย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อหลักการหรือเจตนารมณ์ที่ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติของกฎหมายอันมีผลทำให้มาตรการและหลักเกณฑ์ที่ภาครัฐกำหนดขึ้นไม่สามารถขับเคลื่อนกระบวนการในการส่งเสริมการเรียนรู้ของ	1. การกำหนดมาตรการทางกฎหมายโดยอาศัยบริบทของประชาชนที่อาศัยอยู่ในภาคเกษตรควบคู่ไปกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองย่อมส่งผลโดยตรงต่อหลักการหรือเจตนารมณ์ที่ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติของกฎหมาย อันมีผลทำให้มาตรการและหลักเกณฑ์ที่ภาครัฐกำหนดได้รับการตอบสนองที่ยอมรับในการใช้บังคับมาตรการและหลักเกณฑ์ที่ภาครัฐกำหนดขึ้น

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนามผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	ประชาชนให้เกิดการบังคับใช้ได้อย่างแท้จริง สำหรับกรณีของการจัดตั้งองค์กรที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า การกำหนดหรือจัดตั้งองค์กรขึ้นมาเป็นองค์กรเดียวคงไม่สามารถบริหารจัดการกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้อย่างแท้จริง เนื่องจากมีข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ มากมาย ซึ่งในกรณีสภาพปัญหาเช่นว่านี้ ผมจึงมีความเห็นว่า สมควรจะต้องกำหนดให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอำนาจและหน้าที่หลักขององค์กรที่มีอยู่แล้วในปัจจุบันมากมายหลายองค์กร รวมทั้ง องค์กรที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการในการส่งเสริมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยอาจมอบอำนาจในกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้แก่ทางสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เนื่องจากเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองให้แก่ภาครัฐอยู่แล้ว ผมคิดว่าน่าจะมีความเหมาะสมกว่า โดยในการกำหนดองค์กรที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องระมัดระวังในเรื่องของการแทรกแซงหรือการครอบงำการดำเนินงานขององค์กรจากกลุ่มทุนและกลุ่มผู้มีอิทธิพลทางการเมืองที่อาจจะใช้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมานี้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่มิชอบด้วยกฎหมายด้วย”	2. การกำหนดให้ทางสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นองค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเมืองให้แก่ภาครัฐอยู่แล้ว

ตาราง 38: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์กรทางด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนที่ 2: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน

รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก / สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
ปราโมทย์ โชติมงคล, สัมภาษณ์มื่อ 11 เมษายน 2550	“สำหรับการส่งเสริมระดับการเรียนรู้ของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า จะต้องดำเนินกระบวนการให้ประชาชนโดยทั่วไปของประเทศ โดยเฉพาะประชาชนในระดับรากหญ้าได้รับการศึกษาในระดับพื้นฐานก่อน ดังเช่นตัวอย่าง ชาวนาของประเทศในแถบทวีปยุโรปและแถบทวีปอเมริกา จะเห็นได้ว่า ชาวนาของประเทศในแถบดังกล่าวเป็นชาวนาที่มีการศึกษาขั้นต่ำในระดับปริญญาตรี โดยเป็นชาวนาที่มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและมีความรู้ความคิดเป็นของตนเอง ซึ่งผมมีความเห็นว่า หากสามารถส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนได้ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองได้ในที่สุด สำหรับองค์กรที่จะทำหน้าที่ในการประสานงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมเห็นว่าควรกำหนดให้เป็นหน้าที่ขององค์กรฝ่ายนิติบัญญัติที่จะไปดำเนินการเผยแพร่ความรู้และประสานความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ โดยการกำหนดให้เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชนชน นอกจากนี้ ผมมีความเห็นว่า อาจกำหนดให้สถาบันพระปกเกล้า ซึ่งเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติ โดยเป็นองค์กรที่ขึ้นอยู่กับองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ โดยทำหน้าที่ในการประสานงานในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทางด้านวิชาการและมีกระบวนการในการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ โดยสามารถส่งเสริมและสนับสนุนพัฒนาความรู้ให้กับหลายภาคส่วน เนื่องจากองค์กรที่ทำหน้าที่ดังกล่าวจะต้องเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพและควรเป็นองค์กรทางวิชาการ ดังนั้นองค์กรที่จะจัดตั้งขึ้นมาในรูปแบบอื่น ๆ จึงอาจไปศึกษาและประยุกต์	1. การกำหนดให้นำแนวทางในการดำเนินการของสถาบันพระปกเกล้ามาประยุกต์ใช้ เนื่องจากองค์กรที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพและควรเป็นองค์กรทางวิชาการ โดยเฉพาะควรเป็นองค์กรที่ขึ้นอยู่กับองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ เพื่อทำหน้าที่ในการประสานงานในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทางด้านวิชาการ 2. การกำหนดให้ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมได้หลายช่องทางโดยการกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิได้โดยทางตรงหรือการใช้สิทธิโดยทางอ้อม

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	รูปแบบของสถาบันพระปกเกล้ามาปรับใช้เป็นตัวอย่างก็น่าจะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมานั้นจะต้องกำหนดแนวทางหรือกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนใหมีหลายช่องทาง ตัวอย่างเช่น กระบวนการในการให้ข้อมูลข่าวสารอย่างครอบคลุมรอบด้านเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในการมีส่วนร่วมของประชาชน กระบวนการในการรับฟังความคิดเห็นและการปรึกษาหารือกับประชาชนเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ตลอดจนการกำหนดกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบ ควบคุมกำกับและการติดตามประเมินผลการใช้อำนาจรัฐ”	3. การกำหนดให้มีกระบวนการในการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและการตรวจสอบ ควบคุมกำกับและการติดตามประเมินผลการใช้อำนาจรัฐ
ไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์, **สัมภาษณ์มื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2550**	“กระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า คงจะต้องส่งเสริมนโยบายสำคัญทางด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศให้มีประสิทธิภาพก่อนในเบื้องต้น อันถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญในกระบวนการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชนโดยเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ส่วนในการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ในการดูแลและกำหนดแผนงานในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า องค์กรที่จะมาทำหน้าที่ในการดูแลและกำหนดในเรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องมีการกำหนดลักษณะและกรอบของอำนาจหน้าที่ให้มีความ ซึ่งผมมีความเห็นว่า น่าจะมีคณะกรรมการที่อยู่ในระดับที่ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและ	1. การกำหนดให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมีสถานะเป็นองค์กรที่ปฏิบัติงานอย่างอิสระโดยได้สามารถรับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐโดยภาครัฐจะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดสรรงบประมาณโดยปราศจากเงื่อนไข เพื่อใช้เป็นมาตรการในการให้คุ้มครองแก่ความเป็นอิสระใน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	ประสานงานการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเข้ามาดำเนินการ ซึ่งหากพิจารณาจากกรณีศึกษาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะเห็นได้ว่า ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้เคยมีแนวความคิดในการจัดตั้งองค์กรที่ทำหน้าที่ในการดูแลและกำหนดแผนงานในเรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ แต่ในที่สุดองค์กรดังกล่าวก็ยังไม่เกิดขึ้นแต่อย่างใด ดังตัวอย่างเช่น องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ในการดูแลและกำหนดแผนงานในเรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการคุ้มครองการบริโภค รวมทั้ง องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ในการดูแลและกำหนดแผนงานในเรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยถึงแม้ว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้จะได้กำหนดให้มีการจัดตั้งองค์กรเหล่านี้ขึ้นมาเป็นองค์กรอิสระ แต่ในทางปฏิบัติและในความเป็นจริงหากแม้ว่าจะมีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมา จะเห็นได้ว่าองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมานั้นก็อาจไม่มีความเป็นอิสระแต่อย่างใด เพราะว่าองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมานั้นก็ยังคงต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายการเมืองนั่นเอง โดยในความเป็นจริงองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ในการดูแลและกำหนดกระบวนการในเรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนก็ยังไม่อาจเกิดขึ้นจริง ส่วนบุคลากรที่ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและในระดับประสานงานน่าจะประกอบไปด้วยผู้แทนจากองค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชนหรือองค์การพัฒนาเอกชน เข้ามาเป็นผู้ดำเนินงานในองค์กร”	การดำเนินงานขององค์กรที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนรวมไปถึงการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนหรือองค์การพัฒนาเอกชนต่าง ๆ 2. การกำหนดให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาต้องได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณการจากภาครัฐ 3. การกำหนดให้ดำเนินการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยกำหนดให้มีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรของรัฐที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นอิสระ

ตาราง 39: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มคนพิการประเภทต่าง ๆ

ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนที่ 2: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนามผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
ศุภชีพ ดิษเทศ, **สัมภาษณ์มื่อ 8 เมษายน 2550**	"สำหรับกระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า สมควรกำหนดให้เป็นบทบาท อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีสำนักงานสาขาอยู่ทั่วประเทศ ทั้งนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งนอกจากจะมีบทบาท อำนาจและหน้าที่ในการบริหารจัดการทางด้านการเลือกตั้งแล้ว สมควรกำหนดให้มีบทบาท อำนาจและหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนควบคู่กันไปด้วย รวมทั้งสมควรกำหนดมาตรการในการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่สามารถเข้าถึงภาคประชาชนได้ทุกกลุ่ม เพื่อให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป นอกจากนี้ ในการกำหนดบทบาท อำนาจและหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนโดยกำหนดให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว ผมมีความเห็นว่า สมควรกำหนดให้กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีข้าราชการในสังกัดอยู่ทั่วประเทศ มีบทบาท อำนาจและหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชน รวมทั้ง จะต้องอาศัยกระบวนการในการประสานความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชน โดยอาศัยงบประมาณจากภาครัฐในการบริหารจัดการและการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์"	1. การกำหนดให้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยกำหนดให้มีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรของรัฐที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นอิสระ โดยสมควรกำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งมีสำนักงานสาขาอยู่ทั่วประเทศ 2. การกำหนดให้การดำเนินการในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของภาคประชาชนเป็นหน้าที่โดยตรงทางของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีข้าราชการในสังกัดอยู่ทั่วประเทศ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
วิริยะ นามศิริพงษ์พันธุ์, **สัมภาษณ์มื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2550**	“ในกรณีเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นและมีความเชื่อมั่นว่าในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนนั้น น่าจะต้องพิจารณาจากการให้การส่งเสริมและสนับสนุนแก่ทางภาคประชาชนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดนโยบายในทางสังคมที่จะต้องให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายความช่วยเหลือทางสังคม อันมีผลทำให้ สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งรวมถึงชุมชนในท้องถิ่นก็จะต้องมีความเข้มแข็งด้วย ซึ่งจะสามารถนำไปสู่สังคมที่เป็นธรรมได้ อันเป็นเสมือนจุดเริ่มต้นของกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนการกำหนดคณะกรรมการผู้ทำหน้าที่ในการดำเนินงานในองค์กรนั้น ผมมีความเห็นว่า สมควรสรรหาบุคคลจากเครือข่ายของกลุ่มต่าง ๆ โดยมีข้อพึงระวังประการสำคัญ กล่าวคือการแทรกแซงจากกลุ่มทุนหรือกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองที่อาจเข้ามาแทรกแซงการดำเนินการ อันมีผลทำให้ องค์กรดังกล่าวอาจตกเป็นเครื่องมือก็เป็นได้ ส่วนในกรณีของการรับเงินสนับสนุนนั้น ผมคิดว่าไม่น่าจะกำหนดให้องค์กรที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถจะรับเงินสนับสนุนนั้นได้ อันเนื่องมาจากหากจำนวนเงินที่รับการสนับสนุนมีจำนวนสูงมาก โดยอาจเป็นเงินสนับสนุนจากกลุ่มทุนหรือกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองแล้ว จะมีผลทำให้กลุ่มทุนหรือกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองสามารถเข้ามาแทรกแซงการดำเนินงานขององค์กรได้ จึงอาจกำหนดจำนวนเงินที่เหมาะสมว่าไม่ควรจะเกินจำนวนเท่าใด ตัวอย่างเช่น ไม่ควรจะรับเงินสนับสนุนเกิน 10,000 บาท เป็นต้น”	1. การกำหนดให้คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในองค์กรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสมควรกำหนดให้มีการสรรหาคณะกรรมการจากตัวแทนของทุกภาคส่วนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวแทนจากภาคประชาชน 2. การกำหนดให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาจะต้องได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณการจากภาครัฐ โดยไม่สามารถที่จะรับเงินสนับสนุนจากแหล่งอื่นได้ เนื่องจากอาจเป็นเงินสนับสนุนจากกลุ่มทุนหรือกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองแล้ว จะมีผลทำให้กลุ่มทุนหรือกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง สามารถเข้ามาแทรกแซงการดำเนินงานขององค์กรได้

ตาราง 40: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มเด็ก สตรี และคนชราที่ด้อยโอกาสทางสังคม

ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนที่ 2: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนามผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
รัชนีภรณ์ คุปรัตน์, **สัมภาษณ์เมื่อ7 สิงหาคม 2550**	“ในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น โดยเบื้องต้นจะต้องเข้าใจก่อนว่า ในประเทศไทยมีองค์กรและหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเป็นจำนวนมากที่ดำเนินกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่แล้ว ดังนั้นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ดิฉันจึงมีความเห็นว่า สมควรกำหนดให้มีหน้าที่เป็นองค์กรกลางในการเป็นศูนย์กลางเพื่อประสานและเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างเครือข่ายต่าง ๆ เข้าด้วยกันน่าจะมีความเหมาะสมกว่า นอกจากนี้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จะต้องมีการดำเนินการในการให้ความช่วยเหลือทางด้านงบประมาณจากภาครัฐ ในสัดส่วนที่พอเหมาะตามอัตราการขยายตัวขององค์กรที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้งบประมาณที่ได้รับมาจากภาครัฐ สามารถเกิดการกระจายงบประมาณในการส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรหรือหน่วยงานย่อยอื่น ๆ ที่มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่แล้ว โดยเฉพาะองค์การพัฒนาเอกชนในท้องถิ่นต่าง ๆ ส่วนโครงสร้างขององค์กรเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ดิฉันมีความเห็นว่า สมควรจัดตั้งองค์กรขึ้นเป็นองค์กรที่อยู่ในส่วนกลางโดยไม่ต้องไปจัดตั้งสำนักงานสาขาหรือศูนย์ในส่วนท้องถิ่น เนื่องจากทำให้เสียค่าใช้จ่ายในเรื่องงบประมาณโดยไม่จำเป็น แต่สมควรกำหนดให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นนั้นมีหน้าที่ในการให้การส่งเสริมและสนันสนุนแก่ องค์กรหรือหน่วยงานย่อยอื่นๆ ที่มีการส่งเสริม	1. การกำหนดให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยกำหนดให้มีหน้าที่เป็นองค์กรกลางในการเป็นศูนย์กลางเพื่อประสานและเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างเครือข่ายต่าง ๆ เข้าด้วยกัน 2. การกำหนดให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาจะต้องได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณการจากภาครัฐในสัดส่วนที่พอเหมาะตามอัตราการขยายตัวขององค์กรที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้งบประมาณที่ได้รับมาจากภาครัฐสามารถเกิดการกระจายงบประมาณในการส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรหรือ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่แล้ว โดยเฉพาะองค์การพัฒนาเอกชนในท้องถิ่นต่าง ๆ โดยอาจกำหนดให้มีงบประมาณในการดำเนินการแก่องค์กรหรือศูนย์หน้าที่ประสานงานไปยังเครือข่ายต่าง ๆ ที่มีส่วนในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนการปฏิบัติงานอันเป็นแนวทางที่สามารถส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้ง สามารถที่จะส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากระบวนการในการรียนรู้ในทางปฏิบัติให้เกิดแก่ประชาชนในท้องถิ่น อันเป็นแนวทางที่สามารถทำให้กระบวนการแบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมได้รับการตอบสนอง ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยต่อไป”	หน่วยงานย่อยอื่น ๆ โดยเฉพาะองค์การพัฒนาเอกชนในท้องถิ่นต่าง ๆ โดยการกำหนดให้มีงบประมาณในการดำเนินการแก่องค์กรหรือศูนย์หน้าที่ประสานงานไปยังเครือข่ายต่าง ๆ ที่มีส่วนในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
มุกดา อินต๊ะสาร, **สัมภาษณ์มื่อ 22 มีนาคม 2550**	“ในกรณีเกี่ยวกับการกำหนดหลักการและเจตนารมณ์เกี่ยวกับการรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนนั้น ครูมีความเห็นโดยส่วนตัวว่า กลุ่มคนในสังคมไม่ได้เริ่มต้นจากศูนย์ โดยในสังคมใดสังคมหนึ่งจะต้องประกอบด้วยกลุ่มคนต่าง ๆ ซึ่งมีการรวมตัวกันโดยการรวมตัวกันของกลุ่มบุคคลนี้ อย่างน้อยจะต้องมีการเรียนรู้ มีบทเรียนและมีประสบการณ์ ซึ่งหากสามารถที่จะดึงเอาสิ่งเหล่านี้ออกมาโดยปราศจากอคติย่อมจะทำให้เห็นถึงจุดอ่อนและจุดแข็งของการรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามหลกการปกครองในระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้ ในการรวมกลุ่มกันเป็นสังคม อันประกอบไปด้วย ภาครัฐ ภาคการเมืองและภาคประชาชน ดังนั้น ในการกำหนดเจตนารมณ์เพื่อรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รวมทั้ง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน หากได้ดำเนินการโดยปราศจากอคติโดยอาศัยความมุ่งมั่นที่จะให้คนอยู่เย็นเป็นสุข	1. การกำหนดให้บุคคลที่เป็นตัวแทนจากภาคประชาชนและภาคประชาสังคมเข้ามาทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนองค์กรเพื่อแสดงให้เห็นถึงอำนาจของพลังประชาชนและชุมชนท้องถิ่นที่จะได้รับการตอบสนองต่อการดำเนินกิจกรรมทางด้านต่าง ๆ 2. การกำหนดให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาต้องได้รับการสนับสนุนทางด้าน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	โดยการดึงเอาแนวความคิดจากกลุ่มบุคคลในสังคมที่มีอยู่อย่างหลากหลายจากทุกภาคส่วน เพื่อนำเอาแนวความคิดเหล่านั้นมาสร้างความสมดุล นอกจากนี้ ในการนำเสนอช่องทางเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ครูมีความเห็นโดยส่วนตัวว่า อาจดำเนินการได้หลายช่องทางโดยอาจผ่านแนวความคิดมาโดยช่องทางของผู้แทนราษฎรหรืออาจผ่านแนวความคิดมาทางกลุ่มตัวแทนหรือองค์การพัฒนาเอกชน อย่างไรก็ตาม เป้าหมายประการสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน คือการกำหนดให้ประชาชนสามารถที่จะเป็นตัวการในการริเริ่ม เพื่อที่จะได้ใช้สิทธิในการกำหนดเจตนารมณ์ในกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยอาศัยกระบวนการในการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนของประเทศ อันเป็นไปตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั่นเองในกรณีเกี่ยวกับองค์กรที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ครูมีความเห็นว่า อาจมีความจำเป็นต้องมีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาองค์กรหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ดูแลและประสานงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยสถานะขององค์กรที่จะตั้งขึ้นมานี้ ครูมีความเห็นว่า สมควรจัดตั้งเป็นองค์กรอิสระในกำกับของรัฐเพื่อให้รัฐสนับสนุนทางด้านงบประมาณ ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ภาครัฐต้องให้การสนับสนุนอยู่แล้ว นอกจากนี้ ในการจัดตั้งองค์กรสมควรกำหนดให้มีการสร้างเครือข่ายหรือภาคีที่มีรากฐานมาจากกลุ่มประชาชนในระดับรากหญ้าหรือกลุ่มองค์การพัฒนาเอกชน เพื่อให้มี	งบประมาณในการดำเนินการจากภาครัฐประชาชนโดยอาจได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนก็ได้ โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่ว่าองค์กรที่จัดตั้งขึ้นสามารถรับเงินสนับสนุนได้ เพื่อไปดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ภายใต้เงื่อนไขที่ผู้ให้การสนับสนุนไม่อาจที่จะเข้ามาแทรกแซงหรือก้าวก่ายการทำงานได้ 3. การกำหนดให้มีการสร้างเครือข่ายหรือภาคีที่มีรากฐานมาจากกลุ่มประชาชนในระดับรากหญ้าหรือกลุ่มองค์การพัฒนาเอกชน เพื่อให้มีการขยายหรือเพิ่มพื้นที่ทางด้านการปฏิบัติการที่มีข้อมูลข้อเท็จจริงและสามารถที่จะ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนามผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	การขยายหรือเพิ่มพื้นที่ทางด้านการปฏิบัติการที่มีข้อมูลข้อเท็จจริงและสามารถที่จะเชื่อมโยงเครือข่ายจากส่วนกลางไปสู่ส่วนท้องถิ่นได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่า จากจุดประเด็นเล็ก ๆ ดังกล่าว สามารถที่จะนำเอาข้อมูลที่ได้จากเครือข่ายตั้งต้นดงกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์ร่วมกัน หรือมาใช้ในการพูดคุยร่วมกัน รวมทั้ง มาใช้ในการวิพากษ์วิจารณ์ร่วมกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการนำเสนอมาตรการในการสามารถมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อภาครัฐต่อไป ส่วนผู้บริหารหรือคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายขององค์กรที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ครูมีความเห็นว่าสมควรกำหนดสัดส่วนหรือสรรหาจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องโดยสัดส่วนของภาครัฐสมควรที่จะมีจำนวนน้อยกว่าสัดส่วนของภาคอื่น ๆ ทั้งนี้ คณะกรรมการที่สรรหามาจะทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย การประสานงานการและเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐ ภาคการเมืองและภาคประชาชน โดยอาจได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนก็ได้ โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่ว่าองค์กรที่จัดตั้งขึ้นสามารถรับเงินสนับสนุน เพื่อไปดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ภายใต้เงื่อนไขที่ผู้ให้การสนับสนุนไม่อาจที่จะเข้ามาแทรกแซงหรือก้าวก่ายการทำงานได้ นอกจากนี้สมควรกำหนดให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานมีหน้าที่ต้องให้การส่งเสริมกระบวนการเกี่ยวกับมีส่วนร่วมของประชาชนตามที่กฎหมายกำหนด”	เชื่อมโยงเครือข่ายจากส่วนกลางไปสู่ส่วนท้องถิ่นได้

ตาราง 41: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: กลุ่มคนยากจนในชนบท/กลุ่มเกษตรกร

ตอนที่ 1: สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนที่ 2: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
นายอุทัย สอนหลักทรัพย์, สัมภาษณ์มื่อ 7 สิงหาคม 2550	"ในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ในทางปฏิบัติภาครัฐจะต้องเป็นเจ้าภาพโดยเบื้องต้นในการดำเนินการเพื่อจัดตั้งและสรรหากลุ่มคนทุกภาคส่วนของประเทศให้สามารถเข้ามาเป็นคณะกรรมการในองค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยผมมีความเห็นว่าน่าจะต้องกำหนดให้องค์กรมีสถานะทางกฎหมายเป็นหน่วยงานอิสระที่ปราศจากการแทรกแซงจากภาครัฐ แต่ภาครัฐจะต้องให้การสนับสนุนทั้งทางด้านงบประมาณและเครื่องมือที่มีอยู่ตามส่วนราชการต่าง ๆ แก่องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมา เนื่องจากภาระหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยหลักแล้วเป็นภาระหน้าที่ของภาครัฐ แต่ทั้งนี้ เพื่อให้โครงสร้างการใช้อำนาจของสังคมได้รับการถ่วงดุลกันอย่างเหมาะสม ตลอดจนสามารถมีกระบวนการในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติการของภาครัฐ จึงสมควรให้มีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายภาคประชาชนหรือภาคประชาสังคมทั้งประเทศเข้าด้วยกัน ส่วนการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า สมควรกำหนดให้เป็นภาระหน้าที่ของทุกภาคส่วนราชการที่จะต้องให้การสนับสนุนภาระกิจขององค์กรที่จัดตั้งขึ้น นอกจากนี้ สมควรกำหนดหลักเกณฑ์หรือมาตรการทางกฎหมายออกมารองรับการปฏิบัติงานขององค์กรที่จัดตั้งขึ้นนี้ เพื่อให้ส่วนราชการมีการตอบสนองและให้การสนับสนุนกระบวนการในการส่งสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจะต้องมีการกำหนดให้	1. การกำหนดให้องค์กรมีสถานะทางกฎหมายเป็นหน่วยงานอิสระที่ต้องปราศจากการแทรกแซงจากภาครัฐ แต่ภาครัฐจะต้องให้การสนับสนุนทั้งทางด้านงบประมาณและเครื่องมือที่มีอยู่ตามส่วนราชการต่าง ๆ แก่องค์กรที่จัดตั้งขึ้น 2. การกำหนดให้องค์กรมีหน้าที่ในการเชื่อมโยงเครือข่ายภาคประชาชนหรือภาคประชาสังคมทั้งประเทศเข้าด้วยกัน 3. การกำหนดให้เป็นภาระหน้าที่ของทุกภาคส่วนราชการที่จะต้องให้การสนับสนุนภาระกิจขององค์กรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้ส่วนราชการมีการตอบสนองและให้การสนับสนุน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานมีหน้าที่จะต้องให้การส่งเสริมกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยชอบด้วยกฎหมายตามที่กฎหมายฉบับนี้หรือกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกำหนด รวมทั้ง จะต้องให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยสมควรกำหนดให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานหากมีการละเว้นไม่ให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยปราศจากเหตุผลอันสมควรแล้ว ไม่ว่าหน่วยงานของรัฐจะกระทำการหรือไม่ในกระทำการในลักษณะใด ๆ ก็ตาม ในกรณีเช่นว่านี้ให้ถือว่าเป็นการกระทำที่มีลักษณะเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมายนี้ สำหรับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องกำหนดแนวทางหรือกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีหลายช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการในการให้ข้อมูลข่าวสารอย่างรอบด้าน กระบวนการในการรับฟังความคิดเห็นและปรึกษาหารือกับประชาชนเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายในการวางแผนทางด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การจัดทำบริการสาธารณะ ตลอดจนการกำหนดกระบวนการในการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับอีกด้วย กล่าวคือกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยวิธีการดังกล่าวนั้น เป็นกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีลักษณะของการมีส่วนร่วมเป็นลำดับโดยเริ่มต้นจากลักษณะในการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุดของกระบวนการและการมีส่วนร่วมของ	กระบวนการในการส่งสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยจะต้องมีการกำหนดให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานมีหน้าที่จะต้องให้การส่งเสริมกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยชอบด้วยกฎหมายตามที่กฎหมายฉบับนี้หรือกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกำหนด รวมทั้ง จะต้องให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ 4. การกำหนดให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานหากมีการละเว้นไม่ให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยปราศจากเหตุผลอันสมควรแล้ว ไม่ว่าหน่วยงานของรัฐจะกระทำการ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	ประชาชนในระดับสูงที่สุดต่อมาเป็นลำดับ รวมทั้ง จะต้องมีการการกำหนดกระบวนการในการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ การมีส่วนร่วมในการควบคุมกำกับและการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจของภาครัฐทุกระดับ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยเป็นกระบวนการที่สามารถใช้บังคับได้จริงในทางปฏิบัติและมีการกำหนดแนวปฏิบัติที่มีความชัดเจนในการใช้บังคับต่อไป”	หรือไม่ในกระทำการในลักษณะใด ๆ ก็ตาม ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ถือว่าเป็นการกระทำที่มีลักษณะเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้
นายเมธัสสิทธิ์ ลัดนทินวงศ์, **สัมภาษณ์มื่อ 7 สิงหาคม 2550**	“สำหรับแนวความคิดในการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น อย่างที่ผมได้แสดงความคิดเห็นไปแล้วว่า ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีความพร้อมมากเพียงใดกับการที่จะทำหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากว่าหากพิจารณาในทางปฏิบัติและในความเป็นจริงแล้ว จะเห็นได้ว่า ทางประชาชนก็ยังไม่มีความพร้อมทางด้านต่าง ๆ ที่จะสามารถนำหลักเกณฑ์และกลไกของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มาใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง โดยในความเป็นจริงแล้วคงจะมีกลุ่มบุคคลที่มีความพร้อมในการนำหลักเกณฑ์และกลไกของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มาใช้ คือกลุ่มบุคคลที่เป็นแกนนำของชุมชนหรือผู้นำขององค์การพัฒนาเอกชนมากกว่า ดังนั้น หากจะให้การกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีผลใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ ผมมีความเห็นว่า สมควรที่จะกำหนดให้องค์กรที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและเป็นองค์กรที่มีความพร้อมทางด้านต่าง ๆ อยู่	1. การกำหนดให้องค์กรที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและเป็นองค์กรที่มีความพร้อมทางด้านต่าง ๆ อยู่แล้ว เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยอาจมอบอำนาจในกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้แก่ทางสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เนื่องจากเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนามผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	แล้ว เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเหมาะสมดีกว่า โดยสมควรมอบอำนาจในการปฏิบัติงานตลอดจนกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้แก่ทางสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เนื่องจากเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองให้แก่ภาครัฐอยู่แล้ว รวมทั้ง กลุ่มบุคคลที่เข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการหรือสมาชิกของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินั้น ก็เป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับการสรรหามาจากทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะกระบวนการในการสรรหานั้น สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมีการกำหนดหลักเกณฑ์หรือกระบวนการและขั้นตอนที่มีวามโปร่งใสและเที่ยงตรง อันสามารถเป็นแนวทางที่ทำให้ได้มาซึ่งบุคคลที่เป็นตัวแทนที่แท้จริงของภาคประชาชน ดังนั้น ผมจึงมีความเห็นว่า ไม่สมควรจะจัดตั้งองค์กรขึ้นมาใหม่ แต่สมควรกำหนดอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มเติมให้แก่ทางสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจะเหมาะสมกว่า”	ให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเมืองให้แก่ภาครัฐอยู่แล้ว 2. การกำหนดให้กลุ่มบุคคลที่เข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการหรือสมาชิกของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพราะเป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับการสรรหามาจากทุกภาคส่วนของสังคมแล้ว

ตาราง 42: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขานิติศาสตร์

ตอนที่ 2: สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนามผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
พรเพ็ชร วิชิตชลชัย, **สัมภาษณ์เมื่อ 15 มีนาคม 2550**	“โดยภาพรวมในประเด็นสภาพปัญหาที่มีผลทำให้หลักเกณฑ์ กระบวนและวิธีการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในอดีตไม่มีประสิทธิภาพนั้น จะเห็นได้ว่า การที่กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ไม่มีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริงนั้น ในทางปฏิบัติและในความเป็นจริงแล้วการกำหนดนโยบายสาธารณะที่ใช้ในการบริหารประเทศของรัฐบาลนั้น จะมีที่มาจากการกำหนดนโยบายของพรรคการเมืองที่เป็นพรรครัฐบาล โดยมิได้มีการรับฟังความเห็นของประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นในเรื่องการกำหนดนโยบายสาธารณะ อันมีผลทำให้ กระบวนการในการกำหนดหลักเกณฑ์ กระบวนและวิธีการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในอดีตไม่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการที่องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติไม่มีการออกกฎหมายในลำดับรองมารองรับการบังคับใช้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีผลทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ได้รับการคุ้มครองเท่าที่ควร ดังนั้น จึงต้องอาศัยปัจจัยทางด้านประสบการณ์และการเรียนรู้ของประชาชน รวมทั้ง การอาศัยความร่วมมือจากองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการรับฟังความเห็นของประชาชนในทุกภาคส่วน โดยหน่วยงานของรัฐจะต้องดำเนินการให้กระบวนการในการส่งเสริมการส่วนร่วมของประชาชนมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล โดยในห้วงเวลาที่ผ่านมา หากจะกล่าวถึงตัวอย่างของสภาพปัญหาที่ทำให้เห็นได้ว่ากระบวนการในการส่งเสริม	1. สภาพปัญหาทางด้านการกำหนดนโยบายของพรรคการเมืองที่เป็นพรรครัฐบาล โดยมิได้มีการรับฟังความเห็นของประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นในเรื่องการกำหนดนโยบายสาธารณะ อันมีผลทำให้ กระบวนการในการกำหนดหลักเกณฑ์ กระบวนและวิธีการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในอดีตไม่มีประสิทธิภาพ 2. สภาพปัญหาทางด้านการออกกฎหมายโดยองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติไม่มีการออกกฎหมายในลำดับรองมารองรับการใช้บังคับตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีผลทำให้กระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ได้รับการคุ้มครอง

รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก / สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	การมีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลนั้น สามารถเห็นได้จากกรณีสภาพปัญหาเกี่ยวกับการรับฟังความเห็นของประชาชนโดยการประชาพิจารณ์ ซึ่งในทางปฏิบัติและในความเป็นจริงแล้วเกิดสภาพปัญหาเกี่ยวกับการรับฟังความคิดเห็นเป็นอย่างมาก จนนำไปสู่ความล้มเหลวในการรับฟังความคิดเห็นในที่สุด รวมถึง สภาพปัญหาที่มีผลทำให้หลักเกณฑ์ กระบวนและวิธีการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในอดีตไม่มีประสิทธิภาพ โดยในประเด็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่รัฐบาลในอดีตที่ผ่านมาถือได้ว่าเป็นรัฐบาลที่มีเสถียรภาพทางการเมืองสูงมาก โดยอาศัยกลไกตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 อันมีผลทำให้ รัฐบาลที่มีเสถียรภาพทางการเมืองในลักษณะดังกล่าวเกิดการใช้อำนาจในลักษณะเผด็จการทางรัฐสภา โดยมีการใช้อำนาจในลักษณะเผด็จการทางรัฐสภาเข้าครอบงำการปฏิบัติงานขององค์กรหลักของประเทศ โดยเฉพาะกระบวนการในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยองค์กรตามรัฐธรรมนูญได้ถูกกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง รวมทั้ง กลุ่มทุนที่มีผลประโยชน์ในโครงการขนาดใหญ่ของภาครัฐเข้าแทรกแซงการปฏิบัติงาน อันมีผลทำให้ กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ไม่สามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ”	เท่าที่ควร 3. สภาพปัญหาทางด้านการรับฟังความเห็นของประชาชนโดยการประชาพิจารณ์ไม่มีประสิทธิภาพ 4. สภาพปัญหาทางด้านการใช้อำนาจในลักษณะเผด็จการทางรัฐสภาเข้าครอบงำการปฏิบัติงานขององค์กรหลักของประเทศ โดยเฉพาะกระบวนการในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ได้ถูกกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง รวมทั้งกลุ่มทุนที่มีผลประโยชน์ในโครงการขนาดใหญ่ของภาครัฐเข้าแทรกแซงการปฏิบัติงานขององค์กรตรวจสอบต่าง ๆ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
ฤทัย หงษ์ศิริ, **สัมภาษณ์เมื่อ 2 พฤษภาคม 2550**	"ในประเด็นสภาพปัญหาที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในอดีตไม่มีประสิทธิภาพนั้น ผมมีความคิดเห็นว่า สภาพปัญหาส่วนหนึ่งที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในอดีตไม่มีประสิทธิภาพนั้นเกิดขึ้นโดยอาจต้องพิจารณาจากตัวผู้ทรงสิทธิหรือเจ้าของสิทธิ ซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยคือประชาชนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเกี่ยวกับระดับความรู้และระดับความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิของตนเองว่ามีระดับความรู้และระดับความเข้าใจเพียงใด ซึ่งจะเห็นได้ว่า ในเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการหรือช่องทางในการใช้สิทธิของประชาชนนั้น ในทางปฏิบัติประชาชนยังไม่มีความรู้และความเข้าใจอย่างแท้จริง ซึ่งในประเด็นเช่นว่านี้ หากภาครัฐสามารถที่จะส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนโดยการกำหนดแนวทางหรือกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนหลายช่องทาง ตัวอย่างเช่น กระบวนการในการให้ข้อมูลข่าวสารอย่างครอบคลุมและรอบด้านแก่ภาคประชาชนเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้ง กระบวนการในการรับฟังความคิดเห็นและปรึกษาหารือกับประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบโดยทางตรงและโดยทางอ้อมแล้ว ผมคิดว่ากระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน อันเป็นแนวทางประการสำคัญในการนำไปสู่กระบวนการเพื่อการปฏิรูปการเมืองที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนทางการเมืองคงสามารถประสบความสำเร็จได้ในที่สุด"	1. สภาพปัญหาทางด้านตัวผู้ทรงสิทธิหรือเจ้าของสิทธิ ซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยคือประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเกี่ยวกับระดับความรู้และระดับความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการหรือช่องทางในการใช้สิทธิของประชาชนนั้นในทางปฏิบัติประชาชนยังไม่มีความรู้และความเข้าใจอย่างแท้จริง อันมีผลทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ 2. สภาพปัญหาทางด้านระดับในการพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนโดยทั่วไปยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ

ตาราง 43: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขารัฐศาสตร์

ตอนที่ 2: สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
ศิโรฒน์ ภาคสุวรรณ, **สัมภาษณ์เมื่อ 27 กรกฎาคม 2550**	“สภาพปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะเห็นได้ว่าในห้วงระยะเวลาที่ผ่านมามาตรการทางกฎหมายต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างมากมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนนั้น ถึงแม้ว่าจะมีการบัญญัติมาตรการทางกฎหมายต่าง ๆ ไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 แต่ในความเป็นจริงกลับมิได้มีการออกกฎหมายลูกมาใช้บังคับทั้งหมด อันมีผลทำให้ กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ไม่สามารถที่จะขับเคลื่อนและไม่สามารถที่จะตอบสนองและรองรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน รวมทั้ง หากพิจารณาจากสภาพปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการและระบบในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยองค์กรอิสระและภาคประชาสังคมก็ไม่สามารถขับเคลื่อนไปได้ เนื่องจากสภาพปัญหาเกี่ยวกับการแทรกแซงการใช้อำนาจรัฐโดยกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองและกลุ่มนายทุนกลุ่มต่าง ๆ ดังนั้น จากสภาพปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นสภาพปัญหาที่ต้องพิจารณาอย่างถ่องแท้ เพื่อที่จะสามารถนำมากำหนดเป็นมาตรการทางกฎหมายและกระบวนการที่สามารถส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริง โดยจะต้องมีการพิจารณาโดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการในระยะเริ่มแรกของการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของภาครัฐจนไปถึงกระบวนการในระยะสุดท้ายของการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของภาครัฐ ตลอดจนจะต้องมีกระบวนการในการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของภาครัฐอีกด้วย โดยกระบวนการและหลักเกณฑ์ที่	1. สภาพปัญหาทางด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของทางภาคประชาชน โดยถึงแม้ว่าจะมีการบัญญัติมาตรการทางกฎหมายต่าง ๆ ไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 แต่ในความเป็นจริงกลับมิได้มีการออกกฎหมายลูกมาบังคับใช้ทั้งหมด อันมีผลทำให้ กระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นไม่สามารถที่จะขับเคลื่อนและไม่สามารถที่จะตอบสนองและรองรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นได้ 2. สภาพปัญหาทางด้านกระบวนการและระบบในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยองค์กรอิสระและภาคประชาสังคม ไม่สามารถขับเคลื่อนไป

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	กำหนดขึ้นมานั้น จะต้องมีเจตนารมณ์ประการสำคัญ เพื่อที่จะเพิ่มพลังหรือเพิ่มอำนาจให้กับภาคประชาชนหรือภาคประชาสังคมอย่างเต็มที่ และจะต้องมีการกำหนดกระบวนการในการจำกัดการใช้อำนาจรัฐที่มิชอบ เพื่อให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเกิดขึ้นอย่างแท้จริงต่อไป"	ได้ เนื่องจากสภาพปัญหาเกี่ยวกับการแทรกแซงการใช้อำนาจรัฐโดยกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองและกลุ่มทุนต่าง ๆ
รุจิยา เตชางกูร, **สัมภาษณ์เมื่อ 15 มิถุนายน 2550**	"หากพิจารณาถึงสภาพปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพนั้น ดิฉันมีความเห็นว่า สภาพปัญหาในทางปฏิบัติและในความเป็นจริงเกิดจากการไม่มีกลไกในการเชื่อมโยงกระบวนการในการปฏิบัติหน้าที่ของภาครัฐเข้าหากัน อันมีผลทำให้ แนวทางหรือกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ได้รับการตอบสนอง รวมทั้ง การบังคับใช้บทบัญญัติของกฎหมายต่าง ๆ ก็เป็นแต่เพียงการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในทางรูปแบบทางกฎหมาย" เท่านั้น โดยมิได้มีกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงแต่ประการใด	1. สภาพปัญหาทางด้านการไม่มีกลไกในการเชื่อมโยงกระบวนการในการปฏิบัติหน้าที่ของภาครัฐเข้าหากัน 2. สภาพปัญหาทางด้านการบังคับใช้บทบัญญัติของกฎหมายต่าง ๆ ที่เป็นแต่เพียงการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในทางรูปแบบทางกฎหมาย

ตาราง 44: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขาอื่น ๆ

ตอนที่ 2: สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนามผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
วุฒิสาร ตันไชย, **สัมภาษณ์เมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2550**	"ในส่วนของกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในอดีตนั้น หากพิจารณาจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พุทธศักราช 2540 จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้กำหนดให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองหลายประการ ตัวอย่างเช่น การเสนอร่างกฎหมาย ซึ่งต้องอาศัยจำนวนประชาชน 50,000 คน ซึ่งในประเด็นสภาพปัญหาเช่นว่านี้ จะเห็นได้ว่า กระบวนการในการมีส่วนร่วมในประเด็นดังกล่าว อาจจะประสบความสำเร็จได้ยากในทางปฏิบัติอันเกิดจากข้อจำกัดทางด้านเทคนิคเกี่ยวกับกฎหรือระเบียบต่าง ๆ ตลอดจนอุปสรรคและข้อจำกัดทางด้านมาตรการหรือกลไกต่าง ๆ ในการรวบรวมรายชื่อให้ครบจำนวนตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งในทางปฏิบัติจะต้องมีการใช้ต้นทุนและงบประมาณจำนวนมาก ตลอดจนกระบวนการในการตรวจสอบความถูกต้องในรายชื่อที่เสนอมานั้น จะต้องใช้ระยะเวลานาน นอกจากนี้ กระบวนการในส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเด็นดังกล่าวเป็นกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยทางตรง ซึ่งหากพิจารณาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้กำหนดมาตรการต่าง ๆ ไว้ 3 เรื่อง กล่าวคือ การเสนอร่างกฎหมาย การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และการลงประชามติ โดยภาพรวม ในทางปฏิบัติผมกลับมีความเห็นว่า หากพิจารณาถึงการกำหนดโครงสร้างของมาตรการทางกฎหมาย ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะเห็นได้ว่า เป็นรัฐธรรมนูญที่มี	1. สภาพปัญหาทางด้านเทคนิคเกี่ยวกับกฎหรือระเบียบ ตลอดจนอุปสรรคและข้อจำกัดทางด้านมาตรการหรือกลไกในการรวบรวมรายชื่อให้ครบจำนวนตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งในทางปฏิบัติจะต้องมีการใช้ต้นทุนและงบประมาณจำนวนมากในการกำหนดให้ทางภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการเสนอร่างกฎหมาย 2. สภาพปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการและกลไกที่ไม่สามารถสะท้อนหรือส่งเสริมให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยปราศจากข้อจำกัด การกำหนดกรอบหรือขอบเขตของกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอันจะเห็นได้ว่า เป็นกระบวนการที่

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
	การกำหนดโครงสร้างที่มีความเหมาะสม เพียงแต่ในทางปฏิบัติ กระบวนการและกลไกทางกฎหมายกลับไม่สามารถที่จะขับเคลื่อนมาตรการต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเนื่องมาจากสภาพปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการและกลไกที่ไม่สามารถสะท้อนส่งเสริมให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยปราศจากข้อจำกัด นอกจากนี้ กระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีมาตรการที่มีลักษณะเป็นการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนสามารถเข้ามาร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น โดยแนวความคิดในทางวิชาการ จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน มีความแตกต่างจากการที่ภาครัฐได้ให้อำนาจแก่ภาคประชาชนในการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า กระบวนการในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนจะต้องขึ้นอยู่กับการรวมตัวกันเป็นจำนวนเท่าไหร่ ดังนั้น ในการกำหนดกรอบหรือขอบเขตของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนคงต้องพิจารณาแยกส่วนกัน โดยหากพิจารณาจากตัวอย่างของประเทศเยอรมัน จะเห็นได้ว่า ในประเทศเยอรมันไม่ค่อยจะมีแนวความคิดในเรื่องของเรสเรนดัม โดยในกรณีของประเทศต่าง ๆ ยังอาจมีแนวคิดในเรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจซึ่งอาจจะถูกหรือ ผิด เพราะเป็นเรื่องที่ง่ายต่อการชักจูง โดยในส่วนของกลไกและช่องทางการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในประเทศไทยนั้น จะเห็นได้ว่า ยังไม่ถึงระดับที่ประชาชนสามารถที่จะได้รับการตอบสนองต่อการเคารพถึงสิทธิและเสรีภาพจากพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ได้”	ปราศจากการกำหนดกระบวนการที่ชัดเจนปราศจากข้อจำกัดทางเทคนิคประการต่าง ๆ

ตาราง 45: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ตอนที่ 2: สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
ชินวร บุญยเกียรติ **สัมภาษณ์เมื่อ 16 พฤษภาคม 2550**	“สำหรับสภาพปัญหาเกี่ยวกับการใช้บังคับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ผ่านมานั้น จะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่มีผลโดยตรงอันก่อให้เกิดสภาพปัญหาประกอบไปด้วยปัจจัยหลัก 3 ประการ กล่าวคือ สภาพปัญหาเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชน ซึ่งในทางปฏิบัติบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้มิได้รับการใช้บังคับอย่างแท้จริง อันมีผลทำให้กระบวนการในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนล้มเหลวในที่สุด ส่วนสภาพปัญหาประการต่อมา ได้แก่ สภาพปัญหาเกี่ยวกับวิวัฒนาการและพัฒนาการทางการเมืองของประเทศไทย ซึ่งจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยมิได้มีวิวัฒนาการหรือพัฒนาการทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากจิตสำนึกหรือจิตวิญญาณของประชาชนภายในประเทศอย่างเป็นลำดับเป็นขั้นและเป็นตอน อันมีผลทำให้ ความตระหนักถึงสิทธิและเสรีภาพของตนเองตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในในทางปฏิบัติ อันเป็นข้อจำกัดที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ได้เกิดการยอมรับนับถือจากประชาชน ส่วนสภาพปัญหาประการสุดท้าย ได้แก่ สภาพปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชานตามกลไกของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ไม่มีประสิทธิภาพและไม่มีประสิทธิผล ดังที่ผมได้กล่าวไว้แล้วในเบื้องต้นว่า สภาพปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตั้งอยู่บนสภาพปัญหาทางด้าน	1. สภาพปัญหาเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชน กฎหมายที่เกี่ยวข้องยังมิได้รับการใช้บังคับให้เกิดกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง 2. สภาพปัญหาเกี่ยวกับการที่ประเทศไทยมิได้มีวิวัฒนาการหรือพัฒนาการทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากจิตสำนึกหรือจิตวิญญาณของประชาชนภายในประเทศอย่างเป็นลำดับอันมีผลทำให้ความตระหนักถึงสิทธิและเสรีภาพของตนเองไม่สามารถเกิดขึ้นได้ 3. สภาพปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชานตามกลไกของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ไม่มี

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
	หลักการพื้นฐานประการสำคัญ กล่าวคือสภาพปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทย ตั้งอยู่บนสภาพปัญหาทางด้านการจัดโครงสร้างของสถาบันทางการเมือง โดยเป็นการจัดโครงสร้างของสถาบันทางการเมืองที่มีลักษณะเป็นการรวมอำนาจในแนวดิ่ง แต่มิได้มีการจัดโครงสร้างของสถาบันทางการเมืองให้ภาคประชาชนสามารถมีสวนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของบ้านเมืองในแนวราบ ซึ่งการจัดโครงสร้างของระบบสถาบันการเมืองในลักษณะดังกล่าวของประเทศไทย กลับมิได้มีลักษณะที่เอื้อต่อการเสริมสร้างกลไกสำหรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเพื่อเสริมสร้างพลังประชาชนได้อย่างแท้จริง ดังนั้น จึงสมควรให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและการวางแผนในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้ง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะโดยเฉพาะการจัดทำบริการสาธารณะที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินชีวิตของชุมชนท้องถิ่น รวมทั้ง จะต้องกำหนดให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวาระแห่งชาติที่ทุกภาคส่วนต้องมาร่วมกันกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ เพื่อให้เกิดกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงต่อไป”	ประสิทธิภาพ และไม่มีประสิทธิผล 4. สภาพปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในตั้งอยู่บนสภาพปัญหาทางด้านการจัดโครงสร้างของสถาบันทางการเมือง โดยเป็นการจัดโครงสร้างของสถาบันทางการเมืองที่มีลักษณะเป็นการรวมอำนาจในแนวดิ่ง แต่มิได้มีการจัดโครงสร้างของสถาบันทางการเมืองให้ภาคประชาชนสามารถมีสวนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของบ้านเมืองในแนวราบ ซึ่งเป็นการจัดโครงสร้างของระบบสถาบันการเมืองที่ไม่เอื้อต่อการเสริมสร้างกลไกสำหรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
เจริญ คันธวงศ์, **สัมภาษณ์เมื่อ 16 พฤษภาคม 2550**	“ในประเด็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางปฏิบัตินั้น หากพิจารณาในสภาพความเป็นจริงแล้ว การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพได้ยากมาก เนื่องจากกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีข้อจำกัดในทางเทคนิคหลายประการ ตัวอย่างเช่น การเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชนซึ่งต้องอาศัยจำนวนประชาชนถึง 50,000 คน ซึ่งในทางปฏิบัติและในความเป็นจริง กลไกในการรวบรวมและตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารดังกล่าวเป็นสิ่งที่กระทำได้ยากมาก นอกจากนี้ หากภาครัฐมุ่งที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ผมมีความเห็นว่า ภาครัฐจะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการที่เป็นรูปธรรม โดยมีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาองค์กรหนึ่ง เพื่อทำหน้าที่ในการประสานงานและรองรับกลไกในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อไป อย่างไรก็ตาม ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐนั้น ภาครัฐจะต้องมีการกำหนดมาตรการและกลไกในการคุ้มครองความปลอดภัยให้กับภาคประชาชนซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหรือเป็นพยานในการกระทำความผิดของเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของภาครัฐ รวมไปถึง การกำหนดหลักเกณฑ์มาตรการในการเยียวยาความเสียหายในกรณีที่ประชาชนซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหรือเป็นพยานในกรณีดังกล่าว อาจได้รับความเสียหายทางใดทางหนึ่งอันเกิดจากการให้ข้อมูลหรือการไปเป็นพยานเพื่อที่จะนำผู้กระทำความผิดนั้นมาลงโทษต่อไป”	1. สภาพปัญหาทางด้านเทคนิคในด้านกฎหรือระเบียบ ตลอดจนอุปสรรคและข้อจำกัดทางด้านมาตรการหรือกลไกในการรวบรวมรายชื่อให้ครบจำนวนตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งในทางปฏิบัติจะต้องมีการใช้ต้นทุนและงบประมาณจำนวนมากในการกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการเสนอร่างกฎหมาย 2. สภาพปัญหาทางด้านการกำหนดมาตรการและกลไกในการคุ้มครองความปลอดภัยให้กับภาคประชาชนซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหรือเป็นพยานในการกระทำความผิดของเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของภาครัฐไม่มีประสิทธิภาพ

ตาราง 46: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา
ตอนที่ 2: สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
จรูญ ยังประภากร **สัมภาษณ์เมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2550**	“สำหรับสภาพปัญหาเกี่ยวกับการกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นในบางกรณีการกำหนดโครงการที่มีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นอันเป็นนโยบายที่มาจากส่วนกลางนั้น ในทางปฏิบัติเมื่อได้ดำเนินโครงการไปแล้วกลับมิได้มีความสอดคล้องกับแนวความคิดและความต้องการของชุมชนท้องถิ่นอันเป็นแนวทางที่ส่งผลต่อการใช้บังคับกฎหมาย ดังนั้น ผมจึงมีความเห็นว่าในการกำหนดแนวความคิด หลักการและเจตนารมณ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องนำเอาจิตวิญญาณของชุมชนในท้องถิ่นและวัฒนธรรมในท้องถิ่น รวมทั้ง การนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพิจารณาประกอบด้วยตลอดจนจะต้องมีแนวทางในการคุ้มครองทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการยอมรับนับถืออย่างแท้จริงจากชุมชนแต่ละแห่ง ตัวอย่างเช่น การส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวซึ่งอาจจะมีอยู่หลายรูปแบบ แต่ทั้งนี้ ในบางชุมชนท้องถิ่นอาจจะต้องส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์หลายรูปแบบ โดยจะต้องคำนึงถึงผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมตลอดจนจะต้องคำนึงถึงการกำหนดมาตรฐานในการคุ้มครองศิลปวัฒนธรรมและการคำนึงถึงจิตวิญญาณร่วมของชุมชนในท้องถิ่นประกอบกันด้วย ในการกำหนดนโยบายในการบริหารประเทศนั้น กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะกระทำโดยผ่านการทำประชาพิจารณ์ โดยเฉพาะในกรณีที่ภาครัฐมีการกำหนดแนวนโยบายของประเทศในเรื่องใดแล้วมีผลกระทบต่อประชาชนโดยรวมแล้ว ภาครัฐมีหน้าที่ในการจัดให้มีการ	1. สภาพปัญหาทางด้านการกำหนดมาตรการและกลไกในการคุ้มครองผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมตลอดจนจะต้องคำนึงถึงการกำหนดมาตรฐานในการคุ้มครองศิลปวัฒนธรรมและการคำนึงถึงจิตวิญญาณร่วมของชุมชนในท้องถิ่นยังไม่เหมาะสมและเพียงพอ 2. สภาพปัญหาทางด้านกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของภาคประชาชนอันเป็นกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนโดยเบื้องต้นของกระบวนการ รวมทั้งการส่งเสริมกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับการ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	ทำประชาพิจารณ์เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนที่จะนำมากำหนดแนวนโยบายของประเทศในเรื่องนั้นมาใช้เป็นแนวนโยบายในการบริหารประเทศต่อไป ดังนั้น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน อันเป็นกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในเบื้องต้นของกระบวนการ รวมทั้ง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดและวางแผนในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ตลอดจนการมีส่วนร่วมในกระบวนการเกี่ยวกับการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจของรัฐ โดยสามารถกระทำโดยการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โดยผ่านองค์กรที่เป็นตัวแทนของภาคประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มองค์การพัฒนาเอกชนหรือกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เพื่อให้สามารถได้รับทราบแนวความคิดและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนโดยอาศัยกระบวนการในการเลือกตั้งนั้น ประชาชนสามารถใช้สิทธิในการกำหนดตัวผู้ปกครองประเทศโดยผ่านกระบวนการในการเลือกตั้ง แต่สิ่งที่น่ากังวลเกี่ยวกับกระบวนการในลักษณะดังกล่าวได้แก่ กระบวนการในการกระทำที่มีการทุจริตผิดกฎหมายในการเลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการในการเลือกตั้งในชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งในทางปฏิบัติยังปรากฏว่ามีการซื้อสิทธิ	กำหนดและวางแผนในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในกระบวนการเกี่ยวกับการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจของรัฐไม่มีประสิทธิภาพและไม่มีประสิทธิผล

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	และมีการขายเสียงเป็นอย่างมาก ดังนั้น ในกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกรณีเช่นว่านี้จึงต้องมีกระบวนการเชื่อมโยงกับกระบวนการอื่น ๆ เนื่องจากกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น คงไม่สามารถที่จะประสบผลสำเร็จได้หากมิได้มีการพิจารณาถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงประกอบกันนั่นเอง”	
สมบูรณ์ ทองบุราณ, **สัมภาษณ์เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2550**	“ในกรณีสภาพปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่าเนื่องจากในอดีตที่ผ่านมานั้นรัฐธรรมนูญหลาย ๆ ฉบับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดมาตรการและกลไกในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้หลายประการ แต่ในทางปฏิบัติแล้วกลไกและมาตรการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนกลับมิได้มีการบังคับใช้ในความเป็นจริงอันเนื่องมาจากเหตุผลประการสำคัญ กล่าวคือ สภาพปัญหาเกี่ยวกับการที่บุคคลผู้ใช้อำนาจรัฐเมื่อได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนเข้ามาแล้วก็มักจะมีพฤติกรรมในการเพิกเฉยต่อการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพตลอดจนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะบุคคลผู้ใช้อำนาจปกครองในฐานะที่เป็นรัฐบาล รวมทั้งระบบในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยองค์กรอิสระและภาคประชาสังคม ก็ไม่สามารถขับเคลื่อนไปได้ เนื่องจากสภาพปัญหาเกี่ยวกับการแทรกแซงการใช้อำนาจรัฐโดยกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองและกลุ่มทุนต่าง ๆ”	1. สภาพปัญหาทางด้านบุคคลผู้ที่ใช้อำนาจรัฐเมื่อได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนเข้ามาแล้วก็มักจะมีพฤติกรรมในการเพิกเฉยต่อการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพตลอดจนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะบุคคลผู้ใช้อำนาจปกครองในฐานะที่เป็นรัฐบาล 2. สภาพปัญหาเกี่ยวกับการแทรกแซงการใช้อำนาจรัฐโดยกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองและกลุ่มทุนต่าง ๆ

ตาราง 47: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ตอนที่ 2: สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
พลตำรวจเอก สุนทร ซ้ายขวัญ, สัมภาษณ์เมื่อ 7 สิงหาคม 2550	“หากพิจารณาจากสภาพปัญหาเกี่ยวกับการใช้บังคับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 แล้ว จะเห็นได้ว่า ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้กำหนดมาตรการและกลไกเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ค่อนข้างมาก แต่ในความเป็นจริงในการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกลับไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมิได้มีการตรากฎหมายลูกออกมาเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด อันมีผลทำให้ กระบวนการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพอันเป็นหลักพื้นฐานของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่สามารถที่จะได้รับการตอบสนองได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงองค์กรตามรัฐธรรมนูญหรือส่วนราชการต่าง ๆ ที่มีหน้าที่โดยตรงในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า องค์กรตามรัฐธรรมนูญหรือส่วนราชการต่าง ๆ ก็ไม่สามารถที่จะปฏิบัติงานหรือขับเคลื่อนกระบวนการได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเนื่องมาจากการแทรกแซงการใช้อำนาจขององค์กรตามรัฐธรรมนูญหรือส่วนราชการต่าง ๆ ที่มีหน้าที่โดยตรงในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งการแทรกแซงการใช้อำนาจจากภาคการเมือง และการแทรกแซงการใช้อำนาจจากกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ รวมทั้ง เหตุปัจจัยทางด้านพื้นฐานและระดับในการพัฒนาการทางความคิดและระดับความรู้ของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ยังมีระดับในการพัฒนาการทางความคิดและระดับความรู้อันมีลักษณะที่เป็นข้อจำกัดในการปฏิบัติหรือการเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของทาง	1. สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการที่มิได้มีการตรากฎหมายลูกออกมาเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ อันมีผลทำให้กระบวนการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพไม่สามารถที่จะได้รับการตอบสนองได้อย่างแท้จริง 2. สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับในการถูกแทรกแซงการใช้อำนาจโดยองค์กรตามรัฐธรรมนูญหรือส่วนราชการต่าง ๆ ที่มีหน้าที่โดยตรงในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 3. สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับระดับการพัฒนาการทางความคิดและระดับความรู้ของประชาชนส่วนใหญ่ยัง

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	ภาครัฐ ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันเป็นที่มาที่ก่อให้เกิดสภาพปัญหาในที่สุด ดังนั้น ทางภาครัฐจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งรัดให้มีการดำเนินการจัดทำกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติขึ้นเพื่อกำหนดรายละเอียดของกระบวนการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ อันเป็นหลักการขั้นพื้นฐานของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อไป”	มีระดับในการพัฒนาการทางความคิดและระดับความรู้ อันมีลักษณะที่เป็นข้อจำกัดการปฏิบัติหรือการเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของทางภาครัฐ
แวมะฮาดี แวดาโอะ, **สัมภาษณ์เมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2550**	“การบังคับใช้บทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น โดยความคิดของผมแล้ว ผมมีความเห็นว่า ประเทศไทยในช่วงเวลานี้เป็นช่วงเวลาที่อยู่ในระยะแห่งจุดเปลี่ยนผ่านเกี่ยวกับการปฏิรูปทางการเมืองครั้งใหญ่ โดยหากพิจารณากรณีศึกษาจากการใช้บังคับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะเห็นได้ว่า ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ มิได้มีการกำหนดบทบัญญัติของกฎหมายลำดับรองหรือกฎหมายลูกตามเจตนารมณ์ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญให้ครบถ้วนแต่อย่างใด ตัวอย่างเช่น ในกรณีประเด็นเกี่ยวกับการจัดสรรคลื่นความถี่ ซึ่งมีบทบัญญัติของกฎหมายระบุชัดเจนในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 แต่ในทางปฏิบัติขั้นตอนในการใช้บังคับบทบัญญัติของกฎหมาย กลับนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติที่เป็นการทำลายโครงสร้าง การทำลายกระบวนการและวิธีคิดแบบเดิม ในขณะที่บทบัญญัติของกฎหมายลำดับรองหรือกฎหมายลูกก็ยังไม่มีการตราออกมาบังคับใช้อย่างชัดเจน รวมทั้ง บทบัญญัติของ	1. สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับลักษณะที่มิได้มีการกำหนดบทบัญญัติของกฎหมายลำดับรองหรือกฎหมายลูกตามเจตนารมณ์ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญให้ครบถ้วน อันมีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่สามารถที่จะขับเคลื่อนต่อไปได้อย่างเหมาะสม 2. สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการที่บทบัญญัติของกฎหมายอีกหลายเรื่องยังคงมีสภาพปัญหาและข้อจำกัด

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนามผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	กฎหมายอีกหลายเรื่องก็ยังคงมีข้อจำกัดในทางเทคนิคอีกมากมาย อันมีผลทำให้ กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่สามารถที่จะขับเคลื่อนต่อไปได้ ตัวอย่างเช่นในกรณีที่มีการจัดตั้งเครือข่ายเกี่ยวกับคลื่นวิทยุชุมชนขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่า การจัดตั้งเครือข่ายเกี่ยวกับคลื่นวิทยุชุมชนเป็นการจัดตั้งโดยผิดกฎหมาย แต่หากพิจารณาจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้มีการรับรองการจัดสรรคลื่นความถี่ไว้โดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยหากภาครัฐได้มีการพิจารณาอย่างถ่องแท้แล้ว จะเห็นได้ว่าสถานีวิทยุที่ภาคประชาชนจัดตั้งเครือข่ายขึ้นมานั้น เป็นการจัดตั้งเครือข่ายคลื่นวิทยุชุมชนที่ไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งในกรณีเช่นว่านี้ จะเห็นได้ว่า เป็นประเด็นที่มีลักษณะอันก่อให้เกิดข้อขัดแย้งระหว่างการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของภาคประชาชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กับการใช้บังคับบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในประเด็นเช่นว่านี้ ผมกลับมีความเห็นว่าคลื่นความถี่เป็นสมบัติของชาติ แต่อย่างไรก็ตาม กระบวนการและขั้นตอนอันสามารถนำไปสู่แนวทางในการปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผลคงต้องมีกระบวนการที่ได้รับการพัฒนาต่อไป”	ในทางเทคนิคอีกมากมาย อันมีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่สามารถที่จะขับเคลื่อนต่อไปได้ในทิศทางที่เหมาะสมโดยเฉพาะสภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นเนื่องจากความยัดแย้งระหว่างการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของภาคประชาชน ตามรัฐธรรมนูญกับการใช้บังคับบทบัญญัติของกฎหมายในบางฉบับที่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อภาคประชาชนในที่สุด

ตาราง 48: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์การพัฒนาเอกชน

ตอนที่ 2: สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
นายนิติธร ล้ำเหลือ, **สัมภาษณ์เมื่อ 7สิงหาคม 2550**	“สำหรับสภาพปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะเห็นได้ว่า หากพิจารณาจากการบังคับใช้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 แล้ว โดยภาพรวมรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ถึงแม้ว่าจะมีมาตรการและกลไกทางกฎหมายมากมายที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน แต่ก็เป็นเพียงการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในเชิงรูปแบบเท่านั้น โดยในทางปฏิบัติกระบวนการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกลับไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร อันเนื่องมาจาก ภาครัฐมิได้ให้ความใส่ใจที่จะตอบสนองต่อกระบวนการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างแท้จริง โดยสามารถพิจารณาได้จากการที่ภาครัฐมิได้ใส่ใจที่จะดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนให้มีการตรากฎหมายลูกออกมาบังคับใช้ เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด อันเป็นที่มาที่มีผลทำให้ กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้ง สิทธิและเสรีภาพของภาคประชาชนถูกละเมิดอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น หากภาครัฐมีความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขสภาพปัญหาดังกล่าวแล้ว ภาครัฐจะต้องกำหนดมาตรการและแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อเสริมสร้างพลังมวลชน รวมทั้ง จะต้องมีการกำหนดและจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอเพื่อให้ภาคประชาสังคมสามารถขับเคลื่อนกลไกในการมีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริงต่อไป”	1. สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับมาตรการและกลไกทางกฎหมาย เป็นเพียงการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในเชิงรูปแบบเท่านั้น โดยในทางปฏิบัติกระบวนการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกลับไม่ได้รับความคุ้มครองโดยมาตรการที่เหมาะสมเท่าที่ควร 2. สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการที่ภาครัฐมิได้ให้ความใส่ใจที่จะตอบสนองต่อกระบวนการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างแท้จริง โดยสามารถพิจารณาได้จากการที่ภาครัฐมิได้ใส่ใจที่จะดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนให้มีการตรากฎหมายลูกออกมาบังคับใช้

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
นายสุริยะใส กตะศิลา, สัมภาษณ์เมื่อ 5 สิงหาคม 2550	“สำหรับสภาพปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นหาก โดยแนวความคิดของผมมีความเห็นว่า โดยเบื้องต้นจะต้องพิจารณาโดยเริ่มต้นจากการพิจารณาถึงสภาพปัญหาและข้อจำกัดประการสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยสภาพปัญหาและข้อจำกัดเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีข้อจำกัดอยู่หลายประเด็น โดยหากพิจารณาจากกรณีตัวอย่างตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะเห็นได้ว่า ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ มาตรการทางกฎหมายและกลไกที่ก่อให้เกิดสภาพปัญหาและข้อจำกัดหลายประการ ตัวอย่างเช่น สภาพปัญหาและข้อจำกัดเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายและกลไกในกรณีการเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชน โดยสามารถพิจารณาจากกระบวนการและกลไกของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 รวมทั้ง สภาพปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการและระบบในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยองค์กรอิสระและภาคประชาสังคม ก็ไม่สามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากสภาพปัญหาเกี่ยวกับการแทรกแซงการใช้อำนาจรัฐโดยกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองและกลุ่มนายทุนกลุ่มต่าง ๆ”	1. สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายและกลไกในกรณีการเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชน ยังไม่มีการกำหนดมาตรการที่มีความชัดเจน โดยสามารถพิจารณาจากกลไกของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 2. สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับกระบวนการและระบบในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยองค์กรอิสระและภาคประชาสังคมไม่สามารถขับเคลื่อนไปได้ เนื่องจากสภาพปัญหาเกี่ยวกับการแทรกแซงการใช้อำนาจรัฐโดยกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองและกลุ่มทุนต่าง ๆ

ตาราง 49: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนของผู้ประกอบวิชาชีพหรือภาคเอกชน
ตอนที่ 2: สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนามผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
สมศักดิ์ ปณีตัธยาศัย, **สัมภาษณ์เมื่อ 19 มีนาคม 2550**	"สำหรับสภาพปัญหาโดยรวมในการใช้บังคับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะเห็นได้ว่า มาตรการหรือกลไกตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว เป็นมาตรการหรือกลไกที่โดยพื้นฐานแล้วมีความเหมาะสม โดยตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้กำหนดมาตรการและกลไกเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ค่อนข้างมาก แต่ในความเป็นจริงในการใช้บังคับมาตรการทางกฎหมายกลับไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมิได้มีการตรากฎหมายลูกออกมา เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด โดยในการใช้บังคับมาตรการทางกฎหมายนั้น มาตรการทางกฎหมายมักจะถูกนำมาใช้อย่างบิดเบือนโดยองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง องค์กรตามรัฐธรรมนูญที่ทำหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมักจะถูกแทรกแซงและครอบงำโดยกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มทุนต่าง ๆ ตลอดจนภาคประชาชนยังขาดความรู้และความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับมาตรการหรือกลไกในการบังคับใช้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้น ในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์กรภาครัฐ จึงต้องมีการกำหนดมาตรการและหลักเกณฑ์ในระดับพระราชบัญญัติหรือการออกกฎหมายลูก เพื่อกำหนดรายละเอียดของรัฐธรรมนูญ อันเป็นแนวทางสำคัญในการป้องกันการครอบงำและการแทรกแซงจากกลุ่มนายทุนและกลุ่มผู้มีอิทธิพลทางการเมืองต่าง ๆ เพื่อให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถประสบความสำเร็จในที่สุด"	1. สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการที่ภาคประชาชนยังขาดความรู้และความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับมาตรการหรือกลไกในการบังคับใช้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 2. สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่ทำหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนยังปรากฏว่ามีการแทรกแซงและครอบงำโดยกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มทุนต่าง ๆ อันก่อให้เกิดสภาพปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน .

ตาราง 50: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์กรทางด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน
ตอนที่ 2: สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
ไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์, สัมภาษณ์ 21 กุมภาพันธ์ 2550	"สำหรับสภาพปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น หากจะให้มาตรการทางกฎหมายและกลไกเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลใช้บังคับอย่างเป็นรูปธรรมแล้ว โดยแนวความคิดของผมมีความเห็นว่า โดยเบื้องต้น จะต้องพิจารณาโดยเริ่มต้นจากการพิจารณาถึงสภาพปัญหาและข้อจำกัดประการสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยสภาพปัญหาและข้อจำกัดเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีอยู่หลายกรณี โดยหากพิจารณากรณีตัวอย่างจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะเห็นได้ว่า ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ยังมีมาตรการทางกฎหมายและกลไกที่ก่อให้เกิดสภาพปัญหาและข้อจำกัดหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นสภาพปัญหาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายและกลไกในกรณีการเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชน โดยสามารถเสนอกรณีตัวอย่างได้โดยการพิจารณาตามกลไกของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หมวดสิทธิเสรีภาพ โดยการกำหนดหลักเกณฑ์ตามนโยบายพื้นฐานตรงจุดนี้ ผมมีความเห็นว่าสมควรต้องกำหนดให้มีการลดจำนวนการเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชนลง โดยสมควรกำหนดให้ประชาชนสามารถเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายในจำนวนที่พอสมควร กล่าวคือ สมควรกำหนดให้ประชาชนสามารถเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายในจำนวนสองหมื่นคนก็พอ ซึ่งน่าจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนแนวทางหนึ่ง หมายความว่า การกำหนดหลักเกณฑ์ในลักษณะดังกล่าวย่อมเป็น	1. สภาพปัญหาและข้อจำกัดเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีอยู่หลายกรณี ไม่ว่าจะเป็นสภาพปัญหาและข้อจำกัดเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายและกลไกในกรณีการเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชน หรือสภาพปัญหาและข้อจำกัดเกี่ยวกับเมื่อมีการเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายไปแล้วจะสามารถเข้าถึงแหล่งอำนาจได้โดยตรงอย่างไร 2. สภาพปัญหาและข้อจำกัดเกี่ยวกับการที่กำหนดให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะกระทำได้ แต่ในการมีส่วนร่วมของประชาชนกลับจะต้องอยู่ภายใต้กรอบของการปกครองในระบอบ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	แนวทางที่มีผลทำให้ประชาชนเมื่อมีการเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายไปแล้ว จะสามารถเข้าถึงแหล่งอำนาจได้โดยตรง อันเป็นไปตามกรอบที่ประชาชนเสนอนั่นเอง หรือแม้แต่การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่นนั้น ในการพิจารณาเรื่องการปกครองของท้องถิ่นว่าเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญหรือไม่ ในประเด็นเช่นว่านี้ ต้องย้อนไปถามว่าประชาชนในระดับท้องถิ่นนั้นสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างไร โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่ารูปแบบการปกครองในระดับท้องถิ่นต้องไม่กระทบถึงหลักการปกครองในระดับชาติ แต่ไม่ว่ารูปแบบการปกครองในระดับท้องถิ่นจะเป็นอย่างไรก็ตาม โดยหลักการแล้วจะต้องไม่กระทบถึงบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 1 หมายความว่า ประเทศไทยแบ่งแยกไม่ได้ โดยมิใช่ว่าทางภาคประชาชนจะสามารถเสนอรูปแบบการปกครองอีกระบบหนึ่งขึ้นมาโดยขัดแย้งกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเช่นนี้กระทำมิได้ โดยกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นสามารถที่จะกระทำได้ แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องอยู่ภายใต้กรอบของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ตัวอย่างเช่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำกับดูแลการปฏิบัติงานของผู้บริหารท้องถิ่น โดยหากผู้บริหารท้องถิ่นมีพฤติการณ์ที่นำพาหรือส่อไปในทางทุจริต ประชาชนก็สามารถที่จะเข้าชื่อเสนอถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่นที่มีพฤติการณ์ที่นำพาหรือส่อไปในทางทุจริตได้โดยตรง นอกจากนี้ มาตรการทางกฎหมายและกลไกที่เกี่ยวข้องจะต้องมีการนำมาใช้บังคับควบคู่กันไปด้วย ส่วนมาตรการทางกฎหมายและ	ประชาธิปไตยที่มีข้อจำกัดบางประการที่มีความขัดแย้งในตัวเองอยู่หลายประการ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	กลไกเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในอดีต จะเห็นได้ว่า ได้ก่อให้เกิดสภาพปัญหาในทางปฏิบัติและในความเป็นจริง ในลักษณะของความเป็นไปได้ในการนำมาตรการทางกฎหมายและกลไกเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมาบังคับใช้ ซึ่งการนำไปปฏิบัติจริงคงจะเป็นไปได้ยากมาก ดังจะเห็นได้จากกระบวนการในการตราหรือออกกฎหมายลูกมารองรับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ยังไม่สามารถที่เกิดขึ้นในความเป็นจริง อันก่อให้เกิดสภาพปัญหาอันเป็นอุปสรรคโดยตรงต่อกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในที่สุด”	
ปราโมทย์ โชติมงคล, **สัมภาษณ์เมื่อ 11 เมษายน 2550**	“สำหรับสภาพปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นหากพิจารณากรณีศึกษาจากการใช้บังคับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะเห็นได้ว่า ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว มิได้มีการบัญญัติบทบังคับให้องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติจะต้องดำเนินการตราหรือออกกฎหมายลำดับรองหรือกฎหมายลูก เพื่ออนุวัตรการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญภายในระยะเวลาเท่าใด อันมีผลทำให้ บทบัญญัติของกฎหมายหลาย ๆ ฉบับ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ต้องอนุวัตรการให้เป็นรัฐธรรมนูญนั้น มิได้มีการตราออกมาบังคับใช้แต่อย่างใด”	1. สภาพปัญหาเกี่ยวกับการที่มิได้มีการบัญญัติบทบังคับให้องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติจะต้องดำเนินการตราหรือออกกฎหมายลำดับรองหรือกฎหมายลูกเพื่ออนุวัตรการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญภายในกรอบระยะเวลาที่กำหนดขึ้น

ตาราง 51: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มคนพิการประเภทต่าง ๆ

ตอนที่ 2: สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
ศุภชีพ ดิษเทศ, **สัมภาษณ์เมื่อ 8 เมษายน 2550**	“สภาพปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการกำหนดเหตุผลและเจตนารมณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น อย่างที่ผมได้กล่าวไว้โดยเบื้องต้นว่า ในการกำหนดหลักเกณฑ์และกลไกทางกฎหมายนั้น จะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และกลไกทางกฎหมายในลักษณะที่สามารถใช้บังคับได้จริงในทางปฏิบัติและจะต้องมีความครอบคลุมถึงประชาชนทุกภาคส่วนในสังคม รวมทั้ง จะต้องมีการกำหนดระยะเวลาในการตราหรือออกกฎหมายให้มีความชัดเจน นอกจากนี้ ในกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า ในห้วงระยะเวลาที่ผ่านมานั้น แม้ว่าทางภาครัฐจะได้มีการกำหนดมาตรการ กฎหมายและแนวทางต่าง ๆ ในการส่งเสริมกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่สภาพปัญหาที่สำคัญประการหนึ่ง อันเป็นอุปสรรคประการสำคัญที่มีผลทำให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ประสบความสำเร็จ อันได้แก่ การที่ทางภาครัฐมิได้มีการกำหนดมาตรการหรือแนวทางในการสนับสนุนกระบวนการในการใช้สิทธิและเสรีภาพ ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ตัวอย่างเช่น ในกรณีการกำหนดให้ผู้พิการสามารถไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเลือกตั้งผู้แทนของตน แต่หากพิจารณาในทางปฏิบัติและในความเป็นจริง จะเห็นได้ว่า ทางภาครัฐกลับมิได้ให้การสนับสนุนกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะการสนับสนุนทางด้านงบประมาณ ไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางหรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการที่จะให้ผู้พิการสามารถมาใช้สิทธิในการลงคะแนนเลือกตั้งผู้แทนตามที่กฎหมาย	1. สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการที่ทางภาครัฐมิได้มีการกำหนดมาตรการหรือแนวทางในการสนับสนุนกระบวนการในการใช้สิทธิและเสรีภาพ ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดและให้อำนาจไว้ 2. สภาพปัญหา และอุปสรรคเกี่ยวกับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน 3. สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับกระบวนการในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการจัดระบบการศึกษาและกระบวนการในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการส่งเสริมการประกอบอาชีพเพื่อให้ความคุ้มครองทางด้านสิทธิและเสรีภาพของผู้พิการ ซึ่งถือได้ว่าเป็นคนกลุ่มน้อยที่ด้อยโอกาสในสังคมไม่มี

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
	บัญญัติไว้แต่อย่างใด รวมไปถึง ในเรื่องของกระบวนการในการบริหารจัดการเกี่ยวกับระบบการศึกษาและกระบวนการในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เพื่อให้ความคุ้มครองทางด้านสิทธิและเสรีภาพของผู้พิการซึ่งถือได้ว่า เป็นคนกลุ่มน้อยด้อยโอกาสในสังคม ซึ่งหากพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ปัจจุบันแล้ว ย่อมจะเห็นได้ว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการให้ความคุ้มครองทางด้านสิทธิและเสรีภาพของผู้พิการที่สำคัญอีกประการหนึ่งได้แก่ สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการรับบุคคลผู้พิการในลักษณะหรือประเภทต่าง ๆ เข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาของรัฐบางแห่ง ซึ่งในห้วงเวลาที่ผ่านมานั้น ทางภาครัฐก็ยังมิได้มีการตราหรือออกกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการรับบุคคลผู้พิการในลักษณะหรือประเภทต่าง ๆ เข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาของรัฐอย่างเพียงพอ โดยรวมไปถึง สภาพปัญหาและอุปสรรคในกรณีเกี่ยวกับการรับบุคคลเข้าประกอบอาชีพในระบบราชการ ซึ่งในสภาพปัจจุบันยังปรากฏว่ามีบทบัญญัติของกฎหมายอีกเป็นจำนวนมากมายหลายฉบับ ที่ยังเป็นข้อจำกัดในเรื่องของการกำหนดคุณสมบัติของข้าราชการ อันมีผลโดยตรงที่ทำให้บุคคลผู้พิการไม่สามารถที่จะใช้สิทธิในการเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาของรัฐบางแห่งหรือประกอบอาชีพในระบบราชการได้ ซึ่งประเด็นปัญหาเช่นว่านี้ ในสภาพปัจจุบันก็ยังคงมีสภาพปัญหาอยู่เช่นเดิมโดยมิได้รับการเยียวยาหรือแก้ไขปัญหาจากภาครัฐแต่อย่างใด”	ประสิทธิภาพและไม่มีประสิทธิผล 4. สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการรับบุคคลผู้พิการประเภทต่าง ๆ เข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาของรัฐบางแห่ง รวมทั้งข้อจำกัดในเรื่องของการกำหนดคุณสมบัติของการเข้าเป็นข้าราชการ ยังมิได้รับการเยียวยาหรือแก้ไขสภาพปัญหาจากภาครัฐแต่อย่างใด อันเป็นการขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
วิริยะ นามศิริพงษ์พันธุ์, **สัมภาษณ์เมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2550**	“ในเรื่องสภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ในทางปฏิบัติหากพิจารณาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้รับการใช้บังคับในทางปฏิบัติและประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งเท่านั้น โดยสาเหตุประการสำคัญนั้น ผมมีความเห็นว่ามีสาเหตุอันเนื่องมาจากเทคนิคในการยกร่างกฎหมาย ซึ่งในการกำหนดบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ จะเห็นได้ว่า เทคนิคในการยกร่างกฎหมายนั้น จะต้องเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์และกระบวนการของเนื้อหาสาระทางกฎหมายในลักษณะกว้าง ๆ ซึ่งในการกำหนดบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในลักษณะเช่นว่านี้ การใช้บังคับจะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และกลไกทางกฎหมายในลักษณะที่สามารถใช้บังคับได้จริงในทางปฏิบัติโดยต้องมีการตราหรือออกกฎหมายลำดับรองหรือกฎหมายลูก ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจไว้ อันมีผลโดยตรงต่อกระบวนการในการใช้บังคับหลักเกณฑ์และกลไกทางกฎหมายในที่สุด ตัวอย่างเช่นในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 55 กำหนดให้คนพิการต้องได้รับความสะดวก แต่ในทางปฏิบัติกลับมิได้เป็นเช่นว่านั้นโดยจะเห็นได้ จากกรณีที่กลุ่มคนพิการได้มีการเรียกร้องให้มีการตราหรือการออกมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการ ตลอดจนการส่งเสริมการศึกษาของคนพิการ เพื่อที่จะให้คนพิการมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของ	1. สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับสาเหตุอันเนื่องมาจากเทคนิคในการยกร่างกฎหมาย ซึ่งในการกำหนดบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ จะเห็นได้ว่า เทคนิคในการยกร่างกฎหมายจะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และกระบวนการของเนื้อหาสาระทางกฎหมายในลักษณะกว้าง ๆ ซึ่งการบังคับใช้หลักเกณฑ์และกลไกทางกฎหมายในลักษณะที่สามารถใช้บังคับได้จริงในทางปฏิบัติโดยจะต้องมีการตราหรือออกกฎหมายลำดับรองหรือกฎหมายลูก ซึ่งในการปฏิบัติและในความเป็นจริงยังไม่ได้รับการตอบสนองจากภาครัฐ 2. สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการเสนอร่างกฎหมายโดยภาคประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	คนพิการ รวมทั้ง เพื่อที่จะให้คนพิการมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมาโดยตลอด ทั้งนี้ สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นคนพิการนั้น รวมไปถึง สภาพปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้บทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นคนพิการ ซึ่งในทางปฏิบัติหากพิจารณาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะเห็นได้ว่า คนพิการยังไม่สามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการเกี่ยวกับการตัดสินใจในการดำเนินงานของภาครัฐในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ หากกล่าวโดยสรุป ผมมีความเห็นว่า ในทางปฏิบัติกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยากมาก โดยจะเห็นได้จากในกรณีการเสนอร่างกฎหมายโดยภาคประชาชนซึ่งในทางปฏิบัติมีข้อจำกัดเกิดขึ้นอย่างมากมาย อันมีผลทำให้กระบวนการดังกล่าวไม่สามารถที่จะบังคับใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ ทั้งนี้ ในประเด็นดังกล่าวผมมีความเห็นว่า สมควรกำหนดให้ภาครัฐมีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกและดำเนินกระบวนการต่าง ๆ ให้แก่คนพิการในการใช้สิทธิและเสรีภาพเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะเกิดขึ้นแก่กลุ่มคนทุกภาคส่วนในสังคมโดยเฉพาะกลุ่มคนพิการต่อไป”	ซึ่งในทางปฏิบัติมีข้อจำกัดเกิดขึ้นอย่างมากมาย อันมีผลทำให้ กระบวนการดังกล่าวไม่สามารถที่จะบังคับใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ 3. สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการที่คนพิการยังไม่สามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการเกี่ยวกับการตัดสินใจในการดำเนินงานของภาครัฐในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งไม่สามารถ ควบคุม กำกับ และตรวจสอบรวมทั้งการติดตามประเมินผลการปฏิบติงานของภาครัฐได้อย่างแท้จริง

ตาราง 52: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มเด็ก สตรี และคนชราที่ด้อยโอกาสทางสังคม
ตอนที่ 2: สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
รัชนีภรณ์ คุปรัตน์, สัมภาษณ์เมื่อ 7 สิงหาคม 2550	"หากพิจารณาถึงสภาพปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพนั้น ดิฉันมีความเห็นว่า สภาพปัญหาเกิดจากการขาดไร้ความร่วมมือและประสานงานระหว่างส่วนราชการด้วยกันเอง และการขาดไร้ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมไปถึง สภาพปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่มีความซ้ำซ้อนกัน โดยไม่มีการเชื่อมโยงการปฏิบัติหน้าที่เข้าหากันอย่างเป็นรูปธรรม อันมีผลทำให้ แนวทางหรือกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ได้รับการตอบสนองเท่าที่ควร ซึ่งหากจะพิจารณาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการใช้บังคับบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในอดีตที่ผ่านมานั้น จะเห็นได้ว่า การใช้บังคับบทบัญญัติของกฎหมายต่าง ๆ รวมทั้ง บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ก็มิได้มีการกำหนดมาตรการและกลไกในการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมแต่อย่างใด คงเป็นแต่เพียงการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในทางรูปแบบทางกฎหมายมากกว่าการให้ความสำคัญกับเนื้อหาในความเป็นจริง ซึ่งเป็นสิ่งที่จะต้องได้รับการปรับปรุงและแก้ไข เพื่อให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะมีส่วนในการส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่โดยทั่วไป"	1. สภาพปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นเนื่องจากการขาดไร้ความร่วมมือและประสานงานระหว่างส่วนราชการด้วยกันเอง และการขาดไร้ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมไปถึง สภาพปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อนกัน โดยไม่มีการเชื่อมโยงการปฏิบัติหน้าที่เข้าหากันอย่างเป็นรูปธรรม 2. สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับเกิดขึ้นเนื่องจากการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในทางรูปแบบทางกฎหมายมากกว่าการให้ความสำคัญกับเนื้อหาสาระในทางปฏิบัติและในความเป็นจริง

สาระสำคัญและข้อค้นพบ จากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
มุกดา อินต๊ะสาร, **สัมภาษณ์เมื่อ 22 มีนาคม 2550**	“สำหรับการใช้บังคับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ครูมีความเห็นว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญน่าจะอยู่ที่กระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของภาคประชาชน ตลอดจนการให้ข้อมูลและข้อเท็จจริงที่มีความหลากหลาย ตัวอย่างเช่น ในกรณีของการจัดตั้งเครือข่ายวิทยุชุมชน ซึ่งทางภาครัฐได้มีการพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว มีความเห็นว่า การจัดตั้งเครือข่ายวิทยุชุมชนในลักษณะดังกล่าวเป็นความผิดตามบทบัญญัติของกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัติในการจัดตั้งเครือข่ายวิทยุชุมชนนั้น ครูกลับมีความเห็นว่า เป็นกระบวนการที่สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาระดับการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ เพื่อที่จะให้ใช้การบังคับบทบัญญัติของกฎหมายมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงจะต้องมีการพิจารณาถึงสภาพปัญหาและอุปสรรค โดยต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมในท้องถิ่นประกอบด้วย ส่วนสภาพปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในอดีตนั้น จะเห็นได้ว่า รากเง้าของสภาพปัญหาเกิดจากสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้น ปัจจัยหรือกลไกประการสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยผ่านกระบวนการในการเรียนรู้ โดยสามารถอาศัยการเรียนรู้โดยผ่านกิจกรรมที่ภาครัฐหรือองค์การพัฒนาเอกชนกำหนดขึ้นก็ได้”	1. สภาพปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นเนื่องจากที่ภาครัฐไม่มีกระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของภาคประชาชนที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนไม่มีกระบวนการในการให้ข้อมูลและข้อเท็จจริงที่มีความหลากหลายแก่ประชาชน 2. สภาพปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นเนื่องจากการกำหนดกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน มีการกำหนดโดยมิได้มีการคำนึงถึงวัฒนธรรมในท้องถิ่นประกอบด้วย ซึ่งในแต่ละท้องถิ่นต่างก็มีวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละท้องถิ่นและแต่ละภูมิภาคของประเทศ

ตาราง 53: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: กลุ่มคนยากจนในชนบท/กลุ่มเกษตรกร

ตอนที่ 2: สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนามผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
นายอุทัย สอนหลักทรัพย์, สัมภาษณ์เมื่อ 7 สิงหาคม 2550	"หากพิจารณาถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ได้รับการตอบสนองอย่างแท้จริงจากภาคประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่าสภาพปัญหาและอุปสรรคที่แท้จริงเกิดจากระดับเกี่ยวกับพัฒนาการทางความรู้และความคิดของประชาชนในชนบทและในท้องถิ่นของประเทศไทยยังมีอยู่อย่างจำกัดเกี่ยวกับพัฒนาการทางความรู้และความคิดในบางเรื่องและบางกรณี แต่ก็มิใช่หมายความว่า ผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นจะเป็นผู้ที่ไม่มีความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองแต่อย่างใด เป็นแต่เพียงว่าสิ่งที่ภาครัฐกำหนดหลักเกณฑ์และมาตรการขึ้นนั้น อาจจะไม่มีความสอดคล้องหรือสอดรับกับแนวทางและวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ รวมทั้ง สภาพปัญหาที่มีผลทำให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ได้รับการตอบสนอง อันเกิดจากทางภาครัฐยังมิได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการที่เป็นรูปธรรมเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมและสนับสนุนกลไกในการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ว่าจะเป็นกระบวนการในการส่งเสริมทางด้านงบประมาณหรือกระบวนการในการส่งเสริมทางด้านมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดขึ้นมาเพื่อรองรับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งหากทางภาครัฐได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจังแล้ว ผมมีความเห็นว่ากระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนย่อมได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสมต่อไป"	1. สภาพปัญหา และอุปสรรคอันเกิดจากระดับเกี่ยวกับพัฒนาการทางความรู้และความคิดของประชาชนเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนยังมีอยู่อย่างจำกัด 2. สภาพปัญหาอันเกิดจากการกำหนดหลักเกณฑ์และมาตรการที่ภาครัฐกำหนดขึ้น ไม่มีความสอดคล้องกับแนวทางและวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ 3. สภาพปัญหาอันเกิดจากงบประมาณและมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดขึ้นมา เพื่อรองรับการปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
นายเมธัสสิทธิ์ ลัคนทินวงศ์, สัมภาษณ์เมื่อ 7 สิงหาคม 2550	“โดยความคิดส่วนตัวของผมนั้น สภาพปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ในความเป็นจริงประเทศไทยยังไม่สามารถที่จะกำหนดขอบเขตของการให้ความหมายและระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีขอบเขต ความหมายและระดับของการมีส่วนร่วมเพียงใด อันมีผลทำให้ การบังคับใช้หลักเกณฑ์และกลไกทางกฎหมายในลักษณะที่สามารถใช้บังคับได้จริงในทางปฏิบัติที่ทางภาครัฐกำหนดขึ้นนั้นไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ในกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ยังมีข้อที่จะต้องพิจารณาต่อไปอีกว่า ในการบริหารงานภาครัฐ รวมทั้งการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศในเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สมควรที่จะมีการกำหนดขอบเขตในการมีส่วนร่วมของประชาชนมากน้อยเพียงใด เนื่องจากหากกำหนดขอบเขตให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากเกินไป การปฏิบัติงานหรือการบริหารราชการแผ่นดินโดยภาครัฐย่อมสามารถกระทำได้ยาก อันมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ แต่หากกำหนดขอบเขตให้ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยย่อมส่งผลให้ภาคประชาชนอาจถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพได้ง่าย ดังนั้น จึงต้องพิจารณาอย่างรอบคอบว่าการกำหนดขอบเขตในการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องกำหนดขอบเขตของการมีส่วนร่วมอยู่ ณ จุดใด จึงจะสามารถที่จะก่อให้เกิดความสมดุลขึ้นในสังคม”	1. สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นเนื่องจากภาครัฐยังไม่สามารถกำหนดขอบเขตของการให้ความหมายและระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ อันมีผลทำให้การบังคับใช้หลักเกณฑ์และกลไกทางกฎหมายในลักษณะที่สามารถใช้บังคับได้จริงในทางปฏิบัติที่ทางภาครัฐกำหนดขึ้นนั้นไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ตาราง 54: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขานิติศาสตร์

ตอนที่ 3: แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
พรเพ็ชร วิชิตชลชัย, สัมภาษณ์เมื่อ 15 มีนาคม 2550	“ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น หากจะให้มีผลบังคับใช้อย่างจริงจังแล้ว ผมมีความคิดเห็นว่า จะต้องมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายขึ้นมาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกระบวนวิธีการ ตัวอย่างเช่น ในการกำหนดบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจะต้องมีการกำหนดบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกระบวนวิธีการในกฎหมายลำดับรองหรือกฎหมายลูก กล่าวคือ ถ้าไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายลำดับรองหรือกฎหมายลูกกำหนด จะมีผลทำให้ แนวทางในกำหนดกระบวนวิธีการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นสิ่งเลื่อนลอยขาดความเป็นรูปธรรมในการใช้บังคับในทางปฏิบัติและในความเป็นจริง ส่วนในการกำหนดนโยบายสาธารณะที่ใช้ในการบริหารประเทศนั้น ในทางปฏิบัติและในความเป็นจริงนโยบายสาธารณะที่ใช้ในการบริหารประเทศของรัฐบาลโดยทั่วไปจะมีที่มาจากนโยบายของพรรคการเมืองที่เป็นพรรครัฐบาลที่ได้เสนอนโยบายของพรรคต่อประชาชนในการหาเสียงเลือกตั้ง โดยในเบื้องต้นแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถใช้กระบวนในการเลือกตั้งเป็นแนวทางประการสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยต้องมีการกำหนดกระบวนวิธีการให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิโดยอิสระในกระบวนวิธีการเลือกผู้แทนของตนเข้ามา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกตั้งในระบบบัญชีรายชื่อซึ่งประชาชนสามารถใช้สิทธิโดยการพิจารณาจากนโยบายของพรรคการเมือง กล่าวคือ ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมโดยผ่านพรรคการเมือง ซึ่งเป็นอีก	1. การกำหนดให้มีบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกระบวนวิธีการ โดยต้องมีการกำหนดบทบัญญัติของกฎหมายลำดับรองหรือกฎหมายลูกกำหนด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกระบวนวิธีการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 2. การกำหนดให้มีกระบวนวิธีการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีการกำหนดกระบวนวิธีการไว้หลายช่องทาง และมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีความหลากหลายครบถ้วน เพื่อที่จะให้ภาคประชาชนสามารถใช้สิทธิในการ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
	แนวทางหนึ่ง ดังนั้น จึงสมควรกำหนดมาตรการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองด้วย โดยหากพิจารณาจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในส่วนที่เกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐนั้น จะเห็นได้ว่า ทางภาครัฐได้ดำเนินกระบวนวิธีการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีการกำหนดกระบวนวิธีการไว้หลายช่องทางในมาตรการทางกฎหมายหลาย ๆ ฉบับ เพื่อที่จะให้ภาคประชาชนสามารถใช้สิทธิในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้หลายแนวทาง โดยหากพิจารณาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในส่วนที่เกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐแล้ว จะเห็นได้ว่า ถึงแม้ว่าประชาชนสามารถใช้สิทธิในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้หลายแนวทางก็จริง แต่ในทางปฏิบัติและในความเป็นจริงกลับมิได้เป็นเช่นนั้น เนื่องจากการกำหนดบทบัญญัติของกฎหมาย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกระบวนวิธีการในส่วนที่เกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยประชาชนนั้น ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในส่วนที่เกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ กลับไม่มีความชัดเจนและมีการกำหนดกระบวนวิธีการที่ก่อให้เกิดข้อขัดข้องในทางเทคนิคหลาย ๆ ประการ อันมีผลทำให้ ภาคประชาชนไม่สามารถดำเนินการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับแนวทางสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในเรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน	ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้หลายแนวทาง 3. การกำหนดให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นนโยบายในระดับชาติเพื่อให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถได้รับการตอบสนองอย่างต่อเนื่องและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 4. การกำหนดให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งกระบวนการในการพัฒนาจะต้องอยู่ในระดับที่มี

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
	นั้น ผมมีความคิดเห็นว่า จะต้องกำหนดให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นนโยบายในระดับชาติ โดยไม่ใช่ว่ารัฐบาลนี้มีแนวนโยบายในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไปในแนวทางหนึ่ง โดยขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละพรรคการเมือง แต่หากอีกรัฐบาลหนึ่งในห้วงเวลาต่อมากลับมีแนวนโยบายในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไปในอีกแนวทางหนึ่ง โดยขึ้นอยู่กับการกำหนดแนวนโยบายของแต่ละพรรคการเมือง ซึ่งอาจก่อให้เกิดความแตกต่างและไม่มีความสอดคล้องกันในที่สุด โดยหากพิจารณาจากหลักเกณฑ์กระบวนการหรือวิธีการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความคิดเห็นว่าสมควรกำหนดกระบวนการหรือวิธีการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะให้เกิดขึ้นอย่างทันท่วงทีคงไม่ได้ โดยคงจะต้องรอเวลาในการพัฒนา ซึ่งหากกระบวนการในการพัฒนายังไม่ถึงระดับที่เหมาะสม กระบวนการในการที่จะสามารถก่อให้เกิดหลักเกณฑ์หรือวิธีการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นในทันทีคงยาก แต่หลักเกณฑ์ กระบวนการหรือวิธีการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญด้วย”	ความเหมาะสมภายใต้สภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องภายใต้เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
ฤทัย หงส์ศิริ, **สัมภาษณ์เมื่อ 2 พฤษภาคม 2550**	“หากพิจารณาถึงมาตรการทางกฎหมายตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540และบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องฉบับต่าง ๆ จะเห็นได้ว่า กระบวนการในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่หลายช่องทาง แต่สภาพปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นเนื่องมาจากการใช้สิทธิและเสรีภาพตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ยังมีข้อจำกัดอยู่เป็นอย่างมาก โดยแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดให้เป็นมาตรการหลักเพื่อส่งเสริมและสมเหตุสมผลการมีส่วนร่วมของประชาชน คือการตราหรือออกกฎหมายลำดับรองหรือกฎหมายลูก เพื่ออนุวัตรให้เป็นไปตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ รวมทั้ง การดำเนินกระบวนการเพื่อเพิ่มช่องทางในการใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้มีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยจะต้องมีการดำเนินการประกอบกัน นอกจากนี้จะต้องมีการปรับเปลี่ยนแนววิธีคิด พฤติกรรม ค่านิยม ตลอดจนทัศนคติและแนวความคิดของข้าราชการ เพื่อที่จะก่อให้เกิดปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานในภาครัฐเกิดการเคารพและดำเนินการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม แนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความคิดเห็นว่าสมควรดำเนินกระบวนการโดยภาครัฐจะต้องมุ่งในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาและยกระดับการเรียนรู้ของภาคประชาชน	1. การกำหนดให้มีการตราหรือออกกฎหมายลำดับรอง เพื่ออนุวัตรให้เป็นไปตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ 2. การกำหนดให้มีมาตรการทางกฎหมายที่สามารถส่งเสริมกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนหลายช่องทาง 3. การกำหนดให้มีการเพิ่มช่องทางในการใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้มีความเป็นรูปธรรม โดยจะต้องมีการปรับเปลี่ยนแนววิธีคิด พฤติกรรมหรือ ค่านิยมตลอดจนทัศนคติและแนวความคิดของข้าราชการ เพื่อก่อให้เกิดปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ผู้ปฏิบัติงานในภาครัฐเกิดการเคารพและดำเนินการคุ้มครองสิทธิและ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	เป็นสำคัญ รวมทั้งภาครัฐจะต้องกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่สามารถเสริมสร้างความสมดุลระหว่างโครงสร้างในการใช้อำนาจภาครัฐ ภาคประชาสังคมและภาคเอกชน ตลอดจนจะต้องกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่สามารถเสริมสร้างความสมดุลทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้งการดูแลความสมดุลของสภาพแวดล้อมทางด้านภาคการเมืองและทางด้านภาคประชาสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะต้องกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่สามารถส่งเสริมและเสริมสร้างพลังประชาชน ซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยอย่างแท้จริงเพื่อให้เป็นไปตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขต่อไป”	เสรีภาพของประชาชน 4. การกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่สามารถเสริมสร้างความสมดุลระหว่างโครงสร้างในการใช้อำนาจภาครัฐ ภาคประชาสังคม ตลอดจนภาคเอกชน ตลอดจนการกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่สามารถเสริมสร้างความสมดุลทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้งการดูแลความสมดุลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางด้านภาคการเมืองและทางด้านภาคประชาสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่สามารถเสริมสร้างพลังประชาชน

ตาราง 55: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขารัฐศาสตร์

ตอนที่ 3: แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
ศิโรฒน์ ภาคสุวรรณ, สัมภาษณ์เมื่อ 27 กรกฎาคม 250	“สำหรับการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ภาครัฐคงจะต้องกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่อนุวัตรการตามรัฐธรรมนูญเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยเนื้อหาสาระของบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว จะต้องตั้งอยู่บนความสมดุลของการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างเหมาะสม เนื่องจากหากภาครัฐกำหนดให้อำนาจเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากเกินความเหมาะสมย่อมส่งมีผลโดยตรงต่อการใช้อำนาจในการบริหารราชการแผ่นดิน ดังนั้น ในกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในบางเรื่องจึงสมควรให้ภาคประชาชนสามารถใช้สิทธิในการมีส่วนร่วมโดยทางตรง ตัวอย่างเช่น การใช้สิทธิในการเลือกตั้งในระดับชาติหรือในระดับท้องถิ่น โดยในบางเรื่องอาจกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถใช้สิทธิในการมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม ตัวอย่างเช่น การใช้สิทธิในการเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐ หรือการใช้สิทธิในการให้ข้อคิดเห็นในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยการใช้สิทธิผ่านบุคคลที่เป็นตัวแทนของภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม รวมทั้งการกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในระดับชาติและระดับในท้องถิ่น รวมทั้ง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะต่าง ๆ ของภาครัฐในทุกระดับด้วย”	1. การกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่อนุวัตรการตามรัฐธรรมนูญ เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยเนื้อหาสาระของบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวจะต้องตั้งอยู่บนความสมดุลของการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างเหมาะสม 2. การกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้ภาคประชาชนสามารถใช้สิทธิในการมีส่วนร่วมได้ทั้งการมีส่วนร่วมโดยทางตรงและการมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านต่าง ๆ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
รุจิยา เตชางกูร, **สัมภาษณ์เมื่อ 15 มิถุนายน 2550**	“สำหรับการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ดิฉันมีความเห็นว่า โดยเบื้องต้นทางภาครัฐจะต้องให้การส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการในการศึกษาอย่างเต็มที่ รวมทั้ง จะต้องมีการกำหนดมาตรการหรือโครงการที่สามารถส่งเสริมและสนับสนุนบุคลาการทางการศึกษาให้สามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของภาคประชาชน ทั้งนี้ ในระบบการศึกษาจะต้องมีการส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนในเรื่องจริยธรรมของผู้ใช้อำนาจรัฐ จิตสาธารณะของพลเมืองดี ประวัติศาสตร์ของชาติไทยที่คงอยู่ได้โดยไม่เป็นเมืองขึ้นของใคร ตลอดจนทฤษฎีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถใช้เป็นเครื่องป้องกันลัทธิบริโภคนิยมที่มากับกระแสโลกาภิวัตน์ รวมทั้ง จะต้องให้การศึกษาเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยด้วย อย่างไรก็ตาม แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาดังกล่าว หัวใจสำคัญคงอยู่ที่การส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายหรือกฎระเบียบที่ทางภาครัฐกำหนดขึ้นมาเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่คนหมู่มาก โดยเฉพาะการกำหนดมาตรการทางกฎหมายนั้น หากต้องการให้มีผลใช้บังคับในความเป็นจริงในบางครั้งอาจต้องมีการกำหนดสภาพบังคับทางกฎหมายที่มีความชัดเจนและเข้มแข็งเพื่อลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมาย”	1. การกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้ทางภาครัฐจะต้องให้การส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการในการศึกษาอย่างเต็มที่ รวมทั้ง จะต้องมีการกำหนดมาตรการหรือโครงการที่สามารถส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของภาคประชาชน 2. การกำหนดมาตรการทางกฎหมายหรือกฎระเบียบที่ทางภาครัฐกำหนดขึ้นเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่คนหมู่มาก โดยอาจต้องมีการกำหนดสภาพบังคับทางกฎหมายที่มีความชัดเจนและเข้มแข็งเพื่อลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมาย

ตาราง 56: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขาอื่น

ตอนที่ 3: แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
วุฒิสาร ตันไชย, **สัมภาษณ์เมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2550**	"ในกรณีเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลจะทำให้ กระบวนการและกลไกในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนประสบความสำเร็จนั้น โดยเบื้องต้นจะต้องมีการกำหนดหลักประกันไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะต้องประกอบไปด้วย หลักประกันทางด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนหลักประกันทางด้านงบประมาณในการบริหารงาน และหลักประกันอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ได้แก่ การกำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยผมมีความเห็นว่า การกำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนนั้น จะเห็นได้ว่ากองทุนที่จัดตั้งขึ้นมานั้นมิใช่กองทุนที่ทำหน้าที่ในการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่สมควรกำหนดให้กองทุนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีลักษณะที่เป็นการลดต้นทุนและภาระทางด้านต้นทุนของประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยผมมีความเห็นว่ากระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนคงไม่สามารถประสบผลสำเร็จได้ด้วยการตราหรือการกำหนดมาตรการทางกฎหมายขึ้นมาใช้บังคับเพียงฉบับใดฉบับหนึ่ง โดยในทางปฏิบัติและในทางความเป็นจริงความสำเร็จในการใช้บังคับกฎหมายจะต้องประกอบไปด้วยปัจจัยหรือตัวแปรอื่น ๆ อีกหลายประการ ทั้งนี้ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จประการสำคัญคงจะต้องขึ้นอยู่กับความตระหนักและความสนใจของภาคประชาชนเป็นสำคัญ ส่วนการส่งเสริมกระบวนการและกลไกในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาครัฐนั้น เป็นเพียงการสนับสนุนปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมภายนอกเท่านั้น"	1. การกำหนดหลักประกันไว้ในรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับหลักประกันทางด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนหลักประกันทางด้านงบประมาณในการบริหารงานและหลักประกันอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 2. การกำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะที่กำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะที่เป็นการลดต้นทุนและภาระทางด้านต้นทุนของประชาชนในกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
ปราโมทย์ ศิริโรจน์, **สัมภาษณ์เมื่อ 15 พฤษภาคม 2550**	“สำหรับการกำหนดแนวทางประการสำคัญ เพื่อใช้บังคับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริงนั้น ผมมีความเห็นว่า หัวใจประการสำคัญอยู่ที่การควบคุมการปฏิบัติงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีจิตสำนึกทางด้านจริยธรรมและมีจิตวิญญาณร่วมตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้ ปัจจัยประการสำคัญของการใช้บังคับบทบัญญัติของกฎหมายอยู่ที่กระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนประกอบกันด้วย สำหรับยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการกำหนดกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า ทางภาครัฐจะต้องเสริมสร้างจิตสำนึกและนำจิตวิญญาณของประชาชนในท้องถิ่นมาแปลงให้เป็นบทบัญญัติของกฎหมายโดยเฉพาะการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดแนวนโยบายและการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในระดับชาติและในระดับท้องถิ่น เนื่องจากหากมีการกำหนดกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มิได้เกิดจากจิตสำนึกหรือจิตวิญญาณของประชาชนดังกล่าวแล้ว กระบวนการในการใช้บังคับบทบัญญัติของกฎหมายย่อมไม่ได้รับการยอมรับนับถือในความเป็นจริงจากภาคประชาชนในที่สุด”	1. การกำหนดมาตรการเกี่ยวกับควบคุมการปฏิบัติงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีจิตสำนึกทางด้านจริยธรรมและการมีจิตวิญญาณร่วมตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย 2. การกำหนดให้ภาครัฐมีหน้าที่ในการเสริมสร้างจิตสำนึกและนำเอาจิตวิญญาณของประชาชนในท้องถิ่นมาแปลงให้เป็นบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อให้เกิดการยอมรับนับถือและได้รับการปฏิบัติตามจากภาคประชาชน

ตาราง 57: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตอนที่ 3: แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
ชินวร บุญยเกียรติ, สัมภาษณ์เมื่อ 16 พฤษภาคม 2550	“สำหรับการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า โดยเบื้องต้นจะต้องส่งเสริมกระบวนการในการพัฒนาระดับการเรียนรู้ของภาคประชาชนก่อน ดังจะเห็นได้ว่า สภาพปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เกิดจากตัวโครงสร้างของระบบการปกครองของประเทศไทย ซึ่งเห็นได้ว่า โครงสร้างของระบบการปกครองของประเทศไทยนั้น มีการกำหนดโครงสร้างในลักษณะเป็นการกระจายอำนาจในแนวดิ่งจากส่วนกลางสู่ส่วนล่าง อันส่งผลโดยตรงต่อการเกิดพฤติกรรมทางการเมืองที่มีลักษณะเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองและพวกพ้องในลักษณะมือใครยาวสาวได้สาวเอา ทั้งนี้ ผมมีความเห็นว่า ในการกำหนดหรือจัดโครงสร้างระบบดังกล่าว จะต้องมีการจัดโครงสร้างให้เกิดกระบวนการเกี่ยวกับการเรียนรู้และพัฒนาระดับความรู้ของประชาชน รวมทั้ง การเสริมสร้างจิตสำนึกแบบประชาธิปไตยและมองประโยชน์ส่วนรวมมากยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตน รวมทั้ง จะต้องดำเนินกระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า หากพิจารณาตามกระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนในอดีต จะเห็นได้ว่า กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นจะต้องดำเนินกระบวนการทุกองคาพยพที่อยู่ภายใต้หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้อำนาจทางการเมืองกลับคืนไปสู่ภาคประชาชน หากกล่าวโดยสรุป กระบวนการในการ	1. การกำหนดให้ภาครัฐมีหน้าที่ในการกำหนดหลักเกณฑ์และกระบวนการในการส่งเสริมกระบวนการในการพัฒนาระดับการเรียนรู้ของภาคประชาชนรวมทั้งการเสริมสร้างจิตสำนึกแบบประชาธิปไตย 2. การกำหนดให้องค์กรที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องเป็นองค์กรที่มีโครงสร้างการดำเนินงานที่มีความยืดหยุ่นและเป็นองค์กรที่จะต้องสามารถขับเคลื่อนกระบวนการในการพัฒนาทางการเมืองร่วมกับภาคประชาชน 3. การกำหนดให้ภาคประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอันเป็นกระบวนการในการส่งเสริม

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
	ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงนั้น ผมมีความเห็นว่า คงจะต้องดำเนินกระบวนการการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์ทางการเมืองและสถาบันทางสังคมของสถาบันการเมืองที่เอื้อต่อการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของภาคประชาชน รวมทั้ง การส่งเสริมให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของประเทศและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ รวมไปถึง การกำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชน เพื่อให้เป็นไปตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สำหรับการกำหนดกลยุทธ์เกี่ยวกับองค์กรที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องเป็นองค์กรที่มีโครงสร้างการดำเนินงานที่มีความยืดหยุ่นและเป็นองค์กรที่จะต้องสามารถขับเคลื่อนกระบวนการในการพัฒนาทางการเมืองร่วมกับภาคประชาชนได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าโดยลักษณะขององค์กรนี้จะต้องกำหนดโครงสร้างขององค์กรที่สามารถชี้นำสังคมและมีความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง นอกจากนี้ สมควรกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อันเป็นกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในระยะเริ่มต้นของกระบวนการ รวมทั้ง การส่งเสริมให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายในการวางแผนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพ เพื่อกำหนดให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิในกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม”	การมีส่วนร่วมของประชาชนในระยะเริ่มต้นของกระบวนการ รวมทั้ง การส่งเสริมให้ภาคประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายในการวางแผน เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพ เพื่อกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถใช้สิทธิในกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
เจริญ คันธวงศ์, **สัมภาษณ์เมื่อ 16 พฤษภาคม 2550**	“การกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น หากพิจารณาจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จะเห็นได้ว่าตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ค่อนข้างมาก แต่ทางปฏิบัติกลับได้รับการใช้บังคับค่อนข้างน้อย อันเนื่องมาจาก ข้อจำกัดในเรื่องการตราหรือการออกกฎหมายลำดับรองหรือกฎหมายลูก ซึ่งเป็นสภาพปัญหาที่ก่อให้เกิดผลต่อการใช้บังคับมาตรการทางกฎหมาย ทั้งนี้แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาดังกล่าว จึงสมควรให้มีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนว่ากฎหมายลำดับรองหรือกฎหมายลูกที่ออกตามความในรัฐธรรมนูญจะต้องดำเนินการภายในระยะเวลาเท่าใด หากกล่าวโดยสรุปกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะเกิดผลในทางปฏิบัติและในความเป็นจริงอย่างแท้จริงนั้น จะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการที่เรียกว่าระบบประชาธิปไตยของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน นอกจากนี้ จะต้องจัดตั้งองค์กรที่มีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ อันจะเห็นได้ว่า เป็นการกำหนดเพื่อให้เป็นองค์กรที่สามารถปฏิบัติงานในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างอิสระ โดยมิใช่เป็นหน่วยงานของรัฐและมิใช่รัฐวิสาหกิจ รวมทั้ง มิใช่องค์กรตามรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด แต่ในเรื่องงบประมาณที่นำมาใช้ในการขับเคลื่อนองค์กรโดยหลักแล้วคงจะต้องกำหนดให้ภาครัฐให้การสนับสนุนเป็นสำคัญ”	1. การกำหนดระยะเวลา ที่ชัดเจนว่ากฎหมายลำดับรองหรือกฎหมายลูกที่ออกตามความในรัฐธรรมนูญจะต้องดำเนินการภายในระยะเวลาเท่าใด 2. การกำหนดให้องค์กรที่ปฏิบัติงานในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระโดยมิใช่เป็นหน่วยงานของรัฐและมิใช่รัฐวิสาหกิจ รวมทั้ง มิใช่องค์กรตามรัฐธรรมนูญ ส่วนงบประมาณที่นำมาใช้ในการขับเคลื่อนองค์กรโดยหลักแล้วคงจะต้องกำหนดให้ภาครัฐให้การสนับสนุนเป็นสำคัญ

ตาราง 58: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา
ตอนที่ 3: แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
จรูญ ยังประภากร **สัมภาษณ์เมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2550**	"ในการกำหนดนโยบายในการบริหารประเทศนั้น กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถที่จะทำได้โดยผ่านการทำประชาพิจารณ์ในกรณีที่ภาครัฐต้องการจะกำหนดแนวนโยบายของประเทศในลักษณะใดแล้ว ภาครัฐจะต้องจัดให้มีการทำประชาพิจารณ์เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อน แล้วจึงค่อยนำมากำหนดเป็นแนวนโยบายของประเทศนั้น โดยอาจกระทำการโดยกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการรับฟังความคิดเห็นโดยผ่านองค์กรที่เป็นตัวแทนของภาคประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่ม NGO หรือกลุ่มวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อให้สามารถที่จะได้รับทราบแนวความคิดและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนที่อาศัยกระบวนการผ่านการเลือกตั้งนั้น เป็นกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยกำหนดให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิในการกำหนดตัวผู้ปกครองประเทศโดยผ่านกระบวนการในการเลือกตั้ง แต่สิ่งที่น่ากังวล ได้แก่ กระบวนการในการกระทำความผิดตามกฎหมายเลือกตั้ง โดยเฉพาะกระบวนการในการเลือกตั้งในชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งในทางปฏิบัติและในความเป็นจริงยังปรากฏว่ามีการซื้อสิทธิขายเสียงเป็นอย่างมาก ดังนั้น ในกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกรณีเช่นว่านี้ จึงต้องมีกระบวนการเพื่อเชื่อมโยงกับกระบวนการอื่น ๆ ด้วย เพื่อให้เกิดกระบวนการเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม โดยผมมีความเชื่อว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนคงไม่สามารถประสบ	1. การกำหนดให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะทำได้โดยผ่านการทำประชาพิจารณ์ โดยอาจกระทำการโดยกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการรับฟังความคิดเห็นโดยผ่านองค์กรที่เป็นตัวแทนของภาคประชาชนกลุ่มต่าง ๆ 2. การกำหนดให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องมีกระบวนการเพื่อเชื่อมโยงกับกระบวนการอื่น ๆ 3. กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องนำเอาจิตวิญญาณของชุมชนท้องถิ่นวัฒนธรรมท้องถิ่นและภูมิปัญญา

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
	ผลสำเร็จได้อย่างแท้จริง หากมิได้มีการพิจารณาถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงหรือประกอบกัน โดยในบางกรณีการกำหนดโครงการที่มีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นอันเป็นนโยบายที่มาจากส่วนกลางนั้น ในทางปฏิบัติเมื่อได้ดำเนินโครงการไปแล้วกลับมิได้มีความสอดคล้องกับแนวความคิดและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น อันเป็นแนวทางที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการใช้บังคับกฎหมาย ดังนั้น ผมจึงมีความเห็นว่า ในการกำหนดแนวความคิดหลักการ และเจตนารมณ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องนำเอาจิตวิญญาณของชุมชน ท้องถิ่นวัฒนธรรมท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนจะต้องมีแนวทางในการคุ้มครองทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการยอมรับนับถืออย่างแท้จริงจากชุมชนแต่ละแห่ง ตัวอย่างเช่น การส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวซึ่งอาจจะมีอยู่หลายรูปแบบ แต่ทั้งนี้ ในบางชุมชนท้องถิ่นอาจจะส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์หลายรูปแบบ โดยจะต้องคำนึงถึงผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมตลอดจนจะต้องคำนึงถึงกำหนดมาตรฐานคุ้มครองศิลปวัฒนธรรมและจิตวิญญาณร่วมของชุมชนท้องถิ่นประกอบกันด้วย สำหรับแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดกลยุทธ์ประการสำคัญเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับกำหนดสิทธิเสรีภาพอำนาจและหน้าที่ของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐนั้น ผมเห็นว่าสมควรกำหนดให้มีการใช้กระบวนการในการตรวจสอบผ่านตัวแทนในกรณีปกติ แต่ทั้งนี้หากได้ใช้สิทธิในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ	ท้องถิ่น ตลอดจนจะต้องมีแนวทางในการคุ้มครองทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการยอมรับนับถืออย่างแท้จริงจากชุมชนแต่ละแห่งอย่างแท้จริง 4. การกำหนดให้องค์กรที่ปฏิบัติงานในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นองค์กรที่มีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระโดยมิใช่เป็นหน่วยงานของรัฐและมิใช่รัฐวิสาหกิจ รวมทั้ง มิใช่องค์กรตามรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	หรือสิทธิอื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดโดยกระบวนการในการตรวจสอบผ่านตัวแทนในกรณีปกติแล้วไม่ได้ผล จะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิได้โดยตรง เพื่อให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถเกิดขึ้นได้ในทางปฏิบัติ นอกจากนี้ ในกระบวนการเกี่ยวกับการใช้สิทธิดังกล่าวโดยสรุปแล้วอาจกำหนดให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการโดยการกำหนดให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิผ่านทางตัวแทนหรือการใช้สิทธิทางตรงควบคู่กันไปก็ได้ ส่วนองค์กรที่ปฏิหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สมควรการกำหนดให้องค์กรมีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรของรัฐที่สามารถปฏิหน้าที่ได้อย่างอิสระ อันจะเห็นได้ว่า เป็นการกำหนดเพื่อให้องค์กรสามารถปฏิบัติงานในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างอิสระ โดยมิใช่เป็นหน่วยงานของรัฐ รวมทั้ง มิใช่องค์กรตามรัฐธรรมนูญแต่อย่างใดเพื่อให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นสามารถปฏิบัติงานในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างอิสระปราศจากการแทรกแซงจากภาครัฐอย่างแท้จริง”	
สมบูรณ์ ทองบุราณ, **สัมภาษณ์เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2550**	“สำหรับเงื่อนไขสำคัญที่มีผลโดยตรงต่อการใช้บังคับกฎหมายนั้น ผมมีความเห็นว่า เงื่อนไขของความสำเร็จคงอยู่ที่การสร้างจิตสำนึก ค่านิยม ทัศนคติ ในทางบวกและในเชิงสร้างสรรค์ให้กับภาคประชาชน ตลอดจนการเสริมสร้างจิตสำนึก ค่านิยม ทัศนคติให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีจิตวิญญาณร่วมกัน เพื่อส่งเสริมให้การใช้บังคับกฎหมายเป็นจริงในทางปฏิบัติต่อไป”	1. การสร้างจิตสำนึก ค่านิยม ทัศนคติในทางบวกและในเชิงสร้างสรรค์ร่วมกันระหว่างภาคประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ.

ตาราง 59: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ตอนที่ 3: แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
พลตำรวจเอก สุนทร ช้ายขวัญ, สัมภาษณ์เมื่อ 7 สิงหาคม 2550	"สำหรับแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการใช้บังคับกฎหมายนั้น โดยหลักคงจะต้องเริ่มจากการสรรหาคณะกรรมการที่เข้ามาปฏิบัติงานในองค์กรที่มีความสุจริต มีคุณธรรม และมีความเป็นกลาง โดยจะต้องดำเนินการโดยปราศจากผลประโยชน์ เพื่อให้ได้บุคคลที่เข้ามาทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง โดยอาศัยกลไกและกระบวนการในการสรรหาในลักษณะเช่นเดียวกับองค์กรอิสระอื่น ๆ แต่ทั้งนี้ จะต้องให้มีสัดส่วนของภาคประชาสังคมมากที่สุด อันเป็นการแสดงถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนแนวทางหนึ่ง ส่วนการใช้บังคับกฎหมายนั้นจะต้องมีการส่งเสริมให้ภาคประชาชนโดยทั่วไปได้รับความรู้และข้อมูลอย่างทั่วถึงเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของภาครัฐ นอกจากนี้ สมควรจะต้องมีการออกกฎหมายลูกเพื่อรองรับเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม สำหรับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สำคัญที่สุดในการแก้ไขสภาพปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน อันมีผลโดยตรงต่อการใช้บังคับกฎหมายนั้น ผมมีความเห็นว่า ทางภาครัฐคงจะต้องมุ่งที่จะเสริมสร้างจิตสำนึกของภาคประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสร้างจิตสำนึกของภาคประชาชนโดยรวมด้วย"	1. การกำหนดให้กระบวนการในการสรรหาคณะกรรมการที่เข้ามาปฏิบัติงานในองค์กรที่มีความสุจริตมีคุณธรรมและมีความเป็นกลางโดยอาศัยกลไกและกระบวนการในการสรรหาในลักษณะเช่นเดียวกับองค์กรอิสระอื่นๆ แต่ทั้งนี้จะต้องให้มีสัดส่วนของภาคประชาสังคมมากที่สุด อันเป็นการแสดงถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนแนวทางหนึ่ง 2. การตราหรือออกกฎหมายลูกเพื่อรองรับเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญอย่างเป็นรูปธรรม

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
แวมะฮาดี แวดาโอะ, **สัมภาษณ์เมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2550**	“สำหรับกรณีของปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการใช้บังคับกฎหมายนั้น ผมมีความเห็นว่าปัจจัยประการสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จจะต้องเกิดขึ้นจากกระบวนการในการเรียนรู้ มิใช่เกิดจากกระบวนการในการตรากฎหมายขึ้นมาบังคับใช้ โดยในส่วนนี้ผมมีความเห็นว่า หากในกรณีที่ชุมชนในท้องถิ่นใดของประเทศที่มีความพร้อมผ่านกระบวนการเรียนรู้และพัฒนามาพอสมควร และสามารถมีการตกผลึกทางความคิดในระดับผู้นำทางธรรมชาติ ผู้นำท้องถิ่น และประชาชนโดยทั่วไปแล้วก็สมควรที่จะให้มีการดำเนินการเพื่อจัดทำเป็นต้นแบบขึ้นมา โดยเปรียบเสมือนกับคนเป็นโรคเบาหวานถ้าหากร่างกายยังไม่พร้อมหรืออยู่ในสภาวะที่อินซูลินในร่างกายไม่มีความเหมาะสมและอาจมีระดับน้ำตาลในร่างกายไม่ปกติก็อาจมีผลทำให้เกิดการช็อคได้ ในกรณีเช่นว่านี้ จะเห็นได้ว่า เปรียบเทียบเสมือนกับการที่ภาครัฐมุ่งที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการสนับสนุนทางด้านงบประมาณลงไปในส่วนท้องถิ่น ในขณะที่ชุมชนท้องถิ่นยังไม่มีความพร้อมและยังขาดภูมิต้านทาน รวมทั้งยังไม่อยู่ในลักษณะที่ตกผลึกทางความคิดแล้ว ในกรณีเช่นว่านี้ กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนย่อมเกิดผลกระทบในแง่ลบได้ในที่สุด สำหรับข้อเสนอแนะในการกำหนดกลยุทธ์เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ในความคิดของผมเห็นว่า สมควรกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถที่จะมีสิทธิในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยตรง โดยการเปิดช่องทางในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐหลายช่องทาง ซึ่งในกรณีเช่นว่านี้ สามารถส่งผล	1. การกำหนดให้มีการดำเนินการเพื่อจัดทำต้นแบบเกี่ยวกับกระบวนการในการเรียนรู้และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นมา โดยในกรณีที่ชุมชนในท้องถิ่นใดของประเทศที่มีความพร้อมผ่านกระบวนการเรียนรู้และพัฒนามาพอสมควร และสามารถมีการตกผลึกทางความคิดในระดับผู้นำทางธรรมชาติ ผู้นำท้องถิ่นและประชาชนโดยทั่วไปแล้วก็สมควรที่จะให้มีการดำเนินการเพื่อจัดทำเป็นต้นแบบขึ้นมา 2. การกำหนดให้ทางภาคประชาชนมีสิทธิในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยตรงโดยการเปิดช่องทางในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐหลาย

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
	ดีในกรณีที่มีการกระทำความผิดอันเกิดจากภาครัฐไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดโดยทางตรงหรือการกระทำความผิดในเชิงนโยบายหรือการกระทำความผิดในเชิงที่มีผลประโยชน์ทับซ้อนของผู้ใช้อำนาจรัฐและผู้ดำเนินการตามโครงการ เป็นต้น โดยสมควรกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถเป็นผู้เสียหายในการฟ้องร้องคดีได้โดยตรง ในกรณีที่เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับสาธารณะ นอกจากนี้ ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐนั้น สมควรที่จะต้องกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้ตั้งแต่ในระยะเริ่มต้นของการดำเนินโครงการ อันจะส่งผลดีต่อประสิทธิภาพในการตรวจสอบและป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดต่อประโยชน์ของประเทศชาติได้ โดยกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มิใช่เป็นเพียงการส่งเสริมให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการเลือกผู้แทนหรือกำหนดตัวผู้ปกครองเท่านั้น แต่กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้ในทุกขั้นตอนของการดำเนินการต่าง ๆ โดยภาครัฐ นอกจากนี้ ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน คือทางภาครัฐจะต้องดำเนินการลดเงื่อนไขและข้อจำกัดต่าง ๆ ที่มีผลทำให้กระบวนการในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของภาคประชาชนไม่สามารถที่จะขับเคลื่อนกระบวนการในการตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป”	ช่องทาง โดยสมควรกำหนดให้ทางภาคประชาชนสามารถเป็นผู้เสียหายในการฟ้องร้องคดีได้ โดยตรงในกรณีที่มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับสาธารณะ 3. การกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ตามนโยบายของภาครัฐโดยสามารถมีส่วนร่วมได้ตั้งแต่ในระยะเริ่มต้นของการดำเนินโครงการ อันส่งผลดีต่อประสิทธิภาพในการตรวจสอบและป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดต่อประโยชน์ของประเทศชาติ

ตาราง 60: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์การพัฒนาเอกชน

ตอนที่ 3: แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
นิติธร ล้ำเหลือ, **สัมภาษณ์เมื่อ 7 สิงหาคม 2550**	"ในการกำหนดแนวทางในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ในส่วนนี้ผมมีความเห็นว่า คงจะต้องพิจารณาถึงหลักเกณฑ์และกระบวนการที่มาจากการกำหนดโดยกลุ่มบุคคลที่เป็นตัวแทนของกลุ่มคนในทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อที่จะสามารถกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้มีลักษณะเป็นการสะท้อนถึงแนวความคิดเห็นของกลุ่มคนในทุกภาคส่วนของสังคม เนื่องจากกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ในบางเรื่องไม่สามารถที่จะให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมโดยทางตรงได้ทั้งหมด จึงต้องกระทำการโดยผ่านทางบุคคลที่เป็นตัวแทนของกลุ่มคนในทุกภาคส่วนของสังคม ดังนั้น ประเด็นสำคัญของการขับเคลื่อนองค์กรเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จึงน่าจะขึ้นอยู่กับคณะกรรมการที่เข้ามาบริหารจัดการองค์กรเป็นสำคัญ เนื่องจากคณะกรรมการชุดนี้สามารถนำเอาแนวความคิดและวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่นเข้ามาปรับใช้เป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดหลักเกณฑ์ในการกำหนดแนวทางเพื่อใช้กฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนองค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สมควรกำหนดให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรอิสระเพื่อให้องค์กรสามารถปฏิบัติงานในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างอิสระ โดยมิใช่เป็นหน่วยงานของภาครัฐเพราะอาจถูกแทรกแซงจากภาครัฐได้"	1. การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องให้มีลักษณะเป็นการสะท้อนถึงแนวความคิดเห็นของกลุ่มคนในทุกภาคส่วนของสังคมอันเนื่องมาจากกระบวนการ ในบางเรื่องไม่สามารถที่จะให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมโดยทางตรงได้ทั้งหมด จึงต้องกระทำการโดยผ่านทางบุคคลที่เป็นตัวแทนของกลุ่มคนในทุกภาคส่วนของสังคม 2. องค์กรที่ปฏิหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สมควรกำหนดให้องค์กรมีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรอิสระ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
นายสุริยะใส กตะศิลา, สัมภาษณ์เมื่อ 5 สิงหาคม 2550	“สำหรับแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางปฏิบัตินั้น ผมมีความเห็นโดยส่วนตัวว่า หลักเกณฑ์และแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนประการสำคัญน่าจะอยู่ที่การเสริมสร้างความสมดุลให้แก่การใช้อำนาจของภาครัฐ การมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจของภาครัฐโดยภาคประชาชนและการถ่วงดุลผลประโยชน์ของกลุ่มทุนต่าง ๆ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ หากสามารถสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นได้ ย่อมเป็นแนวทางประการสำคัญในการส่งเสริมกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชน อันมีผลทำให้ อำนาจของพลังมวลชนสามารถขับเคลื่อนได้อย่างต่อเนื่องและสามารถเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง”	1. การกำหนดให้มีการเสริมสร้างความสมดุลให้แก่การใช้อำนาจของภาครัฐ การมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจของภาครัฐโดยภาคประชาชนและการถ่วงดุลประโยชน์ของกลุ่มทุน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้หากสามารถสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นได้ ย่อมเป็นแนวทางประการสำคัญในการส่งเสริมกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีผลทำให้อำนาจของพลังมวลชนสามารถเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง

ตาราง 61: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนของผู้ประกอบวิชาชีพหรือภาคเอกชน
ตอนที่ 3: แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
สมศักดิ์ ปณีตัธยาศัย, **สัมภาษณ์เมื่อ 19 มีนาคม 2550**	“สำหรับปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า ทางภาครัฐต้องมุ่งให้การส่งเสริมและสนับสนุนทางด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานควบคู่ไปกับการประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อต่าง ๆ รวมทั้ง การให้การสนับสนุนในด้านการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้โดยตนเองของภาคประชาชนต่อไป โดยแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดกระบวนการ และหลักเกณฑ์การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ปัจจัยประการสำคัญ ได้แก่การได้รับความร่วมมือจากองค์กรและสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ รวมทั้งการได้รับความร่วมมือจากภาครัฐ ซึ่งในส่วนนี้ผมมีความเห็นว่า การดำเนินการเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงนั้น ไม่สามารถที่จะดำเนินการไปได้โดยการดำเนินการขององค์กรเพียงองค์กรเดียวแต่ต้องมีหลักเกณฑ์และมาตรการในการเชื่อมโยงองค์กรทางการเมืองหรือองค์กรภาคประชาชนต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ รวมไปถึงการประสานความร่วมมือกับองค์การพัฒนาเอกชนต่าง ๆ รวมทั้ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศด้วย อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่า องค์การพัฒนาเอกชนบางองค์การได้มีการขับเคลื่อนและมีการดำเนินการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด ตัวอย่างเช่น กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ซึ่งได้ดำเนินการเรียกร้องให้มีการขับไล่ผู้บริหารประเทศที่มีพฤติกรรมส่อไปในทางทุจริตและมีพฤติกรรมในการแสวงหา	1. การกำหนดให้มีกระบวนการในการสนับสนุนทางด้านการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดกระบวนการในการเรียนรู้โดยตนเองของภาคประชาชน 2. การกำหนดกระบวนการเกี่ยวกับกระบวนการเกี่ยวกับการเชื่อมโยงองค์กรทางการเมืองหรือองค์กรภาคประชาชนต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมไปถึงการกำหนดกระบวนการในด้านการประสานความร่วมมือกับองค์การพัฒนาเอกชนต่าง ๆ 3. การกำหนดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการที่มีผลทำให้กระบวนการและมาตรการต่าง ๆ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
	ผลประโยชน์โดยมิชอบ สำหรับแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า หากพิจารณาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะเห็นได้ว่า เจตนารมณ์ กลไกและกระบวนการ ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตย เพียงแต่องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติมิได้กำหนดมาตรการต่าง ๆ ออกมารองรับเจตนารมณ์ กลไก และกระบวนการตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ โดยมีผลทำให้การใช้บังคับมาตรการทางกฎหมายอาจถูกบิดเบือนจากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ดังนั้น ในประเด็นปัญหาเช่นว่านี้ ผมจึงมีความเห็นว่า หากจะทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง จะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะทำให้กระบวนการและมาตรการต่าง ๆ ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญได้รับการตราหรือออกมาบังคับใช้ ส่วนสภาพปัญหาเกี่ยวกับการครอบงำหรือแทรกแซงจากภาครัฐ กลุ่มนายทุนหรือกลุ่มผู้มีอิทธิพลทางการเมือง ในประเด็นเช่นว่านี้ ผมกลับมีความเห็นว่า น่าจะถึงเวลาแล้วที่ทุกภาคส่วนในสังคมจะต้องมาร่วมกันกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการโดยผ่านกระบวนการในการทำประชามติหรือกระบวนการในการแสดงความคิดเห็นผ่านองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้กระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้รับการใช้บังคับอย่างแท้จริง”	เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญได้รับการตราหรือออกมาใช้บังคับ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
ประสาน ตัณประเสริฐ, **สัมภาษณ์เมื่อ 17 พฤษภาคม 2550**	“สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่าตราบใดที่ภาครัฐไม่สามารถส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยให้มีความกินดีอยู่ดีได้ การกำหนดแนวทางหรือกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนคงไม่สามารถประสบความสำเร็จได้อย่างแท้จริง เนื่องจากกระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะไม่ได้รับความสนใจจากประชาชนเลย ตราบใดที่ประชาชนยังต้องตกอยู่ในสภาวะที่แร้นแค้นภายใต้สภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำอยู่ทุกวันนี้ โดยเฉพาะประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศที่เป็นเกษตรกรและเป็นประชาชนที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่นที่ยังมิได้มีความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และ การเมืองแต่อย่างใด ดังนั้น จึงต้องส่งเสริมให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ควบคุม กำกับและการติดตามประเมินผลการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ ตลอดจนการส่งเสริมกระบวนการในการพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชน ซึ่งเป็นกระบวนการที่เป็นหัวใจประการสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น หากกล่าวโดยสรุป ตราบใดที่ภาคประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังต้องตกอยู่ในสภาวะที่แร้นแค้นภายใต้เศรษฐกิจที่ตกต่ำ โดยเฉพาะประชาชนที่เป็นเกษตรกรในชุมชนท้องถิ่น ให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนคงไม่สามารถประสบความสำเร็จได้อย่างแท้จริง”	1. การกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชน ซึ่งเป็นหัวใจประการสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 2. การส่งเสริมให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ควบคุม กำกับ และการติดตามประเมินผลการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ

ตาราง 62: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์กรทางด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตอนที่ 3: แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
ไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์, สัมภาษณ์เมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2550)	"ในการกำหนดแนวทางในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า สมควรกำหนดบทบัญญัติของกฎหมายในลักษณะที่หากประชาชนพบเห็นพฤติการณ์ของนักการเมืองที่ร่ำรวยผิดปกติหรือมีการกระทำที่อาจส่อไปในทางที่ทุจริตต่อหน้าที่แล้ว ประชาชนสามารถที่จะดำเนินการร้องเรียนไปยังคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) หรือสามารถฟ้องร้องไปยังศาลได้โดยตรง โดยไม่ต้องคำนึงว่าประชาชนผู้นั้นเป็นเสียหายโดยตรงหรือไม่ก็ตาม แต่ทั้งนี้ คงจะต้องมีการพิจารณากระบวนการในการกลั่นกรองให้มีความรอบคอบเนื่องจากการดำเนินการในลักษณะเช่นว่านี้ อาจเป็นช่องทางในการกลั่นแกล้งกัน ดังนั้น กระบวนการในการกลั่นกรองจึงต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบ เพื่อใช้เป็นช่องทางในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ดังนั้น การในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นเรื่องสำคัญในการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเพื่อปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยในการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีการกำหนดกรอบในการพิจารณา 3 กรอบ โดยในกรอบที่ 1 เป็นการพิจารณาเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้ง การกระจายอำนาจ ซึ่งหนีไม่พ้นแนวทางที่จะต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในเรื่องสิทธิชุมชน โดยสิทธิชุมชนตามหลักปรัชญากฎหมายธรรมชาติมันมีอยู่แต่จะดำเนินการอย่างไรให้ได้รับการยอมรับจาก	1. การกำหนดมาตรการกฎหมายในลักษณะที่หากประชาชน พบเห็นพฤติการณ์ของนักการเมืองที่ร่ำรวยผิดปกติหรือมีการกระทำที่อาจส่อไปในทางที่ทุจริตต่อหน้าที่แล้ว ประชาชนสามารถที่จะดำเนินการร้องเรียนไปยังคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) หรือสามารถฟ้องร้องไปยังศาลได้โดยตรง โดยไม่ต้องคำนึงว่าประชาชนผู้นั้น เป็นเสียหายโดยตรงหรือไม่ก็ตาม 2. การกำหนดมาตรการทางกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติที่ตราออกมารองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	ประชาชนโดยเฉพาะในเรื่องตามบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่จะต้องอนุวัตรการให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ตราบใดที่บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องยังไม่อนุวัตรการให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพย่อมไม่สามารถเกิดขึ้นได้ เนื่องจากหัวใจสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ที่ว่าจะทำอย่างไรให้สิทธิเสรีภาพและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่กำหนดไว้แล้ว ได้รับการใช้บังคับในทางปฏิบัติ โดยอาจบัญญัติให้มีการใช้บังคับภายในระยะเวลาที่กำหนดก็ว่ากันไป แต่จะต้องกำหนดไว้ให้ชัดเจน นอกจากนั้น ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในบางเรื่องหรือในบางกรณี ตัวอย่างเช่น เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนหัวใจสำคัญจึงอยู่ที่ว่าจะทำอย่างไรให้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญสามารถกำหนดหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างครบถ้วน ซึ่งอาจกระทำได้ยากในทางปฏิบัติแต่อาจดำเนินการโดยนำบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องไปบัญญัติไว้เป็นกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติโดยตรง เนื่องจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจะกำหนดหลักเกณฑ์ไว้อย่างกว้าง ๆ เท่านั้น แต่ในรายละเอียดต้องไปบัญญัติไว้ในบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องในระดับพระราชบัญญัติซึ่งสามารถได้รับการตราหรือออกโดยรัฐสภาโดยตรง ซึ่งสมาชิกรัฐสภามีที่มาจากการเลือกตั้งของปวงชนชาวไทย โดยจะเห็นได้ว่า ตรง	เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่มุ่งเน้นถึงการลดอาจภาครัฐและเพิ่มอำนาจของภาคประชาชนเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ตลอดจนเป็นแนวทางประการสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อไป 3. การกำหนดให้ทางภาคประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมได้หลายช่องทาง โดยสามารถมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิโดยทางตรงหรือการใช้สิทธิโดยทางอ้อม ทั้งการมีส่วนร่วมในระดับชาติและการมีส่วนร่วมในระดับ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	ประเด็นนี้คงหนีไม่พ้นการที่ประชาชนในฐานะที่เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถมีส่วนร่วมโดยการใช้สิทธิโดยทางอ้อมในการเลือกตั้งผู้แทนของตนเข้ามา แต่ในบางกรณีประชาชนอาจไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมโดยทางอ้อม ดังนั้นจึงสมควรเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมโดยการใช้สิทธิในการรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมโดยทางตรง หากกล่าวโดยสรุปการกำหนดเหตุผลหรือเจตนารมณ์เกี่ยวกับการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 นั้น ผมมีความเห็นว่า ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้มากกว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ส่วนการกำหนดแนวทางเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ถ้าจะให้มีผลใช้บังคับอย่างเป็นรูปธรรมแล้ว จะต้องพิจารณาโดยเริ่มต้นจากการพิจารณาถึงสภาพปัญหาหรือข้อจำกัดในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยอาจมีอยู่หลายกรณี ยกตัวอย่างเช่น สภาพปัญหาหรือข้อจำกัดในกรณีการเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชน อันสามารถเสนอได้ตามรัฐธรรมนูญ หมวดสิทธิเสรีภาพในนโยบายพื้นฐาน ซึ่งตรงจุดนี้ผมมีความเห็นว่า สมควรจะต้องกำหนดให้มีการลดจำนวนประชาชนในการเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายลง โดยกำหนดให้ประชาชนสามารถเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายในจำนวนที่พอสมควร โดยอาจกำหนดให้ประชาชนสามารถเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายในจำนวนหนึ่งหมื่นคนหรือสองหมื่นคน เป็นต้น	ท้องถิ่นรวมทั้ง การมีส่วนร่วมในกระบวนการในการตรวจสอบ ควบคุม กำกับ และการติดตามประเมินผลการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	ซึ่งน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายความว่า เป็นแนวทางที่มีผลทำให้ เมื่อมีการเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชนไปแล้วจะก่อให้เกิดลักษณะเป็นการเข้าถึงแหล่งอำนาจได้โดยตรงในกรอบที่ประชาชนเสนอร่างกฎหมายนั่นเอง หรือแม้แต่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่นนั้น ในการพิจารณาในเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่นว่าเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญหรือไม่ ในประเด็นเช่นว่านี้ต้องถามว่าประชาชนในระดับท้องถิ่นนั้นสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างไร โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่ารูปแบบของการปกครองในระดับท้องถิ่นจะต้องไม่กระทบถึงหลักการในการปกครองประเทศในระดับชาติ แต่ไม่ว่ารูปแบบของการปกครองประเทศจะเป็นอย่างไรก็ตาม โดยหลักการแล้วจะต้องไม่กระทบถึงบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 1 หมายความว่า ประเทศไทยจะแบ่งแยกไม่ได้ ไม่ใช่ว่าประชาชนจะสามารถเสนอรูปแบบการปกครองประเทศอีกระบบหนึ่งขึ้นมาได้อย่างไร้ขอบเขตจำกัดแต่อย่างใด โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถมีได้แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องอยู่ภายใต้กรอบของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น จึงต้องส่งเสริมให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจรัฐบางเรื่องหรือแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเกี่ยวกับการวางแผนในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองทั้งการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในระดับชาติและในระดับท้องถิ่น รวมทั้ง การส่งเสริมให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางด้านการเมือง ตลอดจน	

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	การส่งเสริมให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ควบคุม กำกับ และการติดตามประเมินผลการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นการตรวจสอบ ควบคุม กำกับ และการติดตามประเมินผลการใช้อำนาจรัฐในระดับชาติ หรือการตรวจสอบ ควบคุม กำกับ และการติดตามประเมินผลการใช้อำนาจรัฐในระดับท้องถิ่น เพื่อให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริงต่อไป”	
ปราโมทย์ โชติมงคล, **สัมภาษณ์เมื่อ 11 เมษายน 2550**	“หลักการและกระบวนการประการสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า น่าจะอยู่ที่การกำหนดหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่นและการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ภาคเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ภาคประชาชนโดยแนวทางที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความคิดว่า สมควรจัดตั้งองค์กรที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้น โดยเมื่อมีองค์กรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนแล้ว จะต้องมีการกำหนดงบประมาณขององค์กร การกำหนดให้บทบัญญัติของกฎหมายที่จะนำมาใช้บังคับนั้น จะต้องสามารถส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้ง การส่งเสริมให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ โดยอาจอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมโดยทางอ้อมผ่านทางตัวแทนของกลุ่มหรือองค์กรที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ก็ได้”	1. การกำหนดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง การส่งเสริมให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ โดยอาจอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมโดยทางอ้อมผ่านทางตัวแทนของกลุ่มหรือองค์กร 2. การกำหนดให้ดำเนินการจัดตั้งองค์กรที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้น

ตาราง 63: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มคนพิการประเภทต่าง ๆ
ตอนที่ 3: แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
ศุภชีพ ดิษเทศ, **สัมภาษณ์เมื่อ 8 เมษายน 2550**	“สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า โดยเบื้องต้นในการกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายจะต้องกำหนดในลักษณะที่สามารถบังคับได้จริงและมีความครอบคลุมกับประชาชนในทุกภาคส่วนของสังคมและจะต้องมีกำหนดระยะเวลาในการตราหรือออกฎหมายให้มีความชัดเจน โดยทางภาครัฐจะต้องกำหนดมาตรการหรือแนวทางในการสนับสนุนการใช้สิทธิและเสรีภาพตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดอย่างเพียงพอ ตัวอย่างเช่น การกำหนดให้คนพิการสามารถไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเลือกตั้งผู้แทน แต่ในทางปฏิบัติทางภาครัฐกลับมิได้สนับสนุนในด้านงบประมาณ ไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางหรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการที่จะให้ผู้พิการสามารถมาใช้สิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติแต่อย่างใด รวมไปถึง ในเรื่องของการจัดระบบการศึกษาและการประกอบอาชีพ ซึ่งหากพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า ในการรับบุคคลเข้าศึกษาต่อในระดับต่าง ๆ รวมถึง การรับบุคคลเข้าประกอบอาชีพในระบบราชการยังปรากฏว่ามีบทบัญญัติของกฎหมายมากมายที่เป็นข้อจำกัดในเรื่องคุณสมบัติ อันมีผลโดยตรงที่ทำให้บุคคลที่มีคนพิการไม่ว่าจะทั้งทางร่างกายและจิตใจไม่สามารถใช้สิทธิในการเข้าศึกษาหรือประกอบอาชีพในระบบราชการได้ ซึ่งประเด็นปัญหาเช่นว่านี้ ในปัจจุบันก็ยังคงมีสภาพปัญหาอยู่เช่นเดิมมิได้รับการเยียวยาหรือแก้ไขแต่อย่างใดจากภาครัฐ ดังนั้น แนวทางสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงสมควรกำหนดให้มีการกำหนดสัดส่วน	1. ในการกำหนดหลักเกณฑ์และกระบวนการตามบทบัญญัติของกฎหมายจะต้องกำหนดมาตรการทางกฎหมายในลักษณะที่สามารถใช้บังคับได้จริงและมีความครอบคลุมกับประชาชนในทุกภาคส่วนของสังคม โดยจะต้องมีกำหนดระยะเวลาในการตราหรือออกฎหมายให้มีความชัดเจน 2. ในการกำหนดให้ภาครัฐจะต้องกำหนดมาตรการหรือแนวทางในการสนับสนุนการใช้สิทธิและเสรีภาพตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดอย่างครอบคลุมและเพียงพอต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้ง สามารถคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	จากประชาชนทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวแทนจากกลุ่มคนพิการประเภทต่าง ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของภาครัฐ รวมทั้ง การยกร่างบทบัญญัติของกฎหมาย เนื่องจากในห้วงเวลาที่ผ่านมา บทบัญญัติทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนนั้นมักจะตราหรือออกมาในลักษณะที่ใช้บังคับกับประชาชนโดยทั่วไป โดยมิได้คำนึงถึงประชาชนที่มีความพิการแต่อย่างใด ทั้งนี้ การกำหนดแนวทางหรือมาตรการใด ๆ ก็ตาม หากมาตรการหรือแนวทางมิได้กำหนดขึ้นเพื่อคนส่วนใหญ่ของประเทศแล้ว กระบวนการในการยอมรับการบังคับตามกฎหมายจากภาคประชาชนย่อมไม่ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้จะต้องกำหนดให้ภาคประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะในกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของภาครัฐ อันเป็นกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในลำดับแรกของกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทั้งหมด รวมทั้ง การส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและเสนอข้อแนะนำเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดแนวนโยบายในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของภาครัฐ รวมทั้ง การจัดทำบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติ ในระดับภูมิภาคและในระดับท้องถิ่น ตลอดจนการกำหนดแนวทางหรือมาตรการในการให้ประชาชนสามารถใช้อำนาจรัฐทั้งในระดับชาติ ในระดับภูมิภาคและในระดับท้องถิ่น โดยในการดำเนินงาน	ประโยชน์สาธารณะด้วย

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	ของภาคประชาชนเท่าที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่า แม้ว่าการดำเนินงานเกี่ยวกับการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจะดำเนินไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป แต่หากภาครัฐให้ความสำคัญและมีความมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงแล้ว ด้วยปัจจัยและกระบวนการต่าง ๆ ที่ค่อย ๆ ได้รับการพัฒนาขึ้นในปัจจุบันการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพโดยกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ย่อมสามารถส่งผลโดยตรงต่อการปฏิรูปการเมือง อันเป็นแนวทางประการสำคัญไปสู่การพัฒนาการเมืองภายใต้หลักการปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงต่อไป"	
วิริยะ นามศิริพงษ์พันธุ์, **สัมภาษณ์เมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2550**	"ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น หากจะให้มีผลใช้บังคับอย่างจริงจังแล้ว ผมมีความคิดเห็นว่า ประเด็นสำคัญคงอยู่ที่ประสิทธิภาพในการใช้บังคับกฎหมาย อันได้แก่ การทำให้การเมืองภาคประชาชนมีความเข้มแข็ง หรือที่อาจเรียกว่า การทำให้ชุมชนเข้มแข็ง โดยหากชุมชนเหล่านี้สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งได้แล้ว ก็ย่อมที่จะส่งผลโดยตรงต่อการสร้างเครือข่ายเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเองและสามารถรักษาผลประโยชน์ของชาติได้ สำหรับหลักเกณฑ์ประการสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่าสมควรที่จะต้องนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้เป็นแนวทางประกอบในการตั้งรับ โดยมิใช่การดำเนินการในเชิงรุกแต่เพียงอย่างเดียว กล่าวคือบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน จะต้องปฏิบัติงานโดย	1. การกำหนดให้ภาครัฐดำเนินการเพื่อนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์หรือปรับใช้เป็นแนวทางประกอบในการตั้งรับ โดยมิใช่การดำเนินการในเชิงรุกแต่เพียงอย่างเดียว โดยจะต้องคำนึงถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียงแต่ในการปฏิบัติงานจริงจะต้องทำงานทั้งในเชิงรุกและเชิงตั้งรับควบคู่กันไป โดยหลักการตามปรัชญา

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
	คำนึงถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียงแต่ในการปฏิบัติงานจริงจะต้องทำงานทั้งในเชิงรุกและเชิงตั้งรับควบคู่กันไป โดยหลักการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ในการดำเนินงานจะต้องมีความโปร่งใส ประหยัด เห็นประโยชน์และมีประสิทธิภาพ โดยจะต้องพยายามทำให้คนที่ปฏิบัติงานร่วมกันใช้ชีวิตอย่างพอเพียงและพอประมาณ อันเป็นมาตรการในเชิงตั้งรับเพื่อมิให้ถูกกระแสทุนนิยมนำเราไปสู่ความไม่เป็นตัวของตัวเอง สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่า สมควรนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางประกอบในการตั้งรับ โดยการกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้องเพียงพอและเป็นข้อมูลที่ไม่ได้ถูกบิดเบือนรวมทั้งการกำหนดหลักเกณฑ์ให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายของภาครัฐที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินวิถีชีวิตของชุมชน โดยทางภาครัฐต้องจัดให้มีกระบวนการในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนที่จะดำเนินโครงการใด ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดนโยบายของภาครัฐเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะ แต่ทั้นี้ ในการดำเนินกระบวนการในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนนั้น ทางภาครัฐต้องดำเนินการจัดให้ประชาชนที่แม้ว่าจะเป็นคนส่วนน้อยของสังคม ตัวอย่างเช่น คนพิการประเภทต่าง ๆ ได้รับความสะดวกตามความเหมาะสมด้วยเพื่อก่อให้เกิดความเสมอภาคทางสังคมต่อไป”	เศรษฐกิจพอเพียงนั้น ในการดำเนินงานจะต้องมีความโปร่งใส ประหยัด เห็นประโยชน์และมีประสิทธิภาพ โดยจะต้องพยายามทำให้คนที่ปฏิบัติงานร่วมกันใช้ชีวิตอย่างพอเพียงและพอประมาณ 2. ภาครัฐต้องจัดให้มีกระบวนการในการรับฟังความคิดเห็นของภาคประชาชนก่อนที่จะดำเนินโครงการใด ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินโครงการตามแนวนโยบายของภาครัฐเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะที่มีผลกระทบโดยตรงต่อภาคประชาชน

ตาราง 64: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มเด็ก สตรีและคนชราที่ด้อยโอกาสทางสังคม ตอนที่ 3: แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
รัชนีภรณ์ คุปรัตน์, สัมภาษณ์เมื่อ 7 สิงหาคม 2550	"ในการกำหนดมาตรการและแนวทางที่เหมาะสมเพื่อให้การใช้บังคับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ได้รับการปฏิบัติตามนั้น ดิฉันมีความเห็นว่า ภาครัฐคงจะต้องกำหนดมาตรการเพื่อเสริมสร้างให้ภาคประชาชนโดยรวมมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ของตนเองและประโยชน์ของประเทศชาติเป็นสำคัญ รวมทั้ง ภาครัฐจะต้องกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่สามารถให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสและกลุ่มคนที่เป็นคนกลุ่มน้อยของสังคมด้วย เนื่องจากกลุ่มคนเหล่านี้มิได้มีพลังหรืออำนาจต่อรองทางสังคมแต่อย่างใด ดังนั้น หากภาครัฐมุ่งแต่เพียงเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคประชาชนส่วนใหญ่แต่เพียงอย่างเดียว โดยอาจหลงลืมการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนส่วนน้อย อันมีผลทำให้การใช้บังคับกฎหมายย่อมไม่ได้รับการตอบสนองจากประชาชนอย่างแท้จริง ส่วนแนวทางที่สำคัญในการแก้ไขสภาพปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ภาครัฐจะต้องให้การสนับสนุนโดยมุ่งไปที่การให้ความสนับสนุนแก่องค์กรหรือหน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน เนื่องจากในอดีตภาครัฐมุ่งให้การส่งเสริมและสนับสนุนเฉพาะหน่วยงานของรัฐและองค์การพัฒนาเอกชนที่มีศักยภาพทางด้านพลังมวลชน แต่อาจมิได้มีการปฏิบัติงานในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ดังนั้น หากภาครัฐมุ่งจะแก้ไขสภาพปัญหาดังกล่าวภาครัฐสมควรจะต้องกำหนดมาตรการให้การส่งเสริมและสนับสนุนแก่องค์การและ	1. การกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่สามารถให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสและกลุ่มคนที่เป็นคนกลุ่มน้อยของสังคม เนื่องจากกลุ่มคนเหล่านี้มิได้มีพลังหรืออำนาจต่อรองทางสังคม 2. ภาครัฐจะต้องให้การส่งเสริมและสนับสนุนโดยมุ่งไปที่การกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อให้การส่งเสริมและสนับสนุนแก่องค์กรหรือหน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน 3. การกำหนดให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิในกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยทางอ้อม

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	หน่วยงานทุกภาคส่วนอย่างทัดเทียมกัน โดยอาจดำเนินการในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือองค์กรตามสาขาอาชีพ หรือรูปแบบอื่น ๆ ที่มีลักษณะเช่นว่านี้ อันมีเจตนารมณ์ประการสำคัญเพื่อกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถใช้สิทธิในกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยทางอ้อม โดยการใช้สิทธิผ่านทางระบบตัวแทนในรูปแบบองค์ทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพ เพื่อให้กระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลใช้บังคับอย่างแท้จริง ซึ่งอาจจะส่งเสริมและสนับสนุนทางด้านงบประมาณให้แก่ องค์กรทางวิชาชีพหรือองค์กรตามสาขาอาชีพหรือรูปแบบอื่น ๆ ที่มีลักษณะเช่นว่านี้ได้ไม่หมด แต่หากมีกระบวนการในการส่งเสริมสนับสนุนในสัดส่วนที่เหมาะสม ดิฉันมีความเชื่อมั่นว่าสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองย่อมได้รับการเยียวยาให้บรรเทาลงได้”	โดยการใช้สิทธิผ่านทางระบบตัวแทนในรูปแบบองค์ทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพเพื่อให้กระบวนการเกี่ยวกับการส่งเริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลใช้บังคับอย่างแท้จริง ซึ่งอาจจะส่งเสริมและสนับสนุนทางด้านงบประมาณให้แก่ องค์กรทางวิชาชีพหรือองค์กรตามสาขาอาชีพหรือรูปแบบอื่น ๆ ที่มีลักษณะเช่นว่านี้
มุกดา อินต๊ะสาร, **สัมภาษณ์เมื่อ 22 มีนาคม 2550**	“สำหรับการกำหนดมาตรการและแนวทางที่เหมาะสมเพื่อให้การใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีประสิทธิภาพและได้รับการปฏิบัติตามนั้น ครูมีความเห็นว่า คงจะต้องเริ่มจากการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนโดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นทุระกันดารของประเทศ โดยการให้ข้อมูลและข้อเท็จจริงที่หลากหลายและเป็นจริง ตัวอย่างเช่น ในกรณีของการจัดตั้งเครือข่ายวิทยุชุมชน ซึ่งทางภาครัฐมีการพิจารณาแล้วมีความเห็นว่า เป็นการจัดตั้งเครือข่ายวิทยุชุมชนที่มีความผิดตามบทบัญญัติ	1. การกำหนดให้ภาครัฐมีหน้าที่ในการส่งเสริมให้ภาคประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงมาร่วมกันพิจารณาและกำหนดมาตรการในการแก้ไขสภาพปัญหา เพื่อให้เกิดกระบวนการร่วมกันของภาคประชาชน อันเป็น

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
	ของกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัติการจัดตั้งเครือข่ายวิทยุชุมชนเป็นกระบวนการที่สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาระดับการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การใช้บังคับบทบัญญัติของกฎหมายให้มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง จะต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นประกอบกันด้วย ดังนั้น ปัจจัยหรือกลไกประการสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงต้องส่งเสริมโดยผ่านกระบวนการการเรียนรู้โดยอาศัยการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่ภาครัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชนกำหนดขึ้น ในการแก้ไขสภาพปัญหาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงนั้น ครูมีความเห็นว่า จะต้องเริ่มต้นพิจารณาจากภาคประชาชน ซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยทางหน่วยงานภาครัฐจะต้องพยายามส่งเสริมให้ภาคประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงมาร่วมกันพิจารณาและกำหนดมาตรการในการแก้ไขสภาพปัญหาเพื่อให้เกิดกระบวนการร่วมกันของภาคประชาชน อันเป็นแนวทางที่มีผลต่อการใช้บังคับกฎหมายในทางปฏิบัติและในความเป็นจริงในที่สุด นอกจากนี้ ทางภาครัฐจะต้องดำเนินการเพื่อให้มีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมา โดยจะต้องเป็นองค์กรที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างอิสระปราศจากการแทรกแซงจากอำนาจรัฐและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อให้ทำหน้าที่ในการส่งเสริม ประสานงานและให้ความช่วยเหลือแก่ภาคประชาชน องค์กรชาวบ้านและชุมชนท้องถิ่น องค์การพัฒนาเอกชน องค์การภาคธุรกิจ กลุ่มเกษตรกร และหน่วยงานของรัฐต่างๆ ที่มีวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน	แนวทางที่มีผลโดยตรงต่อการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางปฏิบัติและในความเป็นจริง 2. การกำหนดให้ภาครัฐจะต้องดำเนินการเพื่อให้มีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมา โดยจะต้องเป็นองค์กรที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างอิสระโดยปราศจากการแทรกแซงจากอำนาจรัฐและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อให้เป็นองค์กรที่มีอำนาจทำหน้าที่ในการส่งเสริมประสานงานและให้ความช่วยเหลือแก่ภาคประชาชน องค์กรชาวบ้านและชุมชนท้องถิ่น องค์การพัฒนาเอกชน องค์การภาคธุรกิจ กลุ่มเกษตรกร และหน่วยงานของรัฐต่างๆ ที่มี

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
	รวมทั้งจะต้องให้การส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและเสริมสร้างความร่วมมือทางด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนระหว่าง ภาคประชาสังคม ภาคเอกชนและภาครัฐ นอกจากนี้ องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาจะต้องมีหน้าที่ในการกำหนดแผนการดำเนินงาน เพื่อส่งเสริมและประสานงานเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และการเป็นองค์กรประสานงานในการนำนโยบายต่าง ๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมาปฏิบัติ รวมทั้ง การเป็นองค์กรกลางในการเรียกร้อง การแสดงความเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อให้ภาครัฐดำเนินการหรือการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ หากกล่าวโดยสรุป แนวทางที่เหมาะสมในเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงนั้น คือการกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินการหรือดำเนินกิจกรรมของภาครัฐที่มีผลกระทบโดยตรงต่อประชาชน โดยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนดำเนินการ รวมทั้ง การให้การส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและเสริมสร้างความร่วมมือทางด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนระหว่าง ภาคประชาสังคม ภาคเอกชนและภาครัฐ ซึ่งในทางปฏิบัติอาจดำเนินการได้ยากก็จริง แต่หากภาคประชาสังคม ภาคเอกชนและภาครัฐ รวมทั้ง ผู้ปฏิบัติทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความตั้งใจจริง มุ่งมั่น และมีความปรารถนาที่จะส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ครูมีความเชื่อมั่นว่ากระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนคงสามารถสำเร็จได้ในสุด”	วัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้ง จะต้องให้การส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและเสริมสร้างความร่วมมือทางด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนระหว่าง ภาคประชาสังคม ภาคเอกชนและภาครัฐ

ตาราง 65: แสดงสาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง: กลุ่มคนยากจนในชนบท/กลุ่มเกษตรกร

ตอนที่ 3: แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก
นายอุทัย สอนหลักทรัพย์, สัมภาษณ์เมื่อ 7 สิงหาคม 2550	"หากพิจารณาถึงสภาพความเป็นจริงในทางปฏิบัติ การกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องดำเนินการโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยหลายด้าน แต่แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาประการสำคัญโดยความคิดเห็นของผมนั้น ผมคิดว่าน่าจะต้องดำเนินการเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการในการเรียนรู้และการพัฒนาความคิดในแบบประชาธิปไตยให้แก่ภาคประชาชน โดยอาศัยกระบวนการในการเชื่อมโยงเครือข่ายที่มีอยู่อย่างมากมาย เพื่อให้ภาคประชาสังคม ภาคเอกชนและภาครัฐ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยภาครัฐสมควรกำหนดองค์กรขึ้นมาองค์กรหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะเป็นการประสานความร่วมมือและให้ข้อมูลข่าวสารที่ครบถ้วนและเป็นจริงแก่ภาคประชาชน โดยกำหนดให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรของรัฐที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นอิสระ อันจะเห็นได้ว่า เป็นการกำหนดเพื่อให้องค์กรสามารถที่จะปฏิบัติงานในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างอิสระ โดยการกำหนดให้องค์กรมีสถานะทางกฎหมายที่มิใช่เป็นหน่วยงานของรัฐ โดยถึงแม้ว่าจะกำหนดให้องค์กรมีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรอิสระแต่ในเรื่องงบประมาณที่นำมาใช้ในการขับเคลื่อนองค์กรโดยหลักแล้วคงจะต้องกำหนดให้ภาครัฐให้การสนับสนุนเป็นสำคัญ"	1. การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการในการเรียนรู้และการพัฒนาความคิดในแบบประชาธิปไตยให้แก่ภาคประชาชน โดยอาศัยกระบวนการในการเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อให้ภาคประชาสังคม ภาคเอกชนและภาครัฐ มีส่วนร่วมกันในการปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 2. การกำหนดให้องค์กรมีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรของรัฐที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นอิสระแต่ในเรื่องงบประมาณคงจะต้องกำหนดให้ภาครัฐให้การสนับสนุนเป็นสำคัญ

สาระสำคัญและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก / รายนาม ผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก	สาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง	ข้อค้นพบจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก
นายเมธัสสิทธิ์ ลัคนทินวงศ์, สัมภาษณ์เมื่อ 7 สิงหาคม 2550	“สำหรับหัวใจหลักของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ที่ภาคประชาชนเป็นสำคัญ กล่าวคือ หลักสำคัญอยู่ที่ภาครัฐจะสามารถกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อที่จะให้ภาคประชาชนที่แท้จริง สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริงหรือไม่ โดยเฉพาะการพิจารณาถึงกลไกและกระบวนการที่จะไม่ถูกแทรกแซงจากกลุ่มอำนาจใด ๆ ในสังคม รวมทั้ง จะต้องมีมาตรการและกลไกในการสะกัดกั้นมิให้กระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมจำกัดอยู่แต่เฉพาะกลุ่มผู้นำชุมชนในท้องถิ่นหรือจำกัดอยู่แต่เฉพาะกลุ่มผู้นำในแต่ละภาคส่วนในสังคมเท่านั้น ส่วนองค์กรที่จะเข้ามาขับเคลื่อนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผมมีความเห็นว่าไม่สมควรที่จะจัดตั้งองค์กรขึ้นมาใหม่เพราะปัจจุบันมีองค์กรที่ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่แล้ว โดยสมควรมอบอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้แก่ สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เนื่องจากสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นองค์กรที่มีหน้าที่ในการเสนอแนะความเห็นในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่อรัฐบาลอยู่แล้ว รวมทั้ง บุคคลผู้ที่เป็นสมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ก็ได้รับการสรรหามาโดยกระบวนการที่ยุติธรรมและเป็นธรรม ทำให้ผู้ที่ได้รับการสรรหามามีความหลากหลายและเป็นการแสดงให้เห็นถึงการเป็นตัวแทนจากทุกภาคส่วนในสังคม ซึ่งน่าจะมีความเหมาะสมกว่าการที่จะต้องไปจัดตั้งองค์กรขึ้นมาใหม่”	1. การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อที่จะให้ภาคประชาชนที่แท้จริงสามารถเข้ามามีส่วนร่วมโดยจะต้องมีการกำหนดมาตรการและกลไกในการสะกัดกั้นมิให้กระบวนการจำกัดอยู่แต่เฉพาะกลุ่มผู้นำชุมชนในท้องถิ่นหรือจำกัดอยู่แต่เฉพาะกลุ่มผู้นำในแต่ละภาคส่วนในสังคมซึ่งอาจมิใช่ตัวแทนจากทุกภาคส่วน 2. การกำหนดสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

3. กระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เจาะลึก

สำหรับกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เจาะลึกนั้น ประกอบไปด้วย กระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร โดยสามารถสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร ตามนัยของแนวความคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล ตามนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม หลักรัฐธรรมนูญนิยมและแนวความคิดในทางปรัชญาของหลักรัฐธรรมนูญ และกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลจากข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับสิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาหรืออุปสรรค ที่มีผลทำให้ กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ และกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลจากข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

3.1 กระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร

สำหรับกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสารนั้น สามารถสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร ตามนัยของแนวความคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล ตามนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม หลักรัฐธรรมนูญนิยมและแนวความคิดในทางปรัชญาของหลักรัฐธรรมนูญ อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

3.1.1 กระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามนัยของแนวความคิดว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชน

สำหรับกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามนัยของแนวความคิดว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชนนั้น มีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1) การสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสิทธิมนุษยชน

สำหรับการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามนัยของแนวความคิดว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชนนั้น สำหรับกรณีของประเทศไทยเมื่อได้เข้าเป็นภาคีตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่ได้มีการกำหนดเป็นหลักการและบรรทัดฐาน เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้ง ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามแล้ว อันมีผลทำให้ ประเทศไทยต้องมีการ

กำหนดให้รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศจะต้องมีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในกฎหมายลำดับรอง โดยเฉพาะสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล อันมีนัยของแนวความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการและแนวความคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามนัยของแนวความคิดตามหลักสิทธิตามธรรมชาติ อันหมายความถึง สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลและของพลเมือง จึงอาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นหลักการขั้นพื้นฐานหรือเป็นที่มาในการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ โดยการกำหนดให้มีการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ไว้ในรัฐธรรมนูญ อันเป็นเสมือนจุดเริ่มต้นอย่างเป็นรูปธรรมของกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

2) การสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

สำหรับการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้น มีลักษณะที่เป็นทั้งสิทธิทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม โดยขึ้นอยู่กับมิติของการพิจารณา เนื่องจากสภาพปัญหาหรือข้อขัดแย้งทางความคิดที่ถกเถียงกันมาโดยตลอดในทางวิชาการเกี่ยวกับลักษณะของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กล่าวคือ ลักษณะของสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้น เป็นสิ่งที่เป็นเพียงแนวความคิดหรือทฤษฎีซึ่งไม่มีลักษณะที่เป็นรูปธรรมและไม่สามารถที่จะจับต้องได้ หรือว่าเป็นสิ่งที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมสามารถจับต้องหรือพิสูจน์ได้ ดังนั้น ในกรณีของประเทศไทย การนำเอาแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับลักษณะของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาปรับใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงต้องดำเนินกระบวนการออกหรือตรามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ตามแนวทางที่ได้มีการร่วมกันร่างปฏิญญาสากล กติการะหว่างประเทศ และอนุสัญญาซึ่งได้ก่อให้เกิดพันธสัญญาหรือก่อให้เกิดความผูกพันในความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยถึงแม้ว่าในการปฏิบัติตามพันธสัญญาที่ได้ให้สัตยาบันร่วมกันจะมีระดับที่มีความแตกต่างกัน แต่สิ่งที่มีคุณลักษณะร่วมกัน คือ การนำเอานัยของแนวความคิดในทางปรัชญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาแปลงให้มีลักษณะเป็นรูปธรรมและมีลักษณะที่สามารถจับต้องได้ รวมทั้ง การกำหนดให้สิทธิมนุษยชนที่ร่วมกันร่างขึ้นมานั้นมีลักษณะที่สามารถตรวจสอบได้ด้วยตัวชี้วัด โดยเฉพาะเมื่อมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร่วมกันร่างขึ้นมา อันสามารถชี้ให้เห็นถึง “พันธกิจ” ของรัฐในการมีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณ รวมทั้ง การกำหนดมาตรการทางกฎหมายหรือการออกกฎหมาย รวมทั้ง การก่อตั้งองค์การหรือหน่วยงานขึ้นมาเพื่อทำให้บรรลุ “พันธกิจ” ของรัฐ อันเป็นแนวทาง

ประการสำคัญในการนำเอานัยของแนวความคิดในทางปรัชญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาแปลงให้มีลักษณะเป็นรูปธรรมและมีลักษณะที่สามารถจับต้องได้อย่างเป็นรูปธรรมของกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้ง การกำหนดให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นภารกิจประการสำคัญที่รัฐจะต้องให้การ “สนับสนุน” กระบวนการในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้เป็นที่ยอมรับ และมีการขยายตัวจนมีลักษณะที่เป็นคุณค่าสากลของสังคมและมีลักษณะที่เป็นคุณค่าสากลของประเทศอีกด้วย โดยลักษณะประการสำคัญของกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีลักษณะสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่มีการกำหนดเป็นหลักการและบรรทัดฐานเพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้ง ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามโดยการกำหนดให้ประเทศต่าง ๆ จะต้องมีการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานมีการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ โดยการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของแต่ละประเทศ อันประกอบไปด้วย (1) การกำหนดสิทธิแห่งความเสมอภาคเสรีภาพจากการเลือกฏิบัติ (2) การกำหนดสิทธิในการมีชีวิต เสรีภาพ และความปลอดภัยส่วนบุคคล (3) การกำหนดเสรีภาพจากการทรมานและการปฏิบัติที่เป็นการบั่นทอนความเป็นมนุษย์ (4) การกำหนดสิทธิที่จะได้รับการรับรองในฐานะที่เป็นบุคคลตามกฎหมาย (5) การกำหนดสิทธิแห่งความเสมอภาคตามกฎหมาย (6) การกำหนดสิทธิที่จะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้องโดยตุลาการผู้มีความเชี่ยวชาญ (7) การกำหนดเสรีภาพจากการถูกจองจำและเนรเทศตามอำเภอใจ (8) การกำหนดสิทธิในการสืบพยานแบบยุติธรรม (9) การกำหนดสิทธิในอันที่จะได้รับการพิจารณาในฐานะผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ว่ามีความผิดจริง (10) การกำหนดเสรีภาพจากการถูกแทรกแซงในเรื่องส่วนตัว ครอบครัว บ้านเรือนและการติดต่อทางจดหมาย (11) การกำหนดสิทธิในการโยกย้ายถิ่นที่อยู่โดยเสรี ทั้งการโยกย้ายถิ่นที่อยู่ภายในประเทศและการโยกย้ายถิ่นที่อยู่นอกประเทศ (12) การกำหนดเสรีภาพทางด้านศรัทธาและศาสนา (13) การกำหนดเสรีภาพเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อมูลข่าวสาร (14) การกำหนดสิทธิในการร่วมชุมนุมอย่างสงบและการสมาคมกับผู้อื่น (15) การกำหนด สิทธิในการเข้าร่วมในคณะรัฐบาลและการเลือกตั้งโดยเสรี (16) การกำหนดสิทธิในความมั่นคงทางสังคม (17) การกำหนดสิทธิในงานที่พึงปรารถนาและการเป็นสมาชิกของสหภาพแรงงาน (18) สิทธิในการครองชีพที่มีมาตรฐานเพียงพอ (19) การกำหนดสิทธิทางการศึกษา (20) การกำหนดสิทธิในการมีส่วนร่วมในชีวิตทางวัฒนธรรมของชุมชน (21) การกำหนดสิทธิในระเบียบสังคมซึ่งสนับสนุนเอกสารฉบับนี้ (22) การกำหนดหน้าที่ของชุมชนที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาอย่างเสรีและเต็มศักยภาพ และ (23) การกำหนดเสรีภาพจากการถูกแทรกแซงโดยรัฐหรือบุคคลในสิทธิต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น

3) การสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตในการจำกัดสิทธิมนุษยชนโดยชอบด้วยกฎหมายโดยอาศัยกลไกของอำนาจรัฐ

สำหรับการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตในการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลโดยชอบด้วยกฎหมายโดยอาศัยกลไกของอำนาจรัฐนั้น มีผลกระทบโดยทางตรงและทางอ้อมต่อกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน อันเป็นการจำกัดสิทธิของประชาชนที่รัฐไม่อาจกล่าวอ้างได้ว่ามีบทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของภาคประชาชนไว้ โดยปัจจัยประการสำคัญที่รัฐต้องพิจารณาคือ บทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้ในการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลโดยชอบด้วยกฎหมายโดยอาศัยกลไกของอำนาจรัฐต้องมีความชอบธรรมตามหลักนิติธรรมและตามหลักสิทธิมนุษยชน อันเป็นสิทธิที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคนที่ไม่อาจพรากหรือโอนไปจากมนุษย์ได้ โดยหาได้เป็นสิทธิเด็ดขาดและสมบูรณ์โดยไร้ขอบเขตจำกัดแต่อย่างใดไม่ ซึ่งอาจถูกจำกัดการใช้สิทธิโดยอาศัยกลไกของอำนาจรัฐได้ในบางกรณี อันเนื่องมาจาก การใช้สิทธิมนุษยชนของประชาชนในลักษณะเช่นว่านี้ ย่อมกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคล สังคม หรือประโยชน์สาธารณะโดยรวม การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลขั้นพื้นฐานของบุคคลโดยชอบด้วยกฎหมายโดยอาศัยกลไกของอำนาจรัฐนั้น จึงต้องมีวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ในการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลโดยชอบด้วยกฎหมายโดยอาศัยกลไกของอำนาจรัฐ ที่สามารถยอมรับได้และจะต้องอยู่ภายใต้ความชอบธรรมตามหลักนิติธรรมและต้องมีความชอบธรรมตามหลักสิทธิมนุษยชน

4) การสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญโดยวิเคราะห์กรณีศึกษาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไย พุทธศักราช 2540

สำหรับการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยพื้นฐานทางความคิดเป็นการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล ตามนัยของแนวความคิดในเชิงปัจเจกชนนิยม โดยมนุษย์ทุกคนเกิดมาย่อมมีศักดิ์ศรีและถึงแม้ว่าศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ที่มีลักษณะที่เป็น “นามธรรม” แต่ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์สามารถปรับเปลี่ยนให้เป็น “รูปธรรม” ในลักษณะใดลักษณะหนึ่งได้ ซึ่งการวิเคราะห์ถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะเห็นได้ว่า มีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญอยู่หลายมาตราที่มีเจตนารมณ์ประการสำคัญในการรับรองและให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อันมีผลโดยตรงต่อกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นอย่างมากในการรับรองและคุ้มครองสิทธิและ

เสรีภาพของบุคคลโดยมีเจตนารมณ์ประการสำคัญเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้รอดพ้นจากการใช้อำนาจตามอำเภอใจของการใช้อำนาจรัฐ

ในกรณีที่องค์กรต่าง ๆ ของรัฐจะใช้อำนาจของตนไปจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ โดยอย่างน้อยที่สุดจะต้องกระทำภายใต้หลักเกณฑ์ที่ว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และต้องเป็นไปเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนด รวมทั้ง การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและต้องไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ เมื่อรัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล รวมทั้ง การที่รัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติที่กำหนดให้องค์กรต่าง ๆ ของรัฐมีอำนาจเพียงไป “จำกัด” สิทธิเสรีภาพของบุคคลตามที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญรับรอง ดังนั้น หากองค์กรทั้งหลายของรัฐกำหนดห้ามมิให้บุคคลมีสิทธิและเสรีภาพในเรื่องดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นกรณีใด กฎหมายที่ตราขึ้นมาก็ย่อมเป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่กระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ อันมีผลทำให้ กฎหมายที่ตราขึ้นใช้บังคับมิได้อันเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ โดยแม้ว่าจะเป็นกฎหมายที่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แต่ก็ย่อมมีผลกระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญแห่งสิทธิเสรีภาพในการรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล อันมีผลโดยตรงต่อกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.1.2 กระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวความคิดรูปแบบและกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวความคิดรูปแบบและกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามนัยของแนวความคิดว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชนนั้นมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1) การสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวความคิดเกี่ยวในการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวความคิดในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น หมายความถึง การที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ทางการเมืองเพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐหรือผู้นำของรัฐบาล รวมทั้ง การที่สามารถมีอิทธิพลในการกดดันให้รัฐบาลดำเนินการตามที่พลเมืองหรือประชาชนมีความต้องการ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเสมือนตัวชี้วัดหรือเป็นเสมือนสิ่งที่สามารถใช้ในการเป็นเครื่องมือในการชี้วัดถึงพัฒนาการทางการเมืองในประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สมควรจะต้องมีลักษณะเป็นการมีส่วนร่วมที่

มีความชอบด้วยกฎหมายที่ใช้บังคับในประเทศด้วย ซึ่งในลักษณะเช่นว่านี้ ในกรณีของประเทศไทย การพิจารณาถึงระดับการพัฒนาทางการเมือง ภายใต้หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่อยู่ในระดับที่ได้รับการพัฒนาในระดับหนึ่งแล้ว ในการพิจารณาถึงระดับการพัฒนาทางการเมืองเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สามารถที่จะพิจารณาระดับการพัฒนาทางการเมืองเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้จากการที่ประชาชนภายในประเทศสามารถที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้อำนาจไว้อย่างแท้จริงหรือไม่ โดยการพิจารณาจากมิติทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้ง การที่ภาคประชาชนมีการเคลื่อนไหวด้วยตนเอง กล่าวคือ ภาคประชาชนได้มีการสร้าง “ประชาสังคม” ให้มีความเข้มแข็งขึ้นมา โดยขบวนการในการเคลื่อนไหวอันเป็นการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิขั้นพื้นฐานในฐานะที่เป็นมนุษย์ รวมไปถึง สิทธิที่จะไม่เชื่อฟังคำสั่งของรัฐด้วย โดยองค์การเรียกร้องหรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นอกเหนือไปจากช่องทางปกติแต่เป็นสิ่งที่มีความชอบธรรม อันมีผลทำให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในทางกฎหมายและในทางสังคม ดังนั้น ภาคประชาชนจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อป้องกันมิให้ภาครัฐทรงไว้ซึ่งสิทธิในการสร้างหรือกำหนดรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นแต่เพียงฝ่ายเดียว ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มุ่งเน้นถึงความเสมอภาคและความเป็นอิสระของภาคประชาชน ย่อมสามารถที่จะนำไปสู่การมีวัฒนธรรมทางการเมืองในลักษณะที่เรียกว่า “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” ต่อไป

2) การสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญและลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญและลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการหรือกลไกที่เป็นเสมือนหัวใจของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเป็นการกระทำที่มีผลต่อการได้มาซึ่งอำนาจในทางการเมือง อำนาจทางปกครองและการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ โดยผู้ปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีความชอบธรรมแห่งอำนาจปกครอง อันมีที่มาจากเหตุผลและหลักนิติธรรม โดยสามารถกล่าวอ้างถึงความชอบธรรมแห่งอำนาจปกครองนี้ได้ต่อเมื่อผู้ถูกปกครองเชื่อว่าการใช้อำนาจของผู้ปกครองนั้น มีความชอบธรรมและถูกต้องตามกฎหมายและมีเหตุมีผลที่เพียงพอในการใช้อำนาจของผู้ปกครองนั้น โดยผู้ปกครองจะต้องใช้อำนาจในการปกครองประเทศอย่างมีเหตุผลและมีความเป็นธรรม รวมทั้ง จะต้องพร้อมในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกด้านและทุกระดับ โดยสามารถสรุปสาระสำคัญของลักษณะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนออกเป็น 2 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

(1) ลักษณะการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนโดยทางตรง ซึ่งเป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมโดยตรงที่ประชาชนสามารถเป็นผู้ดำเนินการปกครองตนเองโดยตรง ไม่ว่าเป็นเรื่องบริหารงาน กำหนดนโยบาย รวมทั้ง การตัดสินใจในการดำเนินงานต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยกระบวนการหรือกลไกในการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจโดยมิใช่เกิดขึ้นจากการถูกบังคับ โดยเฉพาะจะต้องไม่มุ่งเน้นว่ากระบวนการหรือกลไกในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นจะต้องประสบความสำเร็จหรือไม่ และเป็นกระบวนการหรือกลไกจัดขึ้นอย่างมีระบบหรือไม่มีระบบ โดยเป็นกระบวนการหรือกลไกที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องก็ได้ และจะใช้กระบวนการหรือวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ได้ เพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐบาล หรือมีอิทธิพลต่อการบริหารงานของรัฐ หรือ มีอิทธิพลต่อการเลือกผู้นำทางการเมือง รวมทั้ง การกระทำที่หวังผลทั้งในเรื่องการกำหนดนโยบายหรือการกำหนดตัวบุคคลของการเมืองในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ ซึ่งเป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมโดยตรงที่ประชาชนสามารถเป็นผู้ดำเนินการปกครองตนเองโดยตรง อาจปรากฏในรูปการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับลักษณะของบุคคลผู้ต่อสู้ทางการเมือง อันเป็นการมีส่วนร่วมในลักษณะของบุคคลผู้ต่อสู้ทางการเมือง ได้แก่ บุคคลที่มีความกระตือรือร้นและสนใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

(2) ลักษณะการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนโดยทางอ้อม ซึ่งเป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมโดยอ้อมที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้บ้างในลักษณะที่มิได้เป็นผู้ดำเนินการปกครองตนเองโดยตรง โดยการเลือกตั้งตัวแทนของประชาชนเข้าไปทำหน้าที่และเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเลือกตั้งได้โดยเสรี รวมทั้ง การกำหนดกลไกเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าไปตรวจสอบและควบคุมติดตามความเคลื่อนไหวขององค์กรฝ่ายบริหารผู้ใช้อำนาจปกครองเพื่อให้กระบวนการและกลไกในการปกครองเป็นไปตามความต้องการของประชาชน โดยกระบวนการหรือกลไกในการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจโดยมิใช่เกิดขึ้นจากการถูกบังคับ โดยไม่มุ่งเน้นว่ากระบวนการหรือกลไกในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นจะต้องประสบความสำเร็จหรือไม่ และเป็นกระบวนการหรือกลไกจัดขึ้นอย่างมีระบบหรือไม่มีระบบก็ได้ โดยเป็นกระบวนการหรือกลไกที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องก็ได้ และจะใช้กระบวนการหรือวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ได้ เพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐบาล หรือมีอิทธิพลต่อการบริหารงานของรัฐ ซึ่งเป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมโดยอ้อม โดยการมีส่วนร่วมในลักษณะของการเป็นผู้ชม อันเป็นการมีส่วนร่วมในลักษณะของการเป็นผู้ชม ได้แก่ บุคคลที่แสวงหาข่าวสารและออกเสียงเลือกตั้ง

3) การสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางและรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางและรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น หมายความถึง การกระทำที่ถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมาย โดยมีจุดหมายที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลหรือเลือกผู้นำรัฐบาล ซึ่งอาจมีรูปแบบและความสำคัญแตกต่างกันออกไประหว่างการมีส่วนร่วมในทางการเมืองแบบประชาธิปไตย กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบพอเป็นพิธี หรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อสนับสนุนรัฐบาล ซึ่งเป็นกระบวนการหรือกลไกในการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยประชาชนสามารถที่จะเข้ามีส่วนร่วมในทางการเมืองโดยสมัครใจ โดยปราศจากการบังคับและปราศจากการปลุกระดมหรือปราศจาการชี้นำจากรัฐซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการกระทำของมวลชนในระดับล่างเพื่อที่จะหวังผลต่อการที่จะสามารถมีอิทธิพลต่อการกระทำของรัฐบาล หรือ หมายความถึง แนวทางหรือรูปแบบในการมีส่วนร่วมของแบบในระบบโดยการออกเสียงเลือกตั้ง การพูดจาปรึกษาเรื่องการเมือง การดำเนินกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การจัดตั้งและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้ง การติดต่อส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่ทางการเมืองและการบริหาร และแนวทางหรือรูปแบบในการมีส่วนร่วมของแบบนอกระบบโดยกระบวนการการยื่นข้อเสนอเรียกร้อง การเดินขบวน รวมทั้ง การเข้าประจันหน้ากัน การละเมิดกฎหมายและระเบียบของสังคม หรือการใช้ความรุนแรงทางการเมือง อันมีสาระสำคัญโดยสรุปเกี่ยวกับการกำหนดรูปแบบหรือแนวทางการมีส่วนร่วม ซึ่งสามารถแบ่งแยกออกได้เป็น 6 รูปแบบ อันได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (2) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการเข้าไปร่วมเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและผู้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (3) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน โดยเป็นการก่อตั้งกลุ่มเพื่อแก้ไขสภาพปัญหาของสังคม (4) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการเป็นผู้ติดต่อราชการ โดยการติดต่อราชการนี้เป็นกิจกรรมที่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคลโดยตรง (5) การมีส่วนร่วมประชาชนโดยการเป็นผู้ประท้วง และ (6) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการเป็นผู้สื่อข่าวทางการเมือง

4) การสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถแบ่งแยกองค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ออกได้เป็น 4 ประเภท อันประกอบไปด้วย (1) องค์ประกอบหรือปัจจัยทางด้านบริบททางสังคมที่มีการปลุกเร้าทางสังคมที่อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ซึ่งประกอบกับ การที่ภาคประชาชนอยู่

ในภาวะที่ได้รับการศึกษาน้อย รวมถึง ข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารของประชาชน และสภาวะทางสังคมที่ยังอยู่ในลักษณะที่เป็นสังคมเมืองที่ขาดไร้ศีลธรรม (2) องค์ประกอบหรือปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งประชาชนที่อยู่ในประเทศที่มีระดับในการพัฒนาทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับสูงจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงกว่าประเทศที่มีระดับในการพัฒนาทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับต่ำ (3) องค์ประกอบหรือปัจจัยทางด้านบริบทในทางวัฒนธรรมของการมีส่วนร่วม ซึ่งหากรัฐใดประชาชนส่วนมากมีวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมแบบคับแคบและไม่มีความรู้ความเข้าใจหรือไม่สนใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของบ้านเมือง หรือในกรณีที่ประชาชนส่วนมากมีวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไพร่โดยประชาชนในรัฐอาจมีความรู้และความเข้าใจในระบบการเมือง แต่ไม่สนใจที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ไขสภาพปัญหาของบ้านเมือง อีกทั้งยังโน้มเอียงไปในทางยอมรับและเชื่อฟังเคารพคำสั่งของรัฐาธิปัตย์ อันมีผลทำให้ การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีความหมายอันเป็นข้อจำกัดประการสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในที่สุด และ (4) องค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อบริบททางการเมือง ซึ่งหากประเทศใดมีระบอบการเมืองการปกครองที่ไม่เอื้ออำนวยให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของบ้านเมือง โดยเฉพาะการปกครองในระบอบเผด็จการทางการทหาร อันเป็นปัจจัยหรือตัวแปรที่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับต่ำและมักจะเป็นการมีส่วนร่วมแบบพอเป็นพิธีหรือการมีส่วนร่วมเพื่อสนับสนุนหรือการมีส่วนร่วมเพื่อการส่งเสริมและโน้มน้าวให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในทางการเมือง ดังนั้น หากรัฐใดที่มีการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ยิ่งมีความเป็นประชาธิปไตยมากเท่าไร กระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนจะอยู่ในระดับสูงและมีความหลากหลายมากขึ้นเช่นกัน

3.1.3 กระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวความคิด ความหมายและประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวความคิด ความหมายและประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1) การสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวความคิดเกี่ยวกับองค์กรการพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

(1) การสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวความคิดเกี่ยวกับองค์กรการพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวความคิดเกี่ยวกับองค์กรการพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น องค์การพัฒนาเอกชนในโลกที่สามมี

บทบาทประการสำคัญ กล่าวคือ การคัดค้านกระบวนการในการระดมพลังมวลชนของรัฐที่กลไกภาครัฐจัดตั้งขึ้นมา เพื่อตอบสนองนโยบายทางเศรษฐกิจและการเมืองในระยะสั้นของภาครัฐนั้น บทบาทขององค์การพัฒนาเอกชนที่มุ่งเน้นถึงกระบวนการในการระดมพลังสนับสนุนจากภาคพลเมืองกลุ่มต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายและกว้างขวาง โดยอาจถือได้ว่าบทบาทขององค์การพัฒนาเอกชนมีนัยสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการในการดำเนินกิจกรรมของการพัฒนาประชาธิปไตย ในกรณีของประเทศไทย บทบาททางการเมืองขององค์การพัฒนาเอกชนนั้น นับได้ว่าองค์การพัฒนาเอกชนเป็นพลังที่สำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการในการเสริมสร้างประชาธิปไตยและมีผลโดยตรงต่อกระบวนการในการปฏิรูปการเมือง รวมทั้ง การสนับสนุนกระบวนการให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่กระบวนการในการเลือกตั้งผู้บริหารของประเทศ การกำหนดนโยบายของรัฐไปจนถึงการปฏิบัติตามนโยบายต่าง ๆ อันนับได้ว่า กระบวนการต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นกระบวนการที่มีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งขององค์การพัฒนาเอกชนไทย อย่างไรก็ตาม แนวความคิดเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในทรรศนะขององค์การพัฒนาเอกชนไม่ได้จำกัดเฉพาะเพียงการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพื่อเลือกตัวแทนที่จะเข้าไปทำหน้าที่ตัดสินใจแทนภาคประชาชนเท่านั้น แต่ประชาธิปไตย ยังหมายความรวมถึง ความยุติธรรม ความเสมอภาค และสังคมที่ยั่งยืน ดังนั้น องค์การพัฒนาเอกชนจึงมีแนวความคิดในการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่ภาคประชาชนในระดับล่างหรือในระดับรากหญ้าสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการเกี่ยวกับการตัดสินใจ โดยเฉพาะสิ่งที่มีผลกระทบต่อการดำเนินวิถีชีวิตขององค์การพัฒนาเอกชนนั่นเอง

(2) การสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความหมายขององค์การพัฒนาเอกชน

สำหรับการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความหมายขององค์การพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น องค์การพัฒนาเอกชนเป็นองค์การประเภทที่ไม่แสวงหากำไร กล่าวคือ องค์การพัฒนาเอกชนมีลักษณะเป็นองค์การที่เกิดจากการรวมกลุ่มของภาคประชาชนที่มีการจัดตั้งกันเองและเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ที่มีความชัดเจนในการจัดตั้งเพื่อดำเนินการหรือปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีการสร้างหรือกำหนดกฎและระเบียบขึ้นมาภายในองค์การ เพื่อควบคุมนิติสัมพันธ์ในบรรดาสมาชิกขององค์การด้วยกัน และเพื่อกำหนดหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคน ทั้งนี้ องค์การพัฒนาเอกชนมีวัตถุประสงค์และความพยายามอย่างชัดเจนที่มุ่งถึงการแบ่งแยกการปฏิบัติงานออกจากองค์การผู้ใช้อำนาจรัฐหรือรัฐบาลในขณะที่หน่วยงานของรัฐบาลก็มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการจัดการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและพลวัตทางวัฒนธรรมของประเทศ ในการดำเนินงานขององค์การพัฒนาเอกชนกับองค์การภาครัฐจึงมีความแตกต่างกันทั้งในด้านวัตถุประสงค์ รูปแบบ

การดำเนินงานและความมุ่งหมายทางด้านผลของการปฏิบัติงาน ส่วนลักษณะประการสำคัญขององค์การพัฒนาเอกชนนั้น องค์การพัฒนาเอกชนมีคุณลักษณะที่สำคัญ 6 ประการ กล่าวคือ (1) องค์การพัฒนาเอกชนเป็นองค์การที่ไม่ใช่ของรัฐบาล และเป็นองค์การที่มีความเป็นอิสระจากรัฐ (2) องค์การพัฒนาเอกชนเป็นองค์การที่ไม่แสวงหากำไร (3) องค์การพัฒนาเอกชนเป็นเรื่องของการทำงานโดยสมัครใจ (4) องค์การพัฒนาเอกชนมีรูปแบบของการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง (5) องค์การพัฒนาเอกชนยึดถือหลักการปฏิบัติที่เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นเป็นที่ตั้ง (6) องค์การพัฒนาเอกชนเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีใจรักเพื่อนมนุษย์ด้วยกันหรือเป็นองค์การที่จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกุศลเพื่อการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนผู้เสียเปรียบให้ดีขึ้น และ (7) องค์การพัฒนาเอกชนเป็นองค์การที่มีความต้องการที่จะนำสภาพปัญหาของสังคมมาเผยแพร่ต่อสาธารณชน อันมีผลโดยตรงต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

(3) การสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประเภทขององค์การพัฒนาเอกชน

สำหรับการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจำแนกชนิดหรือประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สามารถสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจำแนกประเภทขององค์การพัฒนาเอกชน ออกได้เป็น 4 ประเภท อันได้แก่ (1) องค์การพัฒนาเอกชนที่ทำหน้าที่เป็นผู้ให้บริการ (2) องค์การพัฒนาเอกชนที่ทำหน้าที่ในการสร้างพลังอำนาจและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชน (3) องค์การพัฒนาเอกชนที่ทำหน้าที่เป็นผู้ที่สนับสนุน และ (4) องค์การพัฒนาเอกชนที่ทำหน้าที่ในการสร้างเครือข่าย

(4) การสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งองค์การพัฒนาเอกชน

สำหรับการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งองค์การพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ในกรณีของประเทศไทยบทบาททางการเมืองขององค์การพัฒนาเอกชนนั้น นับได้ว่าองค์การพัฒนาเอกชนเป็นพลังที่สำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการในการเสริมสร้างประชาธิปไตยและมีผลโดยตรงต่อกระบวนการในการปฏิรูปการเมือง รวมทั้ง การสนับสนุนกระบวนการให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่กระบวนการในการเลือกตั้งผู้บริหารของประเทศ การกำหนดนโยบายของรัฐไปจนถึงการปฏิบัติตามนโยบายต่าง ๆ อันนับได้ว่า กระบวนการต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นกระบวนการที่มีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งขององค์การพัฒนาเอกชนไทย แนวความคิดเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในทัศนะขององค์การพัฒนาเอกชนนั้น ไม่ได้จำกัดเฉพาะเพียงการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพื่อเลือกตัวแทนที่จะเข้าไปทำหน้าที่ตัดสินใจแทนภาคประชาชนเท่านั้น แต่ประชาธิปไตยยังหมายความรวมถึง ความยุติธรรม ความเสมอภาคและสังคมที่ยั่งยืน ดังนั้น องค์การพัฒนาเอกชน

เหล่านี้ จึงมีแนวความคิดในการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่ภาคประชาชนในระดับล่างหรือในระดับรากหญ้าสามารถที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการเกี่ยวกับการตัดสินใจ โดยเฉพาะสิ่งที่มีผลกระทบต่อการดำเนินวิถีชีวิตขององค์การพัฒนาเอกชน โดยหากพิจารณาถึงความหมายและลักษณะขององค์การพัฒนาเอกชนแล้ว จะเห็นได้ว่า องค์การพัฒนาเอกชนเป็นองค์การประเภทที่ไม่แสวงหากำไร และเกือบทั้งหมดเป็นองค์การที่มีลักษณะเป็นทางการ กล่าวคือ องค์การพัฒนาเอกชนมีลักษณะเป็นองค์การที่เกิดจากการรวมกลุ่มของภาคประชาชนที่มีการจัดตั้งกันเองและเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ที่มีความชัดเจนในการจัดตั้งเพื่อดำเนินการหรือปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีการสร้างหรือกำหนดกฎและระเบียบขึ้นมาภายในองค์การ เพื่อควบคุมนิติสัมพันธ์ในบรรดาสมาชิกขององค์การด้วยกัน และเพื่อกำหนดหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคน องค์การพัฒนาเอกชนมีวัตถุประสงค์และความพยายามอย่างชัดเจนที่มุ่งถึงการแบ่งแยกการปฏิบัติงานออกจากองค์การผู้ใช้อำนาจรัฐหรือรัฐบาลในขณะที่หน่วยงานของรัฐบาลก็มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการจัดการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและพลวัตทางวัฒนธรรมของประเทศ ในการดำเนินงานขององค์การพัฒนาเอกชนกับองค์การภาครัฐจึงมีความแตกต่างกันทั้งในด้านวัตถุประสงค์ รูปแบบการดำเนินงานและความมุ่งหมายทางด้านผลของการปฏิบัติงาน

ส่วนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะประการสำคัญขององค์การพัฒนาเอกชนนั้น องค์การพัฒนาเอกชนมีคุณลักษณะที่สำคัญ 6 ประการ กล่าวคือ (1) องค์การพัฒนาเอกชนเป็นองค์การที่ไม่ใช่ของรัฐบาล และเป็นองค์การที่มีความเป็นอิสระจากรัฐ (2) องค์การพัฒนาเอกชนเป็นองค์การที่ไม่แสวงหากำไร (3) องค์การพัฒนาเอกชนเป็นเรื่องของการทำงานโดยสมัครใจ (4) องค์การพัฒนาเอกชนมีรูปแบบของการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง (5) องค์การพัฒนาเอกชนยึดถือหลักการปฏิบัติที่เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นเป็นที่ตั้ง (6) องค์การพัฒนาเอกชนเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีใจรักเพื่อนมนุษย์ด้วยกันหรือเป็นองค์การที่จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกุศลเพื่อการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนผู้เสียเปรียบให้ดี และ (7) องค์การพัฒนาเอกชนเป็นองค์การที่มีความต้องการที่จะนำสภาพปัญหาของสังคมมาเผยแพร่ต่อสาธารณชน ส่วนการจำแนกชนิดหรือประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนในทุกประเทศสามารถจำแนกประเภทขององค์การพัฒนาเอกชน ออกได้เป็น 4 ประเภท อันได้แก่ (1) องค์การพัฒนาเอกชนที่ทำหน้าที่เป็นผู้ให้บริการ (2) องค์การพัฒนาเอกชนที่ทำหน้าที่ในการสร้างพลังอำนาจและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชน (3) องค์การพัฒนาเอกชนที่ทำหน้าที่เป็นผู้ที่สนับสนุน และ (4) องค์การพัฒนาเอกชนที่ทำหน้าที่ในการสร้างเครือข่าย โดยมีวัตถุประสงค์ประการสำคัญ เพื่อทำให้คนยากจนและผู้ที่อยู่ในสถานะเสียเปรียบในสังคมมีอำนาจในการต่อรอง

โดยจุดมุ่งหมายนี้ มีนัยของแนวความคิดอยู่บนพื้นฐานของการวิเคราะห์สังคมที่พยายามระบุว่าใครคือกลุ่มผู้เสียเปรียบและปราศจากพลังอำนาจต่อรองในสังคม การกำหนดยุทธศาสตร์หรือแนวทางในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับองค์การภาคประชาชน โดยจุดมุ่งหมายของนัยของแนวความคิดนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อมโยงกับจุดมุ่งหมายในการทำให้คนยากจนและผู้ที่อยู่ในสถานะเสียเปรียบในสังคมมีอำนาจในการต่อรอง รวมทั้ง การมุ่งคัดค้านกระบวนการในการใช้อำนาจที่มีลักษณะเผด็จการแบบเบ็ดเสร็จ โดยจะเห็นได้ว่า พลังอำนาจเผด็จการเบ็ดเสร็จกำลังขยายตัวในทุกระดับ โดยเฉพาะการขยายตัวในองค์การต่าง ๆ ที่มีแนวโน้มในลักษณะที่ก่อให้เกิดการรวมศูนย์อำนาจในการควบคุมและการกำหนดกฎเกณฑ์ให้มีการปฏิบัติโดยคนกลุ่มน้อยมากยิ่งขึ้น หากกล่าวโดยสรุป องค์การพัฒนาเอกชนจึงมีเจตนารมณ์หรือจุดมุ่งหมายประการสำคัญ โดยเป็นเพียงปัจจัยหรือตัวชี้นำในการเกิดขึ้นและดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง สำหรับกระบวนการในการพัฒนาปกครองในระบอบประชาธิปไตย

3.2 กระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก

สำหรับกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกนั้น ประกอบไปด้วยกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลจากข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับสิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาหรืออุปสรรค ที่มีผลทำให้ กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ และกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลจากข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการแก้ไขสภาพปัญหา และการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสิทธิ โดยสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

3.2.1 กระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลจากข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับสิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลจากข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับสิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

3.2.1.1 กระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

1) สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการ

ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขานิติศาสตร์ (ฤทัย หงส์ศิริ, พรเพ็ชร วิชิตชลชัย)

(1) การกำหนดให้ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมได้หลายช่องทาง โดยสามารถมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิได้โดยทางตรงหรือการใช้สิทธิโดยทางอ้อม โดยจะต้องมีการตราบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องออกมาบังคับใช้และบทบัญญัติของกฎหมายที่ตราออกมาบังคับใช้นั้น จะต้องมีกำหนดกระบวนหรือวิธีการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม

(2) การกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอันเป็นกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในลำดับแรกของกระบวนการมีส่วนร่วม รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ

(3) การกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนทางด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองตลอดจนการมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะโดยการตรวจสอบควบคุมกำกับรวมทั้งการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐโดยอิสระ

2) สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขารัฐศาสตร์ (ศิโรฒน์ ภาคสุวรรณ, รุจิยา เตชางกูร)

(1) การกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมได้หลายช่องทางโดยการกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิได้โดยทางตรงหรือการใช้สิทธิโดยทางอ้อม

(2) การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนทางด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองตลอดจนการมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะโดยการตรวจสอบควบคุมกำกับ รวมทั้ง การติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐ

(3) การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้มีการเสริมสร้างความสมดุลระหว่างโครงสร้างในการใช้อำนาจระหว่างภาครัฐ ภาคประชาสังคมและภาคเอกชน รวมทั้ง การ

สร้างความสมดุลทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างพลังประชาชน

3) สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขาอื่น ๆ (วุฒิสาร ตันไชย, ปราโมทย์ ศิริโรจน์)

(1) การกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมได้หลายช่องทาง โดยการกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิได้โดยทางตรงหรือการใช้สิทธิโดยทางอ้อมโดยดำเนินกระบวนการผ่านทางระบบพรรคการเมือง หรื ดำเนินกระบวนการผ่านทางระบบตัวแทนในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่นๆ ที่มีลักษณะเช่นว่านี้

(2) การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ประชาชนสามารถที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนทางด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองการมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะและการตรวจสอบควบคุมกำกับ รวมทั้ง การติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐ

4) สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ชินวร บุญยเกียรติ, เจริญ คันธวงษ์)

(1) การกำหนดให้ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมได้หลายช่องทาง โดยประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิได้โดยทางตรงหรือการใช้สิทธิโดยทางอ้อมผ่านทางระบบตัวแทน

(2) โครงสร้างของกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องมีการบัญญัติมาตรการทางกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิต่างๆเหล่านี้ไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อที่จะสร้างพื้นที่ในการมีส่วนร่วมให้กับภาคประชาชน

(3) การรับรองสิทธิและเสรีภาพในกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องกำหนดบทบัญญัติของกฎหมายในลำดับรองที่อนุวัตรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญให้ปรากฏในลักษณะที่จะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในความเป็นจริง

ในกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริม ให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของบ้านเมืองได้

(4) การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวนโยบายของประเทศและการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและในระดับท้องถิ่น การตัดสินใจทางการเมือง การจัดทำบริการสาธารณะ และการตรวจสอบ ควบคุมกำกับ การติดตามและการประเมินผลการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ รวมทั้ง การกำหนดให้ภาครัฐจัดให้มีการทำประชาพิจารณ์ในกรณีที่ภาครัฐกำหนดนโยบายหรือหลักเกณฑ์ที่มีผลกระทบโดยตรงต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในทุกเรื่อง หรือในกรณีที่เป็นประเด็นเกี่ยวกับปัญหาสาธารณะของประเทศ

5) สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา (จรูญ ยังประภากร, สมบูรณ์ ทองบุราณ)

(1) การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ประชาชนสามารถที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนทางด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองการมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะโดยผ่านกระบวนการและขั้นตอนในการรับฟังความคิดเห็นของภาคประชาชนและการตรวจสอบควบคุมกำกับรวมทั้งการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐ

(2) การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการนำเอาจิตวิญญาณของชุมชนและวัฒนธรรมในท้องถิ่นรวมทั้งภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาใช้ในการพิจารณาประกอบ

(3) การกำหนดให้ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมได้หลายช่องทาง โดยประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิได้โดยทางตรงหรือการใช้สิทธิโดยทางอ้อมผ่านทางระบบตัวแทน

6) สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (พลตำรวจเอก สุนทร ซ้ายขวัญ, แวมะฮาดี แวดาโอะ)

(1) การกำหนดให้ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมได้หลายช่องทางโดยประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิได้โดยทางตรงหรือการใช้สิทธิโดยทางอ้อมผ่านทางระบบตัวแทน โดยรัฐจะต้องลดขั้นตอนเงื่อนไขและข้อจำกัดในการใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนลงและต้องแสวงหาช่องทางให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพโดยทางตรงให้มากที่สุด

(2) การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการในการดำเนินกิจกรรมของรัฐ รวมทั้ง การส่งเสริมให้ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อย่างเพียงพอ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนทางด้านการพัฒนาในทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะโดยผ่านกระบวนการและขั้นตอนในการรับฟังความคิดเห็นของภาคประชาชนและการตรวจสอบควบคุมกำกับรวมทั้งการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐ

(3) การกำหนดให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิในกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยทางอ้อม โดยการใช้สิทธิผ่านทางระบบตัวแทนจากทุกภาคส่วนเข้ามาสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่ในรูปแบบองค์ทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพที่มีความหลากหลาย

7) สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์การพัฒนาเอกชน (นายนิติธร ล้ำเหลือ, นายสุริยะใส กตะศิลา)

(1) การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อย่างเพียงพอ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนทางด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม การมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจทางการเมือง การจัดทำบริการสาธารณะ และการตรวจสอบควบคุมกำกับรวมทั้งการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ

(2) การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ประชาชนสามารถที่จะยื่นฟ้องรัฐต่อศาล โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องการเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง ในกรณีที่การกระทำของรัฐได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สาธารณะประโยชน์

(3) การกำหนดให้ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมได้หลายช่องทาง โดยประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิได้โดยทางตรงหรือการใช้สิทธิโดยทางอ้อมผ่านทางระบบตัวแทน

8) สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนของผู้ประกอบวิชาชีพหรือภาคเอกชน (ประสาน ตัณประเสริฐ, สมศักดิ์ ปณีตัธยาศัย)

(1) การกำหนดกฎหมายในลำดับรองที่อนุวัตรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญให้ปรากฏในลักษณะที่จะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในความเป็นจริงในกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของบ้านเมืองได้ โดยจะต้องอยู่ภายใต้หลักพื้นฐานของความเป็นจริงในทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนพฤติกรรม ค่านิยม ทัศนคติ และแนวความคิดของประชาชน

(2) การกำหนดกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมในเชิงเนื้อหา โดยการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการในการดำเนินกิจกรรมของรัฐ

(3) การกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้หลายช่องทางโดยการกำหนด ให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิได้โดยทางตรงหรือการใช้สิทธิโดยทางอ้อมผ่านทางระบบตัวแทน

(4) การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ประชาชนสามารถที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อย่างเพียงพอ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนทางด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองการมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะและการตรวจสอบควบคุมกำกับรวมทั้งการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐ

(5) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ภาคประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางและอิสระก่อนที่ภาครัฐจะได้ไปทำสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศ ที่มีผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ โดยอาจดำเนินการโดยผ่านกระบวนการในการทำประชาพิจารณ์

9) สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริม

การมีส่วนร่วมของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์กรทางด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (ไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์, ปราโมทย์ โชติมงคล)

(1) การกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนทางด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองตลอดจนการมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะโดยการตรวจสอบควบคุมกำกับ รวมทั้ง การติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ โดยอิสระ

(2) การกำหนดมาตรการทางกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติที่ตราออกมารองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่มุ่งเน้นถึงการลดอาจภาครัฐและเพิ่มอำนาจของภาคประชาชนตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

10) สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มคนพิการประเภทต่าง ๆ (วิริยะ นามศิริพงษ์พันธุ์, สุภชีพ ดิษเทศ)

(1) การกำหนดมาตรการทางกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติที่ตราออกมารองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนที่ครอบคลุมถึงประชาชนทุกภาคส่วน รวมทั้ง การกำหนดระยะเวลาในการตราหรือออกกฎหมายในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ชัดเจน

(2) การกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการวางแผนทางด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองตลอดจนการมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะโดยการตรวจสอบ ควบคุมกำกับรวมทั้งการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ

11) สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มเด็ก สตรี และคนชราที่ด้อยโอกาสทางสังคม (มุกดา อินต๊ะสาร, ชนีภรณ์ คุปรัตน์)

(1) การกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนทางด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองตลอดจนการมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะโดยการตรวจสอบควบคุมกำกับรวมทั้งการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ โดยการใช้สิทธิผ่านทางระบบ

ตัวแทนในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นตัวแทนจากทุกภาคส่วนในสังคม

(2) การกำหนดให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิในกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยทางอ้อม โดยการใช้สิทธิผ่านทางระบบตัวแทนในรูปแบบองค์ทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือโดยรูปแบบอื่น ๆ ที่มีลักษณะเช่นว่านี้

(3) การกำหนดมาตรการทางกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติที่ตราออกมารองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนที่ครอบคลุมถึงประชาชนทุกภาคส่วน

12) สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนที่ 1: การกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: กลุ่มคนยากจนในชนบท/กลุ่มเกษตรกร (นายอุทัย สอนหลักทรัพย์, นายเมธัสสิทธิ์ ลัคนทินวงศ์)

(1) การกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนทางด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองตลอดจนการมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะโดยการตรวจสอบควบคุมกำกับ รวมทั้งการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ

(2) การกำหนดมาตรการทางกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติที่ตราออกมารองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจะต้องครอบคลุมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกภาคส่วน รวมทั้ง การกำหนดให้ประชาชนสามารถมี ส่วนร่วมในการลงประชามติเพื่อรับรองร่างกฎหมายที่เสนอก่อนที่จะมีการนำมาบังคับใช้เพื่อให้กฎหมายที่กำหนดขึ้นมาได้รับการยอมรับจากประชาชน

(3) การกำหนดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องพิจารณาถึงเหตุปัจจัยทางด้านความพร้อมของประชาชนเป็นสำคัญด้วย เนื่องจากเท่าที่ผ่านมาภาครัฐมักจะออกกฎหมายโดยมิได้มีการคำนึงถึงระดับความรู้หรือพัฒนาการทางความคิดของประชาชนในความเป็นจริง อันมีผลทำให้เกิดสภาพการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพ

3.2.1.2 กระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

1) กระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานในการ

ส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขานิติศาสตร์ (พรเพ็ชร วิชิตชลชัย, ฤทัย หงส์ศิริ)

(1) การกำหนดให้มีการประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการรับฟังความเห็นของประชาชน โดยจะต้องเริ่มต้นจากความร่วมมือขององค์กรทางการศึกษาในทุกระดับโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ โดยอาศัยกระบวนการและกลไกจากภาครัฐช่วยในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนนั้น

(2) การกำหนดให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาต้องได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณในการดำเนินการจากภาครัฐ และอาจขอความอนุเคราะห์หรือรับความช่วยเหลือทางด้านงบประมาณจากองค์การระหว่างประเทศเพื่อนำงบประมาณ ที่ได้รับมาใช้ในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

(3) การกำหนดให้ดำเนินการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยกำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรของรัฐที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นอิสระ โดยอาจกำหนดให้เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่อยู่ในระบบพนักงานของรัฐ

(4) การกำหนดให้คณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีที่มาจากการกำหนดสัดส่วนของผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจากทุกภาคส่วน โดยกำหนดให้สัดส่วนของผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมาจากบุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่มีความหลากหลายโดยกรรมการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในการบริหารองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาก็สมควรสรรหามาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย

2) สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขารัฐศาสตร์ (ศิโรฒน์ ภาคสุวรรณ, รุจิรา เตชางกูร)

(1) การกำหนดหลักเกณฑ์ กลไกและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการพิจารณาทางด้านพัฒนาการและความรู้สึกนึกคิดของประชาชนโดยต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสร้างสมดุลแห่งอำนาจให้อยู่บนพื้นฐานที่เหมาะสม โดยการกำหนดให้มีการดำเนินกระบวนการเพื่อปฏิรูประบบการศึกษาของประเทศโดยจะต้องเริ่ม

ดำเนินกระบวนการตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงการศึกษาในขั้นอุดมศึกษา รวมทั้ง การกำหนดให้มีการดำเนินกระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนทั้ง กระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนอย่างเป็นทางการและไม่เป็น ทางการ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคประชาชนมีประสบการณ์ในการมีส่วนร่วม

(2) การกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมได้หลาย ช่องทางโดยสามารถมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิได้โดยทางตรงหรือการใช้สิทธิโดยทางอ้อม

(3) การรับรองสิทธิและเสรีภาพในกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริม การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องกำหนดบทบัญญัติของกฎหมายในลำดับรองที่อนุวัตรตาม บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญให้ปรากฏในลักษณะที่จะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในความเป็นจริง ในกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

(4) การกำหนดให้บุคคลที่เป็นตัวแทนจากภาคประชาชนและภาค ประชาสังคมเข้ามาทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนองค์กรเพื่อแสดงให้เห็นถึงอำนาจของพลังประชาชน และชุมชนท้องถิ่นที่จะได้รับการตอบสนองต่อการดำเนินกิจกรรมทางด้านต่าง ๆ

(5) การกำหนดให้องค์กรมีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรของรัฐที่ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นอิสระ

3) สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับ การเรียนรู้ของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขาอื่น ๆ (วุฒิสาร ตันไชย, ปราโมทย์ ศิริ-โรจน์, สมศักดิ์ เกตุแก่นจันทร์)

(1) การกำหนดให้มีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อเป็นองค์กรหลักใน การดำเนินและขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการ กำหนดให้องค์กรมีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรของรัฐที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นอิสระ และได้รับการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐเป็นหลักและอาจขอความอนุเคราะห์หรือรับความ ช่วยเหลือทางด้านงบประมาณจากการอุดหนุนจากภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ องค์การระหว่างประเทศและทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้ รวมทั้ง รายได้จากทรัพย์สินอื่นใดของกองทุน หรือที่กองทุนได้มาจากแหล่งต่าง ๆ โดยมีหลักการและเหตุผลในการกำหนดและจัดตั้งองค์กรขึ้นมา เพื่อใช้เป็นช่องทางของภาครัฐในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนหรืออาจให้กระบวนการ ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะดำเนินการโดยอยู่ภายใต้การดำเนินงาน ของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งในทางปฏิบัติองค์กรดังกล่าวเป็นองค์กรที่ทำ

หน้าที่ในการเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำในการวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองแก่ทางรัฐบาลอยู่แล้ว

(2) การกำหนดให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีกรอบหรือขอบเขตในเรื่องระยะเวลาไว้ให้ชัดเจนว่าจะต้องมีการตราหรือออกกฎหมายเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญภายในระยะเวลาเท่าใด

(3) การกำหนดให้คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการองค์กรได้รับการสรรหาโดยกระบวนการขั้นตอนและหลักเกณฑ์วิธีการ เพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มคนที่มาจากทุกภาคส่วนในสังคม โดยจะต้องกำหนดให้สัดส่วนของผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการมาจากบุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่มีความหลากหลายในสังคมโดยจะต้องกำหนดให้มีสัดส่วนซึ่งเป็นตัวแทนจากภาคประชาสังคมมากที่สุด

4) สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงาน: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (เจริญ คันธวงศ์, ชินวร บุญยเกียรติ)

(1) การกำหนดให้กระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนนั้น จะต้องดำเนินการในส่วนที่เป็นปัจจัยนำเข้าหรือในส่วนที่เป็นกระบวนการตั้งแต่เริ่มแรกของการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยภาครัฐ โดยจะต้องดำเนินการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการเพิ่มหรือขยายพื้นที่เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนให้มากยิ่งขึ้น

(2) การกำหนดให้บุคคลที่เป็นตัวแทนจากภาคประชาชนและภาคประชาสังคมเข้ามาทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนองค์กรเพื่อแสดงให้เห็นถึงอำนาจของพลังประชาชนและชุมชนท้องถิ่นที่จะได้รับการตอบสนองต่อการดำเนินกิจกรรมทางด้านต่าง ๆ

(3) การกำหนดให้คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในองค์กรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสมควรกำหนดให้มีการสรรหาคณะกรรมการจากตัวแทนของทุกภาคส่วนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวแทนจากภาคประชาชน ซึ่งจะต้องมีสัดส่วนที่มากกว่าตัวแทนจากภาคส่วนอื่น ๆ อันเนื่องเนื่องจากตัวแทนจากภาคประชาชนจะเป็นปัจจัยที่ทำให้การขับเคลื่อนขององค์กรมีประสิทธิภาพ

(4) การกำหนดให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมีสถานะเป็นองค์กรที่ปฏิบัติงานอย่างอิสระโดยได้สามารถรับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ

5) สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับ

การเรียนรู้ของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา (สมบูรณ์ ทองบุราณ, จรูญ ยังประภากร)

(1) การกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวนโยบายของประเทศ รวมทั้ง การตรวจสอบและการประเมินผลการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ

(2) การกำหนดให้ในกรณีที่มีมาตรการทางกฎหมายหรือมาตรการใด ๆ ที่ออกมาเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยตรงทางภาครัฐจะ ต้องดำเนินการให้ประชาชนสามารถตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐได้ในชั้นแรกของกระบวนการ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการตรวจสอบในขั้นแรกของกระบวนการในการยกร่างกฎหมายจนไปถึงกระบวนการในระยะสุดท้ายของกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินโครงการขนาดใหญ่เกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะที่มีผลกระทบต่อภาคประชาชน

(3) การกำหนดให้กระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชน สามารถดำเนินการโดยการกำหนดนโยบายและกระบวนการ ในการดำเนินงานประกอบกันระหว่างการกำหนดนโยบายและกระบวนการจากส่วนกลางและการกำหนดนโยบายจากส่วนภูมิภาค รวมไปถึง การนำเอานัยของแนวความคิดเกี่ยวกับองค์กรภาคเอกชนและองค์การพัฒนาเอกชนรวมทั้ง องค์กรทางศาสนามาร่วมกันพิจารณาและดำเนินการ

(4) การกำหนดให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมีสถานะเป็นองค์กรที่ปฏิบัติงานอย่างอิสระโดยได้สามารถรับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐโดยภาครัฐจะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดสรรงบประมาณโดยปราศจากเงื่อนไข เพื่อใช้เป็นมาตรการในการให้คุ้มครองแก่ความเป็นอิสระ ในการดำเนินงานขององค์กรที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยรวมไปถึง การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนหรือองค์การพัฒนาเอกชนต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นมาตรการในการป้องกันการแทรกแซงและครอบงำจากกลุ่มนายทุนและกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองต่าง ๆ

6) สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (พลตำรวจเอก สุนทร ซ้ายขวัญ, แวมะฮาดี แวดาโอะ)

(1) การกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถ มีส่วนร่วมได้หลายช่องทาง โดยภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิได้โดยทางตรงหรือการใช้สิทธิโดยทางอ้อมผ่านทางระบบตัวแทน

(2) การใช้สิทธิผ่านทางระบบตัวแทนในรูปแบบองค์ทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่นที่มีลักษณะเช่นว่านี้ เพื่อให้กระบวนการเกี่ยวกับการส่งเริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลใช้บังคับอย่างแท้จริง โดยให้มีการกำหนดรูปแบบองค์ทางวิชาชีพ

(3) การกำหนดสถานะขององค์กรที่ปฏิบัติงานทางด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยสมควรกำหนดให้องค์กรมีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรอิสระที่สามารถปฏิบัติงานได้โดยไม่ถูกแทรกแซงจากภาครัฐและกลุ่มอิทธิพลใด ๆ และจะต้องเป็นองค์กรที่ได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณจากภาครัฐ รวมทั้ง สามารถได้รับการบริจาคเงินจากภาคเอกชนหรือองค์การระหว่างประเทศ เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการองค์กร

(4) การกำหนดให้กระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนสามารถกระทำโดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการในการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งต้องทำควบคู่กันไประหว่างการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามกระบวนการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ

(5) การกำหนดให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมีสถานะเป็นองค์กรที่ปฏิบัติงานอย่างอิสระโดยได้สามารถรับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ

(6) การใช้สิทธิผ่านทางระบบตัวแทนในรูปแบบองค์ทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่นที่มีลักษณะเช่นว่านี้ โดยจะต้องให้น้ำหนักกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับรากหญ้าให้มีสัดส่วนมากที่สุด

7) สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์การพัฒนาเอกชน (นายสุริยะใส กตะศิลา, นายนิติธร ล้ำเหลือ)

(1) การกำหนดให้โครงสร้างองค์กรที่มีอำนาจและหน้าที่ในการประสานข้อมูล การรับรู้ปัญหาและการเชื่อมโยงเครือข่ายขององค์กรต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพในกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

(2) การกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและกำหนดการในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการและระดับการเรียนรู้ของประชาชน โดยส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงและถูกต้องครบถ้วน ตลอดจนได้รับข้อเท็จจริงในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของภาครัฐ โดยการใช้สิทธิผ่านทางระบบตัวแทนในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพ หรือ

ตามสาขาอาชีพที่หลากหลาย โดยในสัดส่วนของคณะกรรมการนั้น สมควรกำหนดให้มีสัดส่วนจากภาคประชาชนมากที่สุด

(3) การกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในระยะเริ่มต้นของการดำเนินโครงการจนถึงการดำเนินงานในระยะสุดท้าย โดยการกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วม เพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดและวิถีชีวิตของประชาชน

8) สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนของผู้ประกอบวิชาชีพหรือภาคเอกชน (สมศักดิ์ ปณีตัธยาศัย, ประสาน ตัณประเสริฐ)

(1) การกำหนดให้กระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชน ต้องกำหนดให้มีกระบวนการการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานของภาครัฐ คือ กระทรวงศึกษาธิการ เนื่องจากเป็นองค์กรที่มีหน้าที่โดยตรงในการส่งเสริมและพัฒนาระดับความรู้ของประชาชน หรืออาจกำหนดให้สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นองค์กร ที่ปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเมืองให้แก่ภาครัฐอยู่แล้ว

(2) การกำหนดให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมีสถานะเป็นองค์กรที่ปฏิบัติงานอย่างอิสระโดยสามารถได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ โดยภาครัฐจะ ต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดสรรงบประมาณโดยปราศจากเงื่อนไขเพื่อใช้เป็นมาตรการในการให้คุ้มครองแก่ความเป็นอิสระในการดำเนินงานขององค์กรที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนรวมไปถึงการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและกระบวนการในการได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนหรือองค์การพัฒนาเอกชนต่าง ๆ

(3) การกำหนดมาตรการทางกฎหมาย โดยอาศัยบริบทของประชาชนที่อาศัยอยู่ในภาคเกษตรควบคู่ไปกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองย่อมส่งผลโดยตรงต่อหลักการหรือเจตนารมณ์ที่ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติของกฎหมาย อันมีผลทำให้ มาตรการและหลักเกณฑ์ที่ภาครัฐกำหนดได้รับการตอบสนองที่ยอมรับในการใช้บังคับมาตรการและหลักเกณฑ์ที่ภาครัฐกำหนด

9) สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนที่ 2: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์กร

ทางด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน(ไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์, ปราโมทย์ โชติมงคล)

(1) การกำหนดให้ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมได้หลายช่องทาง โดยการกำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิได้โดยทางตรงหรือการใช้สิทธิโดยทางอ้อมโดยการกำหนดให้มีกระบวนการในการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และการตรวจสอบ ควบคุมกำกับ และการติดตามประเมินผลการใช้อำนาจรัฐ

(2) การกำหนดให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมีสถานะเป็นองค์กรที่ปฏิบัติงานอย่างอิสระโดยได้สามารถรับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐโดยภาครัฐจะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดสรรงบประมาณโดยปราศจากเงื่อนไข เพื่อใช้เป็นมาตรการในการให้คุ้มครองแก่ความเป็นอิสระในการดำเนินงานขององค์กรที่ทำหน้าที่ ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมไปถึง การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนหรือองค์การพัฒนาเอกชนต่าง ๆ โดยอาจการกำหนดให้นำแนวทางในการดำเนินการของสถาบันพระปกเกล้ามาประยุกต์ใช้ เนื่องจากองค์กรที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ และควรเป็นองค์กรทางวิชาการ โดยเฉพาะควรเป็นองค์กรที่ขึ้นอยู่กับองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ เพื่อทำหน้าที่ในการประสานงานในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทางด้านวิชาการ

(3) การกำหนดให้ดำเนินการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยกำหนดให้มีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรของรัฐที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นอิสระ

10) สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มคนพิการประเภทต่าง ๆ (วิริยะ นามศิริพงษ์พันธุ์, ศุภชีพ ดิษเทศ)

(1) การกำหนดให้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยกำหนดให้มีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรของรัฐที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นอิสระ โดยสมควรกำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ การเลือกตั้งซึ่งมีสำนักงานสาขาอยู่ทั่วประเทศ

(2) การกำหนดให้คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในองค์กรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสมควรกำหนดให้มีการสรรหาคณะกรรมการจากตัวแทนของทุกภาคส่วนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวแทนจากภาคประชาชน

(3) การกำหนดให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาจะต้องได้รับการสนับสนุนทาง ด้านงบประมาณการจากภาครัฐ โดยไม่สามารถที่จะรับเงินสนับสนุนจากแหล่งอื่นได้ เนื่องจากอาจเป็นเงินสนับสนุนจากกลุ่มทุนหรือกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองแล้ว จะมีผลทำให้กลุ่มทุนหรือกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง สามารถเข้ามาแทรกแซงการดำเนินงานขององค์กรได้

11) สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มเด็ก สตรี และคนชราที่ด้อยโอกาสทางสังคม (รัชนีภรณ์ คุปรัตน์, มุกดา อินต๊ะสาร)

(1) การกำหนดให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยกำหนดให้มีหน้าที่เป็นองค์กรกลางในการเป็นศูนย์กลางเพื่อประสานและเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างเครือข่ายต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยจะต้องได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณการจากภาครัฐในสัดส่วนที่พอเหมาะตามอัตราการขยายตัวขององค์กรที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้งบประมาณที่ได้รับมาจากภาครัฐ สามารถเกิดการกระจายงบประมาณในการส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรหรือหน่วยงานย่อยอื่น ๆ โดยเฉพาะองค์การพัฒนาเอกชนในท้องถิ่นต่าง ๆ โดยการกำหนดให้มีงบประมาณในการดำเนินการแก่องค์กรหรือศูนย์หน้าที่ประสานงานไปยังเครือข่ายต่าง ๆ ที่มีส่วนในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

(3) การกำหนดให้บุคคลที่เป็นตัวแทนจากภาคประชาชนและภาคประชาสังคมเข้ามาทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนองค์กร เพื่อแสดงให้เห็นถึงอำนาจของพลังประชาชนและชุมชนท้องถิ่นที่จะได้รับการตอบสนองต่อการดำเนินกิจกรรมทางด้านต่าง ๆ รวมทั้ง การกำหนดให้มีการสร้างเครือข่ายหรือภาคีที่มีรากฐานมาจากกลุ่มประชาชนในระดับรากหญ้าหรือกลุ่มองค์การพัฒนาเอกชน เพื่อให้มีการขยายหรือเพิ่มพื้นที่ทางด้านการปฏิบัติการที่มีข้อมูลข้อเท็จจริงและสามารถที่จะเชื่อมโยงเครือข่ายจากส่วนกลางไปสู่ส่วนท้องถิ่นได้

12) สิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและองค์กรที่ปฏิบัติงานในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการ/ระดับการเรียนรู้ของประชาชน: กลุ่มคนยากจนในชนบท/กลุ่มเกษตรกร (นายอุทัย สอนหลักทรัพย์, นายเมธัสสิทธิ์ ลัคนทินวงศ์)

(1) การกำหนดให้องค์กรมีสถานะทางกฎหมายเป็นหน่วยงานอิสระที่ต้องปราศจากการแทรกแซงจากภาครัฐ โดยอาจมอบอำนาจในกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้แก่ทางสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เนื่องจากเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองให้แก่ภาครัฐอยู่แล้ว โดยภาครัฐจะต้องให้การสนับสนุนทั้งทางด้านงบประมาณและเครื่องมือที่มีอยู่ตามส่วนราชการต่าง ๆ แก่องค์กรที่จัดตั้งขึ้น รวมทั้ง การกำหนดให้องค์กรมีหน้าที่ในการเชื่อมโยงเครือข่ายภาคประชาชนหรือภาคประชาสังคมทั้งประเทศเข้าด้วยกัน

(2) การกำหนดให้เป็นภาระหน้าที่ของทุกภาคส่วนราชการที่จะต้องให้การสนับสนุนภาระกิจขององค์กรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้ส่วนราชการมีการตอบสนองและให้การสนับสนุนกระบวนการในการส่งสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยจะต้องมี การกำหนดให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานมีหน้าที่จะต้องให้การส่งเสริมกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยชอบด้วยกฎหมายตามที่กฎหมายฉบับนี้หรือกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกำหนด รวมทั้ง จะต้องให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยหากหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานหากมีการละเว้นไม่ให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยปราศจากเหตุผลอันสมควรแล้วไม่ว่าหน่วยงานของรัฐจะกระทำการหรือไม่ในกระทำการในลักษณะใด ๆ ก็ตาม ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ถือว่าเป็น การกระทำที่มีลักษณะเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้

3.2.2 กระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ

สำหรับกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับสภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพนั้น มีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1) สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขา นิติศาสตร์ (พรเพ็ชร วิชิตชลชัย, ฤทัย หงษ์ศิริ)

(1) สภาพปัญหาทางด้านการกำหนดนโยบายของพรรคการเมืองที่เป็นพรรครัฐบาล โดยมิได้มีการรับฟังความเห็นของประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นในเรื่องการกำหนดนโยบายสาธารณะ อันมีผลทำให้ กระบวนการในการกำหนดหลักเกณฑ์ กระบวนและวิธีการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในอดีตไม่มีประสิทธิภาพ

(2) สภาพปัญหาทางด้านการออกกฎหมายโดยองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติไม่มีการออกกฎหมายในลำดับรองมารองรับการใช้บังคับตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีผลทำให้กระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ได้รับการคุ้มครองเท่าที่ควร

(3) สภาพปัญหาทางด้านกระบวนการในการใช้อำนาจในลักษณะเผด็จการทางรัฐสภาเข้าครอบงำการปฏิบัติงานขององค์กรหลักของประเทศ โดยเฉพาะกระบวนการในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ได้ถูกกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง รวมทั้งกลุ่มทุนที่มีผลประโยชน์ในโครงการขนาดใหญ่ของภาครัฐเข้าแทรกแซงการปฏิบัติงานขององค์กรตรวจสอบต่าง ๆ

(4) สภาพปัญหาทางด้านตัวเจ้าของอำนาจอธิปไตย คือประชาชน ซึ่ง ในเรื่องเกี่ยวกับระดับความรู้และระดับความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการหรือช่องทางในการใช้สิทธิของประชาชนนั้นในทางปฏิบัติประชาชนระดับในการพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนโดยทั่วไปยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ อันมีผลทำให้ กระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ

2) สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขารัฐศาสตร์ (ศิโรฒน์ ภาคสุวรรณ, รุจิยา เตชางกูร)

(1) สภาพปัญหาทางด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของทางภาคประชาชน โดยถึงแม้ว่าจะมีการบัญญัติไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 แต่ในความเป็นจริงกลับมิได้มีการออกกฎหมายลูกมาบังคับใช้ทั้งหมด อันมีผลทำให้ กระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ไม่สามารถที่จะขับเคลื่อนและไม่สามารถที่จะตอบสนองและรองรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นได้ รวมทั้ง การบังคับใช้บทบัญญัติของกฎหมายต่าง ๆ ที่เป็นแต่เพียงการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในทางรูปแบบทางกฎหมาย

(2) สภาพปัญหาทางด้านกระบวนการและระบบในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยองค์กรอิสระและภาคประชาสังคม ไม่สามารถขับเคลื่อนไปได้ เนื่องจากสภาพปัญหาเกี่ยวกับการแทรกแซงการใช้อำนาจรัฐโดยกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองและกลุ่มทุนต่าง ๆ

(3) สภาพปัญหาทางด้านการไม่มีกลไกในการเชื่อมโยงกระบวนการในการปฏิบัติหน้าที่ของภาครัฐเข้าหากัน

3) สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขาอื่น ๆ (วุฒิสาร ตันไชย)

(1) สภาพปัญหาทางด้านเทคนิคเกี่ยวกับกฎและระเบียบ ตลอดจนอุปสรรคและข้อจำกัดทางด้านมาตรการหรือกลไกในการรวบรวมรายชื่อให้ครบจำนวนตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งในทางปฏิบัติจะต้องมีการใช้ต้นทุนและงบประมาณจำนวนมากในการกำหนดให้ทางภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการเสนอร่างกฎหมาย

(2) สภาพปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการและกลไกที่ไม่สามารถสะท้อนหรือส่งเสริมให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยปราศจากข้อจำกัด การกำหนดกรอบหรือขอบเขตของกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน อันจะเห็นได้ว่า เป็นกระบวนการที่ปราศจากการกำหนดกระบวนการที่ชัดเจนปราศจากข้อจำกัดทางเทคนิคประการต่าง ๆ

4) สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ชินวร บุญยเกียรติ, เจริญ คันธวงศ์)

(1) สภาพปัญหาในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชน กฎหมายที่เกี่ยวข้องยังมิได้รับการใช้บังคับให้เกิดกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะสภาพปัญหาทางด้านเทคนิคในด้านกฎหรือระเบียบ ตลอดจนอุปสรรคและข้อจำกัดทางด้านมาตรการหรือกลไกในการรวบรวมรายชื่อให้ครบจำนวนตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งในทางปฏิบัติจะต้องมีการใช้ต้นทุนและงบประมาณจำนวนมากในการกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการเสนอร่างกฎหมาย

(2) สภาพปัญหาเกี่ยวกับการที่ประเทศไทยมิได้มีวิวัฒนาการหรือพัฒนาการทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากจิตสำนึกหรือจิตวิญญาณของประชาชนภายใน ประเทศอย่างเป็นลำดับ อันมีผลทำให้ความตระหนักถึงสิทธิและเสรีภาพของตนเองไม่สามารถเกิดขึ้นได้

(3) สภาพปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชานตามกลไกของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ไม่มีประสิทธิภาพ และไม่มีประสิทธิผล

(4) สภาพปัญหาในการมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งอยู่บนสภาพปัญหาทางด้านการจัดโครงสร้างของสถาบันทางการเมือง โดยเป็นการจัดโครงสร้างของสถาบันทางการเมืองที่มีลักษณะเป็นการรวมอำนาจในแนวดิ่ง แต่มิได้มีการจัดโครงสร้างของสถาบันทางการเมืองให้ภาคประชาชนสามารถมีสวนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของบ้านเมืองในแนวราบ

ซึ่งเป็นการจัดโครงสร้างของระบบสถาบันการเมืองที่ไม่เอื้อต่อการเสริมสร้างกลไกสำหรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

(5) สภาพปัญหาทางด้านการกำหนดมาตรการและกลไกในการคุ้มครองความปลอดภัยให้กับภาคประชาชนซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหรือเป็นพยานในการกระทำความผิดของเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของภาครัฐไม่มีประสิทธิภาพ

5) สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา (จรูญ ยังประภากร, สมบูรณ์ ทองบุราณ)

(1) สภาพปัญหาทางด้านการกำหนดมาตรการและกลไกในการคุ้มครองผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมตลอดจนจะต้องคำนึงถึงการกำหนดมาตรฐานในการคุ้มครองศิลปวัฒนธรรมและการคำนึงถึงจิตวิญญาณร่วมของชุมชนในท้องถิ่นยังไม่เหมาะสมและเพียงพอ

(2) สภาพปัญหาทางด้านกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของภาคประชาชน ซึ่งเป็นกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนโดยเบื้องต้นของกระบวนการ รวมทั้ง การส่งเสริมกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดและวางแผนในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในกระบวนการเกี่ยวกับการตรวจสอบติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจของรัฐไม่มีประสิทธิภาพและไม่มีประสิทธิผล

(3) สภาพปัญหาทางด้านบุคคลผู้ที่ใช้อำนาจรัฐเมื่อได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนเข้ามาแล้วก็มักจะมีพฤติกรรมในการเพิกเฉยต่อการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพตลอดจนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะบุคคลผู้ใช้อำนาจปกครองในฐานะที่เป็นรัฐบาล

(4) สภาพปัญหาเกี่ยวกับการแทรกแซ'งการใช้อำนาจรัฐโดยกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองและกลุ่มทุนต่าง ๆ

6) สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (พลตำรวจเอก สุนทร ซ้ายขวัญ, แวมะฮาดี แวดาโอะ)

(1) สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการที่มิได้มีการตรากฎหมายลูกออกมาเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ อันมีผลทำให้ กระบวนการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพไม่สามารถที่จะได้รับการตอบสนองและไม่สามารถที่จะขับเคลื่อนต่อไปได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะสภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นเนื่องจากความยัดแย้งระหว่างการรับรอง

และคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของภาคประชาชน ตามรัฐธรรมนูญกับการใช้บังคับบทบัญญัติของกฎหมายในบางฉบับที่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อภาคประชาชนในที่สุด

(2) สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับในการถูกแทรกแซงการใช้อำนาจโดยองค์กรตามรัฐธรรมนูญหรือส่วนราชการต่าง ๆ ที่มีหน้าที่โดยตรงในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

(3) สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับระดับการพัฒนาการทางความคิดและระดับความรู้ของประชาชนส่วนใหญ่ยังมีระดับในการพัฒนาการทางความคิดและระดับความรู้อันมีลักษณะที่เป็นข้อจำกัดการปฏิบัติหรือการเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของทางภาครัฐ

7) สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์การพัฒนาเอกชน (นายสุริยะใส กตะศิลา, นายนิติธร ล้ำเหลือ)

(1) สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการกำหนดมาตรการและกลไกทางกฎหมายเป็นเพียงการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในเชิงรูปแบบเท่านั้น โดยในทางปฏิบัติกระบวนการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกลับไม่ได้รับความคุ้มครองโดยมาตรการที่เหมาะสมเท่าที่ควร

(2) สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการที่ภาครัฐมิได้ให้ความใส่ใจที่จะตอบสนองต่อกระบวนการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างแท้จริง โดยสามารถพิจารณาได้จากการที่ภาครัฐมิได้ใส่ใจที่จะดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนให้มีการตรากฎหมายลูกออกมาบังคับใช้

(3) สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายและกลไกในกรณีการเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชน ยังไม่มีการกำหนดมาตรการที่มีความชัดเจนโดยสามารถพิจารณาจากกลไกของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

(4) สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับกระบวนการและระบบในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยองค์กรอิสระและภาคประชาสังคมไม่สามารถขับเคลื่อนไปได้เนื่องจากสภาพปัญหาเกี่ยวกับการแทรกแซงการใช้อำนาจรัฐโดยกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองและกลุ่มทุนต่าง ๆ

8) สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนของผู้ประกอบวิชาชีพหรือภาคเอกชน (สมศักดิ์ ปณีตัธยาศัย)

(1) สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการที่ภาคประชาชนยังขาดความรู้และความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับมาตรการหรือกลไกในการบังคับใช้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

(2) สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่ทำหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนยังปรากฏว่ามีการแทรกแซงและครอบงำโดยกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มทุนต่าง ๆ อันก่อให้เกิดสภาพปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

9) สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์กรทางด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (ไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์, ปราโมทย์ โชติมงคล)

(1) สภาพปัญหาและข้อจำกัดเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายและกลไกในกรณีการเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชน หรือสภาพปัญหาและข้อจำกัดเกี่ยวกับเมื่อมีการเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายไปแล้วจะสามารถเข้าถึงแหล่งอำนาจได้โดยตรงอย่างไร

(2) สภาพปัญหาและข้อจำกัดเกี่ยวกับการที่กำหนดให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะกระทำได้แต่ในการมีส่วนร่วมของประชาชนกลับจะต้องอยู่ภายใต้กรอบของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีข้อจำกัดบางประการที่มีความขัดแย้งในตัวเองอยู่หลายประการ

(3) สภาพปัญหาเกี่ยวกับการที่มิได้มีการบัญญัติบทบังคับให้องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติจะต้องดำเนินการตราหรือออกกฎหมายลำดับรองหรือกฎหมายลูกเพื่ออนุวัตรการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญภายในกรอบระยะเวลาที่กำหนดขึ้น

10) สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ: ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มคนพิการประเภทต่าง ๆ (วิริยะ นามศิริพงษ์พันธุ์, ศุภชีพ ดิษเทศ)

(1) สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการที่ทางภาครัฐมิได้มีการกำหนดมาตรการหรือแนวทางในการสนับสนุนกระบวนการในการใช้สิทธิและเสรีภาพ ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ รวมทั้ง เทคนิคในการยกร่างกฎหมาย ซึ่งในการกำหนดบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เทคนิคในการยกร่างกฎหมายจะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และกระบวนการของเนื้อหาสาระทางกฎหมายในลักษณะกว้าง ๆ ซึ่งการบังคับใช้หลักเกณฑ์และกลไกทางกฎหมายในลักษณะที่สามารถใช้บังคับได้จริงในทางปฏิบัติโดยจะต้องมีการตราหรือออกกฎหมายลำดับรองหรือกฎหมายลูก ซึ่งในการปฏิบัติและในความเป็นจริงยังไม่ได้รับการตอบสนองจากภาครัฐ

(2) สภาพปัญหา และอุปสรรคเกี่ยวกับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน

(3) สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับกระบวนการในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการจัดระบบการศึกษาและกระบวนการในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการส่งเสริมการประกอบอาชีพ เพื่อให้ความคุ้มครองทางด้านสิทธิและเสรีภาพแก่คนกลุ่มน้อยที่ด้อยโอกาสในสังคมไม่มีประสิทธิภาพ รวมทั้ง การไม่สามารถควบคุมกำกับและตรวจสอบติดตามประเมินผลการปฏิบติงานของภาครัฐได้อย่างแท้จริง

11) สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ: ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มเด็ก สตรี และคนชราที่ด้อยโอกาสทางสังคม (มุกดา อินต๊ะสาร, รัชนีภรณ์ คุปรัตน์)

(1) สภาพปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นเนื่องจากการขาดไร้ความร่วมมือและประสานงานระหว่างส่วนราชการด้วยกันเอง และการขาดไร้ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงสภาพปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อนกันโดยไม่มีการเชื่อมโยงการปฏิบัติหน้าที่เข้าหากันอย่างเป็นรูปธรรม

(2) สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับเกิดขึ้นเนื่องจากการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในทางรูปแบบทางกฎหมายมากกว่าการให้ความสำคัญกับเนื้อหาสาระในทางปฏิบัติและในความเป็นจริง

(3) สภาพปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นเนื่องจากที่ภาครัฐไม่มีกระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของภาคประชาชนที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนไม่มีกระบวนการในการให้ข้อมูลและข้อเท็จจริงที่มีความหลากหลาย แก่ประชาชน

(4) สภาพปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นเนื่องจากการกำหนดกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน มีการกำหนดโดยมิได้มีการคำนึงถึงวัฒนธรรมในท้องถิ่นประกอบด้วย ซึ่งในแต่ละท้องถิ่นต่างก็ มีวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละท้องถิ่นและแต่ละภูมิภาคของประเทศ

12) สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ: กลุ่มคนยากจนในชนบท/กลุ่มเกษตรกร (นายอุทัย สอนหลักทรัพย์, นายเมธัสสิทธิ์ ลัคนทินวงศ์)

(1) สภาพปัญหา และอุปสรรคอันเกิดจากระดับเกี่ยวกับพัฒนาการทางความรู้และความคิดของประชาชนเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนยังมีอยู่อย่างจำกัด

(2) สภาพปัญหาอันเกิดจากการกำหนดหลักเกณฑ์และมาตรการที่ภาครัฐกำหนดขึ้น ไม่มีความสอดคล้องกับแนวทางและวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ

(3) สภาพปัญหาอันเกิดจากงบประมาณและมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดขึ้นมา เพื่อรองรับการปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

(4) สภาพปัญหาและอุปสรรคแกิดขึ้นเนื่องจากภาครัฐยังไม่สามารถกำหนดขอบเขตของการให้ความหมายและระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ อันมีผลทำให้การบังคับใช้หลักเกณฑ์และกลไกทางกฎหมายในลักษณะที่สามารถใช้บังคับได้จริงในทางปฏิบัติที่ทางภาครัฐกำหนดขึ้นนั้นไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3.2.3 กระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลจากข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการแก้ไขสภาพปัญหา และการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสิทธิ

สำหรับกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลจากข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการแก้ไขสภาพปัญหา และการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสิทธินั้น มีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1) แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขานิติศาสตร์ (พรเพ็ชร วิชิตชลชัย, ฤทัย หงส์ศิริ)

(1) การกำหนดให้มีบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกระบวนวิธีการ โดยต้องมีการกำหนดบทบัญญัติของกฎหมายลำดับรองหรือกฎหมายลูกกำหนด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกระบวนวิธีการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

(2) การกำหนดให้มีกระบวนวิธีการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีการกำหนดกระบวนวิธีการไว้หลายช่องทาง โดยการกำหนดให้มีการเพิ่มช่องทางในการใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้มีความเป็นรูปธรรม โดยจะต้องมีการปรับเปลี่ยนแนววิธีคิด พฤติกรรม ค่านิยม ตลอดจนทัศนคติและแนวความคิดของข้าราชการ เพื่อก่อให้เกิดปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ผู้ปฏิบัติงานในภาครัฐเกิดการเคารพและดำเนินการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีความหลากหลายครบถ้วน เพื่อที่จะให้ภาคประชาชนสามารถใช้สิทธิในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้หลายแนวทาง

(3) การกำหนดให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นนโยบายในระดับชาติเพื่อให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถได้รับการตอบสนองอย่างต่อเนื่องและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

(4) การกำหนดให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งกระบวนการในการพัฒนาจะต้องอยู่ในระดับที่มีความเหมาะสมภายใต้สภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องภายใต้เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

(5) การกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่สามารถเสริมสร้างความสมดุลระหว่างโครงสร้างในการใช้อำนาจภาครัฐ ภาคประชาสังคม ตลอดจนภาคเอกชน ตลอดจนการกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่สามารถเสริมสร้างความสมดุลทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้งการดูแลความสมดุลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางด้านภาคการเมืองและทางด้านภาคประชาสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่สามารถเสริมสร้างพลังประชาชน

2) แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขารัฐศาสตร์ (ศิโรฒน์ ภาคสุวรรณ, รุจิยา เตชางกูร)

(1) การกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่อนุวัตรการตามรัฐธรรมนูญ เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยเนื้อหาสาระของบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวจะต้องตั้งอยู่บนความสมดุลของการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างเหมาะสม

(2) การกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้ภาคประชาชนสามารถใช้สิทธิในการมีส่วนร่วมได้ทั้งการมีส่วนร่วมโดยทางตรงและการมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม ซึ่งภาครัฐจะต้องให้การส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการในการศึกษาอย่างเต็มที่ รวมทั้ง จะต้องมีการกำหนดมาตรการหรือโครงการที่สามารถส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของภาคประชาชน

(3) การกำหนดมาตรการทางกฎหมายหรือกฎระเบียบที่ทางภาครัฐกำหนดขึ้นเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่ประชาชนอย่างเหมาะสม โดยอาจต้องมีการกำหนดสภาพบังคับทางกฎหมายที่มีความชัดเจนและเข้มแข็ง เพื่อลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมาย

3) แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สาขาอื่น ๆ (วุฒิสาร ตันไชย, ปราโมทย์ ศิริโรจน์)

(1) การกำหนดหลักประกันไว้ในรัฐธรรมนูญ เกี่ยวกับหลักประกันทางด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนหลักประกันทางด้านงบประมาณในการบริหารงานและหลักประกันอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

(2) การกำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะที่กำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะที่เป็นการลดต้นทุนและภาระทางด้านต้นทุนของประชาชนในกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

(3) การกำหนดมาตรการเกี่ยวกับควบคุมการปฏิบัติงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีจิตสำนึกทางด้านจริยธรรมและการมีจิตวิญญาณร่วมตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

(4) การกำหนดให้ภาครัฐมีหน้าที่ในการเสริมสร้างจิตสำนึกและนำเอาจิตวิญญาณของประชาชนในท้องถิ่นมาแปลงให้เป็นบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อให้เกิดการยอมรับนับถือและได้รับการปฏิบัติตามจากภาคประชาชน

4) แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ชินวร บุญยเกียรติ, เจริญ คันธวงศ์)

(1) การกำหนดให้ภาครัฐมีหน้าที่ในการกำหนดหลักเกณฑ์และกระบวนการในการส่งเสริมกระบวนการในการพัฒนาระดับการเรียนรู้ของภาคประชาชนรวมทั้งการเสริมสร้างจิตสำนึกแบบประชาธิปไตย

(2) การกำหนดให้องค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องเป็นองค์กรที่มีโครงสร้างการดำเนินงานที่มีความยืดหยุ่นและเป็นองค์กรที่จะต้องสามารถขับเคลื่อนกระบวนการในการพัฒนาทางการเมืองร่วมกับภาคประชาชน โดยมีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระโดยมิใช่เป็นหน่วยงานของรัฐและมิใช่รัฐวิสาหกิจ รวมทั้งมิใช่องค์กรตามรัฐธรรมนูญ ส่วนงบประมาณที่นำมาใช้ในการขับเคลื่อนองค์กรโดยหลักแล้วคงจะต้องกำหนดให้ภาครัฐให้การสนับสนุนเป็นสำคัญ

(3) การกำหนดให้ภาคประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อันเป็นกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระยะเริ่มต้นของกระบวนการ รวมทั้ง การส่งเสริมให้ภาคประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายในการวางแผน เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพ เพื่อกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถใช้สิทธิในกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม

(4) การกำหนดระยะเวลา ที่ชัดเจนว่ากฎหมายลำดับรองหรือกฎหมายลูกที่ออกตามความในรัฐธรรมนูญจะต้องดำเนินการภายในระยะเวลาเท่าใด

5) แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสม ในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา (จรูญ ยังประภากร, สมบูรณ์ ทองบุราณ)

(1) การกำหนดให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะทำได้โดยผ่านการทำประชาพิจารณ์ โดยอาจกระทำการโดยกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการรับฟังความคิดเห็นเพื่อเชื่อมโยงกับกระบวนการอื่น ๆ โดยผ่านองค์กรที่เป็นตัวแทนของภาคประชาชนกลุ่มต่าง ๆ

(2) กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องนำเอาจิตวิญญาณของชุมชนท้องถิ่นวัฒนธรรมท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนจะต้องมีแนวทางในการคุ้มครองทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการยอมรับนับถืออย่างแท้จริงจากชุมชนแต่ละแห่งอย่างแท้จริง

(3) การกำหนดให้องค์กรที่ปฏิบัติงานในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นองค์กรที่มีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระโดยมิใช่เป็นหน่วยงานของรัฐและมิใช่รัฐวิสาหกิจ รวมทั้ง มิใช่องค์กรตามรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด สร้างสรรค์ร่วมกันระหว่างภาคประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

6) แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสม ในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางภาคการเมืองโดยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (พลตำรวจเอก สุนทร ซ้ายขวัญ, แวมะฮาดี แวดาโอะ)

(1) การกำหนดให้กระบวนการในการสรรหาคณะกรรมการที่เข้ามาปฏิบัติงานในองค์กรที่มีความสุจริตมีคุณธรรมและมีความเป็นกลางโดยอาศัยกลไกและ

กระบวนการในการสรรหาในลักษณะเช่นเดียวกับองค์กรอิสระอื่นๆ แต่ทั้งนี้ จะต้องให้มีสัดส่วนของภาคประชาสังคมมากที่สุด อันเป็นการแสดงถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนแนวทางหนึ่ง

(2) การตราหรือออกกฎหมายลูกเพื่อรองรับเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญอย่างเป็น

(3) การกำหนดให้มีการดำเนินการเพื่อจัดทำต้นแบบเกี่ยวกับกระบวนการในการเรียนรู้และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นมา โดยในกรณีที่ชุมชนในท้องถิ่นใดของประเทศที่มีความพร้อมผ่านกระบวนการเรียนรู้และพัฒนามาพอสมควร และสามารถมีการตกผลึกทางความคิดในระดับผู้นำทางธรรมชาติ ผู้นำท้องถิ่นและประชาชนโดยทั่วไปแล้วก็สมควรที่จะให้มีการดำเนินการเพื่อจัดทำเป็นต้นแบบขึ้นมา

(4) การกำหนดให้ทางภาคประชาชนมีสิทธิในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยตรงโดยการเปิดช่องทางในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐหลายช่องทาง โดยสมควรกำหนดให้ทางภาคประชาชนสามารถเป็นผู้เสียหายในการฟ้องร้องคดีได้โดยตรงในกรณีที่มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับสาธารณะ

(5) การกำหนดให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ตามนโยบายของภาครัฐโดยสามารถมีส่วนร่วมได้ตั้งแต่ในระยะเริ่มต้นของการดำเนินโครงการ อันส่งผลดีต่อประสิทธิภาพในการตรวจสอบและป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดต่อประโยชน์ของประเทศชาติ

7) แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสม ในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์การพัฒนาเอกชน (นายสุริยะใส กตะศิลา, นิติธร ล้ำเหลือ)

(1) การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องให้มีลักษณะเป็นการสะท้อนถึงแนวความคิดเห็นของกลุ่มคนในทุกภาคส่วนของสังคมอันเนื่องมาจากกระบวนการ ในบางเรื่องไม่สามารถที่จะให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมโดยทางตรงได้ทั้งหมด จึงต้องกระทำการโดยผ่านทางบุคคลที่เป็นตัวแทนของกลุ่มคนในทุกภาคส่วนของสังคม

(2) องค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นสมควรกำหนดให้องค์กรมีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรอิสระ

(3) การกำหนดให้มีการเสริมสร้างความสมดุลให้แก่การใช้อำนาจของภาครัฐการมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจของภาครัฐโดยภาคประชาชนและการถ่วงดุลประโยชน์ของกลุ่มทุน

(4) การกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้ง การกำหนดให้มีกระบวนการในการสนับสนุนทางด้านการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดกระบวนการในการเรียนรู้โดยตนเองของภาคประชาชน

(5) การกำหนดกระบวนการเกี่ยวกับการเชื่อมโยงองค์กรทางการเมืองหรือองค์กรภาคประชาชนต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมไปถึง การกำหนดกระบวนการในด้านการประสานความร่วมมือกับองค์การพัฒนาเอกชนต่าง ๆ

(6) การกำหนดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการที่มีผลทำให้กระบวนการและมาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญได้รับการตราหรือออกมาใช้บังคับ

(7) การส่งเสริมให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ควบคุม กำกับ และการติดตามประเมินผลการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ

8) แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำที่เป็นตัวแทนขององค์กรทางด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (ไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์, ปราโมทย์ โชติมงคล)

(1) การกำหนดมาตรการกฎหมายในลักษณะที่หากประชาชน พบเห็นพฤติการณ์ของนักการเมืองที่ร่ำรวยผิดปกติหรือมีการกระทำที่อาจส่อไปในทางที่ทุจริตต่อหน้าที่แล้ว ประชาชนสามารถที่จะดำเนินการร้องเรียนไปยังคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) หรือสามารถฟ้องร้องไปยังศาลได้โดยตรง โดยไม่ต้องคำนึงว่าประชาชนผู้นั้นเป็นเสียหายโดยตรงหรือไม่ก็ตาม

(2) การกำหนดมาตรการทางกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติที่ตราออกมารองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่มุ่งเน้นถึงการลดอาจภาครัฐและเพิ่มอำนาจของภาคประชาชนเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ตลอดจนเป็นแนวทางประการสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อไป

(3) การกำหนดให้ทางภาคประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมได้หลายช่องทาง โดยสามารถมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิโดยทางตรงหรือการใช้สิทธิโดยทางอ้อม ทั้งการมีส่วนร่วมในระดับชาติและการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นรวมทั้ง การมีส่วนร่วมในกระบวนการในการตรวจสอบ ควบคุม กำกับ และการติดตามประเมินผลการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ

(4) การกำหนดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง การส่งเสริมให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ โดยอาจอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมโดยทางอ้อมผ่านทางตัวแทนของกลุ่มหรือองค์กร

(5) การกำหนดให้ดำเนินการจัดตั้งองค์กรที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้น

9) แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มคนพิการประเภทต่าง ๆ (วิริยะ นามศิริพงษ์พันธุ์, ศุภชีพ ดิษเทศ)

(1) การกำหนดหลักเกณฑ์และกระบวนการตามบทบัญญัติของกฎหมายจะต้องกำหนดมาตรการทางกฎหมายในลักษณะที่สามารถใช้บังคับได้จริงและมีความครอบคลุมกับประชาชนในทุกภาคส่วนของสังคมโดยจะต้องมีกำหนดระยะเวลาในการตราหรือออกกฎหมายให้มีความชัดเจน

(2) การกำหนดให้ภาครัฐจะต้องกำหนดมาตรการหรือแนวทางในการสนับสนุนการใช้สิทธิและเสรีภาพตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดอย่างครอบคลุมและเพียงพอต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งสามารถคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและประโยชน์สาธารณะด้วย

(3) การกำหนดให้ภาครัฐดำเนินการเพื่อนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์หรือปรับใช้เป็นแนวทางประกอบในการตั้งรับ โดยมิใช่การดำเนินการในเชิงรุกแต่เพียงอย่างเดียว โดยจะต้องคำนึงถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียงแต่ในการปฏิบัติงานจริงจะต้องทำงานทั้งในเชิงรุกและเชิงตั้งรับควบคู่กันไป โดยหลักการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ในการดำเนินงานจะต้องมีความโปร่งใส ประหยัด เห็นประโยชน์และมีประสิทธิภาพ โดยจะต้องพยายามทำให้คนที่ปฏิบัติงานร่วมกันใช้ชีวิตอย่างพอเพียงและพอประมาณ

(4) ภาครัฐต้องจัดให้มีกระบวนการในการรับฟังความคิดเห็นของภาคประชาชนก่อนที่จะดำเนินโครงการใด ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินโครงการตามแนวนโยบายของภาครัฐเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะที่มีผลกระทบโดยตรงต่อภาคประชาชน

10) แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มเด็ก สตรีและคนชราที่ด้อยโอกาสทางสังคม (มุกดา อินต๊ะสาร, รัชนีภรณ์ คุปรัตน์)

(1) การกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่สามารถให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสและกลุ่มคนที่เป็นคนกลุ่มน้อยของสังคม เนื่องจากกลุ่มคนเหล่านี้มิได้มีพลังหรืออำนาจต่อรองทางสังคม โดยภาครัฐจะต้องให้การส่งเสริมและสนับสนุนโดยมุ่งไปที่การกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อให้การส่งเสริมและสนับสนุนแก่องค์กรหรือหน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน

(2) การกำหนดให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิในกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยทางอ้อม โดยการใช้สิทธิผ่านทางระบบตัวแทนในรูปแบบองค์ทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพเพื่อให้กระบวนการเกี่ยวกับการส่งเริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลใช้บังคับอย่างแท้จริง ซึ่งอาจจะส่งเสริมและสนับสนุนทางด้านงบประมาณให้แก่ องค์กรทางวิชาชีพหรือองค์กรตามสาขาอาชีพหรือรูปแบบอื่น ๆ ที่มีลักษณะเช่นว่านี้

(3) การกำหนดให้ภาครัฐมีหน้าที่ในการส่งเสริมให้ภาคประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงมาร่วมกันพิจารณาและกำหนดมาตรการในการแก้ไขสภาพปัญหาเพื่อให้เกิดกระบวนการร่วมกันของภาคประชาชน อันเป็นแนวทางที่มีผลโดยตรงต่อการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางปฏิบัติและในความเป็นจริง

(4) การกำหนดให้ภาครัฐจะต้องดำเนินการเพื่อให้มีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาโดยจะต้องเป็นองค์กรที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างอิสระโดยปราศจากการแทรกแซงจากอำนาจรัฐและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อให้เป็นองค์กรที่มีอำนาจทำหน้าที่ในการส่งเสริม ประสานงานและให้ความช่วยเหลือแก่ภาคประชาชน องค์กรชาวบ้านและชุมชนท้องถิ่น องค์การพัฒนาเอกชน องค์การภาคธุรกิจ กลุ่มเกษตรกรและหน่วยงานของรัฐต่างๆ ที่มีวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้ง จะต้องให้การส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและเสริมสร้างความร่วมมือทางด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนระหว่าง ภาคประชาสังคม ภาคเอกชนและภาครัฐ

11) แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน: กลุ่มคนยากจนในชนบท/กลุ่มเกษตรกร (นายอุทัย สอนหลักทรัพย์, นายเมธัสสิทธิ์ ลัคนทินวงศ์)

(1) การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการใน การเรียนรู้และการพัฒนาความคิดในแบบประชาธิปไตยให้แก่ภาคประชาชนโดยอาศัยกระบวนการในการเชื่อมโยงเครือข่าย เพื่อให้ภาคประชาสังคม ภาคเอกชนและภาครัฐ มีส่วนร่วมกันในการปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจะต้องมีการกำหนดมาตรการและกลไกในการสะกัดกั้นมิให้กระบวนการจำกัดอยู่แต่เฉพาะกลุ่มผู้นำชุมชนในท้องถิ่นหรือจำกัดอยู่แต่เฉพาะกลุ่มผู้นำในแต่ละภาคส่วนในสังคมซึ่งอาจมิใช่ตัวแทนจากทุกภาคส่วน

(2) การกำหนดให้องค์กรมีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรของรัฐที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นอิสระแต่ในเรื่องงบประมาณคงจะต้องกำหนดให้ภาครัฐให้การสนับสนุนเป็นสำคัญ

(3) การกำหนดสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ

3.3 ข้อค้นพบจากกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เจาะลึก

สำหรับข้อค้นพบจากกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เจาะลึกนั้น ประกอบไปด้วย กระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เจาะลึกนั้น อันประกอบไปด้วย (1) กระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร โดยสามารถสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร ตามนัยของแนวความคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล ตามนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม หลักรัฐธรรมนูญนิยมและแนวความคิดในทางปรัชญาของหลักรัฐธรรมนูญ และ (2) กระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลจากข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับสิทธิและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาหรืออุปสรรค ที่มีผลทำให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ และกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลจากข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการแก้ไขสภาพปัญหาและการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสิทธิ โดยสามารถสรุปสาระสำคัญของข้อค้นพบจากกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เจาะลึกได้ดังต่อไปนี้

โดยข้อค้นพบประการสำคัญในการจัดทำสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จากการวิจัยได้ข้อค้นพบว่าการที่จะส่งเสริมกระบวนการ

ในการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความจำเป็นจะต้องตรากฎหมายลำดับรองเพื่อกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้เกิดสภาพบังคับใช้ในทางเป็นจริงและในทางปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ อันเป็นไปตามนัยของแนวความคิดตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

3.3.1 ข้อค้นพบจากกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดสิทธิของภาคประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับข้อค้นพบจากกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เจาะลึก ในการจัดทำสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จากการวิจัยได้ข้อค้นพบว่า การที่จะสามารถส่งเสริมกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการกำหนดสิทธิของภาคประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

3.3.1.1 ข้อค้นพบจากกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดสิทธิของภาคประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยทางตรง

1) การกำหนดให้ประชาชนย่อมมีสิทธิเสรีภาพในกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

2) การกำหนดให้ประชาชนย่อมสามารถแสดงหรือให้ความคิดเห็นและเสนอ-แนะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทุกระดับทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

3) การกำหนดให้ประชาชนย่อมสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการเกี่ยวกับกระบวนการในการตัดสินใจทางการเมือง

3.3.1.2 ข้อค้นพบจากกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดสิทธิของภาคประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยทางอ้อม

1) การกำหนดให้ประชาชนย่อมสามารถมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม

2) การกำหนดให้ประชาชนย่อมสามารถมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะ

3) การกำหนดให้ประชาชนย่อมสามารถมีส่วนร่วมในการควบคุมกำกับและการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐทุกระดับทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

4) การกำหนดให้ประชาชนย่อมสามารถมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

3.3.2 ข้อค้นพบจากกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับข้อค้นพบจากกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เจาะลึก ในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จากการวิจัยได้ข้อค้นพบว่า การที่จะสามารถส่งเสริมกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมมีส่วนร่วมของประชาชนโดยมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

3.3.2.1 การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับกระบวนการในการให้ข้อมูลข่าวสารอย่างครอบคลุมรอบด้านเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.3.2.2 การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับกระบวนการในการรับฟังความคิดเห็นและการปรึกษาหารือกับประชาชนเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทุกระดับทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

3.3.2.3 การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การจัดทำบริการสาธารณะ

3.3.2.4 การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับกระบวนการในการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ควบคุม กำกับและการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐทุกระดับทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

3.3.3 ข้อค้นพบจากกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้างองค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับข้อค้นพบจากกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้างองค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จากการวิจัยได้ข้อค้นพบว่าการกำหนดโครงสร้างองค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น การที่จะสามารถส่งเสริมกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องมีการกำหนดโครงสร้างองค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

3.3.3.1 ข้อค้นพบจากกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้างองค์กรทางด้านการบริหารงานภายในองค์กร

สำหรับข้อค้นพบจากกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้างองค์กรทางด้านการบริหารงานภายในองค์กรนั้น มีสาระสำคัญโดยสรุป คือ การ

กำหนดโครงสร้างของคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน อันเป็นการกำหนดโครงสร้างองค์กรทางด้านการบริหารงานบุคคล เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยได้กำหนดให้มีการกำหนดสัดส่วนของผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจากทุกภาคส่วน ทั้งนี้ โดยกำหนดให้สัดส่วนของผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมาจากบุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์กรทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่นหรือองค์กรในลักษณะอื่น ๆ เช่นว่านี้ โดยกำหนดให้บุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์กรดังกล่าวมีสัดส่วนมากที่สุด โดยกำหนดให้มีจำนวนมากเป็นสองเท่าของผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มาจากสัดส่วนหน่วยงานของรัฐ อันมีเจตนารมณ์ประการสำคัญเพื่อให้บุคคลที่เป็นตัวแทนจากภาคประชาชนและภาคประชาสังคมเข้ามาทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนองค์กรเพื่อแสดงให้เห็นถึงอำนาจของพลังประชาชนและชุมชนท้องถิ่นที่จะได้รับการตอบสนองต่อการดำเนินกิจกรรมทางด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองต่อไป กำหนดสัดส่วนของบุคคลที่เป็นตัวแทนจากองค์กร ต่าง ๆ นั้นมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานและขับเคลื่อนองค์กร โดยกำหนดให้มีสัดส่วนของบุคคลที่ที่มาจากสัดส่วนหน่วยงานของรัฐ มีสัดส่วนน้อยกว่าบุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์การภาคประชาชนหรือองค์การในชุมชนท้องถิ่น องค์การพัฒนาเอกชน องค์การ ผู้ประกอบวิชาชีพในสาขาต่าง ๆ รวมทั้งองค์การภาคประชาสังคมในลักษณะอื่น ๆ เช่นว่านี้ เพื่อให้การดำเนินกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นจากบุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากภาคประชาชนและภาคประชาสังคมอันเป็นการกำหนดผู้แทนจากองค์กรในสัดส่วนที่เหมาะสมและเพียงพออันจะทำให้การขับเคลื่อนองค์กรสามารถปฏิบัติงานรองรับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อไป

โดย การกำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ในการดำเนินกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้

(1) ส่งเสริมและประสานงานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือองค์กรรูปแบบอื่นที่มีลักษณะเช่นว่านี้ องค์การพัฒนาเอกชน สถาบันทางวิชาการ องค์กรชาวบ้าน และประชาชนทั่วไป ในการเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการดำเนินกระบวนการส่งเสริมและประสานงานให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การจัดทำบริการสาธารณะ การมีส่วนร่วมในการ

ตรวจสอบ ควบคุม กำกับและการติดตามและประเมินผล การใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือองค์กรรูปแบบอื่นที่มีลักษณะเช่นว่านี้ รวมทั้งการให้ความเห็นจากผลการดำเนินงานเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมประชาชนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติต่อไป

(2) ส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนและหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(3) ให้ความช่วยเหลือ การสนับสนุนและให้คำปรึกษาแนะนำแก่ประชาชนและหน่วยงานของรัฐ ในการใช้สิทธิเสรีภาพในกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(4) เป็นตัวแทนภาคประชาสังคมในการผลักดันหรือเรียกร้องให้เกิดการการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในทุกระดับโดยต้องเคารพต่อหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ

(5) ให้การเสนอแนะและเร่งรัดให้มีการจัดทำหรือแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

(6) กำหนดนโยบายและกำกับดูแลการปฏิบัติงานของสำนักงานและสำนักงานส่งเสริมและประสานงานการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้ง การแต่งตั้งและถอดถอนคณะอนุกรรมการที่ปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ

(7) บริหารจัดการกองทุนเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.3.3.2 ข้อค้นพบจากกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้างองค์กรทางด้านการปฏิบัติงานภายในองค์กร

สำหรับข้อค้นพบจากกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้างองค์กรทางด้านการปฏิบัติงานภายในองค์กรนั้น มีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1) การกำหนดให้สำนักงานดำเนินงานภายใต้วัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

(1) การส่งเสริมและให้ความช่วยเหลือแก่ภาคประชาชน องค์กรชาวบ้านและชุมชนท้องถิ่น องค์การพัฒนาเอกชน องค์การภาคธุรกิจ เกษตรกร และหน่วยงานของรัฐที่มีวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

(2) การส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและเสริมสร้างความร่วมมือทางด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนระหว่าง ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และภาครัฐ

(3) การกำหนดแผนการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและประสานงานเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานงานในการนำนโยบายต่างๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมาปฏิบัติ

(4) การเป็นศูนย์กลางในการเรียกร้อง การแสดงความเห็น และการเสนอข้อเสนอแนะ เพื่อให้ภาครัฐดำเนินการหรือการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

2) การกำหนดให้สถานะทางกฎหมายขององค์กร โดยการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ

3) การกำหนดให้จัดตั้งสำนักงานส่งเสริมและประสานงานการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นภายใต้สำนักงาน โดยมีหน้าที่ในการให้บริการแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารและสำรวจความคิดเห็นของประชาชน การให้บริการและให้คำปรึกษาทางด้านข้อมูลทางวิชาการและการจัดการฝึกอบรมเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและการให้บริการในการจัดเวทีสาธารณะ และการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยสำนักงานส่งเสริมและประสานงานการมีส่วนร่วมของประชาชน จะแบ่งส่วนงานออกเป็นสำนักงานสาขาหรือศูนย์ที่ปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาคที่มีคณะกรรมการโดยเฉพาะของตนเองก็ได้

3.3.3.3 ข้อค้นพบจากกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดกองทุนเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับข้อค้นพบจากกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดกองทุนเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1) การกำหนดให้จัดตั้งกองทุนเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นในสำนักงาน เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินงานและส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยสำนักงานสามารถนำรายได้ของกองทุนไปใช้ในการบริหารงาน การกำกับดูแล และการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงาน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดกระบวนการและแนวปฏิบัติที่มีความชัดเจนในการปฏิบัติตามมาตรานี้ให้คณะกรรมการมีอำนาจในการตราระเบียบและประกาศเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการบริหารกองทุน

2) รายได้ของกองทุนมาจากแหล่งต่าง ๆ

สำหรับการกำหนดรายได้ของกองทุนมาจากแหล่งต่าง ๆ นั้น มีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

(1) งบประมาณแผ่นดินที่รัฐบาลจัดสรรให้ในระยะเริ่มแรกเพื่อจัดตั้งสำนักงาน

(2) เงินอุดหนุนทั่วไปจากงบประมาณแผ่นดินที่รัฐบาลจัดสรรให้ในแต่ละปี

(3) เงินอุดหนุนหรือทรัพย์สินที่ได้รับบริจาคจากประชาชน ภาคเอกชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์การระหว่างประเทศ

(4) ดอกผลของเงินรายได้ หรือทรัพย์สินอื่นใดของกองทุน

ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดกระบวนการและแนวปฏิบัติที่มีความชัดเจนในการปฏิบัติเกี่ยวกับการรับเงินอุดหนุนหรือทรัพย์สินที่ได้รับบริจาคจากประชาชน ภาคเอกชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ องค์การระหว่างประเทศ ให้คณะกรรมการมีอำนาจในการตราระเบียบและประกาศ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการรับเงินอุดหนุนหรือทรัพย์สินที่ได้รับบริจาค

3.3.4 ข้อค้นพบจากกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดบทลงโทษ

สำหรับข้อค้นพบจากกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดบทลงโทษนั้น โดยการกำหนดให้ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน สองปีหรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ

บทที่ 5
บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาจัดทำสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

โดยภาพรวมจากสภาพปัญหาเกี่ยวกับการที่ภาครัฐไม่มีกลไกหรือกระบวนการที่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะสามารถขับเคลื่อนหรือส่งเสริมกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง โดยหากพิจารณาจากนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” ในมิติของแนวความคิดในทางปรัชญา จะเห็นได้ว่า “ประชาธิปไตย” เป็นระบบการเมืองการปกครองที่ให้ความคุ้มครองทางด้านสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนหรือพลเมืองของประเทศ โดยมีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ โดยการรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ในบทบัญญัติของกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์กฎหมายสูงสุดของประเทศ อันได้แก่ รัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะระบบการเมืองการปกครองที่เปิดโอกาสให้ภาคประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างอิสระภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ ภาคประชาชนหรือพลเมืองของประเทศยังสามารถที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยตรง รวมทั้ง การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการกำหนดแนวนโยบายของประเทศ เพื่อให้การปฏิบัติหรือการใช้อำนาจรัฐมีความสอดคล้องตามเจตนารมณ์และความต้องการของภาคประชาชนอย่างแท้จริง โดยหากพิจารณาตามนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน สิทธิในการมีส่วนร่วม (right to participate) และกระบวนการที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความชอบธรรม อันมีรากฐานมาจากนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับทฤษฎีตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันประกอบไปด้วยแนวทางตามทฤษฎีตามหลักประชาธิปไตยทางตรง (direct democracy) กับแนวความคิดและทฤษฎีตามหลักประชาธิปไตยแบบผู้แทน (representative democracy) โดยทั้งสองทฤษฎีต่างมีข้อจำกัดบางประการ โดยเฉพาะข้อจำกัดในเรื่องสิทธิในการใช้อำนาจอธิปไตย อันมีผลทำให้ กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่สามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงมีการนำนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของทั้ง 2 ทฤษฎีมาผสมผสานกัน โดยการนำนัยของแนวความคิดในทางทฤษฎีตามหลักประชาธิปไตยแบบผู้แทน (representative democracy) มาเป็นหลักและนำนัยของแนวความคิดตามหลักประชาธิปไตยทางตรง (direct democracy) โดยทฤษฎีที่มีการผสมผสานกันเช่นว่านี้ เรียกว่าประชาธิปไตยแบบกึ่งทางตรง นอกจากนี้ในหลาย ๆ ประเทศทั่ว

โลกต่างมีนัยของแนวความคิดที่มีการตื่นตัวหรือมุ่งในการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล โดยการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลไว้ในรัฐธรรมนูญ ตามแนวทางของรัฐธรรมนูญนิยม (constitutionalism) โดยสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ในลักษณะเช่นว่านี้เรียกว่า “สิทธิขั้นพื้นฐาน” โดยเป็นนัยของแนวความคิดตามหลักรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย (constitutional concept of democracy) หมายความว่า สิทธิที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะต้องมีการกำหนดเพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลไว้ในรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ การกำหนดบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่มุ่งให้ความสำคัญกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล ตามนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) โดยเป็นแนวความคิดที่ปรากฏในมิติทางศาสตร์ทางด้านรัฐศาสตร์มากกว่าการปรากฏในมิติทางศาสตร์ทางด้านนิติศาสตร์โดยตรง

นอกจากนี้หากพิจารณาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะเห็นได้ว่า ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มุ่งที่จะส่งเสริมกระบวนการในการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น แต่เนื่องจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ตราบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบของหลักการ แต่มิได้มีแนวทางในการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมจึงก่อให้เกิดสภาพปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในที่สุด จึงเห็นได้ว่า ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจะมีเพียงการกำหนดเจตนารมณ์และหลักการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้าง ๆ ซึ่งในทางปฏิบัติและในความเป็นจริงนั้น หากต้องการให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถบรรลุตามเจตนารมณ์ของหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะการที่จะสามารถทำให้การเมืองการปกครองในประเทศสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยปัจจัยประการสำคัญที่เป็นกลไกหรือพลังในการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายสูงสุด คือกระบวนการในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับการเมืองภาคประชาชน โดยอาศัยกระบวนการและกลไกทางด้านกฎหมายในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยการตราบทบัญญัติของกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ เพื่อกำหนดรายละเอียดของเจตนารมณ์และหลักการตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ อันส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการพัฒนากระบวนการ สำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนตามนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) ตามแนวทางของรัฐธรรมนูญนิยม (constitutionalism) และตามแนวความคิดตามหลัก

รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย (constitutional concept of democracy) ดังนั้น การจัดทำข้อเสนอแนะในการกำหนดสาระสำคัญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องมีการพิจารณาโดยการนำนัยของแนวความคิดที่ปรากฏในมิติทางศาสตร์ทางด้านรัฐศาสตร์และแนวความคิดที่ปรากฏในมิติทางด้านนิติศาสตร์ มาพิจารณาประกอบกันภายใต้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละกรณีหรือแต่ละประเด็น โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานตามนัยของแนวความคิด ทฤษฎีและหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพื่อให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงต่อไป

โดยในส่วนต่อไปจะได้สรุปถึงสาระสำคัญ ตามนัยของแนวความคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล ตามนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) ตามนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของหลักรัฐธรรมนูญนิยม (constitutionalism) และตามนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาของหลักรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย (constitutional concept of democracy) อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1.1 สาระสำคัญเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามนัยของแนวความคิดว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชน

สำหรับสาระสำคัญเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามนัยของแนวความคิดว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชนนั้น มีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1.1.1 สาระสำคัญเกี่ยวกับแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสิทธิมนุษยชน

สำหรับการพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามนัยของแนวความคิดว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชนนั้น อันจะเห็นได้ว่าสำหรับกรณีของประเทศไทย เมื่อสิทธิมนุษยชนได้เข้าเป็นภาคีตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งได้มีการประกาศหลักการเพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อันเป็นไปตามตามประกาศของสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 (Howard, 2001) ที่ได้มีการกำหนดเป็นหลักการและบรรทัดฐานเพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้ง ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามแล้ว อันมีผลทำให้ ประเทศไทยต้องมีการกำหนดให้รัฐธรรมนูญจะต้องมีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในลักษณะที่กำหนดให้ประเทศต่าง ๆ จะต้องดำเนินการบัญญัติและตรามาตรการทางกฎหมาย เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้น

พื้นฐานของมนุษย์ในกฎหมายลำดับรองโดยเฉพาะในเรื่องสิทธิของปัจเจกบุคคล โดยการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศไทย โดยสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลมีนัยของแนวความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการในเรื่อง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (human dignity) อันเป็นไปตามนัยของแนวความคิดตามหลัก สิทธิตามธรรมชาติ (natural rights) อันหมายความถึง สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล และ หมายความรวมถึง สิทธิและเสรีภาพของพลเมืองหรือประชาชนโดยทั่วไป ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (human dignity) นั้น เป็นหลักการขั้นพื้นฐานหรือเป็นที่มาในการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ โดยการกำหนดให้มีการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ อันเป็นสาระประการสำคัญที่จะต้องมีการดำเนินกระบวนการ เพื่อให้มีการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศไทย อันเป็นแนวทางประการสำคัญที่เป็นเสมือนจุดเริ่มต้นอย่างเป็นรูปธรรมของกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อไป

1.1.2 สาระสำคัญเกี่ยวกับลักษณะของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

สำหรับการพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับลักษณะของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้น การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมีลักษณะที่เป็นทั้งสิทธิทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม โดยขึ้นอยู่กับมิติของการพิจารณา เนื่องจากสภาพปัญหาหรือข้อขัดแย้งทางความคิดที่ถกเถียงกันมาโดยตลอดในทางวิชาการเกี่ยวกับลักษณะของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กล่าวคือ ลักษณะของสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้น เป็นสิ่งที่เป็นเพียงแนวความคิดหรือทฤษฎีซึ่งไม่มีลักษณะที่เป็นรูปธรรมและไม่สามารถที่จะจับต้องได้ หรือว่าลักษณะของสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้น เป็นสิ่งที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมสามารถจับต้องหรือพิสูจน์ได้ ดังนั้น ในกรณีของประเทศไทยการนำเอานัยของแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับลักษณะของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาปรับใช้ จึงต้องดำเนินกระบวนการออกหรือตรามาตรการทางกฎหมายที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน อันเป็นไปตามแนวทางที่ได้มีการร่วมกันในการร่างปฏิญญาสากล (Declaration) กติการะหว่างประเทศ (covenant) อนุสัญญา (convention) ซึ่งได้ก่อให้เกิดพันธสัญญา หรือเกิดความผูกพันในการร่วมมือกันระหว่างประเทศต่าง ๆ โดยถึงแม้ว่า ในการปฏิบัติตามพันธสัญญาที่ได้ให้สัตยาบันร่วมกันในระดับที่มีความแตกต่างกัน แต่สิ่งที่มีคุณลักษณะร่วมกัน คือ การนำเอานัยของแนวความคิดในทางปรัชญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาแปลงให้มีลักษณะเป็นรูปธรรมและมีลักษณะที่สามารถจับต้องได้ รวมทั้ง

การกำหนดให้สิทธิมนุษยชนที่ร่วมกันร่างขึ้นมานั้น มีลักษณะที่สามารถตรวจสอบได้ด้วยตัวชี้วัด โดยเฉพาะเมื่อมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร่วมกันร่างขึ้นมา อันสามารถชี้ให้เห็นถึง “พันธกิจ” (obligation) ของรัฐในการมีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณ รวมทั้ง การกำหนดมาตรการทางกฎหมายหรือการออกกฎหมาย รวมทั้ง การก่อตั้งองค์การหรือหน่วยงานขึ้นมา เพื่อทำให้บรรลุ “พันธกิจ” (obligation) ของรัฐ อันเป็นแนวทางประการสำคัญในการนำเอานัยของแนวความคิดในทางปรัชญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาแปลงให้มีลักษณะเป็นรูปธรรมและมีลักษณะที่สามารถจับต้องได้อย่างเป็นรูปธรรมของกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้ง การกำหนดให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นภารกิจประการสำคัญที่รัฐจะต้องให้การ “สนับสนุน” กระบวนการในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้เป็นที่ยอมรับ และมีการขยายตัวจนมีลักษณะที่เป็นคุณค่าสากลของสังคมและมีลักษณะที่เป็นคุณค่าสากลของประเทศอีกด้วย โดยลักษณะประการสำคัญของกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีลักษณะสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่มีการกำหนดเป็นหลักการและบรรทัดฐานเพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้ง ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามโดยการกำหนดให้ต้องมีการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ โดยการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของแต่ละประเทศ อันประกอบไปด้วย (1) การกำหนดสิทธิแห่งความเสมอภาคเสรีภาพจากการเลือกฏิบัติ (2) การกำหนดสิทธิในการมีชีวิตเสรีภาพ และความปลอดภัยส่วนบุคคล (3) การกำหนดเสรีภาพจากการทรมานและการปฏิบัติที่เป็นการบั่นทอนความเป็นมนุษย์ (4) การกำหนดสิทธิที่จะได้รับการรับรองในฐานะที่เป็นบุคคลตามกฎหมาย (5) การกำหนดสิทธิแห่งความเสมอภาคตามกฎหมาย (6) การกำหนดสิทธิที่จะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้องโดยตุลาการผู้มีความเชี่ยวชาญ (7) การกำหนดเสรีภาพจากการถูกจองจำและเนรเทศตามอำเภอใจ (8) การกำหนดสิทธิในการสืบพยานแบบยุติธรรม (9) การกำหนดสิทธิในอันที่จะได้รับการพิจารณาในฐานะผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ว่ามีความผิดจริง (10) การกำหนดเสรีภาพจากการถูกแทรกแซงในเรื่องส่วนตัว ครอบครัว บ้านเรือนและการติดต่อทางจดหมาย (11) การกำหนดสิทธิในการโยกย้ายถิ่นที่อยู่โดยเสรี ทั้งการโยกย้ายถิ่นที่อยู่ภายในประเทศและการโยกย้ายถิ่นที่อยู่นอกประเทศ (12) การกำหนดเสรีภาพทางด้านศรัทธาและศาสนา (13) การกำหนดเสรีภาพเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อมูลข่าวสาร (14) การกำหนดสิทธิในการร่วมชุมนุมอย่างสงบและการสมาคมกับผู้อื่น (15) การกำหนด สิทธิในการเข้าร่วมในคณะรัฐบาลและการเลือกตั้งโดยเสรี (16) การกำหนดสิทธิในความมั่นคงทางสังคม (17) การกำหนดสิทธิในงานที่พึงปรารถนาและการเป็นสมาชิกของสหภาพแรงงาน (18) สิทธิในการครองชีพที่มีมาตรฐานเพียงพอ (19) การกำหนดสิทธิทางการศึกษา (20) การกำหนดสิทธิในการมีส่วนร่วมในชีวิตทางวัฒนธรรม

ของชุมชน (21) การกำหนดสิทธิในระเบียบสังคมซึ่งสนับสนุนเอกสารฉบับนี้ (22) การกำหนดหน้าที่ของชุมชนที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาอย่างเสรีและเต็มศักยภาพ และ (23) การกำหนดเสรีภาพจากการถูกแทรกแซงโดยรัฐหรือบุคคลในสิทธิต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น

1.1.3 สาระสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตในการจำกัดสิทธิมนุษยชนโดยชอบด้วยกฎหมายโดยอาศัยกลไกของอำนาจรัฐ

สำหรับการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลโดยชอบด้วยกฎหมายโดยอาศัยกลไกของอำนาจรัฐนั้น มีผลกระทบโดยทางตรงและทางอ้อมในบางกรณีต่อกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน อันเป็นการจำกัดสิทธิที่รัฐไม่อาจกล่าวอ้างได้ว่ามีบทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของภาคประชาชนไว้ โดยปัจจัยประการสำคัญที่รัฐต้องพิจารณา คือบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้ในการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลโดยชอบด้วยกฎหมายโดยอาศัยกลไกของอำนาจรัฐนั้น ต้องมีความชอบธรรมตามหลักนิติธรรมและต้องมีความชอบธรรมตามหลักสิทธิมนุษยชนที่เป็นสิทธิที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคนที่ไม่อาจที่จะพรากหรือโอนไปจากมนุษย์ได้ โดยสิทธิมนุษยชนในลักษณะเช่นว่านี้หาได้เป็นสิทธิเด็ดขาดแต่อย่างใดไม่ โดยสิ่งที่ต้องพิจารณา คือ สิทธิมนุษยชนของประชาชนในลักษณะเช่นว่านี้ ภาคประชาชนอาจถูกจำกัดการใช้สิทธิโดยอาศัยกลไกของอำนาจรัฐได้ในบางกรณี และหากพิจารณาในทางปฏิบัติและในความเป็นจริงแล้ว การใช้สิทธิเสรีภาพในลักษณะเช่นว่านี้ของภาคประชาชนหาได้เป็นการใช้สิทธิเสรีภาพที่สมบูรณ์โดยไร้ขอบเขตจำกัดของประชาชนแต่อย่างใดไม่ อันเนื่องมาจากการใช้สิทธิมนุษยชนของประชาชนในลักษณะเช่นว่านี้ ย่อมกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น สังคมหรือประโยชน์สาธารณะโดยรวม ดังนั้น โดยการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลขั้นพื้นฐานของบุคคลโดยชอบด้วยกฎหมายโดยอาศัยกลไกของอำนาจรัฐนั้น จึงต้องมีวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ในการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลโดยชอบด้วยกฎหมายโดยอาศัยกลไกของอำนาจรัฐที่สามารถยอมรับได้ และจะต้องอยู่ภายใต้ความชอบธรรมตามหลักนิติธรรมและต้องมีความชอบธรรมตามหลักสิทธิมนุษยชน อันเป็นไปตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนอีกด้วย

1.1.4 สาระสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญโดยวิเคราะห์กรณีศึกษาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไย พุทธศักราช 2540

สำหรับการพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยพื้นฐานทางความคิดเป็นการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล ตามนัยของแนวความคิดในเชิงปัจเจกชนนิยม โดยมนุษย์ทุกคนเกิดมาย่อมมีศักดิ์ศรีและถึงแม้ว่าศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ที่มีลักษณะที่เป็น “นามธรรม” แต่ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์สามารถปรับเปลี่ยน

ให้เป็น “รูปธรรม” ในลักษณะใดลักษณะหนึ่งได้ ซึ่งการวิเคราะห์ถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยอาศัยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะเห็นได้ว่า ปรากฏบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญอยู่หลายมาตราที่มีเจตนารมณ์ประการสำคัญในการรับรองและให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อันมีผลโดยตรงต่อกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นอย่างมากในการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล โดยมีเจตนารมณ์ประการสำคัญเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้รอดพ้นจากการใช้อำนาจตามอำเภอใจของการใช้อำนาจรัฐ นอกจากนี้ ในกรณีที่องค์กรต่าง ๆ ของรัฐจะใช้อำนาจของตนไปจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ โดยอย่างน้อยที่สุดจะต้องกระทำภายใต้หลักเกณฑ์ที่ว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายจะต้องเป็นไปเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนด รวมทั้ง การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและต้องไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ โดยเมื่อรัฐธรรมนูญกำหนดบทบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล รวมทั้ง การที่รัฐธรรมนูญกำหนดบทบัญญัติที่กำหนดให้องค์กรต่าง ๆ ของรัฐมีอำนาจเพียงไป “จำกัด” สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญรับรอง ดังนั้น หากองค์กรทั้งหลายของรัฐกำหนดห้ามมิให้บุคคลมีสิทธิและเสรีภาพในเรื่องดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นกรณีใด ๆ ก็ตาม กฎหมายที่ตราขึ้นมาย่อมเป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่กระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ อันมีผลทำให้ กฎหมายที่ตราขึ้นใช้บังคับมิได้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ โดยแม้ว่าจะเป็นกฎหมายที่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แต่ก็ย่อมมีผลกระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพในการรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล อันมีผลโดยตรงต่อกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในที่สุด

1.2 สาระสำคัญเกี่ยวกับแนวความคิดรูปแบบและกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับสาระสำคัญเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามนัยของแนวความคิดว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชนนั้น มีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1.2.1 สาระสำคัญเกี่ยวกับแนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับการพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดเกี่ยวกับความหมายของ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” นั้น หมายความถึง การที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ทางการเมือง เพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐหรือผู้นำของรัฐบาล รวมทั้ง การที่สามารถมีอิทธิพลในการกดดันให้รัฐบาลดำเนินการตามที่พลเมืองหรือประชาชนมี

ความต้องการ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเสมือนตัวชี้วัดหรือเป็นเสมือนสิ่งที่สามารถใช้ในการเป็นเครื่องมือในการชี้วัดถึงพัฒนาการทางการเมืองในประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนสมควรจะต้องมีลักษณะเป็นการมีส่วนร่วมที่มีความชอบด้วยกฎหมายที่ใช้บังคับในประเทศด้วย ซึ่งในลักษณะเช่นว่านี้ ในกรณีของประเทศไทยการพิจารณาถึงระดับการพัฒนาทางการเมืองภายใต้หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งอยู่ในระดับที่ได้รับการพัฒนาในระดับหนึ่งแล้ว โดยการพิจารณาถึงระดับการพัฒนาทางการเมืองเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สามารถที่จะพิจารณาได้จากการที่ประชาชนภายในประเทศสามารถที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้อำนาจไว้อย่างแท้จริงหรือไม่ โดยการพิจารณาจากมิติทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้ง การที่ภาคประชาชนมีการเคลื่อนไหวด้วยตนเอง กล่าวคือ ภาคประชาชนได้มีการสร้าง “ประชาสังคม” ให้มีความเข้มแข็งขึ้นมา โดยขบวนการในการเคลื่อนไหวอันเป็นการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิขั้นพื้นฐานในฐานะที่เป็นมนุษย์ รวมไปถึง สิทธิที่จะไม่เชื่อฟังคำสั่งของรัฐด้วย โดยองค์การเรียกร้องหรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นอกเหนือไปจากช่องทางปกติแต่เป็นสิ่งที่มีความชอบธรรม อันมีผลทำให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในทางกฎหมายและในทางสังคม ดังนั้น ภาคประชาชนจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อป้องกันมิให้ภาครัฐทรงไว้ซึ่งสิทธิในการสร้างหรือกำหนดรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นแต่เพียงฝ่ายเดียว ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มุ่งเน้นถึงความเสมอภาคและความเป็นอิสระของภาคประชาชน ย่อมสามารถที่จะนำไปสู่การมีวัฒนธรรมทางการเมืองในลักษณะที่เรียกว่า “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” ต่อไป

1.2.2 สาระสำคัญเกี่ยวกับความสำคัญและลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับการพิจารณาถึงนัยของแนวความคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการหรือกลไกที่เป็นเสมือนหัวใจของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเป็นการกระทำที่มีผลต่อการได้มาซึ่งอำนาจในทางการเมือง อำนาจทางปกครองและการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ โดยผู้ปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีความชอบธรรมแห่งอำนาจปกครอง (legitimacy) อันมีที่มาจากเหตุผลและหลักนิติธรรม โดยสามารถกล่าวอ้างถึงความชอบธรรมแห่งอำนาจปกครองนี้ได้ ต่อเมื่อผู้ถูกปกครองเชื่อว่าการใช้อำนาจของผู้ปกครองนั้น มีความชอบธรรมและถูกต้องตามกฎหมายและมีเหตุมีผลที่เพียงพอในการใช้อำนาจของผู้ปกครองนั้น โดยผู้ปกครองจะต้องใช้อำนาจในการปกครองประเทศอย่างมีเหตุผลและมีความเป็นธรรม รวมทั้ง จะต้องพร้อมในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนในทุกด้านและทุกระดับ โดยสามารถสรุปสาระสำคัญของลักษณะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนออกเป็น 2 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1) ลักษณะการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนโดยทางตรง ซึ่งเป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมโดยตรงที่ประชาชนสามารถเป็นผู้ดำเนินการปกครองตนเองโดยตรง ไม่ว่าเป็นเรื่องบริหารงาน กำหนดนโยบาย รวมทั้ง การตัดสินใจในการดำเนินงานต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยกระบวนการหรือกลไกในการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจโดยมิใช่เกิดขึ้นจากการถูกบังคับ โดยเฉพาะจะต้องไม่มุ่งเน้นว่ากระบวนการหรือกลไกในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นจะต้องประสบความสำเร็จหรือไม่ และเป็นกระบวนการหรือกลไกจัดขึ้นอย่างมีระบบหรือไม่มีระบบ โดยเป็นกระบวนการหรือกลไกที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องก็ได้ และจะใช้กระบวนการหรือวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ได้ เพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐบาล หรือมีอิทธิพลต่อการบริหารงานของรัฐ หรือ มีอิทธิพลต่อการเลือกผู้นำทางการเมือง รวมทั้ง การกระทำที่หวังผลทั้งในเรื่องการกำหนดนโยบายหรือการกำหนดตัวบุคคลของการเมืองในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ ซึ่งเป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมโดยตรงที่ประชาชนสามารถเป็นผู้ดำเนินการปกครองตนเองโดยตรง อาจปรากฏในรูปการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับลักษณะของบุคคลผู้ต่อสู้ทางการเมือง (gladiators) อันเป็นการมีส่วนร่วมในลักษณะของบุคคลผู้ต่อสู้ทางการเมือง

2) ลักษณะการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนโดยทางอ้อม ซึ่งเป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมโดยอ้อมที่ภาคประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้บ้างในลักษณะที่มิได้เป็นผู้ดำเนินการปกครองตนเองโดยตรง โดยการเลือกตั้งตัวแทนของภาคประชาชนเข้าไปทำหน้าที่และเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเลือกตั้งได้โดยเสรี รวมทั้ง การกำหนดกลไกเพื่อให้ภาคประชาชนสามารถเข้าไปตรวจสอบและควบคุมติดตามความเคลื่อนไหวขององค์กรฝ่ายบริหารผู้ใช้อำนาจปกครองเพื่อให้กระบวนการและกลไกในการปกครองเป็นไปตามความต้องการของภาคประชาชน โดยกระบวนการหรือกลไกในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนจะต้องมีลักษณะเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจโดยมิใช่เกิดขึ้นจากการถูกบังคับ โดยไม่มุ่งเน้นว่ากระบวนการหรือกลไกในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนนั้น จะต้องประสบความสำเร็จหรือไม่ และเป็นกระบวนการหรือกลไกจัดขึ้นอย่างมีระบบหรือไม่มีระบบก็ได้ โดยเป็นกระบวนการหรือกลไกที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องก็ได้ และจะใช้กระบวนการหรือวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ได้ เพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐบาล หรือมีอิทธิพลต่อการบริหารงานของรัฐ ซึ่งเป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมโดยอ้อม โดยการมีส่วนร่วมในลักษณะของการเป็นผู้ชม

(spectators) โดยจะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมในลักษณะของการเป็นผู้ชม ได้แก่ บุคคลที่แสวงหาข่าวสารและออกเสียงเลือกตั้ง

1.2.3 สาระสำคัญเกี่ยวกับแนวทางและรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับแนวทางหรือรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างหมายความถึง การกระทำที่ถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมาย โดยที่การกระทำนั้นมีจุดหมายที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลหรือเลือกผู้นำรัฐบาล ซึ่งอาจมีรูปแบบและความสำคัญแตกต่างกันออกไประหว่างการมีส่วนร่วมในทางการเมือง แบบประชาธิปไตย (democratic participation) กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบพอเป็นพิธี หรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อสนับสนุนรัฐบาล (ceremonial or support participation) ซึ่งเป็นกระบวนการหรือกลไกในการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย (democratic participation) โดยประชาชนสามารถที่จะเข้ามีส่วนร่วมในทางการเมืองโดยสมัครใจ โดยปราศจากการบังคับและปราศจากการปลุกระดม (mobilized political participation) หรือ ปราศจาการชี้นำจากรัฐซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการกระทำของมวลชนในระดับล่าง เพื่อที่จะหวังผลต่อการที่จะสามารถมีอิทธิพลต่อการกระทำของรัฐบาล และหมายความถึง แนวทางหรือรูปแบบในการมีส่วนร่วมของแบบในระบบ (conventional) โดยการออกเสียงเลือกตั้ง การพูดจาปรึกษาเรื่องการเมือง การดำเนินกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การจัดตั้งและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้ง การติดต่อส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่ทางการเมืองและการบริหาร และ แนวทางหรือรูปแบบในการมีส่วนร่วมของแบบนอกระบบ (unconventional) โดยกระบวนการการยื่นข้อเสนอเรียกร้อง การเดินขบวน การเข้าประจันหน้ากัน การละเมิดกฎหมายและระเบียบของสังคม หรือ การใช้ความรุนแรงทางการเมือง อันมีสาระสำคัญโดยสรุปเกี่ยวกับรูปแบบหรือแนวทางการมีส่วนร่วม ซึ่งสามารถแบ่งแยกออกได้เป็น 6 รูปแบบ อันได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (2) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการเข้าไปร่วมเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและผู้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (3) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน โดยเป็นการก่อตั้งกลุ่มเพื่อแก้ไขสภาพปัญหาของสังคม (4) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการเป็นผู้ติดต่อราชการ โดยการติดต่อราชการนี้เป็นกิจกรรมที่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคลโดยตรง (5) การมีส่วนร่วมประชาชนโดยการเป็นผู้ประท้วง และ (6) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการเป็นผู้สื่อข่าวทางการเมือง

1.2.4 องค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับการพิจารณาถึงองค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น สามารถแบ่งแยกองค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนออกได้เป็น 4 ประเภท อันประกอบไปด้วย (1) องค์ประกอบหรือปัจจัยทางด้านบริบททางสังคมที่มีการ

ปลุกเร้าทางสังคม (social mobilization) ที่อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ประกอบกับ การที่ภาคประชาชนอยู่ในภาวะที่ได้รับการศึกษาน้อย รวมถึง ข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารของประชาชน และสภาวะทางสังคมที่ยังอยู่ในลักษณะที่เป็นสังคมเมืองที่ขาดไร้ศีลธรรม (2) องค์ประกอบหรือปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งประชาชนที่อยู่ในประเทศที่มีระดับในการพัฒนาทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับสูงจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงกว่าประเทศที่มีระดับในการพัฒนาทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับต่ำ (3) องค์ประกอบหรือปัจจัยทางด้านบริบทในทางวัฒนธรรมของการมีส่วนร่วม ซึ่งหากรัฐใดประชาชนส่วนมากมีวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมแบบคับแคบไม่มีความรู้ความเข้าใจหรือไม่สนใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของบ้านเมือง หรือ ในกรณีที่ประชาชนส่วนมากมีวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subject Political Culture) โดยประชาชนในรัฐอาจมีความรู้และความเข้าใจในระบบการเมืองแต่ไม่สนใจที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ไขสภาพปัญหาของบ้านเมือง อีกทั้งยังโน้มเอียงไปในทางยอมรับและเชื่อฟังเคารพคำสั่งของรัฐาธิปัตย์ ซึ่งมีผลทำให้ การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีความหมายอันเป็นข้อจำกัดของการมีส่วนร่วมของประชาชนในที่สุด และ (4) องค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อบริบททางการเมือง ซึ่งหากประเทศใดมีระบอบการเมืองการปกครองที่ไม่เอื้ออำนวยให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของบ้านเมือง โดยเฉพาะการปกครองในระบอบเผด็จการทางการทหาร อันเป็นปัจจัยหรือตัวแปรที่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับต่ำและมักจะเป็นการมีส่วนร่วมแบบพอเป็นพิธีหรือการมีส่วนร่วมเพื่อสนับสนุนรัฐบาล (ceremonial or support participation) หรือการมีส่วนร่วมเพื่อการส่งเสริมและโน้มน้าวให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในทางการเมืองที่เรียกว่า “corporative military” หรือ “corporation” ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมแบบระดม (mobilized participation) ดังนั้น หากรัฐใดที่มีการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ยิ่งมีความเป็นประชาธิปไตยมากเท่าไร กระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนก็ย่อมที่จะอยู่ในระดับสูงและมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นเช่นกัน

1.3 สาระสำคัญเกี่ยวกับแนวความคิด ความหมาย และประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับสาระสำคัญเกี่ยวกับแนวความคิด ความหมายและประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1.3.1 สาระสำคัญเกี่ยวกับแนวความคิดเกี่ยวกับองค์กรการพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1) แนวความคิดเกี่ยวกับองค์กรการพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับแนวความคิดเกี่ยวกับองค์กรการพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น บทบาทขององค์การพัฒนาเอกชนในกรณีของประเทศไทยมีบทบาทประการสำคัญ กล่าวคือ การคัดค้านกระบวนการในการระดมพลังมวลชนของรัฐ (counter-state mobilisation) ที่กลไกภาครัฐจัดตั้งขึ้นมาเพื่อตอบสนองนโยบายทางเศรษฐกิจและการเมืองในระยะสั้นของภาครัฐนั้น จึงมุ่งเน้นถึงกระบวนการในการระดมพลังสนับสนุนจากภาคพลเมืองกลุ่มต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายและกว้างขวาง โดยอาจถือได้ว่าบทบาทขององค์การพัฒนาเอกชนมีนัยสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการในการดำเนินกิจกรรมของการพัฒนาประชาธิปไตย ในกรณีของประเทศไทย บทบาททางการเมืองขององค์การพัฒนาเอกชนนั้น นับได้ว่าองค์การพัฒนาเอกชนเป็นพลังที่สำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการในการเสริมสร้างประชาธิปไตย และมีผลโดยตรงต่อกระบวนการในการปฏิรูปการเมือง รวมทั้ง การสนับสนุนกระบวนการให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่กระบวนการในการเลือกตั้งผู้บริหารของประเทศ การกำหนดนโยบายของรัฐไปจนถึงการปฏิบัติตามนโยบายต่าง ๆ อันนับได้ว่า กระบวนการต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นกระบวนการที่มีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งขององค์การพัฒนาเอกชนไทย แนวความคิดเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในทรรศนะขององค์การพัฒนาเอกชนนั้น คงไม่ได้จำกัดเฉพาะเพียงการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพื่อเลือกตัวแทนที่จะเข้าไปทำหน้าที่ตัดสินใจแทนภาคประชาชนเท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึง ความยุติธรรม ความเสมอภาคและสังคมที่ยั่งยืน ดังนั้นองค์การพัฒนาเอกชนจึงมีแนวความคิดในการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) ที่ภาคประชาชนในระดับล่างหรือในระดับรากหญ้าสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการเกี่ยวกับการตัดสินใจ โดยเฉพาะสิ่งที่มีผลกระทบต่อการดำเนินวิถีชีวิตขององค์การพัฒนาเอกชนนั่นเอง

2) ความหมายขององค์การพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับความหมายขององค์การพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น องค์การพัฒนาเอกชนเป็นองค์การประเภทที่ไม่แสวงหากำไรและเกือบทั้งหมดเป็นองค์การที่มีลักษณะเป็นทางการ (formal organizations) กล่าวคือ องค์การพัฒนาเอกชนมีลักษณะเป็นองค์การที่เกิดจากการรวมกลุ่มของภาคประชาชนที่มีการจัดตั้งกันเองและเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ที่มีความชัดเจนในการจัดตั้งเพื่อดำเนินการหรือปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีการสร้างหรือกำหนดกฎและระเบียบขึ้นมาภายในองค์การ เพื่อควบคุมนิติสัมพันธ์ในบรรดาสมาชิกขององค์การด้วยกัน และเพื่อกำหนดหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคน ทั้งนี้ องค์การพัฒนาเอกชนมีวัตถุประสงค์และความพยายามอย่างชัดเจนที่มุ่ง

ถึงการแบ่งแยกการปฏิบัติงานออกจากองค์การผู้ใช้อำนาจรัฐหรือรัฐบาลในขณะที่หน่วยงานของรัฐบาลก็มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการจัดการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและพลวัตทางวัฒนธรรมของประเทศ ดังนั้น ในการดำเนินงานขององค์การพัฒนาเอกชนกับองค์การภาครัฐจึงมีความแตกต่างกันทั้งในด้านวัตถุประสงค์ รูปแบบการดำเนินงานและความมุ่งหมายทางด้านผลของการปฏิบัติงาน ส่วนลักษณะประการสำคัญขององค์การพัฒนาเอกชนนั้น ประกอบไปด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 6 ประการ กล่าวคือ องค์การพัฒนาเอกชนเป็นองค์การที่ (1) ไม่ใช่ของรัฐบาล (non-government) และ มีความเป็นอิสระจากรัฐ (independent) (2) ไม่แสวงหากำไร (non-profit making) (3) การทำงานโดยสมัครใจ (voluntary) (4) มีรูปแบบของการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง (solid and continuing form) (5) ยึดถือหลักการปฏิบัติที่เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นเป็นที่ตั้ง (altruistic) (6) การดำเนินกิจกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีใจรักเพื่อนมนุษย์ด้วยกันหรือเป็นองค์การที่จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกุศล (philanthropic) เพื่อการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนผู้เสียเปรียบให้ดีขึ้น (aim to improve the circumstances of disadvantaged people) และ (7) เป็นองค์การที่มีความต้องการที่จะนำสภาพปัญหาของสังคมมาเผยแพร่ต่อสาธารณชน

3) ประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับประเภทขององค์การพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถจำแนกประเภทขององค์การพัฒนาเอกชน ออกได้เป็น 4 ประเภท อันได้แก่ (1) องค์การพัฒนาเอกชนที่ทำหน้าที่เป็นผู้ให้บริการ (service providers NGOs) (2) องค์การพัฒนาเอกชนที่ทำหน้าที่ในการสร้างพลังอำนาจและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชน (empowerment NGOs) (3) องค์การพัฒนาเอกชนที่ทำหน้าที่เป็นผู้ที่สนับสนุน (support NGOs) และ (4) องค์การพัฒนาเอกชนที่ทำหน้าที่ในการสร้างเครือข่าย (network NGOs)

4) วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งองค์การพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งองค์การพัฒนาเอกชนกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ในกรณีของประเทศไทย วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งองค์การพัฒนาเอกชนนับได้ว่าเป็นพลังที่สำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการในการเสริมสร้างประชาธิปไตย และมีผลโดยตรงต่อกระบวนการในการปฏิรูปการเมือง รวมทั้ง การสนับสนุนกระบวนการให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่กระบวนการในการเลือกตั้งผู้บริหารของประเทศ การกำหนดนโยบายของรัฐไปจนถึงการปฏิบัติตามนโยบายต่าง ๆ อันนับได้ว่า กระบวนการต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นกระบวนการที่มีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งขององค์การพัฒนา

เอกชนไทย ดังนั้น องค์การพัฒนาเอกชนจึงมีเจตนารมณ์หรือจุดมุ่งหมายประการสำคัญ โดยเป็นเพียงปัจจัยหรือตัวชี้นำในการเกิดขึ้นและดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง สำหรับกระบวนการในการพัฒนาปกครองในระบอบประชาธิปไตย

2. ข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการจัดทำสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการจัดทำสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จากการวิจัยได้ข้อค้นพบประการสำคัญว่าการที่จะส่งเสริมกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการตรากฎหมายลำดับรองขึ้น เพื่อกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เกิดสภาพการใช้บังคับกฎหมายในความเป็นจริงและในทางปฏิบัติ และเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ อันเป็นไปตามนัยของแนวความคิดตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น จากการวิจัยจึงได้ข้อค้นพบประการสำคัญเพื่อนำมาจัดทำสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ. .... อันมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดมาตรการทางกฎหมาย และเหตุผลประการสำคัญในการตราร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

2.1 ข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดสิทธิของภาคประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการจัดทำสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จากการวิจัยได้ข้อค้นพบว่าการที่จะสามารถส่งเสริมกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการกำหนดสิทธิของภาคประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

2.1.1 ข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดสิทธิของภาคประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยทางตรง

1) การกำหนดให้ประชาชนย่อมมีสิทธิเสรีภาพในกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

2) การกำหนดให้ประชาชนย่อมสามารถแสดงหรือให้ความคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทุกระดับทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

3) การกำหนดให้ประชาชนย่อมสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการเกี่ยวกับกระบวนการในการตัดสินใจทางการเมือง

2.1.2 ข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดสิทธิของภาคประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยทางอ้อม

1) การกำหนดให้ประชาชนย่อมสามารถมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม

2) การกำหนดให้ประชาชนย่อมสามารถมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะ

3) การกำหนดให้ประชาชนย่อมสามารถมีส่วนร่วมในการควบคุมกำกับและการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐทุกระดับทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

4) การกำหนดให้ประชาชนย่อมสามารถมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

2.2 ข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จากการวิจัยได้ข้อค้นพบว่าการที่จะสามารถส่งเสริมกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมมีส่วนร่วมของประชาชนโดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

2.2.1 การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับกระบวนการในการให้ข้อมูลข่าวสารอย่างครอบคลุมรอบด้านเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.2.2 การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับกระบวนการในการรับฟังความคิดเห็นและการปรึกษาหารือกับประชาชนเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทุกระดับทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

2.2.3 การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ

2.2.4 การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับกระบวนการในการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ควบคุม กำกับและการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐทุกระดับทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

2.3 ข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดโครงสร้างองค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดโครงสร้างองค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จากการวิจัยได้ข้อค้นพบว่าการกำหนดโครงสร้างองค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น การที่จะสามารถส่งเสริมกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องมีการกำหนดโครงสร้างองค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

2.3.1 ข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดโครงสร้างองค์กรทางด้านการบริหารงานภายในองค์กร

สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดโครงสร้างองค์กรทางด้านการบริหารงานภายในองค์กรนั้น มีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1) การกำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประกอบด้วย ประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการอีกจำนวน 31 คน ซึ่งมีที่มาจาก

(1) บุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือองค์กรรูปแบบอื่นที่มีลักษณะเช่นว่านี้ ตามมาตรา 5 วรรคหนึ่ง จำนวน 21 คน

(2) บุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากสถาบันอุดมศึกษา สถาบันการศึกษาหรือสถาบันทางวิชาการด้านต่าง ๆ จำนวน 1 คน

(3) บุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์กรสื่อมวลชนในสาขาต่าง ๆ จำนวน 1 คน

(4) บุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากพรรคการเมืองต่าง ๆ จำนวน 1 คน

(5) บุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์การนิสิตและนักศึกษา จำนวน 1 คน

(6) ผู้แทนจากสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จำนวน 1 คน

(7) ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จำนวน 1 คน

(8) ผู้แทนจากสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จำนวน 1 คน

(9) ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการสำนักนายกรัฐมนตรี จำนวน 1 คน

(10) ผู้แทนจากคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา จำนวน 1 คน

(11) ผู้แทนจากกระทรวงการคลัง จำนวน 1 คน

2) การกำหนดให้การสรรหาเพื่อให้ได้มาซึ่งประธานและกรรมการที่เป็นบุคคลซึ่งเป็นตัวแทนตาม (1) ถึง (3) และกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนตาม (4) ถึง (11) ให้เป็นไปตามระเบียบที่ผู้แทนจากรัฐสภา รัฐบาลและศาลยุติธรรมร่วมกันกำหนด โดยต้องคำนึงถึงการเป็นผู้ที่มีความรู้และความสามารถ รวมทั้งการเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่ประจักษ์ในสังคม โดยต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ

3) การกำหนดให้กรรมการต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

(1) มีสัญชาติไทย

(2) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์

(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี คนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(4) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(5) ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นผู้บริหารท้องถิ่น หรือดำรงตำแหน่งในพรรคการเมือง

4) การกำหนดให้ประธานและกรรมการมีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปีนับแต่วันประกาศรายชื่อกรรมการในราชกิจจานุเบกษาและอาจได้รับการสรรหาใหม่ได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าสองวาระมิได้ ประธานและกรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการซึ่งได้รับการสรรหาขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

5) การกำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) ส่งเสริมและประสานงานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือองค์กรรูปแบบอื่นที่มีลักษณะเช่นว่านี้ องค์การพัฒนาเอกชน สถาบันทางวิชาการ องค์กรชาวบ้าน และประชาชนทั่วไป ในการเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการดำเนินกระบวนการส่งเสริมและประสานงานให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การจัดทำบริการสาธารณะ การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ควบคุม กำกับและการติดตามและประเมินผล การใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือองค์กรรูปแบบอื่นที่มีลักษณะเช่นว่านี้ รวมทั้งการ

ให้ความเห็นจากผลการดำเนินงานเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมประชาชน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติต่อไป

(2) ส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนและหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(3) ให้ความช่วยเหลือ การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาแนะนำแก่ประชาชนและหน่วยงานของรัฐ ในการใช้สิทธิเสรีภาพในกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(4) เป็นตัวแทนภาคประชาสังคมในการผลักดันหรือเรียกร้องให้เกิดการการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ โดยต้องเคารพต่อหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ

(5) ให้การเสนอแนะและเร่งรัดให้มีการจัดทำหรือแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

(6) กำหนดนโยบายและกำกับดูแลการปฏิบัติงานของสำนักงานและสำนักงานส่งเสริมและประสานงานการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้ง การแต่งตั้งและถอดถอนคณะอนุกรรมการที่ปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ

(7) บริหารจัดการกองทุนเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.3.2 ข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดโครงสร้างองค์กรทางด้านการปฏิบัติงานภายในองค์กร

สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดโครงสร้างองค์กรทางด้านการปฏิบัติงานภายในองค์กรนั้น มีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1) การกำหนดให้สำนักงานดำเนินงานภายใต้วัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

(1) การส่งเสริมและให้ความช่วยเหลือแก่ภาคประชาชน องค์กรชาวบ้านและชุมชนท้องถิ่น องค์การพัฒนาเอกชน องค์การภาคธุรกิจ เกษตรกร และหน่วยงานของรัฐที่มีวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

(2) การส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและเสริมสร้างความร่วมมือทางด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนระหว่าง ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และภาครัฐ

(3) การกำหนดแผนการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและประสานงานเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานงานในการนำนโยบายต่างๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมาปฏิบัติ

(4) การเป็นศูนย์กลางในการเรียกร้อง การแสดงความเห็น และการเสนอข้อเสนอแนะ เพื่อให้ภาครัฐดำเนินการหรือการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

2) การกำหนดให้สถานะทางกฎหมายขององค์กร โดยการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระโดยอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของประธานกรรมการ โดยสำนักงานมีฐานะเป็นส่วนราชการตามกฎหมายวิธีการงบประมาณ ซึ่งอาจกำหนดให้สำนักงานมีที่ทำการใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานครหรือจังหวัดใกล้เคียง โดยสำนักงานอาจจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมและประสานงานในส่วนภูมิภาคหรือส่วนท้องถิ่นก็ได้ ทั้งนี้ตามที่คณะกรรมการกำหนด

3) การกำหนดให้จัดตั้งสำนักงานส่งเสริมและประสานงานการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นภายใต้สำนักงาน โดยมีหน้าที่ในการให้บริการแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารและสำรวจความคิดเห็นของประชาชน การให้บริการและให้คำปรึกษาทางด้านข้อมูลทางวิชาการและการจัดการฝึกอบรมเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและการให้บริการในการจัดเวทีสาธารณะ และการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยสำนักงานส่งเสริมและประสานงานการมีส่วนร่วมของประชาชน จะแบ่งส่วนงานออกเป็น สำนักงานสาขาหรือศูนย์ที่ปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาคที่มีคณะกรรมการโดยเฉพาะของตนเองก็ได้

2.3.3 ข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดกองทุน เพื่อการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดกองทุนเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1) การกำหนดให้จัดตั้งกองทุนเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นในสำนักงาน เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินงานและส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยสำนักงานสามารถนำรายได้ของกองทุนไปใช้ในการบริหารงาน การกำกับดูแล และการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงาน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิด

กระบวนการและแนวปฏิบัติที่มีความชัดเจนในการปฏิบัติตามมาตรานี้ให้คณะกรรมการมีอำนาจในการตราระเบียบและประกาศเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการบริหารกองทุน

2) รายได้ของกองทุนมาจากแหล่งต่าง ๆ

สำหรับการกำหนดรายได้ของกองทุนมาจากแหล่งต่าง ๆ นั้นมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

(1) งบประมาณแผ่นดินที่รัฐบาลจัดสรรให้ในระยะเริ่มแรกเพื่อจัดตั้งสำนักงาน

(2) เงินอุดหนุนทั่วไปจากงบประมาณแผ่นดินที่รัฐบาลจัดสรรให้ในแต่ละปี

(3) เงินอุดหนุนหรือทรัพย์สินที่ได้รับบริจาคจากประชาชน ภาคเอกชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์การระหว่างประเทศ

(4) ดอกผลของเงินรายได้ หรือทรัพย์สินอื่นใดของกองทุน

ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดกระบวนการและแนวปฏิบัติที่มีความชัดเจนในการปฏิบัติเกี่ยวกับการรับเงินอุดหนุนหรือทรัพย์สินที่ได้รับบริจาคจากประชาชน ภาคเอกชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ องค์การระหว่างประเทศ ให้คณะกรรมการมีอำนาจในการตราระเบียบและประกาศ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการรับเงินอุดหนุนหรือทรัพย์สินที่ได้รับบริจาค

2.4 ข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดบทลงโทษ

สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการจัดทำสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จากการวิจัยได้ข้อค้นพบประการสำคัญว่าการที่จะส่งเสริมกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการตรากฎหมายลำดับรองขึ้น เพื่อกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เกิดสภาพการใช้บังคับกฎหมายในความเป็นจริงและในทางปฏิบัติ และเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ อันเป็นไปตามนัยของแนวความคิดตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น จากการวิจัยจึงได้ข้อค้นพบประการสำคัญเพื่อนำมาจัดทำสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ. .... อันมีสาระสำคัญที่สามารถแสดงตารางเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายและเหตุผลประการสำคัญในการตราร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

ตาราง 66: แสดงสาระสำคัญของกฎหมายและเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ.	เหตุผลประกอบในการกำหนดสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ. ....
มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ. ...."	สำหรับเจตนารมณ์ประการสำคัญของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ จะเห็นได้ว่า ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ มีเจตนารมณ์ประการสำคัญเพื่อการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในลำดับรองเพื่อใช้เป็นกฎหมายอนุวัตรการให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในส่วนที่ว่าด้วยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยมีเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญเพื่อให้ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ เป็นแนวทางประการสำคัญ ในการกำหนดกระบวนเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และเป็นกระบวนการในการพัฒนาและยกระดับการเรียนรู้ของประชาชน รวมทั้งเป็นมาตรการทางกฎหมายที่สามารถเสริมสร้างสมดุลระหว่างโครงสร้างการใช้อำนาจภาครัฐ ภาคประชาสังคมและภาคเอกชน ตลอดจนเป็นมาตรการทางกฎหมายที่สามารถเสริมสร้างสมดุลทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง โดยเฉพาะเป็นมาตรการทางกฎหมายที่สามารถเสริมสร้างพลังประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยอย่างแท้จริง อันเป็นไปตามนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นเก้าสิบวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป	สำหรับการกำหนดระยะเวลาให้ใช้บังคับร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ เมื่อพ้นเก้าสิบวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไปนั้น เพื่อให้องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการสามารถมีระยะเวลาพอสมควรในการดำเนินการและเตรียมการเพื่อรองรับการปฏิบัติการให้เป็นไปตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้

สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ.	เหตุผลประกอบในการกำหนดสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ. ....
มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้ "คณะกรรมการ" หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน "สำนักงาน" หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน "สำนักงานส่งเสริมและประสานงาน" หมายความว่า สำนักงานส่งเสริมและประสานงานการมีส่วนร่วมของประชาชน "กองทุน" หมายความว่า กองทุนเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน "หน่วยงานของรัฐ" หมายความว่า ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ องค์การมหาชนที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยองค์การมหาชน และองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ	สำหรับการกำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการกำหนดคณะบุคคลที่เป็นผู้ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการภายในองค์กร และขับเคลื่อนการปฏิบัติงานขององค์กรให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยได้กำหนดสัดส่วนของผู้ที่มาดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการจากทุกภาคส่วนของสังคม โดยมีสัดส่วนของบุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากภาคประชาชนหรือองค์การในชุมชนท้องถิ่น องค์การพัฒนาเอกชน องค์การผู้ประกอบวิชาชีพทางด้านต่าง ๆ รวมทั้ง บุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์การภาคประชาสังคมในลักษณะอื่น ๆ เช่นว่านี้ด้วย รวมทั้งการกำหนดสัดส่วนของผู้ที่มาดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการจากตัวแทนของภาคราชการ เพื่อให้เข้ามาร่วมทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนองค์กร ส่วนสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการมี ส่วนร่วมของประชาชนและสำนักงานส่งเสริมและประสานงานการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เป็นการกำหนดโครงสร้างองค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน อันเป็นองค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นศูนย์กลางในการประสานงานและประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคประชาสังคมและภาคเอกชน เพื่อส่งเสริมกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้ง การส่งเสริมกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสากลหรือการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการตามนโยบายระหว่างประเทศของรัฐ การส่งเสริมกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับชาติ

สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ.	เหตุผลประกอบในการกำหนดสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ. ....
	การส่งเสริมกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับภูมิภาคและการส่งเสริมกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในะดับท้องถิ่น ในการบริหารจัดการสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและสำนักงานส่งเสริมและประสานงานการมีส่วนร่วมของประชาชนตามเจตนารมณ์ของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ กำหนดให้มีกองทุนเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยใช้งบประมาณและรายได้อื่นๆของกองทุนเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินกระบวนการในการส่งเสริม พัฒนาและยกระดับกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้ง เพื่อให้กระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถได้รับการตอบสนองจากภาคประชาสังคม ภายใต้กระบวนการเกี่ยวกับการให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจากภาครัฐอย่างแท้จริงต่อไป
มาตรา ๔ ให้ประธานกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกระเบียบหรือประกาศ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ระเบียบและประกาศตามวรรคหนึ่งที่มีผลบังคับใช้เป็นการทั่วไป เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้	การกำหนดอำนาจหน้าที่ของประธานกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เจตนารมณ์ของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ กำหนดให้ประธานกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากจะมีอำนาจหน้าที่ในการเป็นผู้รักษาการตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้แล้ว เจตนารมณ์ของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ยังได้กำหนดให้ประธานกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการองค์กรเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของร่างพระราชบัญญัตินี้

สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ.	เหตุผลประกอบในการกำหนดสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ. ....
หมวด ๑ **สิทธิของประชาชนในกระบวนการการมีส่วนร่วม** **มาตรา ๕** ประชาชนย่อมมีสิทธิเสรีภาพในกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทุกระดับทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การจัดทำบริการสาธารณะ การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ควบคุม กำกับและการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐทุกระดับทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือองค์กรรูปแบบอื่นที่มีลักษณะเช่นว่านี้ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดกระบวนการและแนวปฏิบัติที่มีความชัดเจนในการกำหนดรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือองค์กรรูปแบบอื่นตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการมีอำนาจในการตราระเบียบและประกาศ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการของการกำหนดรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือองค์กรรูปแบบอื่นที่มีลักษณะเช่นว่านี้ ห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐหรือผู้ใดกระทำหรือไม่ในกระทำการในลักษณะใด ๆ อันมีลักษณะเป็นการขัดขวางการใช้สิทธิเสรีภาพในกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยชอบด้วยกฎหมายตามหมวดนี้ ระเบียบและประกาศตามวรรคสองที่มีผลบังคับใช้เป็นการทั่วไป เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้	การกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อันเป็นกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในลำดับแรกของกระบวนการ รวมทั้ง การให้ความคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การจัดทำบริการสาธารณะ การมีส่วนร่วมในการควบคุมกำกับและการติดตามและประเมินผล การใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ในรูปแบบองค์ทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่นที่มีลักษณะเช่นว่านี้ อันมีเจตนารมณ์ประการสำคัญ เพื่อการกำหนดให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิในกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยทางอ้อม โดยการใช้สิทธิผ่านทางระบบตัวแทนในรูปแบบองค์ทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือองค์กรรูปแบบอื่นที่มีลักษณะเช่นว่านี้ เพื่อให้กระบวนการเกี่ยวกับการส่งเริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลใช้บังคับอย่างแท้จริง โดยให้มีการกำหนดรูปแบบองค์ทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือองค์กรรูปแบบอื่นที่มีลักษณะเช่นว่านี้ โดยคณะกรรมการมีอำนาจในการตราระเบียบและประกาศ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการของการกำหนดรูปแบบองค์ทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือองค์กรรูปแบบอื่นที่มีลักษณะเช่นว่านี้

สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ.	เหตุผลประกอบในการกำหนดสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ. ....
มาตรา ๖ หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานมีหน้าที่ต้องให้การส่งเสริมกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่กระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย การไม่ส่งเสริมกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ว่าจะกระทำหรือไม่ในกระทำการในลักษณะใด ๆ โดยหน่วยงานของรัฐย่อมถือว่าเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมายตามหมวดนี้	การกำหนดให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานมีหน้าที่ต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่กระทำโดยชอบด้วยกฎหมายนั้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ที่มีเหตุผลประการสำคัญอันเป็นการแสดงให้เห็นว่าหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานมีหน้าที่ต้องให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่กระทำโดยชอบด้วยกฎหมายตามที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งต้องให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ นอกจากนี้ ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังกำหนดให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานหากละเว้นไม่ให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่ว่าหน่วยงานของรัฐจะกระทำหรือไม่ในกระทำการในลักษณะใด ๆ ก็ตาม ในกรณีเช่นว่านี้ ตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้ถือว่าเป็นการกระทำที่มีลักษณะเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมาย
มาตรา ๗ กระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจทำได้โดยวิธีการดังต่อไปนี้ (๑) กระบวนการในการให้ข้อมูลข่าวสารอย่างครอบคลุมรอบด้านเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในการมีส่วนร่วมของประชาชน (๒) กระบวนการในการรับฟังความคิดเห็นและปรึกษาหารือกับประชาชนเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทุกระดับทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น (๓) การกำหนดกระบวนการในการส่งเสริม	สำหรับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ จะเห็นได้ว่าร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้กำหนดแนวทางหรือกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนหลายช่องทาง อันประกอบด้วย กระบวนการในการให้ข้อมูลข่าวสารอย่างครอบคลุมรอบด้านเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในการมีส่วนร่วมของประชาชน กระบวนการในการรับฟังความคิดเห็นและปรึกษาหารือกับประชาชนเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นและการกำหนดกระบวนการในการ

สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ.	เหตุผลประกอบในการกำหนดสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ. ....
ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ (๔) การกำหนดกระบวนการในการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ควบคุม กำกับและการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐทุกระดับทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดกระบวนการและแนวปฏิบัติที่มีความชัดเจนในการปฏิบัติตามมาตรานี้ให้คณะกรรมการมีอำนาจในการตราระเบียบและประกาศเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการของกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมประชาชน ระเบียบและประกาศตามวรรคสองที่มีผลบังคับใช้เป็นการทั่วไป เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้	ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การจัดทำบริการสาธารณะ ตลอดจนการกำหนดกระบวนการในการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ควบคุม กำกับและการติดตามและประเมินผล การใช้อำนาจรัฐทุกระดับ กล่าวคือกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยวิธีการดังกล่าวนั้นเป็นกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในเป็นลำดับโดยการเริ่มต้นกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนจากลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับฐานรากต่อมาเป็นลำดับ รวมทั้งการกำหนดกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ควบคุม กำกับและการติดตามและประเมินผลการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการและแนวปฏิบัติที่มีความชัดเจนในการปฏิบัติ
มาตรา ๘ การให้ความคุ้มครองและการนำไปบังคับใช้ในทางปฏิบัติซึ่งสิทธิเสรีภาพในการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องคำนึงถึงกระบวนการเกี่ยวกับการพัฒนา ระดับของการมีส่วนร่วมจากกระบวนการในระดับเริ่มแรกจนถึงกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในระดับสุดท้าย การไม่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยหน่วยงานของรัฐ ย่อมเป็นเหตุให้ประชาชน องค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือองค์กรรูปแบบอื่นที่มีลักษณะเช่นว่านี้ ตามมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง	ในการให้ความคุ้มครองและการนำไปบังคับใช้ในทางปฏิบัติซึ่งสิทธิและเสรีภาพในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เจตนารมณ์ของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีเหตุผลประการสำคัญเพื่อที่จะให้มาตรการทางกฎหมายของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้สามารถนำไปใช้บังคับได้ในความเป็นจริง โดยจะต้องคำนึงถึงกระบวนการเกี่ยวกับการพัฒนาระดับของการมีส่วนร่วมจากกระบวนการในระดับเริ่มแรกจนถึงกระบวนการในระดับสุดท้าย เนื่องจากว่าในกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ

สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ.	เหตุผลประกอบในการกำหนดสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ. ....
รวมทั้ง หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องย่อมเป็นเหตุในการฟ้องร้องหรือร้องเรียนการใช้ดุลพินิจอันมิชอบด้วยกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด ระเบียบและประกาศตามวรรคสองที่มีผลบังคับใช้เป็นการทั่วไป เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้	ประชาชนนั้น หากปราศจากกระบวนการเกี่ยวกับการพัฒนาระดับการเรียนรู้ของประชาชนแล้ว ย่อมส่งผลให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่สามารถที่จะขับเคลื่อนไปในแนวทางหรือทิศทางที่เหมาะสมและสอดคล้องกับกลไกที่ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดขึ้น โดยจะเห็นได้ว่าจากบทเรียนของการบังคับใช้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งในทางปฏิบัติและในความเป็นจริงถึงแม้ว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะได้กำหนดให้มีกลไกและกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนค่อนข้างมาก แต่หากพิจารณาถึงระดับการเรียนรู้และการพัฒนาระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนแล้ว จะเห็นได้ว่าประชาชนหรือภาคประชาสังคมยังมีระดับการพัฒนาที่ไม่สอดคล้องและไม่สามารถตอบสนองต่อมาตรการและกลไกที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ กำหนดไว้ ดังนั้นเจตนารมณ์ประการสำคัญของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ นอกจากจะได้กำหนดถึงหลักเกณฑ์และกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนแล้วยังได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาระดับการเรียนรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย เพื่อให้มาตรการทางกฎหมายและกลไกที่กำหนดไว้ตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้สามารถตอบสนองต่อนัยของแนวความคิดในทางปรัชญาตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้อย่างแท้จริงต่อไป

สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ.	เหตุผลประกอบในการกำหนดสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ. ....
หมวด ๒ **คณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน** **มาตรา ๕** ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประกอบด้วย ประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการอีกจำนวน ๓๑ คน ซึ่งมีที่มาจาก (๑) บุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือองค์กรรูปแบบอื่นที่มีลักษณะเช่นว่านี้ ตามมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง จำนวน ๒๑ คน (๒) บุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากสถาบันอุดมศึกษา สถาบันการศึกษาหรือสถาบันทางวิชาการด้านต่าง ๆ จำนวน ๑ คน (๓) บุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์กรสื่อมวลชนในสาขาต่าง ๆ จำนวน ๑ คน (๔) บุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากพรรคการเมืองต่าง ๆ จำนวน ๑ คน (๕) บุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์การนิสิตและนักศึกษา จำนวน ๑ คน (๖) ผู้แทนจากสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จำนวน ๑ คน (๗) ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จำนวน ๑ คน (๘) ผู้แทนจากสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จำนวน ๑ คน (๙) ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการสำนักนายกรัฐมนตรี จำนวน ๑ คน (๑๐) ผู้แทนจากคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	การกำหนดโครงสร้างของคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ เป็นการกำหนดโครงสร้างองค์กรทางด้านการบริหารงานบุคคลเพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยได้กำหนดให้มีการกำหนดสัดส่วนของผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจากทุกภาคส่วน ทั้งนี้ โดยกำหนดให้สัดส่วนของผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมาจากบุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์กรทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่นหรือองค์กรในลักษณะอื่น ๆ เช่นว่านี้ โดยกำหนดให้บุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์กรดังกล่าวมีสัดส่วนมากที่สุด โดยกำหนดให้มีจำนวนมากเป็นสองเท่าของผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มาจากสัดส่วนหน่วยงานของรัฐ อันมีเจตนารมณ์ประการสำคัญเพื่อให้บุคคลที่เป็นตัวแทนจากภาคประชาชนและภาคประชาสังคมเข้ามาทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนองค์กรเพื่อแสดงให้เห็นถึงอำนาจของพลังประชาชนและชุมชนท้องถิ่นที่จะได้รับการตอบสนองต่อการดำเนินกิจกรรมทางด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองต่อไป อย่างไรก็ตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดสัดส่วนของบุคคลที่เป็นตัวแทนจากองค์กร ต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานและขับเคลื่อนองค์กร โดยกำหนดให้มีสัดส่วนของบุคคลที่ที่มาจากสัดส่วน

สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ.	เหตุผลประกอบในการกำหนดสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ. ....
จำนวน ๑ คน (๑๑) ผู้แทนจากกระทรวงการคลัง จำนวน ๑ คน การสรรหาเพื่อให้ได้มาซึ่งประธานและกรรมการที่เป็นบุคคลซึ่งเป็นตัวแทนตาม (๑) ถึง (๓) และกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนตาม (๔) ถึง(๑๑) ให้เป็นไปตามระเบียบที่ผู้แทนจากรัฐสภา รัฐบาลและศาลยุติธรรมร่วมกันกำหนด โดยต้องคำนึงถึงการเป็นผู้ที่มีความรู้และความสามารถ รวมทั้งการเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่ประจักษ์ในสังคม โดยต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ ระเบียบและประกาศตามวรรคสองที่มีผลบังคับใช้เป็นการทั่วไป เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้	หน่วยงานของรัฐ มีสัดส่วนน้อยกว่าบุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์การภาคประชาชนหรือองค์การในชุมชนท้องถิ่น องค์การพัฒนาเอกชน องค์การ ผู้ประกอบวิชาชีพนสาขาต่าง ๆ รวมทั้ง องค์การภาคประชาสังคมในลักษณะอื่น ๆ เช่นว่านี้ เพื่อให้การดำเนินกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นจากบุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากภาคประชาชนและภาคประชาสังคมอันเป็นการกำหนดผู้แทนจากองค์กรในสัดส่วนที่เหมาะสมและเพียงพออันจะทำให้การขับเคลื่อนองค์กรสามารถปฏิบัติงานรองรับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามเจตนามณ์ของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ต่อไป ส่วนการสรรหาเพื่อให้ได้มาซึ่งประธานและกรรมการที่จะเข้ามาปฏิบัติงานในองค์กรนี้นั้น นอกจากจะกำหนดให้ผู้ที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งมีคุณสมบัติโดยทั่วไปตามระเบียบของทางราชการแล้ว ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังคำนึงถึงความรู้ความสามารถ การเป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่ประจักษ์ในสังคม รวมทั้งการเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญอีกด้วย เพื่อให้ผู้ที่จะเข้ามาปฏิบัติงานในองค์กรเป็นผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรม
มาตรา ๑๐ กรรมการต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ (๑) มีสัญชาติไทย (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ (๓) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี คนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่	การกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามหลักเกณฑ์โดยทั่วไปของการ

สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ.	เหตุผลประกอบในการกำหนดสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ. ....
สมประกอบ (๔) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ (๕) ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือดำรงตำแหน่งในพรรคการเมือง	เข้าเป็นผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในองค์กรต่าง ๆของรัฐ แต่ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ผู้ที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ เพื่อให้สอดคล้องกับการกำหนดคุณสมัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา รวมทั้ง เพื่อเป็นการเปิดโอกาสและเพิ่มพื้นที่การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้ประชาชนที่มีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรมและจริยธรรมสามารถเข้ามาเป็นตัวแทนของภาคประชาสังคมได้อย่างกว้างขวาง รวมทั้งเพื่อเป็นการส่งเสริมกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีความทั่วถึงและเสมอภาคเท่าเทียมกัน
มาตรา ๑๑ ให้ประธานและกรรมการมีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปีนับแต่วันประกาศรายชื่อกรรมการในราชกิจจานุเบกษา และอาจได้รับการสรรหาใหม่ได้แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าสองวาระมิได้ ประธานและกรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการซึ่งได้รับการสรรหาขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่	สำหรับการกำหนดวาระในการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เจตนารมณ์อันเป็นเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดให้วาระในการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถอยู่ในตำแหน่งได้คราวละสี่ปี นั้น เพื่อให้สอดคล้องกับการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการในองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๑๒ ให้คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้ (๑) ส่งเสริมและประสานงานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือองค์กรรูปแบบอื่นที่มีลักษณะเช่นว่านี้ องค์การพัฒนาเอกชน สถาบันทางวิชาการ องค์กรชาวบ้าน และประชาชนทั่วไป ในการ	สำหรับการกำหนดอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ ตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยสรุปร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ มีเจตนารมณ์ประการสำคัญเพื่อส่งเสริมและประสานงานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือองค์กรรูปแบบอื่นที่มีลักษณะเช่นว่านี้ องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันวิชาการ องค์กรชาวบ้าน

สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ.	เหตุผลประกอบในการกำหนดสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ. ....
เสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการดำเนินกระบวนการส่งเสริมและประสานงานให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การจัดทำบริการสาธารณะ การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ควบคุม กำกับและการติดตามและประเมินผล การใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือองค์กรรูปแบบอื่นที่มีลักษณะเช่นว่านี้ รวมทั้งการให้ความเห็นจากผลการดำเนินงานเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมประชาชน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติต่อไป (๒) ส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนและหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (๓)ให้ความช่วยเหลือ การสนับสนุนและให้คำปรึกษาแนะนำแก่ประชาชนและหน่วยงานของรัฐ ในการใช้สิทธิเสรีภาพในกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ (๔) เป็นตัวแทนภาคประชาสังคมในการผลักดันหรือเรียกร้องให้เกิดการการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่	และประชาชนทั่วไป รวมทั้ง การให้ความช่วยเหลือสนับสนุนและให้คำปรึกษาแนะนำแก่ประชาชนและหน่วยงานของรัฐในการใช้สิทธิและเสรีภาพในกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ตลอดจนการเป็นตัวแทนภาคประชาสังคมในการผลักดันหรือเรียกร้องให้เกิดการการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต้องในทุกระดับ รวมถึง อำนาจและหน้าที่ในการส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนและหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ นอกจากนี้ รวมถึงอำนาจและหน้าที่ในการให้การเสนอแนะและเร่งรัดให้มีการจัดทำหรือแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจนกำหนดนโยบายและกำกับดูแลการทำงานของสำนักงานส่งเสริมและประสานงานการมีส่วนร่วมของประชาชนและการบริหารจัดการกองทุนเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อการเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของกระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ.	เหตุผลประกอบในการกำหนดสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ. ....
เกี่ยวข้องในทุกระดับ โดยต้องเคารพต่อหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ (๕) ให้การเสนอแนะและเร่งรัดให้มีการจัดทำหรือแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (๖) กำหนดนโยบายและกำกับดูแลการปฏิบัติงานของสำนักงานและสำนักงานส่งเสริมและประสานงานการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งการแต่งตั้งและถอดถอนคณะอนุกรรมการที่ปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ (๗) บริหารจัดการกองทุนเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	
มาตรา ๑๓ ให้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระโดยอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของประธานกรรมการ สำนักงานมีฐานะเป็นส่วนราชการตามกฎหมายวิธีการงบประมาณ	สำหรับการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีเจตนารมณ์ประการสำคัญในการกำหนดให้องค์กรมีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระโดยอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของประธานกรรมการ อันจะเห็นได้ว่า เป็นการกำหนดเพื่อให้องค์กรสามารถปฏิบัติงานในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างอิสระ โดยมิใช่เป็นหน่วยงานของรัฐและมิใช่รัฐวิสาหกิจ รวมทั้งมิใช่องค์กรตามรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้จะกำหนดให้องค์กรนี้ มีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรอิสระแต่ในเรื่องงบประมาณที่นำมาใช้ในการขับเคลื่อนองค์กรโดยหลักแล้วคงจะต้องกำหนดให้ภาครัฐให้การสนับสนุนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ในการกำหนดให้สำนักงานมี

สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ.	เหตุผลประกอบในการกำหนดสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ. ....
	ฐานะเป็นส่วนราชการตามกฎหมายวิธีการงบประมาณ เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการกำหนดให้ภาครัฐต้องให้การสนับสนุน
มาตรา ๑๔ ให้สำนักงานมีที่ทำการใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานครหรือจังหวัดใกล้เคียง สำนักงานอาจจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมและประสานงานในส่วนภูมิภาคหรือส่วนท้องถิ่นก็ได้ ทั้งนี้ตามที่คณะกรรมการกำหนด	ในการกำหนดที่ตั้งของสำนักงานตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้สำนักงานมีที่ทำการใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานครหรือจังหวัดใกล้เคียง เพื่อให้สะดวกต่อการติดต่อประสานงาน แต่อย่างไรก็ตาม ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังกำหนดให้สำนักงานสามารถที่จะจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมและประสานงานในส่วนภูมิภาคหรือส่วนท้องถิ่น ตามที่คณะกรรมการกำหนดเพื่อให้กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถขับเคลื่อนและตอบสนองรองรับต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างแท้จริง ทั้งในทางปฏิบัติและในความเป็นจริง
มาตรา ๑๕ ให้สำนักงานดำเนินงานภายใต้วัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ (๑) ส่งเสริมและให้ความช่วยเหลือแก่ภาคประชาชน องค์กรชาวบ้านและชุมชนท้องถิ่น องค์การพัฒนาเอกชน องค์การภาคธุรกิจ เกษตรกร และหน่วยงานของรัฐที่มีวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (๒) ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและเสริมสร้างความร่วมมือทางด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนระหว่าง ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และภาครัฐ (๓) กำหนดแผนการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและประสานงานเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริม	สำหรับการกำหนดเจตนารมณ์หรือเหตุผลประการสำคัญในการกำหนดวัตถุประสงค์ของสำนักงานนั้น จะเห็นได้ว่า สำนักงานมีวัตถุประสงค์ประการสำคัญในการส่งเสริมและประสานงานเกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้สำนักงานมีวัตถุประสงค์ประการสำคัญเพื่อส่งเสริมและให้ความช่วยเหลือแก่ภาคประชาชน องค์กรชาวบ้านและชุมชนท้องถิ่น องค์การพัฒนาเอกชน องค์การภาคธุรกิจ เกษตรกร และหน่วยงานของรัฐต่างๆ ที่มีวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและเสริมสร้างความร่วมมือทางด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนระหว่าง ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน

สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ.	เหตุผลประกอบในการกำหนดสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ. ....
การมีส่วนร่วมของประชาชนและเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานงานในการนำนโยบายต่างๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมาปฏิบัติ (๔)) เป็นศูนย์กลางในการเรียกร้อง การแสดงความเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อให้ภาครัฐดำเนินการหรือการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ	และภาครัฐ นอกจากนี้สำนักงานยังมีวัตถุประสงค์ประการสำคัญในการกำหนดแผนการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและประสานงานเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และการเป็นหน่วยงานประสานงานในการนำนโยบายต่างๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมาปฏิบัติรวมทั้งการเป็นศูนย์กลางในการเรียกร้อง การแสดงความเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อให้ภาครัฐดำเนินการหรือการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
มาตรา ๑๖ ให้สำนักงานมีเลขาธิการคณะกรรมการคนหนึ่งรับผิดชอบการปฏิบัติงานของสำนักงาน โดยขึ้นตรงต่อประธานกรรมการและเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานและลูกจ้างสำนักงาน โดยจะให้มีรองเลขาธิการเป็นผู้ช่วยปฏิบัติงานด้วยก็ได้ การแต่งตั้งเลขาธิการให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการ การจัดโครงสร้างของสำนักงานให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด	สำหรับการกำหนดบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งในสำนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารจัดการทางด้านบุคลากรนั้น ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้มีเลขาธิการคณะกรรมการคนหนึ่ง โดยทำหน้าที่รับผิดชอบการปฏิบัติงานของสำนักงานและให้ขึ้นตรงต่อประธานกรรมการโดยกำหนดให้เป็นผู้บังคับบัญชาบุคลากรในสำนักงาน อันเป็นไปตามการกำหนดโครงสร้างและรูปแบบในการบริหารงานทางด้านบุคลากรโดยทั่วไปนั่นเอง
หมวด ๓ **สำนักงานส่งเสริมและประสานงานการมีส่วนร่วมของประชาชน** **มาตรา ๑๗** ให้จัดตั้งสำนักงานส่งเสริมและประสานงานการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นภายใต้สำนักงาน โดยมีหน้าที่ในการให้บริการแลกเปลี่ยน	สำหรับการกำหนดสำนักงานส่งเสริมและประสานการมีส่วนร่วมของประชาชนตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้นั้น มีเจตนารมณ์ประการสำคัญ

สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ.	เหตุผลประกอบในการกำหนดสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ. ....
ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารและสำรวจความคิดเห็นของประชาชน การให้บริการและให้คำปรึกษาทางด้านข้อมูลทางวิชาการและการจัดการฝึกอบรมเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และการให้บริการในการจัดเวทีสาธารณะและการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน สำนักงานส่งเสริมและประสานงานการมีส่วนร่วมของประชาชน จะแบ่งส่วนงานออกเป็นสำนักงานสาขาหรือศูนย์ที่ปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาคที่มีคณะกรรมการโดยเฉพาะของตนเองก็ได้	เพื่อกำหนดให้มีองค์กรในลำดับรองขึ้นมารองรับการปฏิบัติงานของสำนักงาน โดยกำหนดให้มีหน้าที่ในการให้บริการแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารและสำรวจความคิดเห็นของประชาชน การให้บริการและให้คำปรึกษาทางด้านข้อมูลทางวิชาการและการจัดการฝึกอบรมเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และการให้บริการในการจัดเวทีสาธารณะ และการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับกระบวนการในการส่งสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน อันจะเห็นได้ว่าเป็นการกำหนดอำนาจหน้าที่เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานของสำนักงานในรายละเอียดนั่นเอง นอกจากนี้ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังกำหนดให้สำนักงานส่งเสริมและประสานงานการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะแบ่งส่วนงานออกเป็นสำนักงานหรือศูนย์ที่ปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาคได้เพื่อรองรับและสนับสนุนกลไกของสำนักงานในการส่งเสริมารมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่นให้สามารถขับเคลื่อนกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไปสู่แนวปฏิบัติในความเป็นจริงได้ต่อไป
หมวด ๔ **กองทุนเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน** **มาตรา ๑๘** ให้จัดตั้งกองทุนเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นในสำนักงาน เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินงานและส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยสำนักงาน	ในการปฏิบัติงานและขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เจตนารมณ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ในทางปฏิบัติและในความเป็นจริงในการปฏิบัติงานจะต้องมีการกำหนดงบประมาณที่นำมาใช้จ่ายในการปฏิบัติงาน ดังนั้น ตามร่าง

สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ.	เหตุผลประกอบในการกำหนดสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ. ....
สามารถนำรายได้ของกองทุนไปใช้ในการบริหารงาน การกำกับดูแล และการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงาน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดกระบวนการและแนวปฏิบัติที่มีความชัดเจนในการปฏิบัติตามมาตรานี้ให้คณะกรรมการมีอำนาจในการตราระเบียบและประกาศเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการบริหารกองทุน	พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงได้กำหนดให้มีกองทุนเพื่อส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้การมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้น เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
มาตรา ๑๕ รายได้ของกองทุนมาจากแหล่งต่างๆ ดังนี้ (๑) งบประมาณแผ่นดินที่รัฐบาลจัดสรรให้ในระยะเริ่มแรกเพื่อจัดตั้งสำนักงาน (๒) เงินอุดหนุนทั่วไปจากงบประมาณแผ่นดินที่รัฐบาลจัดสรรให้ในแต่ละปี (๓) เงินอุดหนุนหรือทรัพย์สินที่ได้รับบริจาคจาก ประชาชน ภาคเอกชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือองค์การระหว่างประเทศ (๔) ดอกผลของเงินรายได้ หรือทรัพย์สินอื่นใดของกองทุน ทั้งนี้เพื่อให้เกิด กระบวนการและแนวปฏิบัติที่มีความชัดเจนในการปฏิบัติตาม(๓) ให้คณะกรรมการมีอำนาจในการตราระเบียบและประกาศเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการรับเงินอุดหนุนหรือทรัพย์สินที่ได้รับบริจาค	สำหรับการกำหนดรายได้ของกองทุนตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ กำหนดให้รายได้ของกองทุนมาจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งรายได้ที่มาจากการจัดสรรของภาครัฐในระยะเริ่มแรกเพื่อจัดตั้งสำนักงาน เงินอุดหนุนทั่วไปจากงบประมาณแผ่นดินที่รัฐบาลจัดสรรให้ในแต่ละปี รายได้ที่มาจากการอุดหนุนจากองค์การเอกชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การระหว่างประเทศ และทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้ รวมทั้งรายได้จากทรัพย์สินอื่นใดของกองทุน

สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ.	เหตุผลประกอบในการกำหนดสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ. ....
หมวด ๕ **บทลงโทษ** **มาตรา ๒๐** ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	สำหรับการกำหนดสภาพบังคับทางกฎหมายตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ มีเจตนารมณ์ประการสำคัญเพื่อให้การบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายมีประสิทธิภาพ โดยการกำหนดบทลงโทษแก่ผู้ที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยกำหนดทั้งโทษจำคุกในทางอาญาและโทษปรับในทางแพ่ง
บทเฉพาะกาล **มาตรา ๒๑** ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้คณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนดำเนินการออกระเบียบเพื่อให้การเป็นไปตามกฎหมายนี้	สำหรับการกำหนดบทเฉพาะกาลตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้คณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนดำเนินการออกระเบียบเพื่อให้การเป็นไปตามกฎหมายนี้ ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินี้ประกาศใช้บังคับอันเป็นการกำหนดระยะเวลาพอสมควร เพื่อให้ผู้แทนจากรัฐสภา รัฐบาล และศาลยุติธรรม ตามมาตรา ๙ วรรคสอง ร่วมกันดำเนินการออกระเบียบรองรับการดำเนินการของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อไป
มาตรา ๒๒ ภายในเก้าหกสิบวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการให้แล้วเสร็จ	สำหรับการกำหนดบทเฉพาะกาลตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ดำเนินการภายในร้อยแปดสิบวันนับแต่วันร่างพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เพื่อดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการให้แล้วเสร็จ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กมล สมวิเชียร. (2517). **ศาสตร์แห่งรัฐ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย.

กวี อิศริวรรณ. (2530). **ความคิดทางการเมือง.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยามบรรณ.

โกศล โสภาคย์วิจิตร์. (2550). **"หลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ"** วารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 3(2), 26-41.

โคทม อารียา. (2542). **บทบาททางการเมืองขององค์การเอกชน** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

จตุรงค์ บุญรัตนสุนทร. (2542). **พลวัตองค์กรพัฒนาเอกชนไทย.** ใน ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (บรรณาธิการ). เอ็นจีโอ 2000. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะเศรษฐศาสตร์, ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง.

จรูญ สุภาพ. (2522. **การเมืองการปกครองยุโรป.** (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

จรูญ สุภาพ. (2522. **หลักรัฐศาสตร์: ฉบับพื้นฐาน** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

จรูญ สุภาพ. (2524). **หลักรัฐศาสตร์.** พระนคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพาณิช.

เฉลิม เกิดโมลี. (2536). **ผลกระทบของเหตุการณ์พฤษภาทมิฬต่อพฤติกรรมการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนในชนบท: ศึกษาเฉพาะกรณี การเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 13 กันยายน 2535 ในเขตเลือกตั้ง ค.จังหวัดนครราชสีมา.** วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์. (2540). **กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง.** กรุงเทพมหานคร: จิรรัชการพิมพ์.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2517). **ความคิดอิสระ: รวมบทความทางการเมืองระหว่างปี 2511-2516.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พิฆเณศ.

เดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์. (2516ก). **รัฐธรรมนูญนานาชาติ**. กรุงเทพมหานคร: สภาวิจัยแห่งชาติจัดแปลและจัดพิมพ์.

เดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์. (2516ข). **หลักรัฐศาสตร์** (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.

ดวงรัตน์ เลาหัตถพงษ์ภูริ. (2542). **ปัญหาทางกฎหมายของการยุบสภาผู้แทนราษฎรในประเทศไทย.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ดิน ปรัชญพฤทธิ์. (2527). **ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วม พฤติกรรมมนุษย์ในองค์การ,** นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ถาวร สุขากันยา. (2527). "**องค์อธิปัตย์กับสังคมการเมือง",** ใน เอกสารการสอนชุดวิชาปรัชญาการเมือง หน่วยที่ 6-11 สาขาวิชารัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กราฟิคอาร์ต.

นรนิติ เศรษฐบุตร. (ม.ป.ป.). **"แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง"** ใน เอกสารเผยแพร่ความรู้ทางการปกครองท้องถิ่น ฉบับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2538). **แนวทางในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท** (พิมพ์ครั้งที่ 2) (แปลจาก Approaches to participation in Rural Development by peter Oakley and David Marsden) กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

นฤมล ทับจุมพล, จตุรงค์ บุณยรัตนสุนทร และลัดดาวัลย์ ตันติวิทยาพิทักษ์. (2541). **รายงานการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้ง: ศึกษาจากศักยภาพของความสนใจในการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งขององค์การเอกชน.** ใน คณะกรรมการเลือกตั้งและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2543). "**บทบาทองค์กรพัฒนาเอกชนในอนาคต."** ใน บันทึกลับ NGOs: กำเนิดและพัฒนาการขององค์กรพัฒนาเอกชนภาคเหนือ. เชียงใหม่: กลางเวียงการพิมพ์.

บรรเจิด สิงคะเนติ และ สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์ (2542, พฤษภาคม-สิงหาคม) "หลักความได้สัดส่วนตามหลักกฎหมายของเยอรมันและฝรั่งเศส". วารสารศาลรัฐธรรมนูญ, 2,1,40.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2536). **คำอธิบายกฎหมายมหาชน (เล่ม 1) วิวัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมายมหาชนยุคต่าง ๆ .** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2538). **คำอธิบายกฎหมายมหาชน (เล่ม 3) ที่มาและนิติวิธี.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2544). **การมีส่วนร่วมของประชาชนความยั่งยืนของประชาธิปไตย.** ใน การประชุมทางวิชาการของสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: ธรรกมลการพิมพ์

ประหยัด หงส์ทองคำ. (ม.ป.ป.) **การพัฒนาทางการเมืองโดยกระบวนการการปกครองท้องถิ่น.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พาพาส.

ปรีชา จำรัสศรี.(2537). **การคานอำนาจของระบบรัฐสภาไทย.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

พร้อมรินทร์ พรหมเกิด. (2548, กรกฎาคม). **"องค์การพัฒนาเอกชนกับสังคมไทย".** รัฐสภาสาร 53, 7 , 30-106.

พลศักดิ์ จิรไกรศิริ. (2529). **ความคิดทางการเมืองเบื้องต้น.** กรุงเทพมหานคร: ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวโรฒ ประสานมิตร.

ภูมิธรรม เวชยชัย. (2527). **องค์การพัฒนาเอกชนในประเทศไทย : สถานภาพ บทบาท และปัญหา.** ใน คมสัน หุตะแพทย์ (บรรณาธิการ), พัฒนาสังคม , กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2538). **สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2540). **ข้อความคิดและหลักการพื้นฐานในกฎหมายมหาชน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2530). **ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน: ประชาชนข้าราชการและผู้นำรัฐบาล.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

วิษณุ เครืองาม. (2530). **กฎหมายรัฐธรรมนูญ.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสวงสุทธิการพิมพ์.

สงวน นิติยารัมภพงศ์ และสุรพล มุละดา. (2544). **จากรากหญ้าถึงขอบฟ้า: อดีต ปัจจุบันและอนาคตขององค์การพัฒนาเอกชนไทย**. กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

ศุภชัย เวียงอินทร์. (2542). **รูปแบบที่เหมาะสมของสิทธิเริ่มเสนอกฎหมายโดยประชาชนในประเทศไทย.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สมยศ เชื้อไทย. (2536). **หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญชน.

สมศักดิ์ เกี่ยวกิ่งแก้ว. (2525). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร: มิตรนราการพิมพ์.

สีดา สอนศรี. (2543). **บทบาทของประชาสังคม (Civil Society) ในฟิลิปปินส์.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สถาบันไทยคดีศึกษา.

สุจิต บุญบงการ. (2531). **การพัฒนาทางการเมืองของไทย.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรชัย หวันแก้ว. (2527). **ปัญหาพัฒนาสังคมไทย.** ใน คมสัน หุตะแพทย์ (บรรณาธิการ), พัฒนาสังคม, กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

อนุสรณ์ ลิ่มมณี. (2542). **รัฐ สังคม และการเปลี่ยนแปลง: การพิจารณาในเชิงอำนาจนโยบายและเครือข่ายความสัมพันธ์.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.

อำนวย พรมอนันต์. (2534). **ระบบสองสภาในประเทศไทย.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อุกฤษฎ์ แพทยน้อย. (2536) **กำเนิดลัทธิเสรีนิยมประชาธิปไตยสมัยใหม่** ในเอกสารการสอนชุดวิชาปรัชญาการเมือง หน่วยที่ 6-11, นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เอ็ม. เจ. ฮาร์มอน. (2522) **ความคิดทางการเมืองจากเปลโต้ถึงปัจจุบัน**, แปลโดย เสน่ห์ จามริก, (พิมพ์ครั้งที่ 4).กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ภาษาอังกฤษ

Buccus, I., & Hicks, J. (2005). **Taking local government to the people**. Retrieved November 13, 2007, from http://www.cpp.org.za/publications/2005/mercury081205.pdf

Buccus, I., Henson, D., Hicks, J., & Piper, L. (2007). **Public participation and local governance**. Mayville, WI: The Center for Public Participation (CPP).

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). **Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity.** *World Development, 8*(3), 213-235.

Debeljak, J. (2001). **Human rights as judicial politics of parliamentary judgements.** Retrieved November 15, 2002, from http://www.law.monash.edu.au/castancentr/conference2001/paper/debeljak.htm.

Frantz, T. R. (1987). "**The Role of NGOs in the Strengthening of Civil Society**"' *World Development. 15,* 121-127.

Gabriel A. A., & Powell, G. B. (1976). **Comparative Politics Todays.** Boston: Little Brown.

Gabriel Almond & Bingham Powell Jr. (1976). **Comparative Politics Todays.** Boston: Little Brown and Co.

Gies, D. L, Ott, J. S., & Shafritz, J. M. (1990). **The Nonprofit Organization: Essential Readings.** California: Brooks/Cole Publishing.

He, B. (2002). "Civil Society and Democracy" in April Carter and Geoffrey Stokes (eds.) Democratic Theory Today: Challenges for the 21st Century.pp 203-223. Cambridge: Blackwell Publishers.

Hollister, R. M.(1993a). **Developing a Research Agenda for Nonprofit Management.** As cited in D.R. Young, R. M. Hollister, V.A. Hodgkinson and Associates (Eds.) Governing, *Leading, and Managing Noprofit.* Organizations: New Insights, from Research and Practice. San Francisco: Jossey-Bass.

Hollister, R. M. (1993b). **Voluntary Agencies and Global Development: Emergent Strategies of Leadership and management.** as cited in D.R. Young, R.M. Hollister, V.A. Hodgkinson & Associates (Eds.) Governing, *Leading, and Managing Noprofit.* Organizations: *New Insights,* from Research and Practice. San Francisco: Jossey-Bass.

Howard, D. A. E. (2001). **Constitutions and constitutionalism in central and Eastern Europe** (CSCEm ODIHR BULLETIN. Vol. 2 no.1): Indivisibility and justiciability of freedom and other human rights in UN law, towards "Global Freedom". Charlottesville and other human rights in UN law, towards "Global Freedom". Charlottesville

Human Rights. (2001). **Encyclopedia Britannica.** Retrieved December 6, 2001, from http://www.stoessel.ch/hei/dip/human ringhts encyclopediabrtannica.htm.

Milbrath, L. M., & Goel, M. L. (1977). **Political participation: How and Why do People get invole in the politics.** Chicago:Rand McNallyCollege Publishing Company.

Kurezewski, J., & Sullivan, B. (2002, Spring). **The bill of rights and the emerging democracies, law and contemporary problems.** Civil Rights, Central

Weiner, M. (1971). "**Political Participation: Crisis of the Political Process,"** as cited in Binder at al., Crises and Sequences in Political Development. Princaton University Press.

Norman H. Nie and Sidney Verba. (1975). "**Political Participation."** As cited in Fred I. Greensteen & Nelson W.polsby, *Hand book of Politicl Science.* Vol. 4 Massachusetts: Addision-Wesley Publishing.

Office of the Deputy Prime Minister. (2002). **Public participation in local government: A survey of local authorities.** London: Author.

Palubinskas, G. T. (2003). "Democratization: The Development of Nongovernmental Organizations (NGOs) in Central and Eastern Europe." Retrieved January 29, 2007, from http://www.adb.org/documents/manuals/serve and preserve/chapter 15.pdf

Ruland, J., & Bhansoon Ladavalya, B., M.L. (1993). **Local associations and municipal government in Thailand.** Freiberg: Arnold-Bergstraesser-Institute.

Salomon, L. M. (1994, July/August). **The rise of the nonprofit sector. Foreign Affairs** 73, 109-122.

Huntington, S. P., & Nelson, J. M. (1967). **No Easy Choice.** Cambridge, MA: Harvard University Press.

Shigetomi, S. (2004). **Introduction. In The NGO Way:Perspectives and Experiences from Thailand.** Shigetomi, Shinichi; Tejapira, Kasian&Thonguou, Apichart (Eds). Chiba: Institute of Developing Economies.

Tandon, R. (2002). **Voluntary Action, Civil Society, and the State.** New delhi: Modaic Books.

Young, D. R. (1993). **Emerging Themes in Nonprofit Leadership and Management.** As cited in D. R. Young, R.M. Hollister, V.A. Hodgkinson and Associates (Eds.) *Governing Leading, and Managing Nonprofit Organizations: New Insights.* From Researcdh and practice. San Francisco: Jossey-Bass.

ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย

(สัดส่วนในการดำเนินโครงการวิจัย ร้อยละ 80 ของปริมาณการดำเนินโครงการวิจัยทั้งโครงการ)

ชื่อ-สกุล **ชื่อ-สกุล**	อาจารย์ พันธ์เทพ วิทิตอนันต์ Mr. Phunthep Vititanane
วัน เดือน ปีเกิด	20 มีนาคม 2514
ตำแหน่งปัจจุบัน	- อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง - กรรมการบริหาร โครงการบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง
หน่วยงานที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก	- สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย อาคารท่าชัย ชั้น 3 มหาวิทยาลัยรามคำแหง ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
	นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
	ประกาศนียบัตรกฎหมายมหาชน รุ่นที่ 13 (โครงการอบรมหลักสูตรกฎหมายมหาชน (โดยความร่วมมือระหว่างคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา และสำนักงานศาลปกครอง)
	ประกาศนียบัตรวิชาว่าความและได้รับใบอนุญาตว่าความทั่วราชอาณาจักร (ทนายความชั้น 1) จากสภาทนายความ
	กำลังศึกษาระดับปริญญาเอกทางกฎหมาย ตามหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต โครงการปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสร์ สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประวัติการปฏิบัติราชการภาครัฐ	**การปฏิบัติราชการภาครัฐ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา**
	ข้าราชการรัฐสภาสามัญ ตำแหน่งนิติกร ระดับ 4 ฝ่ายบริการทางกฎหมาย ศูนย์บริการข้อมูลและกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา รัฐสภา

	ข้าราชการรัฐสภาสามัญ ตำแหน่งนิติกร ระดับ 4-5 กลุ่มงานที่ปรึกษากฎหมาย สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา รัฐสภา
	ข้าราชการรัฐสภาสามัญ ตำแหน่งนิติกร ระดับ 5 กลุ่มงานกฎหมาย สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา รัฐสภา
	การปฏิบัติราชการภาครัฐ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง
	รองประธานคณะทำงานด้านบริหาร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง(พุทธศักราช 2546-2547)
	กรรมการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดทำข้อมูลของศูนย์การเรียนรู้การเมืองในระบอบประชาธิปไตยร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (คำสั่งมหาวิทยาลัย ที่ 3328/2547)
	กรรมการร่างระเบียบข้อบังคับมหาวิทยาลัยรามคำแหง ตามพระราชบัญญัติฉบับใหม่ (การประชุม สภามหาวิทยาลัย ครั้งที่ 10/2548 เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2548)
	อาจารย์พิเศษ ผู้บรรยายในกระบวนวิชาเกี่ยวกับกฎหมาย โปรแกรมรัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (พุทธศักราช 2545-2546)
	- อาจารย์ผู้บรรยายในกระบวนวิชาความรู้เบื้องต้นทางกฎหมายธุรกิจ โครงการบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายธุรกิจ บัณฑิต-วิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง อาจารย์ผู้บรรยายวิชากฎหมายสิ่งแวดล้อมในระดับบัณฑิตศึกษา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา (พุทธศักราช 2547 - ปัจจุบัน)
	ตำแหน่งหน้าที่การปฏิบัติราชการในปัจจุบัน
	อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง
	กรรมการบริหารโครงการบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง
	อดีตที่ปรึกษาอนุกรรมาธิการรับเรื่องร้องทุกข์ด้านสิทธิมนุษยชน คณะกรรมาธิการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน วุฒิสภา รัฐสภา

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทางวิชาการ	รายชื่อโครงการศึกษาวิจัย
หัวหน้าโครงการวิจัย	เรื่อง “การศึกษาจัดทำสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน” ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา รัฐสภา ประจำปีงบประมาณ 2549 (หมายเหตุ: ดำเนินการศึกษาวิจัยในนามสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง)
หัวหน้าโครงการวิจัย	เรื่อง “การศึกษาจัดทำเพื่อยกร่าง พระราชบัญญัติการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ พ.ศ. .....” โดยอาจารย์ พันธ์เทพ วิทิตอนันต์ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ 2549 (หมายเหตุ: ดำเนินการศึกษาวิจัยในนามสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง)
นักวิจัยร่วมในโครงการวิจัย	เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารและเสถียรภาพของรัฐบาล” โดยรองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี รูปสุวรรณ และคณะ (พันธ์เทพ วิทิตอนันต์) ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และ สถาบันพระปกเกล้า
นักวิจัยร่วมในโครงการวิจัย	เรื่อง “ความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการกระจายอำนาจการศึกษาขั้นพื้นฐานจากกระทรวง ศึกษาธิการ” โดยรองศาสตราจารย์ ดร. วัลลภ ลำพาย และอาจารย์ พันธ์เทพ วิทิตอนันต์ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก คณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา รัฐสภา ประจำปีงบประมาณ 2548
นักวิจัยร่วมในโครงการวิจัย	เรื่อง “โครงการศึกษา ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข้งให้กับเศรษฐกิจระดับรากหญ้า: ศึกษาเฉพาะกรณีธนาคารประชาชน” โดยรองศาสตราจารย์ ดร. ภูมิ โชคเหมาะ อาจารย์ พันธ์เทพ วิทิตอนันต์ และรองศาสตราจารย์ ดร. วัลลภ ลำพาย ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา รัฐสภา ประจำปีงบประมาณ 2547 (หมายเหตุ: ดำเนินการศึกษาวิจัยในนามสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง)

นักวิจัยร่วมในโครงการเพื่อพัฒนาผลศึกษาวิจัย	เรื่อง “การผสมเทียมโดยให้หญิงอื่นตั้งครรภ์แทน” โดย นายนันทน อินทนนท์ อาจารย์ พันธ์เทพ วิทิตอนันต์ และ อาจารย์ชูจิต ธีระพงษ์ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักนายกรัฐมนตรี ประจำปีงบประมาณ 2549
หัวหน้าโครงการวิจัย (อยู่ในระหว่างดำเนินการวิจัย)	เรื่อง “ การศึกษาจัดทำร่างกฎหมายด้านการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ” โดย อาจารย์ พันธ์เทพ วิทิตอนันต์ และ นายนันทน อินทนนท์ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2550 (หมายเหตุ: ดำเนินการศึกษาวิจัยในนามสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยรามคำแหง)
หัวหน้าโครงการวิจัย (อยู่ในระหว่างดำเนินการวิจัย)	เรื่อง “การจัดทำข้อเสนอในการตราบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน” โดย อาจารย์พันธ์เทพ วิทิตอนันต์ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2551 (หมายเหตุ: ดำเนินการศึกษาวิจัยในนามสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยรามคำแหง)
เอกสารทางวิชาการ	**พันธ์เทพ วิทิตอนันต์. (2548**). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา. **ม.ป.ท.**

ประวัตินักวิจัยร่วม

(สัดส่วนในการดำเนินโครงการวิจัย ร้อยละ 20 ของปริมาณการดำเนินโครงการวิจัยทั้งโครงการ)

ชื่อ-สกุล **ชื่อ-สกุล**	อาจารย์ วรพล สุทธิวาทนฤพุฒิ Mr. Worapol Suthiwartnarueput
วัน เดือน ปีเกิด	29 กรกฎาคม 2523
ตำแหน่งปัจจุบัน	- อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง
หน่วยงานที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก	- สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย อาคารท่าชัย ชั้น 3 มหาวิทยาลัยรามคำแหง ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
	การจัดการภาครัฐและภาคเอกชนมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ประวัติการปฏิบัติราชการภาครัฐ	- อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง (พุทธศักราช 2549-ปัจจุบัน) - อาจารย์ผู้ร่วมบรรยายในระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง (พุทธศักราช 2549-ปัจจุบัน) 1. กระบวนวิชา นโยบายและแผน คณะรัฐศาสตร์ 2. กระบวนวิชา องค์การและการจัดการภาครัฐ คณะรัฐศาสตร์ 3. กระบวนวิชา การเมืองการปกครองไทย คณะรัฐศาสตร์ 4. กระบวนวิชา การวางแผนโครงการ คณะรัฐศาสตร์ 5. กระบวนวิชาระเบียบปฏิบัติราชการ คณะรัฐศาสตร์

รายชื่อ

คณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา

****

1.	รองศาสตราจารย์สังศิต	พิริยะรังสรรค์	ประธานกรรมการ
2.	ศาสตราจารย์พิเศษภาวิช	ทองโรจน์	กรรมการที่ปรึกษา
3.	รองศาสตราจารย์มนตรี	รูปสุวรรณ	กรรมการที่ปรึกษา
4.	รองศาสตราจารย์วันชัย	ศิริชนะ	กรรมการ
5.	ศาสตราจารย์สุจิต	บุญบงการ	กรรมการ
6.	ศาสตราจารย์ คุณหญิงสุชาดา	กีระนันทน์	กรรมการ
7.	รองศาสตราจารย์ไชยา	ยิ้มวิไล	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
8.	รองศาสตราจารย์พีรเดช	ทองอำไพ	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
9.	รองศาสตราจารย์วรพล	โสคติยานุรักษ์	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
10.	รองเลขาธิการวุฒิสภา (นายวุฒิชัย วัชรีรัตน์)		กรรมการ
11.	ผู้อำนวยการสำนักการคลังและงบประมาณ (นางรัตนา ศรีสิยวรรณ)		กรรมการ
12.	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ (นายไพโรจน์ โพธิไสย)		กรรมการและเลขานุการ
13.	ผู้อำนวยการกลุ่มงานวิจัยและข้อมูล (นายประธาน ทิพยกะลิน)		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

****